Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Lamentationes

https://hdl.handle.net/1874/336202

819

Hic incipiunt lamentationes Matheoluli

Parue nec inuideo quorum liber ibis in urbem — *Sic incipit liber tristium ouidij*
Sed mire timeo ne viso crimine turbem
Pheu vidi socios totius nobiliores
Quando sciunt nimios quibus ipse laboro dolores
Vt sibi prouideant hunc ipse scribo libellum
Ne mecum subeant graue coniugiale duellum — *bellum matrimoniale*
Presertim bigami ne fiant sicut ego de
Quo queror infamem versus quos queritur et ode
Huic operi proprium nomen lamentum dedere
Cuius principium lacrimans non vult nisi flere
Lamentor medio lamentor fineque certe
Nil nisi flere scio probat hoc opus istud aperte

Declarat de nomine libelli sui prosequitur Matheolus materiam

In noua fert animus mutatum dicere formam suam
Cepit sed minimi plebis ego nescio nominatim — *Et tangit hunc versum de primo ouidij methamorphoseos*
Hinc fandi mutus factus mutus quia mutor
Vrbis exutus clerici vix me sibi sutor
Associat cuius actum formam sumpsi laicalem
Proh dolor heu plagam quis sanabit michi talem
Cum dicant iura plagam bigami sine cura
Namque magister eram bigamus modo ponor in imis
Non eodem cursu respondent ultima primis — *Hic versus est catonis*
Quanto nobilior gradus extitit inde ruina — *Tollimur in altum ut lapsu grauiore ruamus*
Grauior fit clamor cui non prodest medicina — *ut dicit Claudius in Rufinum*
Non sine clade fleo dum me considero quidem — *Nam semper ultima semper expectanda dies homini est dici quoque beatus ante obitum nemo supremaque funera debet. Ouidius methamorphoseos*
Heu cum magnifico quia non sum proh pudor idem
Nomen et habitus cum nomine tota sequela
Deseruerunt penitus docet hec lacrimosa querela
Proh dolor in statuam mutor cum factus ymago
Sum ducens viduam sed quedam mira virago — *biuenesse gallice*
Est ea contra me vires sumens inimice
Et soror vrtice mi seruum vocat inferior me
Quis propter eam fiam miser exposita re
Dicere quid valeam super hoc ego nescio quare
Illius timeo iras et prelia plus quam

BIBLIOTHEK DER UNIVERSITÄT

Fulgur, teste deo, non est fera seuior usquam
Iris in ardore quam femina garrula uiua
Coniugii more cum sponsa sit omnis amara
Sponso, non sponse sponsus. Sic ordine non se
Proh dolor ista gerunt, varios fines quia gerunt.
Hic amat, hec odit; hic fidus, et ista dolosa
Natura quoque sua coniunx est demoniosa
Vex si pono pro coniuge, ius michi parere
Iam metra compono quibus uti nescio parce
Verba colorata dimitto modumque loquendi
In metris sata me ducunt agri dolendi
Estuat ira, dolor me pungit, sensus hebescit
Rethoricus inde color retinere viam sibi nescit.

Auctoris depono stilum phalerasque poete
Deuius ut exlex, cum nulle sint michi mete
Ira premunt precedenti rabieque
Uxor seu furia me mire angustatque queque
Euterpe cum Thersicore, Clyo, Polimpnia
Melpomene cum Calliope, relique quoque Thalia
Hoc libro spreto condempnant. Sed releuare
Nititur Athleto me frendens dente que nare
Que causatur eas. Quid agit? Docuit ista sorores
Exponendo meas erumnas atque dolores
Illis. Sed quanto plus me releuare laborat
Sapiens tanto minus hoc opus inde colorat
Quidni? Thesiphone fabricant opus atque Megera
Athleto prone colit, hec seuit altera sera
Esse loqui vellem, sed nescio quippe: puer sum
Dimittens pellem cleri doleo, quia versum
Me nunc video. Sed proh dolor inde reuerti
Ad clerum nequeo. Satis est hoc iuris aperti
Heu, quod dissiare procedo delirus rubundus
Quippe vecordante mentis non est sibi pondus
Generere verborum nisi tantum lucri sponsorum
Parcant ergo michi domini super hijs et amici

hic se excusat matheolus C. super eo quod inepte procedit

Muse dicuntur filie Iouis et memorie secundum alios filie Amphionis et thebe et dicuntur a muson i. querendo eo quod per eas sicut antiqui voluerunt vis carminum et vocis modulatio quereretur. Et sunt ix muse.
Prima Clio quod fama dicitur a cleos quod est gloria quia multis querit viros fame gloria dignos.
ii Euterpe dicitur delectatio vel sic quod bene placens delectari mecum quod velis.
iii Melpomene i. meditationem faciens
iiii Thalia i. capacitas
v Polimnia i. multam memoria faciens
vi Eratho i. simile inueniens
vii Thersicore i. iudicans vel instruens
viii Urania i. celestis uranos grece celum
ix Calliope i. optima vox
Furie dee sunt dee infernales gallo nomine Eumenides i. displacentes a bono appellantur. Et sunt iii Athleto, Thesiphone et Megera. Hee finguntur a poetis propter tres effectus quibus animus hominis perturbatur quia iram i. vindictam cupere opes desiderare et libidinis voluptates appetere.

Istud sumptum est libro Ysidori?
capitulo

Ad mea decepti iuvenes lamenta venite — *Quibus scriptis legitur et quibus non*

Vos vos qui septi non estis adhuc sed abite

Vos bigami miseri quia nulla munimina prosunt

Vobis nam decreti bigamis de iure novo sunt

Cuncta negata bona presertim Gregoriana

Sanctio fulgisona necat illos passima vana

Heu quis clamor dici quod taliter hamor

Fecit quod bigamor hoc mulieris amor

Vos exemplari nolite meo bigamari

Qui sic tractatur mulieris decipitur

Pungunt uxorum vire fletus puerorum

Plus quod subire forum laicum dolor iste dolor

Pro nostris facere lucris nil magis olim volebam

Sed caput erigere cum cornibus ire solebam

Tunc mirabiliter in eos contra litemque parare

Heu sed res aliter modo se gerit ecce levare

Ecclesie supercilium non audeo quicquid agatur

Ipsis mancipium cum sim. Quid enim reputatur

Flebilius secta bigamorum conditione

Illius inspecto degentis sub pharaone

Servilior plebe laicali est michi nullus — *Hic lamentatur Matheolus propter bigamiam factus servus*

Servior in plebe vivit nec vilior ullus

Vix potest fieri servus liber sed ego qui

Heu dici inde loqui queo signa resumere clerici

Non possum laicus factus sum servior ergo

Servio mendicus latebris ut noctua vergo

Sicut aves alias solet hec vitare diemque

Sic cuiusque viris non ausus cernere queque

Luci preponens tenebras vitare laborem

Actus deponens minor gentis inde pudore — *Hic incipit de deponenti genere*

Sed licet activum fuerim post o capiens et

Via passivum nequeo tamen hic bene pensi

Sic nequit [illegible] quis quus dolor heu nisi

Interea solum o dampnabilis est quod femina

Marte parit demum bigami sine tempore fuso

Anno domini M°CC°LXXII post biennium et menses sede apostolica vacante in festo beati Egidii electus est Theobaldus de Placentia archidiaconus Leodiensis in papam cum esset absens in transmarinis partibus [illegible] vocatus Gregorius decimus est illo [illegible]. Et anno LXXIII [illegible] civitate que Lugdunum dicitur apud Lugdunum Gallie celebratur ibidem concilium generale et anno LXXIIII fuit dies concilii assignata in kalendis maii et [illegible] sessionibus habitis duravit usque festum beate Marie Magdalene. In eodem concilio bigamis [illegible] est maximus temporis constituit clericos de [illegible] decreto ferire [illegible] [illegible] alia nova statuta multa fuerunt ibi [illegible] de Placentia [illegible] concilio interfuerunt [illegible] episcopi abbates et alii plures clerici [illegible] regnante in Francia [illegible] Ludovici [illegible].

mancipium est illud quod per manum capitur

Hec tantum mortem qua perit bigamus

Justificant laici vetat hunc uxor puerique
Exorant: quique bigamatis sunt inimica
Dicta prius recito sociis quibus hec ego mitto
Ne sint immemores bigamorum aut ferre dolores
Et laqueos cecidi gemebunde perditionis

Hic conqueritur de hoc quod tamen coniugium non vidit medusam

Quando petram vidi primo guttur que draconis
Bina cur pridem mihi non fuit ipsa medusa
Et licet in lapidem convertere sit visa

Hec autem fuit ... Methamorphoseos de capite meduse qualiter videntes ipsum convertebat in lapides. Et qualiter perseus ipsum caput abscidit et posuit illud in clipeo palladis

Heu mihi si monstrum providissem memoriatum
Exponens nostrum patre genus inde creatum
Non me prepererem quia sensibus ipse carerem
Sed crescit iste dolor quem non nisi morte relinquam
Pallidus iste color bene demonstrat meus nunc

Comparat interium suum cum [illegible] Ticii

Ardor et interius instar rectoris Titiani
Et forsan gravius: verbo conatur variam
Unde rogare deum cum sit mihi nulla medela
Unde precarer eum mea sit sine querela
Si pacem nullam portus mihi prestat eunti
Irata neptuno cui ego thura ferram

Hic lamentando queritur quare propter bigamiam amittit privilegium clericale

Non [illegible] formicatorem cum pluribus feminis

O bigamatio cur tua sentio vulnera dura
Certe per omnia tristis es impia maior mihi cura
Dolor in cunctis de clero de cominabus
Sponsis defunctis cur si me iungo duabus
Vel soli vidue licite maior degradior: Ille
Qui centum fatue sociavit vel sibi mille
Non condempnatur quin postea promoveatur
Vox dolor illicite iam plus habet ergo favoris
Illicitus coitus: hinc conqueror omnibus horis
In cunctis aliis intimitur ira favere
Spes coniugiis. Cur non hic. Hesito vere
Virgo queratur cur pristina non reparetur
Libertas bigamo rupto damnabilis hamo
Omnibus dico quod quando quis bigamatur
Iungens se laico spreto clero reputatur

Hic queritur quare bigamus solito matrimonio non revertit ad pristinam libertatem

visa — mulieribus successive — ad sacros ordines — ablativus absolutus — id est visio

Transfuga; cum laicus hostissimus esse probetur
Clero. Sicut enim decreti iure cavetur
Hic postliminium bigamo de iure negatur
Omneque subsidium; nichil est quod ei medeatur
Pennas alterius generis. Corvus quia sumpsit

.. Alia responsio

Huius et illius servus sine lege remansit
Sit factus bigamus colex et servus ubique
Est: quem damnamus nosmet dampnant laicique
Lex [indicat] amissa semel non posse resurgere [amplius] iura

.Alia responsio

Iudicat. ergo patet et cetera. quid tibi plura
Causa subest alia propter quam presbiterari

.Alia responsio

Non potuit bigamus: eius quia concomitari
In plures divisa caro nequit integritatem
Unique sacramenti retinentis disparitatem
Sed numquid: quidam sancti patres fuerunt

..Argumentum contra

Plures. felices qui non minus inde fuerunt
Ante datam legem. Iacob. Rachel et Lyam nupsit

.. libro genesis

Uxores sub lege duas. simul Helcana duxit

primo regum
primo capitulo

..Iste fecerat est ex cuius salute ... minor pene adams quod ad ... leticia gaudere. Cetero in omnie p... marcello

Infortunati sumus ergo posteriores
Sic ornati quibus abstulit istud honores
Sed si dicitur michi quod pro multiplicando

..Responsio quorundam

Humano genere licitum fuit hoc aliquando
Ergo de Lamech. quid vobis dicere possim

.Instancia contra dictam responsionem

Nescio. Cum varius propter nexus varios sim
Primus enim bigamus fuit iste miserrimus. unde
Mors pestis scelera maledictio sunt oriunde

.Istud quod hic sequitur de Chaim et Lamech habetur libro genesis capitulo

Hec Lamech bigamus nisi sicut credo stetisset
Septupla [ultio] non in enim pro Chaim morte fuisset
Ultio. Vel dominus. [in Lamech mortem Chaim] ulciscens non foret equus
Quippe. brutum Chaim necuit Lamech quasi cecus
Ille [Chaim] sciens [occidit] fratrem [abel] cur sit magis ergo tyrannus

Lamech in occisione Chaim quam Chaim fuit in occisione abel fratris

Lamech non video. Nisi hic quia forte ingratus
Credo sagittari Chaim nece sit tyrannorum
Esse merum [neorum]: Lamech ergo probo septupliorem
Innumeris una [uxor s(cilicet)] michi pestes ut modo scripsi

Preparuit: ergo [uxores] due lamech in tormagis ipsi
Hic in septuplum lamech ratione meretur
Puniri: quicquid per Ieronimum recitetur
Cur miser iste [lamech] duas uxores accipiebat
Nonne decem [viris] mulier satis una sufficiebat
Heu: propter lamech lamech lamech: maledictum
Cleri perdidimus sicut puto ius et amictum
Nunc intellexit dominus sic: quod lamechitus
Septima puniret mundi crudeliter etas

Reddit causam quare bigamus non subvenitur

Phi: bigamum fieri res est magis horrida mundi
Quid valet inde queri: spes nulla michi redeundi
Captum posse virum fieri non est ita mirum
Gregorii iure quam si bigamus modo pure
Clericus omnimode fieret: de. de. bigamo: de
Se doleat solum. spoliatus stemate cleri
Allegando [defende] dolum vel vim me nolo tueri
Quippe: sciens volui. Sed scimus per iura scienti
Non infertur nec iniuria sponte volenti
Atque scienti: nam latissima culpa ruinam
Preparat hunc utinam prius intrassem [sepulcrum] libitinam
Ergo miser doleat bigamus. cum causa sue sit
Erumne: doleat etiam cum spes [redeundi] sibi desit

dicit quod mirabilissimum est qualiter bigamus audet secundam ducere uxorem

Hoc omni miro mirandum magis habetur
Quomodo velle bigamandi coniuge detur
Defuncta: vellem quod perderet illico pellem
Qui capit uxorem, quia dignam morte scio rem
Mallem suspendi quam nubere si moreretur
Petra: vel accendi carbonibus: auxilietur
[ita] Sic deus ipse michi: mors vita post mea dici
Proh [per]: mea iudicia: deberet igne cremari
Qui post coniugia sua prima potest bigamari
Nam confunduntur bigami totaliter: unde
Non benedicuntur nupte ratione secunde

Petra fuit nomen uxoris matholuli quam postea multocies vocavit dominam meretricem petronillam..

Immo minus graviter punitur qui benedicit
Illis: sicut enim papalis sanctio dicit
Sunt in presenti sine dota: teste beato
Ambrosio. Rogo te deus illis abbreviato (nuptiis)
Si nuptiis bremo productus per positivum (maritali ...)
Cuppe: mens cupio tantum ducere per horam (maritus)
Nubere iuncto quoque maribus connubium mulierum
Usurpans meritum decium jus utro utroque
Equaliter hic proprium discernere significatum
Posset mens varia totaliter alternatum

Hic lamentatur quomodo mors est gravior ad sua vel mors mulieris Et garrit quod sua

O Bigamatio cur tua sentio vulnera dura (crudelia)
Este per omnia tristis es impia mors michi nimia
O mors. o plusquam mors mors fera mors furibunda
Mortua mors esses ultimam mors igne vel unda
Et est mors mordens mors invia subdola sordens
Est bellum forte sub quo mea mors sine morte
Non comminetur: Mortem mors nimio sequetur
Mors morti cedit, venit hec mors illa recedit
Sed que mors gravior quero: qui iudicat eque
Mors hec qua morior: quia torquet nocte dieque
Sit et cottidie mors altera terminat hora
Una nequitie cursum: retrahens sua lora
Minus ille perit subita qui mergitur unda — Isti duo versus sunt Ovidii de ponto libro tercio
Quam sua qui liquidis brachia terit aquis
Mors mea mors baratri quam mortem nitio fratri
Olim cuique meo licet adpressus pharisco (i. dimisso)
Deviteant caveant socii sibi: ne moriantur
Sicut ego videant bigamis quot damna parantur
Est sapiens qui se castigat per mea gesta
Et qui precursis pestis fugit omnia mesta

Movet dubium et solvit tractando de pulcritudine uxoris sic ante ... monium conventum in ipsos

Quod sic ergo mori me fecit: et illaqueatur
Amplexus cari. petere: sociatque viri (amasie sue)
Basia post risus dulces mulcentia verba

latitat tamen anguis in herba ipso inficiens poit ... in libro et assumpsit a libro bucolicorum Virgilii ... sic ... qui legitis flores et humi nascentia frage frigid(us) ... o pueri fugite hinc latet anguis in herba ..

C orpus trahens dissus: latuit tamen anguis in herba
L actea iuncta rose facies et flammea labra
N preciano habra (ancilla) dominam, vulpina dolose
B ucula parum tacens michi tunc muliebre venenum
D ulcis, pulcra, placens, cristalli guttur eminentium
N e nivei dentes, auri comes, oculique
D ulces videntes quos laudabant michi quique
P ulcra supercilia cum canone (ordine) ducta decenter
D ebita per spatia se distinxere placenter
I n geminos arcus liquidos sine mole pilorum
N e loquar hinc parcus nil tam rect esse decorum
H ys nasus proprius roseo fragrabat odore
C ollum candidius nive pulcrum non breviore
D escriptum spatio sine rugis et sine venis
S ub pannis vicio caruit caro candida lenis (lene ...)
L ucens cum digitis fulsit manus alba polita
T actu (sane vel morum ... perimit) placens nimis curvolei vulnere quita (amore dei ... facinus)
S ublatis phaleris (ornamentis) perplere brachia forme
L udebant humeris quibus eius cepit amor me
P oma mamillarum velut esset petra puella
S urrexere parum tactu sit dura novella
Q uid ni fasciola subvincta fuere latenter
C (fasciole) luius di sola sic se gessere decenter
S ub zona gracilis erat hec brevitate cingilli
I nscriptibilis nichil extra defuit illi.
S ed ne pro ciffra tenear de partibus infra
I udicet hinc (amoroso) animus advertens nil ego dicam
L (mea) ingua sile non est ultra narrabile quicquam
E xcepta forma pedis albi celte (sculpto) politi
Q (pedem) uem recta norma sibi iunxit et ordine miti
T ibia cum femore nimis instaurata colore
I (petram) stam natura membris aliis decoravit
M ira factura fabricando que sibi (natura) tanta (prendit)
N e quid deficeret ibi quam mox ipsa (factura) replexet
I (pse) sta michi dare bufanandi velle dedere

Margin notes (left):

habita est ... nomen ancille Judith ... decepit Olofernes et accepit hic puelle ... vbois ... sibi per ancillam ... suam ... dolose ... adimavit

candidi nive ... fraugit ... loleos ... de ... de venis

quid ni r(espondere) non essent ita fasciola ...

cygni se[n]sa[n]te morte sua canunt

Ad vada meandri concinit albus olor. Ovidius in epistulis

Heu. tunc sicut olor Meandri flumine parvi
Cum post ista dolor necis instet. Quippe remansi
Captivatus post fedus qui profueram citharedus
Si possem petre iungi deus esse deorum
Credebam: pharetre iaculis percussus amoris
Heu furabatur michi sensum forma sophistica
Quippe: videbatur quam sol fulgentior ista
Assumptis phaleris prefulsit ut angelus divus
Sed tandem sceleris nutrix dedit hec michi funus

Eloquitur de turpitudine uxoris sue post matrimonium inter ipsos contractum

Conqueror etiam me mala quedam femina ledit
Que michi primo cordis in intimo visa resedit
Het speciosior hec quam placentior ore corinna
Fulsit in omnibus inspicientibus hec Ioue digna
Angelicam faciem gestabat: quando tuebar
Ipsius speciem raptus super astra ferebar
Que formosa quondam fuit ac preciosa
Est modo rugosa dampnabilis ac tenebrosa
Sunt sine crine gene. crines eius livescunt
In collo vene cum nervis undique crescunt
Hunc damnat dura scapularum cuspis acuta
Quarum iunctura latet urgens frigida gutta
Concava nigra foris pendet luxata mamilla
Instar pastoris bursa rugosa fit illa
Strosum pectus tussis repetita frequenter
Vilis et abiectus sulcatus vertice venter
Arentes clunes macredine crudaque crura
Inflatum ... genu nigra tibia. Quid tibi plura
Vilis sposa quondam Rachel est lya facta
Curvaque gibbosa velut esset nuna retracta
Collum fert gracile nigrum surdescit et auris
Cum sit enim vile querens in eu nichil hauris
Ossibus in toto suo corpore pellis adheret
Digna viri voto non est qui cuncta videret
Signa vivent oculi flentes: exterminat ora

Marginal glosses:

cygni sicut ... decipitur propter delectationem cum videt se non ... sic eius bonum videtur. philosophus in ethicam

Etiam celeritas in desiderio mora est. Seneca

Sophista est quod apparet et non existit

Formosa facies muta commendatio est. Seneca

Impia sub dulci melle venena latent. Ovidius

Corinna fuit quedam nomine quo Ovidius solebat amasias suas appellare ne publice cognoscerentur

Contra hoc quod dicitur Collum candidum ...

Contra hoc quod dicitur Poma mamillarum ...

dicam supple

Notum est ex capitulo libri Genesis quod Iacob patriarcha demorans apud Laban avunculum suum adamavit Rachel filiam eius iuniorem propter immensitatem sue pulchritudinis et pro illa habenda servivit avunculo suo vii annos. Transactis autem vii annis Laban introducit debere Rachel ad Iacob ut eam cognosceret. dolose introduxit filiam aliam maiorem natu nomine Lyam que erat turpis et habebat oculos lippos. In crastino vero Iacob videns deceptum se doluit. servivit tamen avunculo suo alios vii annos et sic habuit Rachel.

Pallor: sit populi petra turpior: heu graviora
Interiora satis sunt exterioribus istis
Est semper tristis tyrannus expers pietatis
Olim visa dea quia simplex claraque vultu
Fit modo medea rixis bellis que tumultu
Est dolor iste gravis formam coniunx inimice
Sumpsit et vertice rabiem lactuta suimus
Hunc dum respicio: facies michi tota tremiscit
Totum corpus: scio michi quod contendere gliscit
Ete potest dici noli me tangere morbis
Omnibus ipsa michi cum sit crudelior orbis
Aleget amor: crescit odium: michi parcere nescit
Si sibi dicam bo dicit beu sic sumus ambo
Concordes: olera quia si peto pisa parabit
Uxor pestifera si respuo me cruciabit
Tanta flagella pati non possem in pateretur
Het uporati cuncti: qui cum crucientur
Sicut ego tristis minus hinc conturbor in istis
Ut socios habeant solacia sunt miserorum
Ve solis: doleant quia solis puncta dolorum
Augmentantur eo quod cum soli paciuntur
Nunc solis ideo soli magis inde queruntur

Hic comparat uxorem suam horologio

Est horologium quod nulla cessat in hora
Error litigium dans cuius lingua sonora
Campane sonitum superat nec premeditatur
An dicat licitum satis est quod lingua loquatur
Velle suum sequitur nequit ut liceat meditari
Uxor: nec patitur sibi sponsum predicari
Id licet officiat et quo vult ipsa necesse
Est quod vir faciat lapidatus in velit esse
Vult quod laudetur quicquid laudat: quod ametur
Quicquid amat: quicquid reprobat vult quod reprobetur
Nulla viro requies cum nocte dieque sequitur
Passio quindecies illi: semper cruciatur
Est meum assiduus tormentum coniugale

Marginal glosses:

Nullus autem [illegible] cum non delectabili [illegible] videtur [illegible] quidem fugere tristo, appetere autem delectabile philosophus viii ethicorum

Omnia mala [illegible] medea fuit [illegible] filias suas [illegible] libro [illegible] methamorphosis

noli me tangere est quidam morbus inficiens vultum et est acer et insatiabilis quasi et [illegible] dic [illegible] quod petra uxor sua potest appellari tali nomine cum ipsa sit sibi omnibus morbis mundi crudelior

Non intelligo [illegible] dolore [illegible] cum [illegible] accipiant. Cicero [illegible] de [illegible]

Hic comparat uxorem suam horologio

hoc [illegible] voluntas dicit Juvenalis

noli me tangere est [illegible] quod sit amenito [illegible] dici noli me tangere [illegible] de morbis [illegible] si tangitur magis [illegible] adeo [illegible] inter morbos

infernale
Iam multo gravius quam tormentum stigiale
defectus
Quando fit eclipsis dietus, mos est mulierum
sed
Facta viris ipsis imponere · copia rerum
Si fuerit satis ipsarum prosperitatis
viri
Attribuunt dona vir quod sint illa valere
est
Sponsum: nulla bona sapientes ut docuere
Lucra maritorum decies centum solidorum
Lucris uxorum subduntur sex obolorum
femine
Plura probant multe tres telas commoda ferre
Hospicio: culte quam centum iugera terre
Et dicunt quicquid homo vel bigu lucratur
Constat et expendit, sed quamvis sustentetur
Hospicium mediante colo, que nocte dieque
Et nichil expendit. Sic exponunt quasi queque
Hinc servire colo cum bobus oportet aratrum
Denarios obolo. Cultrum, tribula, vangaque rastrum
alie
Sic famulantur ei ligo, hamus, furca, flagellum
Quippe timent semper, moneatur ne sibi bellum
Et si forte colo sartrix acus associetur
Tota suo solo facto domus inde regetur
uxores
Omnia se facere concludunt, nilque maritus
virum
Immo redarguere satagunt, licet esse peritus
sapientes
Constet eos: bellis vincunt, non vi rationis
uxores
Quot sunt sub stellis, talis sunt conditionis
mulieribus
Ipsis natura cedit, cum sint quasi corvi
Coniuncti iura cedunt, sunt hii quasi servi
Sponsi, qui capita fore deberent mulierum
Fit aut peius, ita per eas perit ordoque rerum
Iuris uxorum si cedant ergo mariti
Hoc non est mirum, cum nemo resistere liti
Parvum valeat: etiam deus ut puto lite cedet eis et non resistet
Si bene res pateat, nichil est peius muliere
obedit
Non paruit domino statuenti post prothoplasti Ade
Ipsum quod iussis esset subiecta mariti

Quomodo mulier prosperitates coniugii sibi attribuit, et infortunia suis maritis

Juvenalis
Sit formosa, decens, dives, fecunda, vetustos porticibus disponat avos, intactior omni crinibus effusis bellum dirimente Sabina, rara avis in terris nigroque simillima cygno

Qualiter omnia instrumenta domus colo famulantur

publica pure consistunt commoda curie
Claudianus libro 3 de consulatu Stiliconis

Quod non est mirum si vir cedat uxori sue

Secundum quod ostendit philosophus primo elenchorum libro ... ad quas sophista disputans ... videri esse sapiens et non esse ... sunt videntem ... redargucio, falsum, inopinabile, solecismus et nugacio

Qualiter mulier ducit virum ad v metas, et primo ad metam redargucionis v sensuum, primo ad linguam

Ipsa virum ducit ad metas quinque sophiste
Esse redargutum facit illum quod probat iste
Coniuge Guido sua thalamo sub Simone visa
Post opus inquit ibi meretrix manifesta recisa
Voce viri dicit mulier: bone vir peramate
Dic quid habes. Retulit que vidit. At illa: vir, a te
Audiui? heu quia sic patri visum fuit ante
Mortem matris: in hoc visu patris variante
Sic obiere mee velut omnes progenitrices
Vius insontes: quid agam: vir quid michi dices
Ecce cito moriar: pro contra vir meditatur
Sed tandem sponse credens: statim lacrimatur
Cui mulier: bone vir vis quod viuam? Volo kari
Dulcis fida bona: tua mors minus esset amara
Heu michi quippe tuo. Quod dicas ergo necesse
Est: te mendacem super hys totaliter esse
Aut statim moriar tribuentibus hec michi fatis
Matris defuncte. Victus iste vocatis
Se iuramento mendacem voce fatetur
Vero redargutus dici ratione meretur

Exemplum qualiter ducit ad metam redargucionis quoad visum

Et linguam visum plerique redarguit illa
Ecce per exemplum volo quedam dicere. Sibilla
Supponebatur, Verrici femina factum
Ipse videns queritur nimis inde. Sed illa quod actum
Est negat: affirmans sponso contrarium: nescit
Nunc visis credat vel dictis, immo stupescit
Iste miser solitum petit agrum. Sulcat eum quod
Cogitabat hic et ibi: post fluctuat inter utrumque
Baucis ad arua venit que factum nouerat: ipsum
Voce salutifera decorat. Sed non ibi firmum
Dicit iter: rubeam nemus lanam. Primoque sula
Clam deponit eum: capit album nec quod: bubulca
Mens titubat sulcis tribus actis visaque mira
Querit: cui Baucis: ego nescio: mecum sed mi
Sum mirabiliter michi cum videatur aperte

Baucis est proprium nomen cuiusdam bone paupercule que fuit uxor philemonis secundum quod habetur libro 8 Ouidii methamorphoseos. Sed hic accipitur pro quadam malefica vetula

Quod vobis capita duo sint: non est ita certe
Wostar an capite tacto: concludit et ille — vxor sic
Inde suum visum falsum: linguamque Sibibille
Verum testatur bancis cum detegit: Illa
Non mentiretur ait hec Werrite Sibilla
Pro toto mundo: breuis ero sum: ceterum non do.
Sic visus visum nonuisum testificatur
Ergo redargutus visus muliere probatur

Tactum confutat mulier probo: per firmeuerum — Exemplum quomodo ducit ad metham redargutionis quoad sensum tactus
Qui iuxta lectum per crines cepit amicum
Uxoris de nocte sue: Soror ecce latronem
Inquit eum teneas: eo questitum pugionem
Sed mox uxor eum dimittit abire receptum
Illi substituens asinum quem clam per ineptum
Ipse consilium mactat vir: agarrituato
Sic asino: statim lumen petit iste parato
Lumine: Burnellum stratum videt: Inde flet: Isti
Dicens: Burnelle bona bestia non meruisti
Hanc mortem: quare culpat tactum referentem
Falsa sibi somnium quia suum fatuum quoque mentem
Ecce redarguitur exemplo tactus ab isto
Per mulierem quia capto prouidit ex isto

Ad metum falsi ducit mulier: quia lunam — Qualiter mulier ducit virum suum ad metham falsi.
Nobis esse probat verbis pellem vitulinam
Hoc impossibile vel maius vir stupefactus
Concedit sepe precibus vel amore coactus.
Fingere scit mira mulier mireque colorat
Ficta licet falsa Jurat Jurando quia plorat
Ut sibi credatur dat centum demonibus se
Sed certe quanto maledicit femina plus se
Tanto credo minus isti: quia dicere nescit
Verum: quod forte si dixerit inde rubescat
Infinita licet pateant exempla: paratis — cum hoc predicit nocuit differre paratis
Hic differre tamen volui causa breuitatis
Qualiter mulier ducit virum suum ad metham in[...]

Immolat regis precessu temporis etate
Eius corrumpit cor mulieribus amor
Uxores suas metuens offendere. Cor
non timet offensam numinis falsi

Ad metam ducit inopinam: vah! Salomonem
Qui statuas coluit contra legis rationem
Hic se non potuit ratione nec arte tueri
Hec cum conclusus fuerit parens mulieri
Sed post inde dolens per vicos ceditur urbis
Se purgare volens cernentibus undique turbis
Cum sic rex Salomon mundi sapientia tota
Deceptus fuerit: concludo quod est idiota
Et plusquam fatuus fallaci qui mulieris
Credit sermoni: lacrimis flet postea veris
Sicut ego fleo: qui miserorum minimus miser sum
Servus servorum dum me considero versum

Quod mulier ducit virum suum ad metham soloecismi

Quid periermenias quid elenchi quid ve priora
Prosunt adversus illam: quid posteriora
Totaque quid logica trivium quid quadriviumque
Et verum fatear mulieri servit utrumque
Vicit Aristotilem metricum cuiusque magistrum
Ad soloecismum cui frenum sive capistrum
Inger equi posuit: nolens dimittere sellam
Hunc stimulis pungens equitavit sicut asellam
Deforme per eum iunctura cuius equitatur
Et regitur regere debens genus alteratur
Hec agit hic patitur equitis qui nisibus higint
In stimulis etiam variatus fugit et ignit
Sic se confundit generis preposterus ordo
Sicut spalterium sociatum cum decacordo
Est equitatura soloecistica dicta prolosa
Est barbaxtomia quod plane docet hic data glosa
Est incongruitas est improprius hic equitandi
Modo non ordo cum nostros significandi
Offendit quoscumque modos: ars grammaticalis
Istud posse semper fieri renuit ars logicalis
Hunc etiam natura loqui minime abhorret
Et quia decrepitum veneris lascivia torret

Ipse supposuit se post supponere credens
Que sibi non tenuit pactum post ista recedens
Qualiter iste senex inuadere iura iuuente
Presumpsit iunior: virga sibi deficiente
Damnat enim natura senem qui velle coegit
Ultra posse suum: ratioque sibi quia pegit
Ordine peruerso mulierem sic equitatus
Inde duplex in eo pretenditur esse reatus
Proh pudor: iste senex fit equorum conditionis
Qui vim nature cognouerat et rationis
Sed quare natura suo ratioque ministro
Non succurrerunt: iunior tantoque magistro
Nostri verbosi quid dicent inde logiste
Cum sic conclusus fuerit doctor suus iste
Erubeo fari: quid dicet philosophia
Cum sibi doctorem deceperit amphibolia
Summus aristotiles equus est et femina miles
Quod patet ex istis hec militat: hic equitatur
Pro quibus artistis confusio perpetuatur
Qualiter armatis petere viris agitatur
Uxor ad hanc actum: probat hic liber inde notatus
Cuius enim vicio presertim cum reticetur
Et titulus [illegible] nec ordine carta notetur

Quod mulier ducit virum suum ad actum nugationis

Cogit sponsa virum quod idem decies repetatur
Et sic turbet eum per me quod sepe probatur
Non intelligere fingit se ter repetita
Hinc ea vir repetit velit aut non pace petita
Sed que dicuntur in partem deteriorem
Exponit semper dicens quod propter honorem
Ipsius vir ea non dixit: ira paratur
Unde viro statim taceat vir: siue loquatur
Ergo quid faciet vir quando tacendo loquendo
Se conturbatur: opprobria tot patiendo
Cum cunctis febres superent vire muliebres

Questus omnis sensus viri turbati / conqueruntur de muliere

Omnes sensus (corporis) de iniqua muliere queruntur
Aures que surde pro crebris (frequentibus) efficiuntur — Primo de auditu
Rixis: Cum sensibilis excellentia sensum
Corrumpit: Surdus factus pro litibus eius (esse) sum
Est horologium quod nulla cessat in hora
Duris: pectus litigium plusquam nola clara sonora
Heu: propter linguas uxoris litigiorum — de visu
In faciem lacrimas deriuant fons oculorum
Fluxit enim tota visus substancia oculi (fiunt insibil[es])
In luctus: nisi flere dum quia nil ego feci
Lugens: assidue vigilo de nocte dieque
In rixis: paciens oculis contraria queque
Quod magis esse solet oculis grave quam vigilare
In rixis: Solet hec etiam caput (sed) cerebrare
Ex quo visus obit, fosse restant quasi sole
Cum viduam mediante parum vel nil ego sole
Tota catharrata cerebro pro debilitato — de odoratu
Plena coriza deflet naris et obtenebrato
Fumibus humorum nervo (instro odoris) nil sentit odoris
Obstructus nasus: qui cunctis stillat in horis
Cuncta dolent capite male sano membra dolere
Unde catharrati sic quam plures periere
Que sit origo mea nisi cum pretacta catharro
Nescio: quippe quia quasi denuus omnia narro.
Cor gravius mi premunt caput estuat: esse dolor acer
Et caput invadit venit extasis una forme
Si quid sponsa viri gustabile senciat ori — de gustu
Abscondit (illud): dando semper de deteriori
Unde viri gustus desuetus totus acescit
Ipsis quas odit epulis dum quia nescit
Quod prolo quotidie: quia si sibi pisa petuntur
Preparat brow olus. Si pisces (petuntur) inde parantur
Uonces cruste: Si vinum (petat) pravum polenta (paratur)
Que manduco et bibo licet essent ista cruenta

Excellens sensibile corrumpit sensum sicut visibile excellens corrumpit visum ut dicit philosophus secundo de anima

Est quedam flere voluptas / Expletur lacrimis egeriturque dolor. Ovidius de tristibus

Pcr puer lacrimis flet agnosce virilem dedecuisse gemitum pudor est hoc umbre [illegible] lacrime [illegible] loquitur. degener animos [illegible] cissima fletum. ferre [illegible] quod ardentibus ultro [illegible] lacrimas clausisse dolos restrinxisse dolores. Johannes architrenius

Modi odorum sunt sicut modi saporum et quia sapor est obiectum gustus qui est quidam tactus, gustus vero tactus est ipse [illegible] in tactu ut dicit Aristoteles 2° de anima commento [illegible]

C um mictam metuam, quod petre verba manusque
H eu quomodo [sine] me pertulet cogitat usque [assidue]
S i libum libare velit dat femina panem
F ur furtum sibi dat et eum dimittit inanem
Q [uerendo] dicens lingua deus excommunicet illam
P er quam displicenter pereo dico petronillam
L ingua loquens titubat petra presente tumescit
Q uippe loqui quoniam quid agit perterrita nescit
Q uicquid ago vel dico petre contra verba retorquet
I n caput os meum ac pungit me quoque torquet
D iminuit nomen [meum] et diffamat mea verba
I nde tacens video vivit in me palma superba
M ollia qui femora tangebam [olim] iamque placenter
S epe ter absque mora virgulta colendo potenter
P [femoris] roxima dum tactus amisi tangere petram
C um semel in mense nequeam sed quippe pharetram
C um vacuam prorsus habeam tendi meus arcus
N on possit que sue prede valitudine parcus
S ed quamuis petram non possim tangere tangit
M e tamen unguibus ipsa suis me cum quibus angit
V t tangam quamuis tangendi nulla facultas
S it michi cum bursas ego non habeam bene fultas

Qualiter matheolus ipse suam impotentiam ... bonis

H A quociens quociens lusi mea preterit estas
E ui succedit hiems est nulla morosa potestas
E t cur plura feram [dicam] ver brume iam quia cessit
N on sum quod fueram virtus mea tota recessit
V lim qui nomen uxoris claustra colebam
F actus sum glacies qui feruidus esse solebam
V ult uxor sed ego nequeo petit hec sua iura
N on soluendo nexu factus magis aspide dura
L itigat ipsa bonis volo credere respuit illa
D ure seruitoris vocem decuplat petronilla
M ox tacet odardus facies quando nimis
I ntus asperitus allegat enim petra porro

per varium bursa

I ns. Cum si nequeat inopis rugosa crumena
S olvere pro nova servitute cogor pena
T unc ungues acuit ut eis me devoret. Illi
G ratia nulla placuit: pereunt michi crines capilli
P ost hec cum facie discedo sanguine picta
H ec quasi cottidie renovat convicia maledicta
N il adversus eam michi prosunt ensis et umbo
S emper succumbo velut dimitto plorans

Hic loquitur de Guidone serviente suo qualiter se gerit dum litigant

P ravum Guido cliens meus a longe speculatur
Q ui michi non audet succurrere. Nec tenetur
P er sua sicut ego gernoboda sed quasi mittitur
D imittendo domum cum non sit ibi bene tutus
M e foris expectat. Tunc nutrix clamat in altum
E cce suus domina mea fecit garcio saltum
I n villam: Nichil ipse domo facit. Est michi soli
O mnia toto domus: vestire quam nutrio proli
Q uid peius: Nutrix ubi non est sic enutritur
I mmo tota domus illi famulatur et famulatur
E st ius nutricis quod dormit atque quiescit
S emper edatque bibit ut in ubere lac sibi crescat
D antur enim reliquis nutricibus optima dona
H inc domino famulans sum litoris ipsa corona
I nfortunata sum: felix altera quaeque
H eu quibus fessa vigilem de nocte dieque
P ost venit ad stabulum nutrix de summa meum quod
S olvit equum post hec oculum fecit me utrumque
E xponens illum pluvie cum grandine ventis
M andato domine fecit istud precipientis
E t si forte suo stabulo quandoque moretur
P ost ripas non est dubium male quin stabletur
C um petiva rivatur. Nutrix mea semper in eius
A uxilium ponit se: litis dans domine ius
V nde captivum si me petiva forsan diceret illa
T estificaretur. Cuius sine lacte mamilla

me est captivum

Qualiter nutrix sua se habet

Fingitur illa sibi quid dicam? mox puerum vel
Clam comprimit ut ploret: facit ut me turbet utrumque
Signis lingua potens vix ullo tempore plaudit
Nutrix somnifera si mane vocetur obaudit
Quando citatur adhuc iteratu voce sonora
Nare vigil stertit: tandem clamore coactu
Cum lenta lingua movet os: Et quid michi vultis?
Inquit: Surge. Veni. Nox est. cessate quiescam
Immo dies est. Surge. Deus meus en ego surgo
I te sequar. Nec me sequitur quem negligit. Et tu
Non venies: dudum venissem sed michi vestes
Quero nec invenio: Quis demon sustulit illas
Surge cito: Communissimum presto: Nec est tamen. Immo
Vel caput huc illuc vertit vel brachia scalpit
Membra vel in longum discendit. Sic sibi quasdam
Undique morulas querit. Semper venit ore
Non pede: Sic veniens nunquam venit illa vocata
Ut dicam totum traxit a testudine motum
Clamat petrus. Quid est? Requiescere nos herus iste
Nunc sinet: Fuerit ut puto: Siste pedisseca siste.
Nunc simus iacet in stabulo famulus: Docet ipsum
Ex quo precepit: non surges per crucifixum.
Tum lateo metuens iras cum sit sine glosa
Petre sermo: simulque minax manus exitiosa
Cum manibus binis contra me quando movet se
Montibus alpinis vellem vel longius esse

Hic lamentatur ut prius finiendo primam partem sui libri

Heu: cur egressus ex vulva matris ego sum
Tantis oppressus erumnis: O tenebrosum
Scilicet exitus tempus: Cur matris in alvo
Ve michi: non peri: cur vivo: Ve michi catuo
Unguibus illius ergo quam fuit michi bene
Quemque preces vacua promissio: omnis inane
Quinque iacent sensus in me iam mortificati
Cernere non possunt oculi languore gravati

Nec valet escarum guttur sentire saborem
Non sentit tractanda manus: nec naris odorem
Surdescunt aures et deficit visus earum (aurium)
Nec oblita iacet rerum natura suarum

Incipit secunda pars lamentationum matheoli

Carmina qui studio quondam florente peregi
Tempus non senio sed litis turbine legi (tristium)
Factus decrepitus dum dormio somnio bella
Que michi sunt penitus post hec ut ante novella
Sic in bello sum dum dormio dum vigilo que
Nil tam dampnosum quam vivere sic in utroque
Immo mori potius: mors est sic vivere: scripsi
Quod dampnabilius michi est: vivo sub eclipsi (defectu)
Coniugii ergo nemo sic cum moriar det
Iam sua res agitur paries dum proximus ardet

Hic probat quod mulieres sunt rixose

Si quis in hoc autem populo nescit mulierem
Carminis hanc partem legat istud dogma dirum
Lector si videas mulierum conditiones
Condempnabis eas dicum si fuis (inertia) man donec
Sit rixosa proprium vere mulieris
Est et linguosa si fas est ista fateri
Clamat dei verbum versa vice missa
Et tenebre: michi quottidie cantatur ab ipsa (mulier)
(vir) Hec maledicitur quoniam sub qualibet hora
Flet vel ruatur: nonque retrahens sua lora
Quottidie sponsi (quolibet) cum horis femina quasi
Primo responsa frendens cantat tenebras que
Incipit anthiphonas sic: ve ve ve vix maritis
Hec sunt luctisona vel sunt sua cantica litis
Audit vir (sponsus) velit aut non (illa): si respondeat ille (vir)
Vertitur hec (sponsa) linguam sol la ponens ubi mille
Et dominum (suum) tandem (singularis) dimittit vir per eandem (virorum)
Nupte: virum pluvia coniunx et fumus ab ede
Expellunt propria quia sunt salomonica crede

Marginalia:

Secunda pars lamentationum matheoli

iste versus sumptus est a principio libri boetii de consolatione philosophie

Sequitur
Et neglecta solent incendia sumere vires
Ovidius
Sic incipit liber ovidii de arte amatoria quasi
Nulla fere causa est in qua non femina litem moverit — Juvenalis

iste versus est oracii in epistolis

rixosi

Omne genus pestis superat mulier dispositionis
Esopus

Per somnum semper tria sunt nocitura ... sunt: gallus cantans flens infans ... mistans. Quia domus stillans ... fumus undique ...
Ede omnes ... nobis femina rixans

Uxor irritatur: aqua sordet: flumina ledit
Fumus: turbatur ita vir quod ab ede recedit
Ut moveat litem nuper cum pelice captum
Sponsum fugit (uxor). Item pueros ferit (uxor). est nichil aptum
Pisci (uxori): preter aquam nequit usque vivere piscis
Sic ea (vivit) nec quicquam preter rixas: bene discis
Dummodo detineas hec lector (o) que tibi dico
Uxor eam caveas. cum sit similis basilisco — p sincopam sustulit le. o. de basilisco
Iunge serpentem potius tibi sive leonem — non est caput nequius super caput colubri et non est ira super iram mulieris. commorari leoni et draconi placebit quam habitare cum muliere nequam. Ecclesiastici. 25.
Contendentem. Sponsam probo per rationem
Arte: domare feram quamcumque tua potes arte (bello)
Sed non pestiferam sponsam: licet omnia marte
Viceris ipse tuo: scripturaque testificatur
Istud idem: non est homo quem illa vereatur
Quippe: potens a deo nemo fit quin mulieris
Succumbat clipeo datur exemplum quia queris
Bellis innatum novit (proprium nomen) Drus monsterolensem
Conditionatum sic nam dudum quod ad eisem
Semper habendo manum nil querebat nisi bella
Malens more canum quam (ei) pacem quinque duella
Hic (tunc) erat absque modo sine freno vel ratione
Sed stricto nodo laqueatus nunc in agone
Coniugii. dominus sic est uxore rebelli
Immo dea belli: quod nec fundum neque litus
Scit (allectus) sibi: supplicium patiendo litis amare.
Quippe: supercilium muliere tonante levare
Non audet (crinis): metuens ne per caput arripiatur
Ista sepe fruens cautela: quando paratur
Uxor litigiis: ager exit tecta latenter
Et quoque cum sociis flet denovet (maledicit) insipienter
Sola domi sponsa: Cautela fungitur (certe) eadem
Nec de responsa (vicinis) patre: metuens ecce cladem — Quis minor est longi quod vicisse bitor. dudum sine tecto
Dum scio quod tantus tonitrus sine fulgure diu
Vix cessat: quare fugio circuitus de regimo
Ergo per hunc Crassum rogo castigare velis te
— felix quem faciunt aliena pericla cautum

Q uem scio tot passum probra: ne pereas velut iste

Quod mulieres sunt linguose

V ere prius taceant volucres estiue cicade
Q uam sit in hoc mundo mulier lingue sine claude
T urpior .... meruit Calphurnia numquam
N e sit causidica, mulier damnans ita quamquam
D igna fuit damno: Cum lingue lingua sit heres
I n scelus et vicium succedens. hinc reseccatur
I ure patrocinium mulieribus, atque negatur
C ornix mutatur, quia garrula testificatur
C olloquio fedo, dempto candore, nigredo
N ostre sic domam mutarentur mulieres
P er vim divinam, scio quod non inde doleres
S i bene rem nosti, par femine dicitur hosti
Q uantum pacem mundo deus ipse pararet
S i delinguaret mulierem, quamquam longeam
O mnis guerra fere lingua mulieris habetur
E rgo dari temere mulieri lingua videtur
S i culpare deum super hoc in fine liceret
H unc causarem eum, cum damna futura videret
H anc varys linguis armans: Est quoque trilinguis
P osse loqui nimium, mirum minus in muliere
E st: quod commotam linguosam posse tacere
Q uare clamose plus quam nos sunt mulieres
F iunt e costa, nos ex tellure. Vide vos
A am magis os resonat. terra. Conclusio constat
E rgo quod sit vir delinquet aut peritura
L ector quid plura Narrandi multa remissa
E st: ex natura tenet istud quelibet ipsa

De miseria Coniugatorum

N on uxoratus, tam prea(?), quam pauper, rebelle
E st magis elatus, Cum se repperiat ille
C antat enim saltat, Et quam sit milles(?) se
T unc magis exaltat, francorum Rex putat esse

-- de sto Calphurnie hec digestis libro tercio

Garrulitate fuit dictum quod mulieres lingue fuit dampno. Istud habetur in sexto libro methamorphoseos ubi loquitur Ouidius de mutatione corui

Sexto libro methamorphoseos habetur quod cornix mutata est quod nunciavit Palladi quod filia Aglauros soror Pandrosos et Herse inspexit Ericthonium

Sunt peius nobis iuvenes ut sens.. copri... Ouidius libro ...

forma corporis ... / ... odiosa nec exquisita nimis, sed tantum que fugiat inhumanitatem negligentiam ... In vestitu etiam mediocritas optima est. Tullius libro de officiis

Nec sibi sufficere putat ipse duas mulieres
Est postquam temere sponsam duxit meus heres
Est: ultra fines colli minuuntur adire
Illius crines: confunditur undique mire
Crines vertuntur in frontem posteriores
Atque revertuntur super occiput anteriores — occiput est ulterior pars capitis
Est sua dissuta vestis: cum calceamento
Rima plo mutua facies: it cum pede lento
Deformis totus / qui lento flumine stupescit
Vilis et illotus / angustis que resistere nescit — formabitur negligentia decet — ovidius libro primo de arte
In nullis habilis est vir sponsa sociata
Mcustruit nigra pilis in cunctis cussa forata — extremum quidem virtutes nullius in terra ... eos qui propter desidiam et negligentiam — philosophus in ethicorum
Sparsa supercilia emerosaque barba bimestris — duorum mensium
Albana inter labia facies quoque tincta palestris
Os sputis: oculus lippe naris que catharro
Aptant scabellus que pedi nec ceterit raro
Causa subest, quoniam gaudent brevitate moderni — multos autem imitatio brevitatis decipit ut cum breves se esse putent longissimi sint, cum dent operam ut multas res breviter, non ut paucas dicant. Tullius libro Rethoricorum
Sim sic etiam possem magis hinc ego sperni
Ad brevitatem recte mari gallice dicuntur

Cum sint quinque mari post coniugium stabilitum
Gallica lingua mari recte dicit ergo maritum
Exemplum super his capias ut certificeris
Cuidam poscenti tres uxores datur una — De iuvene qui voluit habere tres uxores
Agno currenti capitur lupus, evocat una
Omnes mors eius: qua morte lupus moreretur
Querunt: quod peius quam sponsam ducere? detur
Uxor ei, vir ait prudens: flebiliore
Morte mori nimium poterit lupus aut graviore
Ergo per expertum lector satis est tibi certum
Quod morte mori non potes asperiori
Heu quam morte thori nec morbo languidiori

Probat quod caro uxoris corrodat carnem viri sui quod est miserabilissimum
Est uxoris ita caro corrosiva viriles
Carnes quod posita statim ratione cubilis
Et consumit eam: coitus licet inde sequatur

Nullus ne tuearis. Verus dicenda probatur
Istud sit verum: quia pono quod sibi quidam
Extra coniugium Beatricem iungit et illam
Cotidie ter opus complendo potens remanebit
Nec sic caro (custodia) prius hoc non obstante vigebit
Sed post contractum (matrimonium) vir viribus evacuatur
Dilecti (uxoris) tactum quamvis ibi nil peragatur
Hoc impossibile tamen est quod sic sine viris
Natura potius fieret totius eclipsis (defectus)
Ergo (o lector) cave ne tu sociatus coniuge serum
Ut valeas certu facilis descensus averni (infernum est longe)
Quam graviter peni nescit mea dicere glossa
Cum (uxor) mea coniunx cum carnem rodat et ossa

Quod vir studiose debet temptare uxorem in principio antequam ca[...]

Principiis obsta, sero medicina paratur (ducat an bon[...])
Cum mando coniunx vir nexibus illaqueatur (sit vel m[...])
Si qua res emere velit emptor: cernit in isto
Ex alio latere: nec statim dicit: in hiis sto
Immo revolvit eas iterum multum studiose
Ne falli valeat probat illas ingeniose
Tradita si placeat res emptori retinetur
Et sibi displiceat (res) rem vendere non prohibetur
Sic alienari nequit uxor: sed retinetur
Cuius peste viri nequam concomitetur
Quam capit uxorem, cur ergo non speculatur
Ceu bene primo rem: cum semper decipiatur
In factis ipsis quo magis est metuendum
Tanto cautius est in eis circumspiciendum
Summa temptate dicit deus ergo prius sibi
Ducis uxorem tempta sponte vel sponte (tamquam) acutiorem
Cum multi vitari nequeant nisi cognita: nosse
Expedit (feminarum) vitiorum rabiem temptare quod posse
Nil temptare nocet: Sed prodest ut capiamus
Que nobis bona sunt. Et cetera reiciamus
Uxorem debes ergo pretemptare: Virie

Iuvenalis: Semper habet lites alternaque iurgia lectus / In quo nupta iacet: minimum dormitur in illo

Iste versus est Ovidii libro primo de remedio amoris

Equus, asinus, bos, canis et vilissima mancipia probantur prius quam emuntur; sola uxor non ostenditur, ne ante displiceat quam ducatur. Jeronimus contra Jovinianum ex dictis Theofrasti

Omnia probate, quod bonum est tenete dicit Paulus

Videt velle prius [illegible] minor quam in [illegible] breviatur ubi [illegible] consonante [illegible] capellas quam ibi ille [illegible] reicere ponitur [illegible]

Sed studiose [illegible] [illegible] in versu [illegible]

Dicitur [illegible] ex re [illegible] quod non est in versu [illegible] et corripitur [illegible] vocalis ante vocalem [illegible] et hic quod [illegible] in principio [illegible] in medio [illegible] est duplex consonans [illegible] vocalem. Sed hec [illegible] simplici consonante. Unde dicendum est [illegible] corripe [illegible]

Hoc satis est melius quam post connubia flere

Quod uxores in veritate viros suos non diligunt

Femina re vera non diligit ulla maritum
Turpis inops nec vera. Quendam recitasse peritum
Exemplum tale super hoc scio: respice quale exemplum
Quidam mendice petricii captus amore
Miles eam publice sponse decoravit honore
Sponsam miles amat cuius cernendo cruorem
Hic obit: hec clamat: mirum fingendo dolorem
Flet: crines lamat: cum sponso vult tumulari
Mors inquit capiat me: nolo viva morari
Nocte viri busta servat: feodi ratione
Custodit iuxta: suspensi mane latrone
Quidam gibbetum miles: motus mulieris
Hic propter fletum venit illic: cur tibi queris
Mortem dicit ei pulcre memor esto iuvente
Multa magna dei meliore vel equivalente
Forsan honorabit te sponso: nam tua tristis
Tempora perdis: abit miles: meditatur in istis predictis
Hinc miles flendo feodum quam perdere credit
Ad dominam properans venit, omnia narrat eidem
Immemor ipsa quidem sponsi cum milite sperans
Mulier: fert noli me turbari si mihi soli
Vis consors fieri super hoc tibi iuro mederi
Unctio firmatur: vir mortuus extumulatur
Quem furtis tractum suspendit sponsa: quod actum pactionem
Est: petit impleri: dicit miles mulieri
Hinc fac quas habuit fur perditus ense petito
Hec nondum metuit plagas inferre marito mortuo
Que post hec facta petit impleri sibi pacta
Cui miles mallem cum rebus perdere pellem
Coniungi tecum: quia qui sic vestitu dat equum
Hec non inuento suspenso fure recedit
Ut totum peragas binas in vertice plagas
O lector retine quantum scelus est mulierum

ures in fine qr ego dixi tibi verum

Qd uxores non sunt lugende

Uxor lugenda non est ut testificatur
ex: ergo si vir hanc lugeat infitiatur
um quia lex prohibet: et tum quia mittitur illa
coniugis in mortem velut in precium sua sella
eo quod vir eam non lugeat: illa maritum
lere tamen debet de iure prout stabilitum
est quod non servat: oculi licet exteriores
inde fleant: animi congaudent interiores
am licet exterius ploret moriente marito
ontinuit interius alio consorte petito
uod probat exemplum precedens de muliere
uspendente virum scelus est pro coniuge flere

Qd uxores diligunt illos quos viri sui hnt odio et eos hnt odio quos viri sui diligunt

Ne te pro nichilo lector moneam mea verba
ordis scribe stilo ... tua messis in herba
secunda scio duo que sunt in muliere
elo quos odio vir habet consuevit habere
et ostendo quia celebrata morte mariti
et solet et propria natura nubere
osti namque viri quos diligit ipse maritus
dit eos penitus: super hijs vult cato requiri
ic inquit mulier quos coniunx diligit odit
et mirum: propter quia coniugis intima vidit
ellis virosis quibus ipse vir excruciatur
mnibus expositis viribus velut ante probatur
isto per ista vides in corde notans retinenda
psis igitur fides mulieribus est adhibenda
um sibi propicios sponsos spernant et amicos
psorum proprios quorum devorant inimicos
tpore cum imbuant illis post fata virorum
... inde cubant in lectis preteritorum
ostes ipsorum quem primum plus venerantur
r defunctorum rebus penitus dominantur

Quid dampnabilius: maledicantur mulieres
Omnes. expertus si vis hoc scire vide res
En fuit Urie mortis promotio David
Cum Bethsabee per eum inducta nequivit
Dalida Sampsonis probat istud et hanstonensis
Uxor Guidonis si quam capis ustus amensis

Sed regum nota est historia de Uria qualiter David fecit eum deferre literas mortis sue ut ipso mortuo Rex David eius uxore Bethsabee licite poteretur

liber Iudicum capitulo ... hic historia de Sampsone

Quod uxores inimice sunt viris suis

Si mea sponsa meos propter me fellea rodit
Pungit et odit eos: sequitur quod me magis odit
Nulla viro strages crudelior est inimico
Privato: quid ages? ergo caveas tibi dico
Est inimica viro mulier quod conditionis
Sit talis miro patet exemplo Salomonis
Iussu mandatur quod quisque senex moriatur
Annorum centum super hoc favor ipse parentum
Nenque non vincit ne cuius caput inde relinquat
Regi turbato: mandato sic publicato
Frangens edictum quidam sub claue latenter
Inclusum dietum patri dat sufficienter
Patris consilio cuius legit ipse quaternos
Summus iudicio superat quoscumque modernos
Hinc Rex miratur Salomon: ut tota sciatur
Huius origo rei motus Rex hac ratione
Sic iniungit ei feodi sub perditione
Adducas tecum dominum cuius hic et amicum
Nec remeas ad equum tunc nec pedes ad inimicum
Cum seruo proprio: cum ciuis ascendit asellum
Patris consilio: sponsam puerumque catellum
Ducens: dominus inquit meus est puer iste
Seruus et hic asinus: canisque canis: super hys te
Inquit Rex quitto duc hostem: vir mulieris
Sumpto fert digito: Rex petis ecce fateris
Falsum dicit ea mentitur ipse: vir ferit illum
Iuxta maxillam: truculentior ista medea
Ieit: Rex quid agis: istum suspende latronem

propter quod unumquodque tale et illud magis sed propter odium mei mea sponsa fellea rodit et pungit meos amicos et primos ergo sequitur etc.

regionibus

In triginta plagis non est peior. Gedeonem
laudit in ede suum patrem. Iussum publicatum
Vingens ipse tuum. Rex videns. esse probatum
Sic inquit quod ego iussi. Carissimus inde
Filius Gedeonis. prout ipse lego fit Regis. Cetera scinde
Lector et intentum capias. O. verbero ventum
Si monitus cesses quas preparo collige messes

Hic gratia precedentium et subsequentium reddit proles causas quare nemo debet

Hortatur sanctus Ambrosius ut moneatur nemo ad uxorem capiendam
Nullus ad uxorem capiendam cum vexatur
Ne post turbati maledicant inde iugati
Qui se iunxerunt. vel iugo premonuerunt
Quapropter lector te certe nolo monere
Ut nubas. immo dignum duxi prohibere ne nubas
Per versa fratres sumus omnes membraque christi alia causa
Quod debet unus frater succurrere fratri
Et membrum membro. si viderit hunc titubare
Qui est in culpa si possit eum relevare
Ut scriptura refert. quocirca premoneo te
Ne sponsam ducas. ut frater fratrem amo te
Rursus ego te premoneo vigilanter et ante alia causa
Nubas. quoniam scriptura testificante
Est multo melius morbis ut preveniamus
Quam preveniant nos morbi ne sic pereamus
Hec nisi detegerem tibi. posses forte perire
Ignorando necem mortis suspiria dire
Proditor ego minus essem si significare
Nunc tibi cessarem mortem qua tractor amare
Et credas iuro tibi quod lapideum cor haberet
Heu si non fleret mea qui tormenta videret
Est sapiens qui se castigat per mea facta
Et qui prevenit mortis fugit omnia tuta
Heu cur non habui doctorem qui michi primo profundo
Hec premonstrasset non essem stratus in imo

De mulieribus nomine viduatis qualiter se gerunt

Dum iacet in feretro coniunx. uxor lacrimando
Cogitat ante retro cui nubere quomodo quando
Post spacium tridui poterit mos est mulierum
Et si forte sui pueri querant sibi rerum
Partis semissem fit eis contraria mater
Dicens. ecce quater misera iam nupta fuissem
Si non essetis maledicta sit hec genitura
Iam vobis spretis capiam mea qui bene iura
Integra servabit contra vos. maior capit unum
Non oportunum sed qui bona dilapidabit
Nummum post obolum terras et tigna domorum
Post queritur pueris sponsum lugendo priorem
Et lacrimis veris: demum dampnat que calorem
Vestia tam fatua non credo que inveniatur
Sepe: que vidua quando noviter reparatur — Quod natura negat nemo nisi ... reddet / Displicet imprudens unde placere studet — Esopus
Pingens se renovat alienos fert que capillos
Vult non vult et ovat istos quia curat et illos
Tandem per mortem licet optet quolibet illam
Dimittit florem semper capiendo famillam
Instar Ceraconis qui post flores ad equinum
Stercus se transfert morem retinetque lupinum — Lupa eligit sibi deteriorem lupum
Annua pro morte viri lugenda nuncque dabatur
Annus: sed luctus hodie nondum triduatur
Immo viro primo tumulato querit herere
Femina mox alium quia nescit sola manere
Absit que vestes lugubres deferat ulla
Tristitie testes: sed fertur serica bulla
Proh pudor: in thalamo vel in ede nequit retineri — Iter ... omnia fines. Ovid lib. iii sine titulo
Fereno vel camino: vult per loca cuncta videri
Ardent vesane vidue. serpunt super edes
Egipti rane: quales sunt ipse in medii credes
Nam nimius ex cordis cunctos visione fruatur
Vidue: cordis demens non illa ligatur
Maluit hinc fatuus pius sanctus decernis esse
Nostris viduis: nequit amens victus obesse

Loquitur de mulieribus ex qua causa visitant ecclesias

Querunt ecclesias mulieres ut videantur
Non ut reliquias videant; nam plus venerantur
Ecclesie clerum lascivum quam crucifixum
Et sacra presbiterum cor sunt hic non ibi fixum
Querit in ecclesiis leno veneris sibi predam
Venales socias quoniam prostant ibi quedam
Si quod in ecclesia jumentum prostituatur
Vel vendatur ibi, minus absurdum reputatur
Sed magis absurdum reputo dum prostituit se
Venalem mulier ibi: quid fit turpius ipse?
Prostibulum facit ipsa domum domini: licet ante
In templo velle fingat se sacrificare
Muliebre nephas invadere nonne veneris
Que vix dicere plus est: cur ibi talia queris
Fratres et sancta cenonephia, beata Maria
De campis: sanctus Martinus: solemnia dya
Festique sanctorum: benedictio: si bene censes
Et nostras dominas corrumpunt parisienses
Hic loca ponuntur: mechus venit obvius ipsis
Que supponuntur: loculis in tramite fixis
Me testem super hiis facit experientia verum
Si plures queris testes, ergo do tibi clerum
Ecclesiis tribuunt miracula cuncta remotis
Longius ut possint spaciari: nullusque notis
Non curant veniam, vel sanctos ecclesiarum
Immo vovent, quoniam gaudent novitate viarum
Nam mala plura sub hac umbra fecere sequester
Plures quas novi: sed dicere nolo patenter
More subinatum chorus exercet mulierum
Ecclesiis iterum dico quod in ore relatum
Est ibi quicquid agit populus per maxima ville
Qualiter hic surgit cum venit: qualiter ille
Cum surrexit: fons est et origo novorum
Prophanum tractari solet, illic mors quoque virorum

Juvenal
Ita quod non prestat seu templo

Hec eadem novit quid toto fiat in orbe
Quid Seres quid Thraces agant etc.
Juvenal

Hec inquit · pix · phi · quod don · michi predominetur
Sunt mea cuncta · Ciphus etiam nimius si famuletur
Ipse michi quippe · quis vox sibi comparato litem
In gremio quippe ponens · nisi sit michi inter
Et pro velle meo · Tunc alterius sic agitare
More virum pleo lites pugnasque parare
Si qua novella modum vivendi nescit · Ista
Per dictum synodum statim fit summa magistra
Sic assiduus est quod mea sponsa moretur
In thalamo melius est quam per templa vagetur
Non mecharetur tamen ut pote frigida turpis
Sed irruatur rediens · quis enim patitur pis
Aut vir virosa · aut communis luxuriosa
Esset quam mecham peius tibi dicere nequam
Servit mecha viro · bello necat altera diro
Erexit hec plumis · trahit unguibus illa capillos
Quippiam cedi mallem decies fore villos
De nequam recitat quidam laudabilis auctor
Gravis illa viro fit · et orba tigride peior

Quod mulieres ex natura sua nituntur scire omnia virorum secreta

Nature mire mulieres sunt quia cuncta
Nituntur scire subito momenta per puncta
Indagando loca tempus causasque profunde
Cur quid ubi quo qua cur quando qualiter unde
Si vir enim taceat dicet mulier quod adulter
Est · quamvis ille meritis baptista sit alter
Vidam vel veniam petra vult et percipit edi
Causas atque viam totam · sed vir mea credi
Possint verba · licet ego nimium per crucifixi
Corpus · mox dicet quod ego mendacia dixi
Postea fingit iter aliud causas aliasque
Ut loquar hic breviter tales fore iudico quasque
Sua facta viris nonquam dicunt nisi visa
Fictis tunc miris · sponsorum lex recisa

Quod vir coniugatus propter onera coniugii vacare non potest dei servitio.

Marginalia:

Si quis etiam a culpa vacuus in amicitiam pravi inciderit quotidianus usu atque illecebris facile par similisque ceteris efficitur · Salustius in Katilinario

Locum inducta ... ne dissolvito amicitia ... Philosophus ethicorum

hic monet quandam ...

hic tradit ...

Juvenal

Cur aspiciebas vicinam quid cum ancilla loquebaris · de foro veniens quid attulisti · Non amicum possum habere non sodalem alterius amorem suum odium suspicatur · Jeronimus contra Jovinianum ex dictis Theophrasti.

quod fuit Johannes baptista

dicit sibi per me ab ea

non enim facile illi credit de eo quem multo tempore ab ipso placatis · philosophus ethicorum

mulieres alias qualis est petra

In certificatu liceat presbyter vir vir Droitus in Grecia

Cum civitatem non possum bene ludere nescit

Uxorem vir habens domino raro famulatur (occidentalibus)
Partibus occiduis ideo non presbiteratur
Qualiter intentus domino famulabitur ille
Cum variis curis agitetur mens sua mille (curis)
Ut sponse placeat victum vestes domumque
Preparat innumeris curis stimulatus inique
Het ideo canon duo concordare semper poscit
Vir sine coniuge que domini sunt cogitat atque
Diligit ut Paulus ait experientia dat quod
Ey: Droitus sic respondit: proficisci
Ad cenam magnam nequeo sponsam quia duxi
Ecce per hanc cenam celorum sic inficiatur
Regnum sicut enim domino testante probatur
Ergo lector in hiis tibi corde caue vigilanti
Et michi sed domino credas hoc testificanti

Quod mulieres naturaliter sunt inobedientes (non obedit)

Non paret sitiens vetitum mulier: Recitatur
Quod quidam sapiens dixit sic sit ut experiatur
Sponse clam posito dicit sub vase veneno
Ne perdas fugito vas hoc et sic sine freno
In religionis vir abit illa sola remanente
Que mox vase bibit dempto perit inde repente
Sic pereant pereant alie parere maritis
Nolentes pereant ut desint tedia litis
Orpheus a baratro sponsam (Euridicem) traxit cythareodus
Sed detorsa retro fuit appositum quia fedus
Fregit stulta cito contradicente marito
Eua per illicitum fructum probat insaciata
Quod mulier vetitum cupiat faciatque negata
In salis effigiem (statuam) diuina potencia mutat
Sponse loth faciem quoniam parere refutat
Respiciendo retro comburi criminis urbem (Sodomorum)
Cetera ne turbem non claudo cetera metro
Sic Demam petra (lapis) fieret quecumque rebellis (viro)

In inicio x libri Methamorphoseos habetur fabula de Orpheo et Euridice

Naturam in vetitum semper cupimus et negata — Ovidius sine titulo

Dico pro petra quia tunc essem sine bellis
Taliter innatum dictum facimus mulieri
Est: et inusitatum quiam nequit inde moveri
Sibi vult quia ageret uxor sua quid prohiberet
Illi ne faciat: id aget mox coniuge spreto
Quod scio testificor: si fas est dicere verum
Ut semper faciant vetitum mos est mulierum

Quod mulieres sunt invide

Ut varior varie sermo meus hic variatur
Vel claues invidie mulier gerit: ecce probatur
Si vicinum scire vis cuiusdam mulieris
Hanc aliis mire fore dignam testificeris
Mox huius vicine dicent alie tibi mite
Invidia nimia presertim compatriote
Esse dente solent mordaciter alterutrum
Rodere quippe: dolent propter preconia statim
Ingentes iram faciunt hec livor et ira
Semper in alterius prosperitate dolet
Livor: et invisto carpere dente solet
Est livor nimius mulierum cuique videtur
Qua nobilius semper vicina paretur
Damnat ob hec sponsum cui dicit vir maledicte
Nusa foras non sum proficisti: postea ficte
Plorat: pulcra soror mea dicit vir quid habetis
In lite inida maior vicinam quamque videtis
Nostram: nobiliter ornatam: grandior esse
Debetur breviter ego sum minor: inde necesse
Est: aut ut vestes uxori comparet ille
Aut quod quotidie patiatur iurgia mille
Alterius lina tirans canabum quod germinatur
Cum res vicini semper melior videtur
Fertilior seges est alienis semper in agris
Vicinumque pecus grandius uber habet

Quod mulieres sunt rigide et avare

Rigida cum mulier natura debeat esse

Unusquisque iudicat bene que cognoscit et hoc est bonus iudex · philosophus primo ethicorum

deinde propter noctes querule consultationes perdit · Si illa ornatior incedit in publicum est honoratur ab omnibus ego in conventu feminarum misella despicior Iohannes contra Iovinianum ex dictis Theofrasti

non tam modeste quam sua mirantur que aliena · hoc autem fit quod nemo sibi invidet / Varro

desiderata non habita magna sunt habita vilescunt / Varro

Aliena nobis nostra plus aliis placent · Seneca

Ovidius libro primo de arte amatoria

contra Juvenalem dicentem
prodiga non sentit pereuntem femina censum

Si tibi simplicitas uxoria deditus
unus est animus submitte caput cervice
ferre iugo nullam invenies que parcat amanti
Ardeat ipsa licet tormentis gaudet amantis
et spoliis — Juvenalis

Si tibi quid det cur det respice
Si das cur des ipse nota ... Esopus

Thaida si quis amat sua non
se credat amari Thays amore
caret munus amantis amat
Esopus

Effuge cupiditatem regina est
... Seneca

Et frigus stringat / est quod sic avara necesse
Sic avara scio: Sed dum bene discutio rem
Hinc non invenies avaribus fore frigidiorem
Ius iterum nostrum testatur quod sit avara
Cor pannos ostium raperet si posset: amara
Est ita quod potius digito lapis excoriatur
Ah: quod denarius ex hac vel pecia (mendicans polito) abstrahatur
Pro dono modico scabiosum nobiliori
Prefert mendico prefert et munus honori
Dummodo sit dives barbarus ille placet
Amantis personam non pensat: sed dicta dantis
Ponderat illa bonam bursam plusquam cor amantis
Non dantem sed munus amat: metitur amorem
Ex dono: quantum donat: amatur amans
Ambitionis ego mulierum dicere partem
Quantam non possum: fallaciter invenit artem
Femina: qui cupidi carpit amantis opes
Dum tenens pergit hoc opus: sentire crumenam (bursam)
Ipsa bursam fugit quando scit eam fore plenam
Tunc ea carssatur / operi quoque tota paratur
Ut trahat argentum cum lingua basia centum
Donat: opusque citat / linguis et verba maritat
Post stringit renes ficte suspiria dando
Sic liqueat iuvenes / nostros que senes aliquando
Et licet absurdum sit verbo dicere lem (plane)
Clunes lingue lem scalpunt pat inde tadurdi (tadum dum scalpunt lingue lem)
Ut bitge socie respondeat illud et hora
Hore letitie non cessant de super ora
Inter denticulos simul utriusque lingua salivam
Sugit per modulos sugit sugit recidivam
Ad linguam dentes tenentis compuerit oris
Et barbam cum dente ferit sub spumatis horis
Prompto post vino potius confertur hic mox
More columbino: Sed cetera lingua refingite
Phy: meretricalis est iste modus coeundi

bursam ... Juvenalis ...

N om ebrialis phy^s: delectatio mundi
Q ue per momentum transis: sed perpetuatur
C ulpe tormentum: cui mors sine fine ligatur
C ur sic ergo cupis mulier: ^mulieri ipse te sociare
I n cuius stupris: latet ignis mortis amare — Ardeat ipsa licet tormentis ignibus amantis et spolijs. Juuenal
D oms semper hiat cupiens quicquid speculatur
F emina que spoliat homines nonque saciatur

Qd mulieres sunt luxuriose

E st sine respectu virtutis luxuriosa
Juncta probat tauro pasiphe demonosa — In 8 libro methamorph loquitur aliqualiter
R et cupe pro bruta qz habens connubia clauda
O cissa ^nisi patri secuit caput ardens propter amorem
M ^regis ^minon inois: et tribuit illi genitoris honorem — caput cum come purpureo
E st dentis rabie calor asperior muliebris
P ungendo barbe fingit tremulans quasi febris
P hyrrem ^cynare patre suo nondum se mira ferebatur — de hoc habes libro x methamorph
C ommiscere: sponso nimis hoc quia turpe videtur
E sse soror nescit velle monstrare sororem — Quali biblis caunum fratrem suum adamavit habetur libro ix methamorph
C aumo iuncta biblis parit hunc venus ausa furorem
De phedre venere sermo quem do tibi vult is
A ernon de multis alijs brevitate tacere
S ed certe phillis furibundior omnibus illis
E xtitit: et dido: quarum flet fata libido — virgili 4 eneidum

Probat hic multis rationibus quod mulier sit luxurior viro

Q ^viris ui maribus canunt: ^mulieres ipsis fore frigidiores
N ondum pensarunt perfecte iudicio tres
Q uod patet: interius cum femina testiculetur
H inc calet asperius venerius inde movetur
I gnis ad ardorem calor excitat ipse calorem — 3 libro metamorph
H oc etiam per thiresiam qui novit utrumque — ii racio
V erum directe concludo: per ovidium quod
P artior in nobis nec tam furiosa libido
L egitimum finem flamma virilis habet
I sta de causa fortissis sub breviore
T empore fructificat mulier generante calore

le lij

iij Ratio — I stuque preterea sententia vera probatur
P er glosatorem nostrum qui testificatur
Q mulier quam vir est certe frigidioris
S anguinis: irato nubit citioribus horis

iiij Ratio — S ic etiam notat Huguitio, nam femina sumpsit
grece ardor latine
A fos nomen cum magis ardens ipsa viro sit

v Ratio — N a quod frigidior sit, censens proprietatem
L uxuriosior est tamen hec ob frigiditatem
C um male digestus humor coitu mediante
P urgari cupiat: res dic ut dicitur ante

vj Ratio — E st vitio vitrea magis. Ovidius recitavit — in libro sine tit. / Sidat formosa / casta est etc.
Q ue dimittitur ea casta est quam nemo rogavit

vij Ratio — N am quod nature fragilis sit, queque probatur
P apali iure nubendi cum tribuatur
S ponsis defunctis, mox fas mulieribus ipsis
D e se dent cunctis, in eis si fiat eclipsis
Q uis cum sit 20 vicens amat, ista registro
G allinis gallus bis septem sufficit unus
S ed ter quinque viri non sufficiunt mulieri

viij Ratio — O s vulve Salomon notat insatiabile quippe:
F unda vulva tenet quamvis pateant ibi rixe
E furit atque sitit fera bestia semper et hiscit
E t lassata viris nondum satiata recessit
H ec quicquid dicam de luxuria mulierum
P er xxiiii rerum petram reor esse pudicam
C ausa subest quare cum sit multum petra nequam
N ec patrare solet hoc scelus impia queque

Hic loquitur de monialibus et earum conditionibus

S unt admirande mulieres conditionis
I sta loco precibus favet altera: tertia dono
A grestem precibus: civilem munere vinces
I llustrem sola comoditate loci
Moniales — N ec transire volo nostras dominas moniales
C um non absque dolo fingunt se spirituales
C um sua religio carnes minus appetit: atque

Carnis consilio carnem querit sitiatque
Plusque superstitio carnem tamen appetit ipsis
Carnibus: certe scio quia carnis ibi fit eclipsis
Sicut gaudet yle proprie forme sociata — yle est prima materia ab omni forma nudata
Et simili simile sic hec caro compariata
Carnem quippe virum mulier desiderat ipsum
Sicut turpe hominem querit vel nobile virum
Cum bene sint clause camera Pandione nate — Isti duo versus sunt Ovidij de ponto libro primo
Mittitur in silvas queque redire suas
Sic se more gerunt monache scis quomodo: plaustra
Nobilium querunt dimittentes sua claustra
Patres et matres fingunt se velle videre
Infirmos fratres consanguineosque iacere
Ut faciunt quoniam cum quippe suus spoliantur — dicit quoniam posuit hic quia et quippe maliciter
Per totum patriam sic sic ipse sepe vagantur
Patria claustra: Racha: nullus predo spoliare — Racha est interiectio subsannantis
Sit melius monacha: tondere vel excoriare — Puella formosa precium pro nocte pepigisti. Non habet eventus sordida preda bonos
Cere: per acta probo quia kara iocalia mere — Ovidius sine titulo
Pro fallace ylobo sibi pervenit habere
(mocam) Num si supponas pro spa do tibi quinque
Cuius matronas scias famulam rotbundinque
Domum querens suum delicti nuntia queret
Cum plusque fatuum repitto (illum) qui tentibus heret

Qui semper sederis ubi negas reperire imperas — Seneca

De conditionibus Beginarum loquitur hic et incident de quone mota

Sub facie tincta macie sub simplice veste — nec plorans fies
Sunt hodie fraus (sunt) invidie (sunt) mentes inhoneste
Ergo tibi cineras (o lector): pro nostris dico beghuzinis
Infernalis eas comburat pessimus ignis
Cum res describi nequeat bascinor illa
(begine) Ipse quando sibi reseratur carnea bulla
Cum populo Christo reddunt se simpliciores (palam) — Et de virtute locute clunem agitant — Juvenal
In ludo tanto veneris sunt fervidiores
Certa quatriduum faciunt sanctasque sed intus — Aliorum animus vultu flagitia pectoris
Cordis vulpinum sunt: deest in corde Jacinctus — tibi regitur. Sed hec obstructio nec diuturna est neque obducta ut
(exterius) Ut foris apparet: querunt spreto bene (ementibus) taurum — curiosis oculis perspici non posse — Cicero pridie quam exularet

Qui aliud agentes et aliud simulantes perfidi sunt improbi et maliciosi. Tullius de offic. lib. iii.

Eligimus non eos qui verba magna celeriter precipitant et communes locos volvunt et in privato circulant. Sed eos qui vitam docent, qui cum dixerint quid faciendum sit probant faciendo, qui docent quid vitandum sit, nec umquam in eo quod fugiendum dixerint deprehenduntur. Eum elige adiutorem quem magis admireris cum videris. Nec ideo te prohibuerim hos quoque audire quibus admittere populum ac disserere consuetudo est, si modo hoc proposito in turbam prodeunt, ut meliores fiant faciantque meliores, si non ambitionis hoc causa exercent. Senec. lii epistola ad Lucil.

Qui sibi rus subiaret, non est quicquid inter aurum
Decipiunt mundum, diffamant religionem
Eludunt que deum, lactant in corde draconem
Nus angelice sint extra, intus tureeque
Etymus etiam verbis sit apostolaque
Queque sibi patrem cordatum, vel Jacobitam
Quenerit, sed religio non audeo scribere dictum [certum]
Hinum dico tamen propter premissa notata [qualiter ubi bona simulat tum pessimus. Bene.]
Q dictum duplex est religio simulata.
En dominus maledicit eam dicendo: Sophistis
Pseudo beghinus. Ve vobis quippe tulistis
Destras mercedes. Nec ob hoc intelligo dicte [vite]
Quum sint nudipedes [cum sanguin.] laudabiles et Jacobite
Hah: Sed prelatis commissi lumen ovilis
Ec ombus elatis satagunt mundare. Ni his
Hec cesset, timeo ne propter iurgia mota
Deviet ac ideo plebs fiat devia tota
Eiur in simplicibus fidei non fiet eclipsis [defectus]
Inter se fidei clipeis pugnantibus ipsis
Sed quicquid dicunt fratres infringere metas
Iuris nolo, novos fatue secundo prophetas
De quibus hic queritur agraria lex, quia vere
Metas evellunt quas quondam iura dedere
Porro quod ordo minor Jacobitaque decipiatur
Omnis utriusque sexus, hic testificatur
Sic etiam prohibet sua littera que sibi pure
Non concessa fuit. Sed salvo tradita iure
Omnia peccata semel in anno confiteatur
Quisque sacerdoti proprio, nichil excipiatur
Ergo in canon tuus excipiat memoratus
Presbitero sua redde tuo, cui iure ligatus
Pes: in reddideris dici tunc erro mereris
Qui vadit plane vadit sane dum iuris
Est ergo sana cum plana sit et sine furis
Insidiis. Sed iter aliud seducit euntes

Qui confessores sibi querunt preterientes
Ut non erubeant illis [confessoribus] peccata fatendo
Iterum mirum non est hic si reprehendo
Cum vir ut erubeat peccata fatendo statuta
Est confessio sic ut [cum] punctus post revoluta
Crimina peccare iam demum vir veretur
Presertim proprius confessor si recolatur
Non ita de facili recidet memor ipse prioris
Consulti per quem sumpsit prius arma victoris
Arma preterea pars est pudor attenuande
Pene: quam multum pro vero censeo grande
Ergo sacerdotes proprios dimittere: sanum
Non est propter eos [alios confessores] immo fortasse prophanum
Cum tibi plana via tradatur certaque quare
Querere aliam per quam poteris titubare
Ergo viam tutam iuris iussum quam sequaris
Prelati proprii ne forsan decipiaris
Factum verba sequens quos condemnare videtur
Littera concessa sibi qui bene puncta tuetur
Predicat idque tenet Guillermus Matisconensis
Pre magnis presul venerabilis Ambianensis
Qui prelatorum ius defendendo diebus
Istis excellens inter in terris quasi phebus
Plura sacramenta fore cum sit credere sanctum
Cur impetratur ab eis [scelerum remedia] Confessio tantum
In promptu causa est. Si fas est vera fateri
Cur volunt secreta domus ut inde timeri [Ista est causa]
Fratres qui melius [ille] cibat et potatque beatus
Est: ille levius quam remittitur inde reatus
Et retulere michi quidam, sed nescio plene
Totum sit verum tibi lector dicere nec ne
Qualiter in primis prelati unique creverunt
Vos fratres scitis subrepserunt decoraverunt
Et consumpserunt a vobis et sua: quare
Ergo iura sua presumpsistis violare

Anno domini m°cc°lvi° turbati sunt clerici paris contra religiosos paris studentes propter quendam librum quem magister Guillermus de sancto amore canonicus Belvacensis et alii composuerunt intitulatum de periculis mundi. Sed ipso magistro et ad curiam romanam accedente ista discordia per dominum papam Innocentium fuit pacificata. Anno domini m.cc.lv. discordia predicta redicivavit propter quam pacificandam misit Rex Francie Ludovicus ad curiam romanam clericos ut per dominum papam finem debitum sortiretur. tandem multis hinc inde propositis dampnatus est et combustus liber predictus in curia cathedrali apud Anagniam non propter heresim quam contineret sed quia contra religiosos seditionem et scandalum excitabat

Clerici dicuntur proprie aliorum silentium

Dicuntur bisantia quia primum facta fuisse dicuntur in civitate bisantia que nunc dicitur Constantinopolis.

Beneficia que non prodiwit nec honestatem faciunt sed succurrunt infirmitati egestati ignominie tacite danda sunt ut nota sint solis quibus prosunt. Interdum etiam ipse qui iuvatur fallendus est ut habeat nec a quo acceperit sciat. Seneca libro secundo de beneficiis.

Totius iniusticie nulla capitalior quam eorum qui cum maxime fallunt id agunt ut boni viri videantur. Tullius libro de officiis.

procul a reprehensione mea

Velit te admonitum volo primo ut qualis es talem te homines estiment et ut quantum a rerum turpitudine abes tantum te a verborum libertate seiungas deinde ne ea in alterum dicas que cum tibi falso responsa sint erubescas. Cicero in oratione pro Celio

Verius ergo Jacob quam Jacobus inde potestis
Dici: quippe quia Jacob non Jacobus estis
Est igitur proprium nomen Jacobinis utrisque
Fratribus a Jacob dictum. Jacob quia quisque
Supplantatorem Jacob hic interpretor apte
Non luctatorem; precor hec intellige caute
Ut prelatorum Jacob ipsi nos Jacobitant
Sic curatorem clerici emunt venduntque mirantur
Procuratores non invenio meliores
Intrant sponte fores, procurant pro libito res
Ac domini fiunt; hinc testamenta potentum
Omnia suscipiunt. Sed si bisantia centum
Milleque dantur eis, ut egenis distribuantur
Aut consanguineis, vel cupidi se cuncta morantur
Excepto quod sex tunicas cum calciamentis
Cito dant reliquis, ut dicitur inde retentis
Quicquid scribam, fratres ego diligo multum
Vos. Sed adulantis ostendere nescio vultum
Sed multo plus diligerem nisi forsitan esset
Lis de qua tetigi. Dominum precor ut cito cesset (lis)
Non vos sed certe factum vestrum reprobavi
Instar amatoris veri quia semper amavi
Vos. ideo lite mota fore debeo tristis
Ergo nolite causari me super istis
Cepta prius lector audire nimis quia tardas
Pseudo papelardus verbis factisque renardus
Ordo sine status dici merito prohibetur
Secta beghinatus derisio cum reputetur
Omnibus hec dictis repleta cremabitur usque (assidue)
In bavari stultis ubi desunt ordo statusque
Multas (tales) expertus tibi presens doctrina ministro
Ut bene sis certus, experto crede magistro
Este (istis) procul vite temeres insigne pudoris
Absit ut inde status vestri minuatur honoris

De condicionibus vetularum

Quamvis in vetula proprius calor excidet illi
Totaque sit tremula: tamen illius ossa medulla
Intus onant ossa crisan sepe videntur
Dum sunt in fossa sicut plerique fatentur
Si latus in fovea moriens anus [vetula] ipsa teneret
Lud cuvinis, ea michilominus ama digeret
Ut vetulam factus risus dulcem dare leto
Per quoniam cupias vel eam per quippe teneto
Audito quod conciperet post tempora eavum
Edentata senex: visit pro muneris auri
Est consuetudo vetule: post arma relicta
Nos Veneris ludo submittere: per sua dicta
Ut pueris arma sua dat miles veteranus
Militiam que docet. Sic thais anus veteranus
Filiolas proprias docet, educet ac alienas
Carnis delicias quarum convertit habenas
Ad ludum Veneris citat, excitat, instruit atque
Sepe sius phaleris inops armat radiatque
Picturis politis. dominas docet esse [cas] ayartias
Ypsas. Usus anus est iste modus quem probamus
Immunere per annum mulieres decipiuntur
Unus enim damnum decepte dogma secuntur
Omne canem cepis pastum. flevisse puelle — decipiende
Finxit anus. dicens mulier [puelle] fuit haec [canis] quia velle — amantis
Noluit ipsa pati, sed ludum spreuit amantis
Mutatur formam sumens canis altitonantis
Iussu: filiola [de] timeo tibi [de te] ne sit ut isti
Pro te qui moritur mecum quia dura fuisti
Filia nonne virum fecit deus et mulierem
Instrumentatos [talia] facerent vel leticie rem
Istud enim verbis clerus condempnat opus. Sed
Invenies nullum qui rem complere recuset
Solus cum sola si fas est dicere verum
Totus enim clerus amat amplexus mulierum
Sed magis inspicitur factum quam verba videntur

Amis dum ludit mortis ... facit
+ Seneca

quoniam ... nos
... quoniam

... Seneca

Ergo quod istud opus per clerum non perficietur
Non est credendum quod amicum propter amicum
Condempnet dominus, quoniam nimis esset iniquum
Cum cor amorosum prediligit actor amoris
Scilicet ipse deus · cum sit tos ista favoris
Huius amoris opus, adeo sit nobile factum
Quod deus ex alto periuria videt amantum — V. ouidii de am
Nobilitas sub amore iacet, nil nobilitatis
Preter (amicum) eum cor habet ut dat sentencia vitis
Prodolor hec misera si passa fuisset amici
Amplexus nostri (viri), nunc esset flos ea vici
Et quia non (fuit passa) iste (amatus) decessit, Et ista decora (tunc)
Heu caris efficitur, que deflet quelibet hora
Hinc vetule Galathea fuerit, quem diligit illum
Postulat: ecce venit: petit illam: mox quod sigillum
Ipse pudoris ei frangit: post ista parantur
Balnea: cum Gallia pelles rupte reparantur
Herbis, postque parat anus et medicamina plura
Que Galathea bibit pro vitanda genitura
Sic nostre vetule consueverunt operari
Ut verum fatear, deberent igne cremari
Cum soleant pueros exponere clam mulierum
Furtive genitos, vel eos extinguere: verum
Plenius ut possis vetulas cognoscere: quedam
Sunt mediatrices, que promittunt tibi predam
Ante fores promptam mendaciter: ut vice prede
Promisse dum defuerit tibi: cuspide fede
Expunctus veneris: te iungas taliter ipsis
Ut matri partu promisse carnis eclipsis
Ardens vesana. Num deficiente puella
Promissa: sibi iungit anum deceptus ab illa
dat apparet in libro ouidii de vetula — (ouidius) Naso: fefellerunt vetule plures, etiam me
Quas ego supposui veneris pariens ego flamme
Unde dolens tibi confiteor deus alme: Reatum
Periurium (purgatum) michi parce precor: me redde peritum

Thays supposa: facies (tua) tibi computat annos
Pallida rugosa: frustra queris tibi ramnos
Cum nequeat remeare semel transacta iuventus
Immo dies in fata (mortem) citi currunt quasi ventus
Eo modo turpis: eris etas turpior: inde sequenter
Vilescis plus quotidie vertendo latenter
Etate tamen vitia pristinorum sepe dierum
Celat pictura si fas est dicere verum
Instar depicte statue pictura videtur
Exterius: tamen interius deformis habetur

Ramnus dicitur alba spina vel inferius est frutex

Certus amor morum est forma populabitur etas. Et placitus rugis vultus aratus erit. Tempus erit quo vos speculum vidisse pigebit. Et veniet rugis altera causa dolor. Ovidius de medicamine faciei

Qualiter mulier studiose vacat sortilegiis

Plus vacat auguriis et deservit mulier que
Xpi serviciis hec ut sciat omnia per quam
Nititur esse rei cuiuslibet initiale
Tempus pensat et tribuens omen speciale
Vel cantus avium dicit se scire futura
Sive per augurium: que sunt bona que nocitura
Vestit buffones formas ceterisque figurat
Quas ad carbones voluit cor amantis ut urat
Postulat ipsa catum sartagine panthagrisonem
Orare: pylatum cum belzebub atque neronem
Quasque potestates barathri vocat: arte sibilla
Callidior grates dat eis cum laudibus illa
Demonibusque (sacrificat) litat: caprinis cornibus ustis
Quos sic mutat predatur corpora bustis
Infantum quorum cum visceribus sator unus
Spiritus unde viget anime nigromantia funus
Altaris et sacrum furatur perditionis
Femina: suspensi laqueum: crines que latronis
Surripit ut per ea magicum scelus experiatur
Nonquid medea per terram quamque vagatur
Herbas experiens: numeretur sexque sima
Astrum quamque sciens: est arte potentior una
Femina demonibus: nil callidius muliere
Ergo dogmatibus que do tibi lector adhere

Sic potius vos urget amor quam fortibus herbis. Quas maga terribili subsecat arte manus. Nec vos graminibus nec mixto credite suco. Nec temptate nocens virus amantis eque. Ovidius de medicamine faciei puellarum

libro vij methamorphoseos tractatur plenius de hoc

Certe venenosis me quedam (mulier) pessima dudum
Dti pulueribus clam fecit: aere quoque nudum
Ignatium scalpsit pede talpe: amilegique
Ut me deciperet plantis decorit unque
Quod scio testificor. Si queras que fuit illa
Certe teneto fidem (meam) quod non fuit hec petronilla
Non est sortilega mea (uxor) petra: nec ipsa veneni
Dti scit: cuius laxis rixetur habemus
Non michi sortilegus mulierum prosequar artes
Cum totidem linguis sunt satis ora decem
Diuinatrices se fingunt esse: prophane
Quedam: dicentes de nocte videre dyane
Immenciam turmam: defunctorumque cohortes
Cum quibus ut dicunt equitant. Ut cuncta reportes
Illarum ficta: cunctorum scire fatentur
Fatalem cursum: quare plerique medentur
Sepe quod subueniunt ut dicunt furta reuelant
Perdita restituunt. Sed multos sepe querelant
Insontes (innocentes). Alie secum dicuntur habere
(m) Pixide priuatum sathanam: quedam que videre
Pollice vel speculo queunt: ventura prophetant
Multe: per que suos sortes, quasi cuncta monetant
Per phytonissam more responsa loquele
Rex saul accepit a defuncto samuele. (primo libro regum)

Quod mulieres sunt fallaces, mobiles et varie et secretaditur male (celant)

Nos ut decipiat mulier quasi semper hanelat
Mobilis est: variat: secreta viri male celat
Est fallax corde quia nutrix proditionis
Est fallax ore quia mendax est minus omnis
Est fallax opere, paris est quia perditionis
Serpens est tenere qui in sub pannis tibi ponis
Absit quod taceam sit apostata flos sapientum (Salomon)
Deceptus per eam: periereque milia centum
Nonquid Aristotilem cuius etate senilem
Virlatos proceres deceperunt mulieres

Ergo quis eripere poterit se de mulierum
Fraudibus et scelere: quamvis procellit homerum
Nos fallunt sepe lacrimis ut presto parentur
Fletus. etiam cepe portant ut sic lacrimentur
Ut flerent oculos erudiere suos Versus ovidii
Se vovisse vias fingunt quandoque peregre
Ut sic delicias carnis querant velut egre
Post redeunt stare nequeunt desunt sibi plante
Membra dolent hec ferre solent plangentibus ante
Ipsas inde viris fictis de tramite miris
Reliquias vidisse sacras: egisse vieque
Infructus fingunt: et sunt mendacia queque
Prostibulis latuere (mulieres) suis ubi supposite sint
Proth pudor: in mundo tales alio modo presint
Ut dictum verum tibi: nulla fides adhiberi
Tempore fallaci debet cuique mulieri
Venit enim rediens ab adulterio mulier: Te
Vir predulcis amo: quia tecum vivere certe
Est michi sola salus: nisi mecum vivere velles
Vivere non vellem: Scis quod mea sint tua: pelles
Spiritus: ossa: caro: tua sum precor ergo meus sis
Semper enim parere tuis sum dedita iussis
Velle tuum fit velle meum: Sic fellea mellit
(femina) Ipsa virum per verba suum quem mecha (adultera) fefellit
Ecce dat amplexus illi: dat basia. Inde seductoris (?) [illegible]
Stringit eum iungens [illegible] sibi: dicens ei: Tu de
Me quid ages: tibi semper ego studeo famulari
Vir pariter sibi iungit eam qui credit amari
Et per signa nimis: Sed fallunt hec tamen signa
Cum sponsi mortem desideret ipsa maligna
Innumeras novi que decepere maritos
Hys aliisque modis: omnia licet arte peritos
Mobilis et varius sexus muliebris habetur
Canonis ut proprius textus perhibere videtur
Deteriorem sequitur ius sicut ibi reperitur

-ploravit ubi vult semper lacrimis semper paratis in statione sua atque expectantibus illa quo iubeat manare modo -- Juvenal --

Virgo per actorem fas est ut dicta colorem
Est ubi legitur varium et mutabile semper · virgilius eneidos
Femina: semper ait virgilius · quia numquam sive parumper
Perstat: in corde meo repeto sub qualibet hora
Pectore femineo vernalis certior aura est · In .x. libro eneidos
Iure suo ad officium publicum recipi prohibetur
Et propter vicium sicut per iura cavetur
Et quid lex dat ei non dat pro nobilitate
Sexus feminei sed dat pro debilitate
Ipsius sexus qui mox est undique flexus
Hic ut illuc trahitur mulier quasi cera liquescens
Vult non vult queritur in eodem nulla quiescens
Multociens videt simul et semel et lacrimatur
Fletum quisque videt sed quomodo sit dubitatur
Dum ratio minime quod se se compatiuntur
Risus et lacrime contraria cum videantur
Sed salvo dicit actor quod femina flere · ut flerent oculos erudiere suos · Ovidius
More suo didicit oculos sic in muliere
Est risus flere non veri causa doloris
Possunt ergo foris simul et semel ista manere
Scire cupit secreta viri timeatur ut illa
Re mota viri per eam sciat omnia villa
Ipsi secreta viri cuius maledicta tacere
Lingua nequit experta quot sit per eam periere
Hic nil dicatur illi cum sit male celans
Samp[illegible] per certam sponse sua facta revelans
Micheas ab ea custodi sedulus oris
Claustra tui gremio que signo dormit amoris
Quidam scire volens utrum sua sponsa tacere
Posset et si quid ei narraret primo monere
Cepit eam dicens quod mirum diceret ipsum
Ni manifestaret que vult per crucifixum
Bene celabit et ovum posuit vir eidem
Inquit sponsa moram quasi nullam fecit ibidem
Viciniam repperit dicens scio mira Sibilla

Exigua est virtus prestare silentia rebus at contra gravis est culpa tacenda loqui · Ovidius libro iij de arte

libro Judicum

Sepultus apud te sermo sit quem solus audieris · ex dictis Socratis

Tucius est tacere quam alium rogare ut taceat · Nam ut ait Seneca sic tibi non imperasti ut taceres quomodo ab alio silentium speras

pont gallice
ponit avis ponitque manus

Dic/ nequeo/ cum sit secretum: Se ligat illa (dicere) (vicina)
Nulli dicere: Est hec confessio: Certe
Sic: meus ova duo posuit vir petrus: aperte
Verba sibilla serens loquitur de quatuor ovis
Tercia bis quadruplat/ quarte: Spacio sine quovis
Quarta bis octo duplat/ quinte: Sic multiplicatur
Hinc omnium tandem: quod quelibet undique fatur
Vis audire novum: Centum posuit petrus ova
Qui sua secreta dicunt ergo mulieri
Nichil sunt miseri: quia protinus inde repleta
Janque probare volens uxorem/ qualiter illa
Celaret/ quidam vir prudens/ carne suilla (porcina)
Membritium positum maculato sanguine sacco (in)
Ecce virum dixit/ occidi: Te michi vaco (sponsus) (vino)
Deceptus feci: factum celato/ repone
Ipsum sub cista: Tandem post istud agone
Inter eos orto cautelose/ publicare
Factum cepit/ ea vicinis/ exposita re (sponsa)
Quam sibi dederat vir: Sed dum preses in ede
Eius perquirit factum: mendacium fede
Invenit uxoris factum/ carnemque suillam
Propter quod dampnat/ ac excommunicat illam
Expertus preses: patet ergo quod male celat
Facta viri mulier/ que dum sua sepe revelat
Rete solet queri: quare dominus mulieri
Se primus ostendit/ surgens in paschate: ken dit gallice (dicit)
Ut certe verum quod cum mos sit mulierum
Cuncta revelare/ mox ut dominus publicetur
Se premonstrare mulieri velle videtur
Sic summus sapiens dederit samaritane
Plena quam misit sciens quod diceret illico sane (certe)
Hec se celare non possunt/ subdita sacco (historia)
Umbr[...] aqua et cor femineum: ayens de ma bacco
Int[...] cum mulier rector/ celare negat se
[...] non celabit: mos est cuiuslibet ipse (mulier)

Unde porte quas hoste minuere cuncto / cui dat quo pereat/ que minat hoste / perit. Ovidius.

[...]tati ex bis / [...]ium dicis / [...]non poris / [...]balio exige stile / [...]sitibi ipse no / [...]stras [...]

avoiet quam quam scivit solvet

Sub bilia faccata metrix e inamorata

ipsum enim mendacium pravum et fugiendum, verum autem est bonum et laudabile · philosophus iiij ethicorum

Quod mulieres sunt mendaces et sua propria delicta imponunt viris suis et eos inde convincunt

> Nemo fere est qui sui periculi iudex non sibi se equiorem quam reis prebeat. Cicero pro Ioctuo

Est mendax adeo quod si non invenitur [negat]
Presens [in facto], hec ideo factum scelus inficiatur
Visaque sepe negat, flet, iurat, ut inde reatum
Mendax ipsa tegat, quod dicit more piratum
Mos habet: hec scelere proprio quod sepe virum quoque
Convincit. Vere vetus atque novum sit utrumque [testamentum]
Cum sit enim sermo non intellectus inanis
Et ego confirmo, verbis utens ego planis [in exemplo]
Quidam zelotipus sponse metuens fieri plus [custodia]
In turri clave cum tinnitu clausit eandem [sponsam]
Quam servat prave dum dormitet [vir], quia tandem
Claves furatur [uxor] et abit lasciva [sponsa]: prurit
Eius animus, plaudit dans basia coniuge spreto
Qui [sponsus] iam completo somno mox hostia claudit [ne revertatur]
Turris, bis clamans: Mulier mulier maledicta
Te sibi iungit amans, cum sis ut adultera dicta
Fustibus affligi per vicos, eius factum te
Fuit quod tetigi, tibi consuetudine dante.
Lugens dicit ei mulier [exclusa]: Bene vir, miserere
Heu miserere mei: sic possim sancta videre
Regna dei, quod ero tibi consors amodo grata
Parce michi, queso, miserere mei, quia fata
Huc me ducere, michi parce tua pietate
Istud [factum] enim vere nulla feci levitate
Ni peccatis … [finaliter] summe, tibi dico quod in puteum me
Mittam. Que petram [lapidem] capit, intus [putei] mittit eam quoque [petram]
Ob noctem tetram nequit hec vir cernere [petram missam]. Namque
Mersam [in puteum] credit eam [sponsa], dolet inde nimis [vir] lacrimando
Mox exit turrim, credens succurrere [uxori]: quando
Exit [vir], uxor clam turrim subit, hostia claudens
Clamat harau: voce magna vigiles vocat [uxor]. Audiens
Hinc accusat eum [sponsum] quod adulter … sit: stupefactus
Vir iacet, inde reum dicunt … ipsum fore. Tractus
Est ad iudicium que condenat … dicta ville

.ij.

lex a consil

ville
ex et consilium: per vicos ceditur ille
ustibus in girum ductus derisus ubique
ic sua sponsa virum tractari fecit inique
exemplum
ominter istud habe lector ne decipiaris
emnia lake: Si vis meus esse scolaris
oc ad idem refero clemens uxore repertta uxore
um .G. presbitero: traxit ensem, nomine: Berta
i tenet uxor eum victimis ipsa vocatis
lamitat ecce meum sponsum domini teneatis
ult interficere nos: et furibundus et extra
ensum: Te regere xpi velit undique dextra
are agarite bone: cur tam michi prava agmitum
ufferis Thesiphone: inquit pre mille peritum Tres sunt furie infernales. Alecto. Thesiphone. et Megera.
orum victimis fingit mendax qui ibidem
sponse
resbiter accessit ut opem conferret eidem
et licet inde loqui sponsum mox immo ligatus
st et eum virgis castigat Berta: Beatus
ic qui sue sponse mendaciis vir fuit iste
e miser ergo sic informes lector in hijs te
clemens
et tridium victus metuens .C. verbera Berte
uit quid huit ipsa: Iurans affirmat aperte

Quod mulieres sunt effrontes exleges elate et superbe

Dum varie variare varians multiplico verba
Est effrons mulier: exlex elata superba
genitrix
ffrons mirra fuit quia se coniungere patri decimo methamorph.
et non erubuit: Nec Biblis feruida fratri. libro nono methamorph.
oth subuerterunt fallaciter ebrietate libro Genesis capitulo
ffrontes nate: vah: cum se supposuerunt
uxor minois
egem Pasiphe nature utraque fregit libro viii methamorph.
um feminalia vipe veneris taurum sibi pegit i. inivit artificio dedali fem
insum
rdens Scilla suum genitorem decapitauit libro viii. methamorph.
t pueros medea suos exlex iugulauit libro septimo methamorph.
eum
n: elata fuit mulier quando superauit libro Genesis
psa deum voluit mitens super astra volare
ua poli cupiens fieri dea fecit hanelu

Unde fit esuriens / illius tota sequela

Hic loquitur Matheolus de illis quibus dyabolus maritauit .ix. filias suas

fastus inest pulcris sequiturque superbia formam. Ouidius libro primo fastorum

Ut quidam recitat sapiens / fastus dominabus
Nubsit . et ypocrisis monachis / necnon mercatibus
Furtiuus mercatoris . clero symonia . lupina
Ostris usura burgensibus . ipsa rapina
Militibus . Sacrilegium cupiditasque iungitur
Agricolis . Sathane sic filia queque locatur
Ipsa sibi nullum sponsum / (luxuria) venus appropriauit
Immo venalis cum sit / se cuique iugauit
Omissis aliis tractat presens capitellum
Auctor de fastu ceptum peragendo libellum
Transgrediens normam / nature femina namque
Deformat formam propriam / defert aliam que
Pingit se / croceat peplum / vestis renouatur
Ut speciem meat et pulcrior hec videatur
Huius enim thalami latebras si scire labores
Virides inuenies et rerum mille colores
Ultra dona dei fieri / pingendo figurat
Hoc fastus dat ei / qui non nisi talia curat

Iuuenalis. Nil non permittit sibi mulier turpe putat nil. Cum virides gemmas collo circumdedit

Ouidius fastorum
Auctor enim dicit et ego lector tibi promam
Est cunctis fastus / superatque superbia formam
Est monstrum digna reputari per sua signa
Per caudam ficta fit auis / per cornua capra
Larua peplis . picta fit ymago . moribus apra

Quod mulieres sunt crudeles et scelerose

Femina crudelis nimis est / nimiumque scelesta
Hec si scire velis exempla patent manifesta
Hic quibus insistam . Scelerose decapitari
Fecit (Iohannem) Baptistam . Sanctum Joseph que ligari
Compedibus . per eam (feminam) pressus dominum que negauit
(Sanctus) Petrus . ne tuream dicenda manu fabricauit
Clauos / unde deus fixus fuit in crucis ara
Sexus femineus . mulierum gratia rara
Est . medea suos pueros iugulauit iniqua

Quis innocuos effundens exlex inimica
Istud Thesiphone scelus in muliere creavit
Et quod enim Progne proprium puerum iugulavit — Tercio libro regum habetur de hoc
De pro vite Naboth lapidari femina regis Jezabel
Ipsum fecit ad hoc inducto iudice legis
Proh dolor occidit semen regale probrose — Quarto libro regum habetur de hoc
Athalia per hoc intens regnare dolose
Mulier nemo certe crudelior esset
Si aliquam demo si fortis viri vir adesset
Qua ratione puto quod ei vis sit resecata
Sit submersa luto suspensa vel excoriata
Ingenium natura tamen vice posse paravit
Illi simplex in hac quod in illa parte negavit
Armat enim lingua mirantem et ingeniose
Arteque multimoda nos ut vincat scelerose
Sed forsan natura sibi tot non dedit artes
Immo Sathan satagens hic interponere partes
Non est ira super iram prave mulieris — Non est caput nequius super caput colubri et non ira super iram mulieris. Ecclesiastici xxv
Ut scriptura refert et si plures tibi queris
Testes testis in his certus datur Ovidianus
Feminee faciunt ad scelus omne manus
Quod facere ausa est non ausa est scribere dextra
Ergo quod restat hic nondum querere dextra

Athalia fuit filia Achab regis et Jezabel uxor Joram filii Josaphat regis Juda

De ingluvie mulierum

Hec immunditie gula devorat os et olere
Hic solet ingluvie quid turpius in muliere
Corpus sicque sua venalia queque gulosa
Exponit fatua sibi querens deliciosa
Vix narrare scio nec epistola nostra perorat
Quam turpi vicio mulier vinosa laborat
Protervi vina calet et ad ipsa sequentia currit
Nauseat ebrietas gula deliciosa ligurrit
Ebria cum fuerit sorori sunt ibi mille
Cuiusque receptus erit non curat an iste vel ille
Ad rixas alam movet ostendit pudibunda

Prima peregrinos obscena pecunia mores intulit et turpi fregerunt secula luxu divicie molles. Quid enim Venus ebria curat? Inguinis aut capitis que sint discrimina nescit. Juvenalis

quod gulosus et luxuriosus
Non herculé [illegible] si quomedia bona cum sit aliquis nil melius curando nil vulva pulcrius amplexari. Ouidius in Epistulis.

Cunctis cuncta palam clamosa velut furibunda
Gat potare quod dicit mulier (et satis) spaciosum
Subtus vas habes per quod bene mingere possum
¶ Crapula luxurie belliq[ue] nepharia mater
Cuius amicitie sunt pinguia fercula. Crater (eius)
Vinosus fugit homines consumit et illos
Ad nichilum redigit proprios facit esse suillos (a suis suos)
Discipulos fures mendicatores meretrices
Hoc precor abhorres delictum quod maledices
Indulgere gule noli que ventris amica est
Inde manus tremule fiunt epar usta minuta
¶ Hoc non inficitur vitio (gula) commune mea petra
Ni vitaretur certe transcenderet ethra
In reliquis (servientibus) nisi quod turpis minime esse videtur
Dogma tamen non femina decens regnare meretur

Mulieres sunt accidiose et prone ad malefaciendum et pigre ad bene faciendum

Accidie famula mulier bene vivere nescit
Immo malis (aperta) patula mala peior pessima crescit
Deteriorando semper. Sed non modo pando (monstro)
Hic (loci) ego materiam totam: brevis ut tibi fiam (o lector)
Que sua nam didicit incommoda currere queque
Sicut lex dicit rem qui considerat eque
Non habet interius sensum proprium nec amorem
Ipsa (mulier) sed exterius oculo cui tradit honorem
Stulta sunt sed eum male custodit quia dampna
Multa refert vitreum confringunt visa prophana
¶ Femina nulla bona facit immo quod ad nichilentur (bona)
Nititur: est propria vitijs cum cuncta (mala) patientur
Et vigeant per eam mala reo est pessima rerum
Sit dominium (deum) videam quod ego puto dicere verum
Heu per eam guerre veniunt homines moriuntur
Vastantur terre comburi castra leguntur
In guerris mille certe vix una monetur
Omnium principium mulier maledicta probetur
Motivum: testis quia non certus ego sum

Propter quod optavit quidam philosophus [illegible] collum longius gruis fieri. Philosophus in Ethicorum.

Sordibus imbute nequeunt dimittere sordes
fallere qui didicit fallere semper amat
Esopus

Est mater pestis per eam viget omne probrosum
Est modus iste suus yranus quod vipera pungit
Ergo fit fatuus mulierem qui sibi iungit
Ne pereas temere tibi per predicta medere
Lector et intuere mala que sunt in muliere
Femina corpus opes animam vim lumina voces
Destruit adnichilat necat eripit orbit acerbat — reddendo singula singulis
Si foret incaustum mare pugillus terra nemusque
Penne quisque sciens bene scribere scriberet usque assidue
Non tamen exprimeret muliebre scelus fatuumque
Quod facere ausa est non ausa est scribere dextra
Ergo quod restat hic nondum quere sed extra

Auctor illos redarguit qui ducunt uxores ut sua nomina per futuros suos liberos perpetuent

Ducunt uxores quidam nimis infatuati
Ut sua perpetuent in mundo nomina nati
Ipsorum. Sed ad hoc trahit illos gloria vana
Et quam falluntur cum sit res ista prophana
Vivere iocundus mallem sine coniuge vere
Quam lugens in coniugio post nomen habere
Quid michi post mortem de nomine cum sit inane
Vale michi nomen. Sed ne me quotidiane
Excrucient ire bene debeo premeditari
Hac nece cum nequeat mors senior ulla notari
Esto quod uxorem nullos fortassis habebo
Natos. Sed constat quod semper pace carebo
Pono quod pueros habeam: cuius forte peribunt
Aut me vivente forsan [illegible] committere inibunt aliquid
Unde meum nomen [illegible] erit adnichilatum
In pueris ergo non [illegible] sentio me relevatum
Invenendo nomen: cum filo pendebit omen
Si bannum campana sonet: si fore tumultus
In villa fuerit: statim cadet hinc tibi vultus
Et turbatus eris: pueros credendo fuisse
Illic: Si fuerint pueri tui forsitan ipse
Ne peterent semper dubitabis: nil tibi vallum

Margin notes (right):

Pro procreatione liberorum causa uxorem ducere ut vel nomen nostrum non intereat vel habeamus presidia senectutis et ut certis utamur heredibus stolidissimum est. Quid enim ad nos recedentes e mundo pertinet si nomine nostro alius non vocetur cum innumerabiles sint qui eodem nomine appellantur. Et que senectutis auxilia sunt in te re domi illum qui ante forte te moriatur aut perversissimis moribus sit. Aut certe cum ad maturam etatem venerit tarde ei mori videaris. Jeronimus contra Jovinianum ex dictis Theofrasti

Omnia sunt hominum tenui pendentia filo. Ovidius.

Nulla vi verborum nulla mihi facultate exprimi potest quantum opus sit quod laudabile quod amoenius bonum [illegible] posse hoc dicere parentibus meis parum cessi impio eorum [illegible] obsequerem submississime me prebui.
Seneca de beneficiis libro iii.

Hoc enim fieri solet se more catallum (ver)
Sic numquam certe vives in pace. Caveto (o. kar)
Ergo ne sponsam ducas hoc dogmate (meo) spreto

Redarguit illos qui ducunt uxores ut sui filii sibi succedant

Cur uxoratur vir: causa prolis ut ipsi
Patri succedant. Nam sicut ego tibi scripsi
Filius ante diem patrios inquirit honores (ovid' i meth')
Et privatus (acquisitas) a patre suo longo studio res
Sepius expendit cito post mortem genitoris
Acquirens eas: patris immemor (filius) ipse laboris
Est etenim melius (viro) sine coniuge prole quam stare
Propter pueros animam corpus quam vexare
Eris in acquestu. Satis equius est quam amicum
Heredem faciam michi: petrum vel fromericum
Prudentem certum fidum quoque quam Gilebertum
Natum forte meum: de quo non est michi certum
Quid post me faciet: qui pro sibi iure futuro
Vellet quam morerer: eras forsan funere duro
Absalon insurgens armis contra genitorem (david)
Illi surripere sceptri temptavit honorem
In quovis casu pueri mortem genitorum (suorum)
Optant. Si patres locupletes sint ut eorum
Res habeant: et si patribus victus sit eclipsis (defectus)
Ne victum tribuant. et ne sit dedecus (pauper pater) ipsis (natis)
Audi scripturam quis enim dicere posset
Plemus: ex legitur: Enutrivi pueros sed
Me spreuere [illegible] Sibi non enutris pater agnos
Immo lupos rapidos: non natos immo tirannos
Eum [illegible] puer ante diem patrios inquirit in annos
Esto [illegible] quod pueros uxor non possit habere (ovid' meth')
Partu [illegible] furtivum tunc supponit sibi vere
Aufert usque tuis heredibus. Ergo caveto (o. kar)
Ne capias aliquam presenti dogmate spreto

Redarguit illos qui ducunt uxores ut ipse uxores eis famulent'

Hinc uxorandi reddime quidam rationem

Margin notes:

Et parentes suos non amare impietas est non agnoscere insania. Sen. de beneficiis libro iii.

Dabo egenti sed ut ipse non egeam. Succurram perituro sed ut ipse non peream. Seneca de beneficiis lib. ii.

Quicquid inquit est quod det pater filius utique minus est quod hanc ipsam dandi facultatem pater debet. Sen. de benefic. libro iii.

Sed in regum exemplo

Pueros genui et exaltavi ipsi autem spreuerunt me. Ysaie.

Juvenal. Sed fortuna habet vultus [illegible] arridens [illegible] hos fovet omnes involvitque sinu [illegible] tunc porrigit altis [illegible] quod sibi [illegible] hos amittit [illegible] suos [illegible] producit alumpnos.

Solus homo nichil est: Amor servus: Sed agonem
Ignorant et eius lacrimosum conubiale
Quod satis est grauius quam tormentum stigiale (infernale)
Quam falluntur querentes hoc sibi fumus
Nunc vident quod eis melius famulabitur unus
Garciosus coniunx: Quia nupta (mulier) uni familiari
Contento contempnit: Mulier (nupta) sitiens dominari
Si quid cliens (meus) facit que displicerent michi scio
Expello mane (clientem): famulumque novum michi quero
Sed mulier nupta non sic exponitur (a viro suo): Immo
Expellit potius (vir suus) quam ius intimissima primo
Tria virum pluvia coniunx et fumus ab ede
Expellunt propria: Quia vera loquor michi crede
Uxoris pericula fuge vel sicut luges luge

Est ergo dispensatorem domus et sanctuarii solatia ac fugiendam solitudinem ducunt uxores multo verius melius fuerit si fidelis dispensabitur servus obediens et eius dispensationi obtemperans quam uxor que in eo se estimat dominam si contra viri faciat voluntatem — Jeronimus contra Jovinianum ex dictis Theophrasti

Redarguit illos qui ducti amoris heroyci ardore uxorem

Errat qui ducit uxorem propter amorem
Heroicum veneris consumptivumque calorem
Unde parit tristes eventus copula talis
Oritur: cum non veneris spe connubialis
Debeat accessus fieri: Sed prolis amore
Impleri fidei sacramenti que favore
Ut sequitur hic una nobis licet aspera dura
Dic cum domino proprio qui fine relicto (finis matrimonii est generatio prolis)
Uxorem ducit stimulo veneris maledicto
Unde viros Sarre septem demon iugulavit — Istud habetur libro Thobie
Quos (viros) ipsi caste (Sarre) veneris spes associavit
Thobias (iunior) mansit quia recte iunctus (fuit) eidem (Sarre)
Ipsaque (Sarra) Thobie pudor (castitatis) hic utriusque fit idem
Heu: cur uxorem iungis tibi vir veneris spe
Que (veneris) sub momento transit: Sed prelia lisque
Nupte perpetua sunt assidue que labores
Communique: pene iuges fletusque dolores

Redarguit illos qui ducunt uxores propter earum pulcritudinem

Est insensatus (ille) qui pretextu muliebris
Forme (pulcritudinis) ducit eam quoniam (pulcritudinem) protinus unica febris (medica)

pulcra mulier facile adamatur feda facile concupiscit difficile est custodire quod plures amant molestum est possidere quod nullus habere velit [illegible] dignatur commorem miseria de formosis dicit quod formosa [illegible] enim tutum est in quo totius populi vota suspirant. Jeronimus contra Jovinianum ex verbis Theophrasti

Cur repentine modicumque catarro febris et dissolvit totum quecunque paramenus cuo. Jn x° libro Alexandreidos

Primo methamorphoseos.
Centum luminibus cinctum caput Argus habebat Argus hic ponitur pro provido et est urbana positio ut quotiens cuiusque nomen commune ponitur pro appellativo sicut patet per sequentia exempla.

Juvenalis.
Audio quid veteres olim monuistis amici: pone seram, cohibe: sed quis custodiet ipsos custodes. Cauta est et ab illis incipit uxor. Jamque eadem summis pariter minimisque libido.

Non mentem fuisse potes licet ora fuces. Ovidius libro iiii° sine titulo.

Extirpat modicum ... vernalem comparo florem
Forme feminee: quia perdunt ista decorem (flos et forme)
Subito per modicum et statim flos deliciosus (obstante)
Rigore marcescit pluvia vel turbine rosus. (flos)
Sic mulier variis morbis partu puerorum
Nec fuscinorum faciei peste colorum (perdit sui decorem)
Ergo tibi caveas Argo licet argior esses
Non servabis eam verbis instruit Ulixes (mulierem) (facundus)
Pander militias Hector: pres dona Sophistam (deceptrix)
Narcisus formam: quis enim custodiet istam (aliqua pulcra)
Dic michi contra tot accensos prorsus amore
Presertim cum latro sui sit femina more (maxime) (per)
Ut serves illam nil proficiet tibi vallum
Hoc cum furari soleat se more catallum (per)
Anere supra que deficiunt isti capitello
Sed timeo ne dogma meum deum forsan Apollo (rudi et non intelligi)

Redarguit illos qui credunt ornatibus mulierum decepti de quibus hic loquitur

Nonnullos rubies invidit sic et ocellus (i. aliquos)
Fallit: quod facies putas muliebris quam vellus (mulieris) (ornamentum)
In tantum cupiunt: quod decepti mulieres
Ipsas accipiunt: erras si talibus heres
Et credas fictis ornamentis mulierum
Aut varius pictis si fas est dicere verum
Inferiora cultu gemmis auroque teguntur
Omnia: nam textu multo meliora leguntur
Circumcirca capitis: pars dicitur unde
Ipsa sui minima formam rapiens aliunde
Cornua sumit habens caput arte politum
Uxor ob hoc labens depauperat ipsa maritum
Querit pellicium de grisis de variis quod
Si mansum proprium deberet vendere quisque
Sunt ne forte cadat aurem super hoc michi credat
Fecit decollatos sotulares et lugueatos
Ipsius natos quasi cum pede fert quod foratos (filtro)
Et totum redigus in scriptis more virorum

E xtensas caligas fert / quod non credo decorum
C um minus horrere certe vir debeat illam
A spiciens opere / petrum censens petrum illam — esse petrum
Q uippe : videtur ei vir / subtus sic caligata
F emina curvata : supraque fere spetiei
C um sit cornuta / larve sit ymagine capta
H ec pro demonibus capiendis : ut reor apta
C ornua dum video / faciem pictam / sotulares
E t caligas video / frendens spuo / sublevo nares
C ur homo non vitat foveam que plena ruinis
E st : et cum gemmis se cornibus hermofroditat — hermofroditus fuit quidam gemini sexus, simul vir et mulier
Q uoslibet in festo vestes sibi vult renovare
Q uas nisi vir presto paret / incipit hunc iugulare
F imbriis caudam gerit / hec tetra more volucris
V t totum claudam / prefert bombicina lucris
S ponsi : pepla sua / torques / aurique coronas
C rinis et ingeminat vittas que monilia zonas
M embratis amo : pro talibus evacuatur
T oto thesauro statim vir / et adnichilatur
C ur polit uxorem vir vestibus ut videatur
P ulcrior ante forem : certe nimis infatuatur
I llam prostituit / mechandi dans sibi causam
C onsulo quod teneat sine vestibus in lare clausam
C ontinet in sacco mulier quamvis speciosa
S implicior monacho : sed in anno luxuriosa
E st : petram mulo cum sacco solus habere
Q uam cum cendallo profugam non posse tenere — Ovidius sine titulo
A d ludos consueta foras exire frequenter — Ludunt formose casta est quam nemo rogavit.
I psa nequit fore casta diu probat esse patenter
E grediens : Jacob ad Sichem / filia dina / genes capitulo
Q ue corrupta fuit : fit sepius ista ruina
V nctam murilegi / comburit rustica pellem
N e pro pelle legi possit : nam sic ego vellem
C audatas vestes / torques cum cornibus uri
L uxurie testes / per quas occasio furi

Quod primo de ante hic · laudatus ostentat avis · laudatus hoc volucris Junonia pennas · Explicat: et formi mica sapbit avis · Qualiter de medio omnis fuerat puella ·

Asserior es cum in orem frangere velit raperis quasi si omnino oculos non haberet · Clerico de responsione [illegible]

Instructio venere datur ut tales mulieres
Sponsis subtrahere nitantur: tam varie res
Se gerit, ut capitur sit qui capit, et hoc aperitur
Multa per exempla: per vicos atque templa
Spectatum veniunt, veniunt ut ibi videantur
Et capte capiunt: laqueantes illaqueantur
Dum spectant lesos oculos, seducuntur et post
Ergo precor lector intellige quid tibi scripsi
Inspectus ostendit avis Junonia pennas
Sic mulier per quam captus tua damna perennias
Instar enim corvi prius exoculant mulieres
Nos, post excerebrant, et prout ostendunt liquide res
Hec cum inspicimus ipse: dico tibi dico
Nos inficiunt visu: similes basilisco
Sepe fefellerunt me parisiensia colla
Anglica vultus, capitis studiosa corolla
Aurea: fallaces crines: Alemannica vela
Vestis respondens capiti, dulcisque loquela
Pes brevis et simplex oculus: deceptus in istis
Mi plures tetigi sceleris memor atque tristis
Femina cornici poliens se par reputatur
Que sumptis pennis alienis ut videatur
Coram rege suo fuerit se nobiliorem
Inter aves alias: rex iniuit: scire volo rem
(avis)
Regis — Unus enim iussu sibi pennas quisque resumpsit
Quo facto cornix nigra turpis nuda remansit
Si sibi sumat ovis vellus bomber varique — unde fiunt formare
Que mulieri dant: erit hec turpissima cuique — inspicienti
Ergo superbit in hiis poliens se femina frutera
Vertice similis, dum desunt ipsa ligustra — albi flores sambuci
Vestibus ornata mulier: nunc secretus opertum
Est: cum sublata nunc vilis sit id quod apertum
(et vestibus i. nunc) (o. lector)
Est votum meum: lector ne credas vestibus eius — erit quasi dicat
Quod si me spretis facias: dic quid tibi peius

Redarguit illos qui capiunt uxores propter earum divitias

Uxorem si quis spe sola denariorum
Accipit: in legem committit (peccat) coniugiorum
Nue non ad dictum fine in stabilita fuere (coniuncta)
Ut per nostra potes manifeste uita videre
Illum preterea seruum dico reputandum
Qui propter precium nomen suum participandum
Vendi procuret: Sed quid prosint sibi gaze
Cum libertatem totaliter abdicet a se
Seruus enim factus proprie bit nil de se unde
Nil habet iste miser, qui respicit ista profunde
Qui libertatem vendit: decies: sibi mille
Esset ei melius quam Stillo venderet ille
Corporum carnem: quia si foret ista (caro prius) comesta
Extunc ulterius pateretur nulla molesta
Sed modo quotidie, ut vis tellus quam rodatur
Id quod est hodie graue, cras grauius renouatur
Intolerabilius nichil est quam femina diues
Una propter (stercum) tamquam cum tergide viues
Si ducas illam, (lima) sua quotidie numerabit
Reponendo tuis (linnea) vel curando tecum tonabit
Dicet: Erum sit (satis) digna duci (diuiti) cuidam sociari
Dignis etiam regionum predominari
Heu: quantum doleo, quia cuiusdam miseri sum
Coniunx: auertit michi cetinus passio visum
Hunc (miserum) michi cum duxi: proprie sum femina: gremio
Proprium dampna meum: unde post perditum merens
Dic michi quid feci: fatuissima sum mulierum
Comburi merui: si fas est dicere verum

Hic monet virum diuitem ne ducat uxorem pauperem

Asperius nichil humili (mulier paupi) cum surgit in altum
Cuncta fastidit, faciens paupercula saltum
Diuite multo plus, truculentior unde suda
Lites multiplicat: Inopi (mulier) te nam igitur da in matrimonium
Dicet enim turba tibi surgente pulestu
Vestes (suas) proferri michi propter fenora dextra

Quid est libertas: potestas viuendi ut velis. Quis igitur viuit ut vult nisi qui recte viuit qui gaudet officio cui nec legibus quidem propter metum paret sed eas sequitur et colit, cui nichil facit vel dicit vel cogitat nisi libenter ac libere. Soli igitur sapienti quevit ut si fieret nunquam nichil dolens nichil coactus. Cum seruitus sit obedientia fracti animi et abiecti et arbitrio suo carentis. Quis neget omnes leues omnes cupidos omnes ipsos improbos esse seruos. Tullius de paradoxis.

Quis ferat uxore cui constat omnia bona malo: malo venusinam pauperem quam te Cornelia mater Gracchorum: si cum magnis virtutibus affers grande supercilium et numeras in dote triumphos. Tolle precor tuum Hannibalem victumque Syphacem in castris et cum tota Carthagine migra. Juvenalis

Iste versus est Claudianus in eutropium primo libro

Pauperem alere difficile est diuitem ferre tormentum. Johannes Jeronimus ... contra Jouinianum ex dictis Theophrasti

Pessime seductor: malo michi querere victum
Per vicos ville furari, tenens et amictum
Vos cum vestris usuris et famulari
Semper ut ancilla: phy: credebam venerari
Propter vos: sed me monstrat omnis digito: Nam
Vellem non fieri: quoniam sic vivere: quoniam
Cunctis et [illegible] merito derisio iam populo sum
femina dicit quod usuris levat vel sorte Propter [illegible] fetens olens vestrum letale probrosum
Dat [illegible] michi gens dorsum: vel dicet forsitan: eque
Inter nos post coniugium debent bona queque
Distribui: prius fuerunt mea pauca: diebus
Preteritis: persona tamen vestris mea rebus
Preferri meruit: gazis magis intitulatur
Libera persona, sicut ius testificatur
Nomis personam non possumus appreciari
Sed res sub precio bene possunt enumerari
Rursus coniugii paulisper vel in mine res
Providessent: illas nisi servare mulieres
Non minor est virtus quam querere parta tueri
Si res consuleant / detur laus hinc mulieri
Ergo nolite me rixis suppeditare
Non puterer: valeo plus quam vos exposita re
Ditior alter erat, cui primo iuncta fuissem
Vos maledicere / miser dimittere si voluissem
Non ego dives eram: sed me fortuna beavit
Intuitum quod me maioribus equiparavit
Vace suo moriente viro nimium gemebunda
Statim consuevit ad vota volare secunda
Pluribus exemplis iam castigare potero te
Militis insomnis suspensi coniuge teste
Nuper ob ignotum quem militis uxor amavit
Ut furcis sponsum suspenderet exstimulavit
Quis erat pectus pauperrima quando
Mecs cum duxit. Sicut supra tibi pando
Monet virum iuvenem ne ducat uxorem senem

Non est michi cura tanti et fieri servus veneris amore vel ditior est liber mendicus quam dives servus. Servus hic nec sic nec sua liber hic — Esopus

Deprecor ut iuvenem sponsam tibi iungere vites
(fervent vitia eius)
Multo plus quam senem / sunt omnes in sene lites
Si tu sis iuvenis et sponsa senex morieris
In viris: quia mos est antique mulieris
(aliquam mulierem)
Semper rixari: nam si quem respicias: illam
(uxor tua) (hoc)
Mox te diligere finget seu per Petronillam
Vadas vel venias de templo: quicquid agas: te
(uxor)
Dicet mechari: licet optes vivere caste
(tuam) (tue) (uxor tua)
Totam scire viam causasque vie volet illa
(credere)
Sed tibi non credet ut nec michi vult Petronilla
(Petronilla)
Que nimis iniuste condempnat me super istis
(agere)
Cum nichil inde queam / quare nimis est ea tristis
Ut scriptura refert / uxorem ducere prolis
Spe debes. ergo vetulam tibi iungere nolis
Turpius ut coitus veneris contagia fede
(ue)
Laudat coniugium tibi Paulus: sed michi crede
Nam si ducis anum iam quomodo castus homo sis
Certe non video. vel secum quomodo prolis
Sicut enim bene scis est naturale coire
(et coitus)
Non cum quacumque quia cum sene non nisi invite
Qualiter aggrederer turpem vetulam cinerosam — Desine matronas sectarier unde laboris plus haurire mali est quam ex re decerpere fructus. Oratius in sermonibus
Cum possim reperire michi iuvenem speciosam
Ipsi nature fieret violentia quedam
Si vitans iuvenem vetulam caperem michi fedam
Es si te iungas Sathane fatuissimus ipsi
Hoc tibi de turpi dico quod de sene scripsi — Hic a simili loquitur de uxore turpi
Excepto partu puerorum dans est Arethusa
Et michi sub tenebris supponitur ipsa Medusa

Monet virum senem ne ducat uxorem iuvenem

Si fuerit iuvenis mulier tu forte senex sis
(iuvenem)
Ne cupias illam genibus tibi supplico flexis
(et iuvenis)
Debita coniugii petit illa libidine plena
(et senex)
Sed quid ei solvat penitus vacuata crumena — Quod natura negat reddere nemo potest. Marcialis
Non habet. obque tuum usum tibi subtrahet illa
(carnali)
Sensus et vires tibi deficiente cavilla — Luxuria cum omni etati turpis sit senibus maxime fedissima est. Tullius libro de officiis.

Valerius libro vij.

Socrates ab adolescente consultus vtrum vxorem duceret an se omni matrimonio abstineret, respondit vtrumlibet eorum fecisset dixerit illic heres alienus, illic perpetua sollicitudo, contextus querelarum, dotis exprobratio, affinium graue supercilium, garrula socrus lingua, subsessor alieni matrimonii, incertus liberorum euentus.

Manet facile ad mores tuos rediges quam in domum receperint publica corruptores. Seneca de remedijs fortuitorum.

Ouidius de vetula.

Filius vxoris presumitur esse mariti.

Pigmentis in fine fies deest tibi sponsa
Inuitata venient luctus plaudet libitina
Preterea juvenis si fiat cauma de ipsis
Vicinus trahit bivamines thitur vel ab ipsis
Ire videre volunt locum sanctum monasteriorum
Ut valeant intrare furtive clam prostibulorum
Vel theatrales fingunt se velle videre
Ludos et commatres fingunt quandoque latere
Aut consanguineas infirmas ut sibi mechos
Invenendi causam habeant: quos quotidie quos
Sumptis cautelis istis jungunt sibi mire
Et quod deterius fit oportet sepe nutrire
Sponsos vxorum pueros quos non genuerunt
Tempore coniugio natos: qui postea querunt
More putatiuis patribus succedere more
Succedunt et eis ut defraudantur honore
Heredes proprij: Ne sit tibi spurius heres
Consulo ne capias huiusmodi mulieres

Monet virum juvenem ne ducat vxorem juvenem

Si juvenis juvenem sibi iunxerit ecce domi res
Protinus expendunt credentes quod sibi vnquam
Gazarum non deficiat sua sunt male gesta
Ocia cum querunt res est etiam manifesta
Ingruente viro vel victu deficiente
Uxor adulterium committit mecha repente
Tunc veniunt verba tunc verbera jurgia crescunt
Et tunc in rixis tamen vir quam sponsa senescunt
Sunt alie plures rationes quas tibi scripsi
Quare stultus erit vir si se iunxerit ipsi
Porro senex si ducat anum procedit inique
Iura senectutis offendens coniugii que
Non amat amplexus vel basia mesta senectus
Nec partus: quos coniugij dare vult tibi lectus
Ergo senex noli senem tibi iungere: dignus
Non est coniugio fleri debet inde cachinnus

Ut corpus teneris ita mens infirma puellis. Ouidius libro epistolarum.

Non domus domino sed dominus domo honestanda est. Tullius libro de officiis.

Juuenis inexpertus est eorum que secundum vitam fiunt actionum. Philosophus primo ethicorum.

Concordia parue res crescunt, discordia maxime dilabuntur. Salustius in Jugurtino.

XXXV

Monet virum agrestem ne ducat uxorem nobilem et c[etera]:

Ponitur quod sit uxor tua nobilis et tu
Quidam villanus: erit hec grandissima gestu
Spernet et illudet te semper. eritque necesse
Ut sibi sis servus plantasque laves sibi fesse
Et non dulce domus. Caudamque supercilialis
Eius portabis. Absit tibi femina talis
Inferet ipsa minas: fenes nisi cesseris hec te
Exclamans: gemma mei pessime rustice flecte
Perpetuis generant connubia talia lites
Eventusque malos: Ergo sic ducere vites
Quid deterius est naturaliter illa
Sic data mechatur: fallit tamen in pretio illa
Rerum more forum cupit omnis nobilis ipsa
Est sic habere locum secum. citat et monet ipsa
Esto quod uxor sit de vili stirpe nata
Tu quoque de magno, reprobabitur inde creata
Perpetuo proles et diffamabitur: ergo
Atque repulsio eris positus datus undique tergo
Ecce pares paribus si iungimus in paritate
Prelebit paritas: sed erunt in agone iugati
Sic vix tanto thori quod lites mox oriuntur
Inteque concordes discordes efficiuntur
Ergo nec equalem nec inequalem tibi debes
Iungere: Si iungis certe mortem tibi prebes

uxori lassate

Heu quam miserum est fruire … dicente dimittere. Seneca

Et male concordes veniunt ad aratra iuvenci. Tam premitur magno coniuge nupta minor. Non honor est sed onus species lesura ferentem. Si qua voles apte nubere nube pari. Ovidius libro epistolarum

Monet virum non habentem pueros ne ducat uxorem habentem pueros.

Peccarem graviter nisi te per scripta monerem
Ut emeritum pueris nullam caperes mulierem
Subtrahitur per eam substantia tota mariti
Atque suis pueris que semper dedita liti
Est: Si quid loqueris finget te dicere propter
Ipsos: Quocirca moneo bis te moneo ter
Ne capiatis illam: quia nubit eis famuletur
Insurgunt in eum: Sic tandem guerra movetur
Nam mota plures inconstanter periere

Junaria ante sistine et familiare de puero servulo Jpha. iij. ethicorum

Hanc procurante clauidem fiua muliere
Prh: maledicte miser dicet mulier bona non sum
Que tibi consciens cautior merito michi sponsum
Dum refero primum: cui te certa famulari
Nondum dignus eras: cur ego sum dominari
Attemptas pueris: esurient prave miser te
Usque velis nolis illis famulaberis certe
Credas ergo michi tibi consulo posco que rector
Vel tu succumbes licet esses fortis ut hector

Lucratur amicum et punit si quis meretur commemoratio Seneca de beneficiis libro iij

Monet virum habentem pueros ne ducat uxorem nullos pueros habentem

Juvenalis
Oderunt natos de pelice nemo repugnet. Nemo vetat nam iam privignum occidere fas est. Vos ego pupilli moneo quibus amplior est res. Custodite animas et nulli edite mense

Esto quod pueros habeas et femina nullos
Artem queret ea per quam procul effuget illos
Te privignos quia naturaliter odit
Neque noverca suos: ut scribitur ipsaque rodit
Illos: quicquid agant reputat semper male gestum
Et condempnat eis putridum reddendo scelestum
Imponit sibi furta domus et sisit eclypsis
Vel defectus opum pueris imponitur ipsis
Mus furetur et totum substraxit ista
Hoc tamen imponit privignus arte sophista
Vir vit enim credit nulla motus ratione
Tpnua deceptus uxoris proditione

Ethius primum fuit nomen omnium meretricis et applicatur omni meretrici

Qualiter noverca se habet erga privignos suos

Ex te si pueros conceperit ipsa secunda
Certe suos sepe privignos arte profunda
Urbis aut vivus interficiet: ut tibi nati
Eius succedant in rebus preciosati
Si fortuisse partus sit nescia matrix
Credas fingit enim quedam probat indigenatrix
Quondam romana quod nulla fides adhiberi
Contra privignos ipsi debet mulieri
Non enim maior mallet succedere Brotum
Ipsa noverca dubi quod privignum sibi notum

Juvenalis
Liuida materno feruet adipata veneno mordeat ante aliquis quicquid porrexerit illa. Que peperit timidus pregustet pocula papas. Nos utinam vana sed clamat Pontia feci. Confiteor puerisque meis aconita paravi. Que deprensa patent facinus tamen ipsa peregi. Tune duos una sevissima vipera cena. Tune duos septem si septem forte fuissent.

Hippomanes carmen quod loquitur coctumque venenum privignoque datum faciunt quod furiarum coacte. Imperio sexus minimumque libidine peccant. Juvenalis

Monet ne vir habens pueros ducat uxorem habentem pueros

Pono quod pueros habeatis scilicet ante

Vestrum fedus / utrique suos / re testificante
Est pater ex dictis / quod pena / minor stigialis *infernalis*
Est inenctanter / quod desponsatio talis *indubitanter*
Et quia causa patet / ideo non prosequor: ergo
Ergo tibi caveas / nec des mea dogmata tergo *ea postponendo*

Qualiter coniuges se habent qui nullos possunt habere pueros

Esto quod nullos pueros / possitis habere
Iugiter inter vos crescet lis amodo vere
Cum soleat plerumque suos genitura parentes
Turbatos sedare: ligans pace federe mentes
Unanimesque facit: Sed si desit genitura
Iam non est qui sedet eos: Nam iurgia plura
Inter eos pugneque solent ex more creari
Et viri consanguinei satagunt dominari
Multoplus ipse: quis enim succedere rebus
Debet et incertum sit cunctis pugna diebus
Expenduntur opes lucra cessant curaque rerum
Sit etenim fiunt inopes in fine dierum
Hec que deficiunt in predictis capitellis
Uerus: Sed monitis fieri nolito rebellis
In nullo latere lector potes ergo videre
Quam sit contrahere res pessima cum muliere

Qualiter mulier sana tractat virum egrum Et qualiter ipsa infirma tractat virum suum

Pone quod infirmus fueris: Coniunx tua sana
Non tamen inde minor erit eius quotidiana
Lis: Quoniam dicet: herus infirmabitur iste
Hercle trutannizat: si vellet surgeret iste
Sic infestabit: curam dabit hec tibi rerum
Hospitii quamvis iaceas: mos est mulierum
Quis regit hanc edem: quid agent pueri miser isti
Non intromittam me plus per vulnera Christi *de cura puerorum et domus*
Clamabit nutrix aliquo sibi deficiente
Plorabunt pueri: Ruet in te sponsa repente
Si quid eis desit, non excusabere lecto
Distantis morbi minor immundo profecto *sine dubio*

Et si ipsa mulier languerit congratulandum est et inquietas eius fenio verdepo - Iouinus contra Iouinianum Theophrastus

Qualiter euadit, infirmus sit agitatus
Quum me mox moriatur, ex omni parte grauatus
Forcitan infirma (uxor) sit sit, nisi sederis ante
Ipsam continue: nisi secum febricitante
Plangens condoleas, nisi sit domus (tua) absque tumultu
Et bene prouisa: nisi complaceas sibi uultu
Verbis et factis rixabitur et maledicet
Vult interficere miser hic me (uxor) perfida dicet
Nec si sana foret semper rixabitur illa
Nam si vera loquor, coniunx mea sit precor nulla
Vt deus hunc egre putat, fatio mea tota
Quadam (ibo) peregre cras ad loca sacra remota
Postea cum genibus flexis iunctis ego palmis
Dico pater noster, cum septem credo que psalmis
Incalato bombum teneo sibi. Semper adorans
Hanc infirmantem velut esset mortua plorans
Sed michi corridet: geminis oculis lacrimetur
Quid mirum: vellem quod morte mala moreretur

Cum vir dormit et mulier vigilat vel econtra qualiter male tractat ipsum virum

Si (tu vir) dormis et ea (uxor) vigilet, te non patietur (uxor)
Vltro dormire: stertet vel ut egra queretur
Aut faciet flere pueros: rixis te mouebit
Vel curas vestras res, te curare mouebit
His aliis que modis te nequiter euigilabit
Si forsan (tu) vigiles, ea (uxor) dormiat, excusabit
Et si fortassis aliquatenus euigiletur
Quicquid agas, totum scelus in te regredietur
Ecce meum remouere pedem formido manumque
Stertere vel flare fiunt in me propter utrumque
Importuna (uxor mea) petra. Iam nescio qualiter illi
Deseruire queam: patiuntur sepe capilli (mei)
In quocumque statu sis, potes (bibas) aut comedas tu
Sic agitatus eris, coniunctus coniugio astu

Qualiter mulier tractat virum tacentem et qualiter etiam loquentem

Pono quod taceas, inscribit super hiis te ipsum virum loquentem

S ponsa loquetur herus in nomine demonis iste
N unc michi: negunt ipse suos dentes aperire
E cce precor quod possit eos mala gutta ferire
I ps[illegible] maledicatur cor habet tam triste molestum
Q non est in eo sermo risus neque festum
A ut tibi dicet herus hic me non appretiatur
T antum [illegible] michi det responsum sive loquatur
A [illegible] in villa loquitur quasi graculus unus
N il de te tribuere durem licet ipse tribunus
E sses [illegible] te non decet [illegible] valere famulam
Q ualiter ipsa socium sit novi per petronillam
H is aliis quod modis semper vixabitur esto
F orte quod ipse velis fari mox ore molesto
I nsurget contra te diffamans tua verba
E t reprobans instar apri frendens et acerba

Si vir aliquid faciat vel si nichil faciat qualiter uxor sua tractat ipsum virum

S i facias aliquid totum sibi displicet atque
Quod non debere fieri dicit reprobatque
E t si fortassis nil feceris [illegible] molesta
I nde tibi fiet non dulce regimen neque festa
D icet vestra domus minime pueris onerata
H ospicii curam totam gero cur ego nata
H eu deus ipsa fui nichil infelix facit iste
H is aliisque modis condemnabit super hiis te
T anto sedendo tibi comedendo bibendo rebellis
V xor erit sepe non poteris secum sine bellis
E rgo non capias uxorem te precor illa
N e pereas cunctis exemplum sic petronilla

Hic dicit virum volentem uxorari ad multa incommoda si uxorem ducat

H ec si [illegible] ducis quid ages si feceris illam
Hospicii dominam de te mox ipsa famulam
N on dabit immo volet quod semper ei famuleris
P ono quod hospicii non sit [illegible] ipsa voleris
D [illegible] rivus dicet quod ei non creditur esto
V ndique quod possit spaciari libera presto

Si totam domum mulieri commiseris ei serviendum est. Si aliquid tuo arbitrio reservaveris fidem sibi haberi non putabit et in odium vertetur [illegible] et [illegible] consiliariis [illegible] parabit [illegible] et [illegible] [illegible] vestium si [illegible] duxeris periculum pudicitie est. Si prohibueris suspitionis iniuria [illegible]

. Vel quod potest dici quod custodia cum uxor pudica servari non possit, pudica non debeat. Infida non est custos castitatis necessitas et illa vere pudica dicenda est, cui licuit peccare sed noluit. Ieronimus in iovinianum et ovidius eo ...

Fiet adultera : Si fuerit fortuisse coacta
Flebit enim clamando deus meus : En ego facta
Sum meretrix : Cur me sic custodire maritus
Nititur : Uxorem servans vir arat sibi litus
Hoc est perdit opus : nil prosunt ostia vallum
Et compes : quia se furatur tale catallum
Dic ergo quid ages (o lector) : nescis : quia quicquid agatur
Sic vel sic : semper lugebis ut ante probatum

Hic probat quod certius est habere mulieres quam unam solam

Ducere si cupias aliquam (mulierem) me consule spreto
Non unam capias : Sed centum lector habeto
Femina millenis hominem ligat una cathenis
Si quis habet mille, nullas habet est suus ille
Ut fieres solus non te natura creavit
Ipse solus (mulieris) : Sed propter quamque (muliere) paravit
Te : si sufficeres : Salomon satis ista probavit
Sic etiam quidam sancti patres habuerunt
Plures (mulieres) qui multo plusque nos tunc valuerunt
Et monet Ovidius (libro de remedio) quod nos plures habeamus
Ne nos unius (mulieris) laqueet damnabilis hamus
Que maior virtus quam sponsam ducere : dicas (o lector)
Ergo michi quid ages : non uxorem : Sed amicas
Lector habe [illegible] : quia tutius est tibi vere
Centum quam solam sicut prefertur habere
Una tamen pluresque tibi si sis bene fortis
Interdicantur : quoniam latet anguis in ortis
Sic ego sisto quia contagia sunt mulierum
Innumerabilia si fas est dicere verum
Monstrum Natura mulierem cum fateatur
Ergo que nimia defectus si patiatur
Constat quod monstrum sit femina : cum generetur
Preter consensum nature : sicut habetur
Insipidus per philosophum (aristotilem) : Natura stupescit
Errorem speculando suum : speculansque videscit
Rursus se caudam cum cornibus hermofroditat

Ovidius sine titulo
Quicquid servatur cupimus magis ipsaque furem preda facit pauca quod sinit alter amant. Non proba fit quam vir servat sed adultera cara est: ipse timor precium corpore maius habet. Idem ibidem.
Non caret effectu quod voluere duo. Idem ibidem.
Hortor et ut pariter binas habeatis amicas. Ovidius de amoris remedio.
Sola parit vivos quam mater parvula quam sepultos femina femineum nil bene finit opus. Esopus.
libro phisicorum secundo capitulo de monstris.

Est igitur monstrum prout hec sentencia dictat

Hic excusat se dicens quod ea que proscripsit non vendicavit sibi locum in omnibus mulieribus

Quicquid dicam de mulieribus in generali
Quedam laudande sunt ex dono speciali
Sexus contrarius. Sed mirum nescio manus
Quamvis petra turpis sit et impia plusque
Ista sonent metra mea. Nescitur tamen usque
Femina casta magis michil hunc nisi quod sit iniqua
Et turpis. Plagis aliis caret hec animal
Nec bonum dimittam petre voco versibus illam
His petram quoque vocete ipsam gens petronillam
Cum petronilla tamen petra dura sit illa
Dicitur a petra recte cum sit petra petra
Immo petra petrior. Quia petra gutta cavatur
Sed per quam crucior petra nunquam mollificatur
Cum manibus geminis contra me quando movet se
Montibus alpinis vellem vel longius esse
Nil adversus eam michi prosunt ensis et umbo
Semper succumbo vel ei dimitto plateam

Rara avis in terris nigroque simillima cigno. Juvenalis.

Hic incipit tercia pars lamentacionum Matheoluli

Bella michi video crebrissima bella parantur
Sed victus iaceo quia bellis accumulantur
Bella sibi sociant rixas rixeque minores
Heu que me cruciant de nocte dieque dolores
Stando sedendo michi comedendo bibendo rebellis
Est petra. Non didici fare per punctum sine bellis
Uxor multimode sponsum perturbat et eius
Tristes sunt ode. Nil quam sic vivere peius
Est omnis generis non omnia discucio. Cum
Sit michi re vera dolor et penuria rerum
Mille modis durior quasi demens et male sanus
Huc illuc gravior dolor est hic quotidianus
Plurima digna sim scribo tractatus inique
Ergo mei domini michi parcant hii sociique

Hic loquitur Matheolulus de visione sua et quomodo locutus est cum deo in sompnis suis

Audivi nuper certe ut tangit ante queam
In lecto sompno mox deditus. Ecce vir em-
Maturi pater in sompnis forma speciosus
Pre natis hominum sermone placens preciosus
In cunctis qui miro splendore repleta
Est domus intravit; pax huic sit domui sine meta
Temporis: atque tibi fili quem diligo. Rem
Vt monstrare viam vite valeam tibi, leni
Dogmate: pena licet tibi sit perplexa dolorum
Spem retine: cum sit salutis via stricta polorum
Premissa luce magna cecidi stupefactus
Ad terram: Sed post surgens ad prima inductus
Et loquor: Ipse qui es, michi dicas. Ille modeste
Respondet: deus ecce tuus sum: tolle moleste
Vocis singultus ululatus: si placet audi
Que dicam: mea ne tibi possit ianua claudi
Post mortem, sic ne pena crucieris acerba
Mox loquor ut sequitur, sunt ista sequentia verba

Hic alloquitur deum et christum mirabile michi pater super hoc quod constitu-

O deus ut mire iam de te conqueror, re matrimonium
que stimulant, ratio suadet michi summaque cura
Quicquid ab initio mundi scis queque futura
Que bona, que mala, que possint prodesse nocere
Nosti, sub quaque fortuna nulla latere
Possunt te spacia. Mulierem nunc creasti
Proh dolor: ut socia revelans fieret prothoplasti
Hec: sed formata socium mox decepit illa
Ut sit ingrata, Niso sua filia Scilla
Penas ergo feras Adam si credideris Eve
Cui talem dederas ventura sciens fore: ve ve!
Hec deus ergo tibi qui rem sic disposuisti
Debent ascribi mundo, cur ergo dedisti
Mortem coniugium primum qui tale futurum
Prenosti dicum: nimis hoc esset tibi durum
Si pro velle meo possem te iusticiare

H eu mirum video cur ausus est hoc publicare
Q vir grater eam patrem matremque relinquat
C um cadat in foveam mortis, mortem nisi vincat
M ors: nam morte perit uxoratus vir amara
N ec puto quod fuerit tibi [crudelis] dura magis crucis ara
O: [deus tu] decepisti multos propter tua verba
N unquid novisti, quoniam latet anguis in herba. Virgilius in bucolicis ita dicit

hic iterato deum increpat super institutione matrimonii

Q uid scelus est gravius: [quam istud] statuis, sed nescio quare
Q ui nequeunt socijs uxoris vinculare — uxore sua cum altera
Q uis impia sit [uxor], nunquam viro truculenta
D icere, si fas est, tua ledunt nos documenta
H H eu: cur uxorem sicut nos non habuisti — H hinc deus errore pridem constituisti
P roh dolor: uxorem si sicut nos habuisses
H anc pro vero rem numquam sic tu statuisses
S [tu statuisses] ed quod ab uxore posset pro velle maritus
D isiungi gutturis dicam [quia ego] michi cum sit in ore
N escio si temere: Non ausus [o] Christe fuisti
V xorem capere: Quare: quia disposuisti
Q si quam caperes, expelleret a paradiso
T e: sic premisso damno, ne postea fleres
E xul: cavisti coniungere te mulieri
F edere tam tristi: Si fas est ista fateri
E um supplantare tibi celum, nisi sit Eva creatura — quia sola erat filia
N on ego miror si timuisti federa sua
V xoris: Quoniam si filia [Eva] fecerit ista — predicta de supplantatione
C erte multo plus fecisset sponsa sophista — si eam haberes
E xperturisantes nimio undas lesus abhorret — Sponsus audiens
N atus semel tostus raro se postea torret
E rgo cum fueris crucifixus per mulieres [Eve]
F actum: nimirum si nullam [uxorem] [in uxorem] ducere queris
quere S cis bene quod si quam [uxorem] caperes mox [illa uxor] esse magistra
C elorum vellet: Te [et sic] forsan pelleret extra [celum]
Q impe: necesse sius esset te flectere iussis

In commune iubes si quid censesque tenendum
Primus iussa subi tunc observantior equi
Fit populus nec ferre negat cum viderit ipsum
Auctorem parere sibi. Componitur orbis
Regis ad exemplum nec sic inflectere sensus
Humanos edicta valent ut vita regentis
Claudianus de quarto consulatu Honorii

V elles vel nolles: Et quamvis ipse deus sis
A ttamen obstare non posses litibus eius
E rgo coniugium cur laudas: nil puto peius (coniugio)

Hic incipit Matheolus deum redarguere sicut prius

(o deus) (mulierum)
D Vtere cum nolis aliquam: cur quam tibi ponis
(de non ducenda) legem filialis non tradis proditionis
E st signum: quando legem quam nunquam tulisti
I n nos: non pateris in te: cur hoc statuisti
H eu: minus iniustum concludo deus super his te (esse)
E sse robustum: ratio patet hic quia iuste
S i processisses alijs nonquam statuisses
Q uod tibi nolebas fieri nocuumque sciebas
E n ius novisti quod verbo (carmina) consonat isti
H et facias alijs que scis tibi comoda: nulla
F ac que facta tibi perniciosa times

Probat deo quod uxor ducenda potius deberet probari quam equus emendus et hoc plerumque sumptum dicitur

V Ade lotus quod non uxor ducenda probatur
S icut bos et equus: (probantur) cum sicut scis caveatur
I n nostro iure quod ubi magis est metuendum
C ircumspectius est ne decipiatur agendum
(emit) C omparat in facto cautum te testificante
Q ui capit uxorem: in si circumspexerit ante (respondeam)
H eu: quot decepti sunt qui non deciperentur
P enitus uxores si funditus inspicerentur
S (inspiciuntur) icut equus: qui sedulitate probatur emendo
Q (equum) uem si forsan emo statim pro velle revendo
N on loquor hic solum de (muliere) paupere, sed comitissa
H omo quod uxorem vir vendere posset: Et ipsa (mulier)
I (virum) psum: quid actus istorum distraheretur
N emo: Sed inde quia responsio plana videtur
H anc dimitto: tamen tibi dico quod una ducentos
I (mulier) psa viros emeret duceret: vel forte trecentos
S emper onere suum plenum (viris) si posset haberet
T (premissos) erminos detraheret: operosos hec retineret
E m semel in mense michi sit res dura vacusse

Nulla est uxoris electio sed qualiscunque venerit habenda si iracunda si fatua si deformis si superba si fetida quodcunque est post nuptias discimus. Equus asinus bos canes et vilissima mancipia probantur prius et sic emuntur sola uxor non ostenditur ne ante displiceat quam ducatur. Jeronimus contra Jovinianum de dictis Theofrasti

ludo corruti

Ludo carnali pro solo tradere asse (medietate oboli)

Probat deo quod coniugati potius debent habere annum probationis quam monachi

Cum minus asperius sit claustri religione
Connubiale iugum monachatu qua ratione
Annus (probationis) confertur non nobis experiendi
Asperitatis onus modus est nos decipiendi
Immo si vera loquor est hoc traditionis
Germen causa deus es nostre perditionis
Sic cum claustralis canon nostro de ritu ordo
Discordet sequitur quod non sit in omnibus ordo
Hoc tamen est contra cuiusdam philosophantis
Verba quod ordo sit in cunctis testificantis
In factio me rex tuus nimis stupefactum
Sentio nescio quid sit agendum sive quid actum
Excepto quod nos peioris conditionis
Inter cuncta sumus dic dic cur res ita ponis
Hoc est dispositionis non ordine sed vice versa
Ex solo motu ratio perit est ea mersa
Quando claustrales non nos habuere probandi
Annum que ratio posset super hoc michi pandi

Probat deo quod actio redhibitoria potius debet sibi locum vendicare in matrimonio quam in alio tractatu

Pro bove morboso redhibendo sex michi dantur
Menses ut leges humane testificantur
Ergo sex menses vel tempus minus habere
Certe vir debet redhibenda pro muliere
Cum vitio multo dampnabiliore laboret
Et quam bos igitur sibi iungi nullus oberet
Quippe domare boves nos possumus atque leones
Sed non flammigeras uxores immo dracones
Si dicas immo bene post annum redhibetur
Si sit adultera quid ad nos cum non relevetur
In religionis lesus enormiter ipse vir unde
Culpant te nimie qui pensant ista profunde
Vir multo gravius cruciatur sub muliere
Nequam quod metuit non est servior servi certe

Mulier / nequam / sicut quidam notat actor (Juvenal)
Vxor inqua / satis est orba tygride peior
Ergo si mecha (mulier) / propter vicium redhibetur
Multo plus nequam (mulier n) / redhiberi posse videtur
Mecha virum comit: neque trahit / unguique (viri) capillos
Me pugnis cedi / mallem decies fore vilhos
Peccans mecha tamen committit crimina plura
Mechatur periura fidem frangit / quia iura
Coniugii violat / homicida fit hec: quia teste
Scriptura / perimit animam / futurumque sceleste
Attentat furans se sponso agere catullum
Et se furatur / nil prosunt ostia vallum
Furaturque thoro / genituram / turpeque funus
Perpetrat / (mulieris) unus cum debeat esse vir unus
Ergo si plures (viros) / querit mulier: reputatur
Funebris fit questus: Iterum ratione probatur
Mechans sacrilega / quia sacrum coniugale
Polluit et violat / contempnens / imperiale
Preceptum domini: perpenditur esse superbi
Basiat hecque virum: tamen insidiatur in herba
Anguis (serpens) clam pungens: quod signum proditionis
Est: et quid plura: nam pessima mecha fit omnis
Crimen adulterii reputant leges capitale (crimen)
Nec sopire potest facinus translatio tale
Dr pote cum crimen enorme minus reputetur
Istud: transfigere / super hoc / ideo prohibetur
Quicquid dicam: certe crudelior ipsa
Est: neque (et) quam mecha viro / sicut tibi scripsi

Probat deo quod decepto ble dimidiu iusti precii deb; posti vendicare sibi

Hec (o deus) / ultra medium precii / cum decipiatur (sicut in ... / et in alio ...)
Hor: (more Juvenalis) Cur auxilium iuris commune negatur
Hic: si dixeris ista tuis procedere iussis
Iam contrarius es tibi / cum rex pacificus sis
Ipsaque coniugia / sine pace: solutio detur
Alteri: si dicas / quod sicut habet vir habetur

Juncto non est eiusdem conditionis
Ret conventio q contractus venditionis
Aut alius: lege coniunctur non utitur illa
Quippe: ligatior est quia iungitur ipse causa
Contra sicut vir ac uxor utrinque iunguntur
Sic alias pacti: cur hic diversificantur
Ergo: si dicas eadem caro bini reputantur
Cum muliere sua: sicut tua testificantur
Sanctio fallerie et fallis: cum tam varie res
Non possint ut idem reputari: quod michi queres
Ergo responsum: nescis: ergo michi cedis
Ocior: et a scelere pretacto presto recedas
Est multo melius facinus dimittere ceptum
nō Q factum mutare suum quando sit ineptum

Probat dco q quemadmodum uxores spuales possunt dimitti ita et poti carnales uxor

Uxores possunt dimitti spirituales — Et post invehit in clerum se male regentem
Consultis saltem presulis: parrochiales
Scilicet ecclesie: carnales (uxores) ergo videtur
Dimitti posse: quia q caro maior habetur
Spiritus: est ergo valida ratione necesse
Eius (spiritus) coniugium: q carnis firmius esse
Ratione testante carnali spirituale
Fortius est vinculum minus ergo solubile tale (spuale vinclum)
Ergo parrochie sicut dimittere curam
Possum sic nimio levius sponsam michi caram
Del (dimittere) quare non (possum): sequitur deus mutator es unus
Heu: cur celarem tibi cum dederis michi fumus
Ex vroritis lusisti de cinerosa
Pride: non clero: monstrant tua facta dolosa
Proh pudor: unde locus: quare clericus unus habebit
Prebendas quinque: vel sex: nec ibi residebit
Sed per scorta vagans (fornicationes) annos dum q solutus
Diliget atque canum cursus et mundi lusitus
Visco (glutine) cuius in his spes est et ventris in olla
Qui vix per totum ditum dicet tibi Sol. fa.

Pasceret unius mendicos portio mille
Nil tamen inde licet sit debitor erogat ille
Qualiter ergo bona tua disponis domicifire
Omnia das clero. Sed nos non respicis ipse
Vivimus in pena fletu nimioque dolore
Sed clerus gaudens comedit bibit absque labore
Tristamur miseri per temporis omnia puncta
Letatur clerus felix per tempora cuncta
Miror de clero pono quod subuematur
Cuidam clericulo tantum quod promouetur
Ad papale decus. Tamen immemor ipse prioris
Vite sive status et quod dices deterioris
Conditionis erat mendicus. Improbo saltum
Unde superbit homo qui sic fecerit in altum
Aures obturat audito paupere dorsum
Vertens quid fuerit non cogitat ipsa retrorsum
Precedens socialis amor iam nil operatur
Nil nathale solum et penitus novus ipse creatur
Cur ita fortunas ergo clerum tua qui tam
Turpiter expendit recipit tradit quoque vitam
Inde nimis reprobam ducens et nos lapidari
Cernimus. Simus insontes vel iugulari
In mundo nostri descentes pane laboris
Vivimus ut sancti tradunt. nullis tamen horis
Nobis succurris. ergo maiora mereri
Premia quam nostras penas prebet ocia cleri
Pinguia que comedunt et potant optima vina
Quadrupedes latos equitant et scorta supina
Si clerus saperet quid agit nimis inde ruberet
Quales dat ei fedus cibus ille sapores
Nos vivos comedit carnem cum sanguine clerus
Esset enim minus horridum sibi sumere virus
Plebis sudores potat comeditque labores
Ut manducarent defuncta cadavera vermes
Manducant. Sed nos vivos invadit inermes

Deuorat et comedit / mature prouida rura
Offendens clerus quid agat / non est tibi cura (o deus)
De clero: quis enim plebis cessante labore
Sustentaret eum: cum primo viuere rore (sicut sturgio)
Nesciat: immo cibos / sibi delectabiliores
Procurat pro posse: tamen inde calores
Aut frigus portare nequit: vel tedia: questus
Plebs habet sola facit: clerus tamen inde molestus
Non minus est illi: si fas est ista fateri
Tota vacat / circa nomos intentio cleri
Olim spreuit (clerus) opes et corpus otia vana
Propter scire tuus (o deus) clerus / reputando prophana
(otia et opes) Hec: Sed nunc facinora / sicut scis intitulantur
Libre quam libri marche / quam marchus amantur
(petit) Frustraque Salomonis / plusquam sermo Salomonis
Sepeque propter equum (humilem) damnat clerus tuus equinus
Quem frangit equus missus / non est eques equus
Cum nec equo nec equa frangi mens debeat equa
Nil viri Samsonis / nil hectoris arma (nil) studere
Scire: (nil) iuuere: modo sine nummis credo valere
(nummus est iste) Cum genus et formam / Regina pecunia donet
Exponat / statuat / regat / Imperet atque coronet
Certe senekus hodie non es (o deus): quia nummus
Abstulit imperium tibi: cum sit rex modo summus
Princeps et dominus: cui (nummo) seruit terraque tota
Quod sit ignoro: dominus: vel status ydiota
Non de clero / amor cuius reputetur
Omnis: ornatu miles testimonio videtur (cler et)
Diuitiis luctus: prebendis clericus: vnde
Et non immerito miror / mirando profunde
Cum non (clerus) ut miles belli gerat arma: laboret
Et luctus; cantet nec predicet (nec) erigit (nec) oret
Et status (cleri) exposcit: In quo dic ergo (o deus) resurget (clerus)
Ordine: cuius enim vesana superbia turget (in statu)
(in inferno) In stigys Sicut (clerus) bernardus testificatur

Cum [illegible] toto studio thebas athenas patres auctores notitiam parentum agmen. Collegissent opes suas diffundenda animi pondera inficit eas ne mersaret ab illis passim ut ex pessima pecunia pessimum pessimo possessor. merita quam ut naufraga pena. Naufragium Liberum forat a [illegible] anthem.

Nummus vincit nummus regnat nummus imperat vniuersis. Alanus de complanctu.

Quid sibi vult quod clerici aliud esse aliud videri volunt. Sed quidem minus castum, minus quam sincerum. Nempe habitu milites quaestu clericos actu neutrum exhibent, nam neque pugnant ut milites, neque ut clerici euangelisant. Cuius ordinis sunt? Cum utrumque esse cupiunt, utrumque deserunt, utrumque confundunt. Unusquisque inquit in ordine suo resurget. Isti in quo? Aut qui sine ordine peccauerint sine ordine peribunt. Aut si summe sapiens deus nequaquam credetur a summo usque deorsum nichil prorsus inordinatum relinquere. Vereor non alibi ordinandos quam ubi nullus ordo sed sempiternus horror inhabitat. Bernardus ad Eugenium. 3º libro 4º capitulo [illegible].

In quibus ordo deest confusio perpetuatur

Vult deum redarguere super hoc quod plus videtur diligere clericos quam laycos

Vos tua factura sumus omnes: et pariter nos
Ipse redemisti defunctos atque modernos
Tu nec es acceptor personarum, patet ergo
Quod propter clerum non debes nos dare tergo
Indivisibilis et simplex esse probaris
Ergo tuus non debet amor fore particularis
Et divisibilis: nec habet magis aut minus ipse
Is deitatis amor: quia non est mobilis ipse
Ergo diligere debes equaliter omnes
Et non plus quam nos prelatos vispiliones
Quo possit amor tuus augeri minuique
Iuncta facta viri: tamen hic perdis inique
Ut pote cum iustus sis ergo non nisi iustos
Debes diligere quorum debes fore custos
Cur ergo tantum prelatos diligis istos
Quos scis iniustos et cur status trimegistos
Heu qui nos regere debent cum sedulitate
Verbis exemplis sanctisque: sed immoderate
Nos et nostra vorant: pravus sermone privatur
Vah: sed demonibus exemplis equiparantur
Si plebs se regeret exemplo pontificali
Statim corrueret custodi tradita tali
Es factus similis qui cum Plutone reclusit
Mirilegium: propter mures securior ut sit
Quem inter consumpsit totum custos catus: isti
Comparo armilegio prelatos quos statuisti
Nostros custodes: quia nos per posse vorare
Undique nituntur: sicut patet exposita re
Pastor es ut dicis hominis: est ergo tibi vile
Rumido vorare lupos proprium permittis ovile
Grex tuus ecce sumus prelati quippe lupi sunt
Quos elegisti pastores cuncta trucidant
Et plus carnifices nunc cornua bina

Portentum in more monstri mutum ferina
Est tamen ipsorum quod monstrat opus ex lege
Eorum ... elatis infimitos necuere
De primis loquor hic tantummodo qui lupiores
Hercle lupis nemoris sunt et dampnabiliores

Hic mirabiliter culpat deum super hoc quod permittit mulierem predominari viro

Ecce tuum qui pensat opus mirabiliter te
Condempnat quia cuncta facis versa vice certe
Et verum fateor ordo subvertitur omnis
Iura vacant natura iacet limes rationis
Obstruitur cum sponsa viro mox predominetur
Cum tamen ut capiti parens servire tenetur
Ipse vir caput est sicut tua sanctio predicat
Ergo viro parere suo pessundata debet
Osse sui teste scriptura non habet ipsa
Nimmo vir ergo viro nisi pareat ardeat ipsa
Ex eius latere mulierem constituisti
Huic ut subsidium faceret serviret et isti
Ergo viro servire suo ratione ligatur
Vor cur ergo pateris quod predominatur
Preterea constat fore subiectam mulierem
Per decretum viro sed qui pensat liquide rem
Hec dominatur ei quia vir muliere tonante
Non audet removere genas ut dicitur ante
Miror ego nimium mirantur de muliere
Que per iura coronam velatum debet habere
In signum quod ea mare viso mente confundi
Nam dum recolit fieri debet verecunda
Qualiter attentat vel presumit dominari
Que debet sicut tamen profertur famulari
Que nimis tulit in signum simplicitatis
Frontem velamen modo coronam fert feritatis
Et cur hec pateris scelus extans mulierum
Dissipis aut dormis si fas est dicere verum
Scribitur in Genesi nec credo quod inficieris

Et cum peccasset vir consilio mulieris
Iussit quod perpetuo subiecta mariti
Imperio mulier esset. Sed dedita liti
Credit mendacem super hyste cum dominetur
Ipsa viro qui paret ei. Sic ergo videtur
Et quod non tu des obstare probris mulieris
Es tamen fatuus: illius facta tueris
Hercle tuum qui pensat opus mirabiliter te
Condemnat: sic quicquid agis reprobabile certe
Hic opponit contra tria bona coniugii et primo contra primum

Quamvis coniugii tria sint bona per tua iura
Scilicet ipsa fides sacramentum genitura
Non tamen ista placent expertis talia: quippe
Cum predicta vacent fundo nec sint ibi rippe
Quo coniugium iam plus considero tanto
Id plus detestor: tibi sum inter ista creanto
Nulla fides est coniugium per verba periti
Cum vacet exitio vir coniugis ipsa mariti
Quicquid de nobis noret: in mulieribus ipsis
Est fidei penitus universalis eclipsis
Nulla fides hodie mulieribus est adhibenda
Cum tuetur facie sit vipera tota timenda
Ipsa viri sitiens mortem quem tractat inique
Non est ergo sciens qui se dat credit eique
Uxor Job domino benedic et mox morieris
Inquit: idest maledic. Est ergo fides mulieris
Nulla: quod vere monstravit Bethsabee dum
Crimen cum rege commisit adulteria fedum
Dalida Samsonis probat ipsarum mulierum
Perfidiam: Res est mulier falsissima rerum
Si propter sponsum pectine fieret commissa
In dubio non sum quin mox pronosticet ipsa
Corde viri mortem optatum sic femina immunda
Permittens spretum cum quo per vota secunda
Post nupti poterit mulier semper nova querit

Tinguid ob ignotum quem militis uxor amavit
Et furcis sponsum suspenderet, extimulavit
At tamen iste sue mulieris propter amorem
Mortuus est eius quia viderat ipse cruorem
Nequiter ypocritatem sua sponsa fefellit at illa [sponsa]
Interfecit eum crissanti crine Sibilla [diminutum de sus suis — crissum quod est crinis porcorum]
Ecate dum non est quedam, quam vidimus heu
Sponso quem liuit secuit caput ausa securi
Una suum de nocte virum fecit jugulari
De Dunnipetra quam vidimus igne cremari
Innumeras alias sponsos etiam necuisse
Constat in hac patria quarum stupor est meminisse
Ergo si qua fides hodie sit coniugiorum
Non mulieri des dixit hec ex parte virorum

Hic opponit contra secundum bonum

Qui Deus omnis coniugium statuit prolis generande
Spe, prejudicium fecit sicut scio grande
Prole, cum plures essent vinculo resoluto
Coniugii, qui sint ipso remanente statuto
En sine coniugio brutorum continuatur
Plantarum ut genus nostrum cur ergo iugatur
Quod breviore via fieri valet aut meliori [scilicet si per plures quod potest fieri per pauciora]
Non opus est facere discrimine cum graviore
Ergo cum nutu solo quoscumque creavit
Et sine coniugio posses, dicas michi quare
Flebile coniugium causa prolis statuisti
Non est qui plene quare respondeat isti [id est quare ibi posuit mediari per quone]
Ut commune fieret non me natura creavit
Petre solus, sed propter quemque paravit
Quamque, genus cupiens hominum sic continuare
Ergo tribus contra ius coniugium fabricare
Nisus es, et contra ius ipsorum genitorum [patrum]
Qui licet exponunt se penis exitiorum
Pro pueris, pueri vellent tamen ut morerentur
Patres propter opes ut eius post assequerentur

Aspiciens vindibunda patris multa sui etiam
Ipse deridens illum: quid plus tibi dicam
Scripturam sequor hic: quis enim michi dicere posset
Plenius: en legatur: Emittitur pueros sed
Me spreuere: sibi non emittit pater agnos
Immo lupos rapidos, non natos, immo tirannos
Filius ante diem patrios inquirit in annos
Vix sepulture defuncto vult dare pannos
Iunctus funeri patri: cui progenitura
Destruit ergo pater, et totum cum sibi plura
Fuerit, tanto plus mortem desiderat eius
Filius ut teneat patris asses perpetue ius
In quocumque statu genitor sit, pres vel egenus
Filius ipsius mortem cupit ut plura plenius
Omnia si fuerit ut ei succedat in ipsis
Si pauper ne pascat eum dum fiet eclipsis
[illegible]ut ne mendico patre, dedecus hinc patiatur
[illegible]eum vivet: ait puer: iste senex moriatur
Sub Salomone duos iuuenes lego pro patris asse
Eius certatim corpus iaculando forasse
De pueris mallem quidam scotus haberet
[illegible]ende cautissima mea, bene dum tamen hic retineret
Proprius natus nisi si genitor sapienter
Est insci est fatuus aliquid quicumque scienter
[illegible]eredi primo dimittit: sed sua vendat
[illegible]vita et inde bonis vitta sua facta rependat
Credit enim stulte pueros spes ipsa futuri
Assis: qui forsan essent aliis daturi
[illegible]ur uelonem Emericus ob hanc rationem
Non voluit conferre suam pueris regionem
Immo remota dedit, hoc fecit ut inde viverent
Certi quam modicum nisi lucrarentur haberent
Si deus es, sicut dicis michi, qualiter orbis
[illegible] ipsum pateris res ipsas usibus orbis
Vide plebs inducit simplex te iudico cecum

Ipsum cum subdi permittas usibus (plebis) equum
Des dat (et) laici dicunt / alia ratione
Non allegata / sine cause cognitione
Ve : legi scripte / proprium lex scripta valorem
Annsit / quando dedit usibus ipsa (lex) vigorem
Quid prosint leges / quas edidit / Induperator — figura themesis
Quid (quidve) ius Canonicum : Iudex est et moderator
In cunctis usus / quos a simplice (plebis) fusus — institutus
Het tibi dico stupens / de consuetudine / que dat
Assem (primogenitis) premitiis : cum postnatos ea (consuetudo) ledat
Nequiter : ecce sumus (nati) ab eodem nos patre ex ille
Fratres laudandi : prenatus (primus) sit licet ille
deficiens membro — Mancus / et insipiens / patri succedit : ac eius (primogeniti)
Nos genitoris erit / reprobandum (nis) per patrie ius
Iure : maledico Ius : quia tam reprobabilis usus
Dici re vera non debet Ius / sed abusus
Propter enim primum (puerum) nulla ratione secundum
Exheredari puerum licet : Immo secundum (r in illud)
Quod pueri faciunt / sibi debent iura paterna
Distribui : quicquid det consuetudo moderna
Virgo beatum Ioseph nupsit / (sine) prolis habende
Spe : nubuntque senes / ipsa (scilicet spe) sibi deficiente
Ergo coniugii / spes prolis non reputatur
Initiale bonum : preter quam (spem) sepe creatur

Hic opponit contra tertium bonum Coniugii

Nolo Coniugii sacramentum reprobare
Devius a lege ne dicar : Sed peto quare
Hoc sacramentum fit tam grave / tam violentum
Ecce parit bella / Rixas / lamenta / flagella
Nec uxoratis est interdicta polorum
Cena : quod ostendo verbis euangeliorum
Uxorem duxi / Respondit namque vocatus
Ad cenam : sequitur post ista quod ipse cibatus
Non erit in cena vite / tamquam reprobatus
Ad cenam magnam velut iste venire nequivit — iste de quo legitur euangelium

Sic nequeunt alii. doleat qui sic stabilitur
Ergo probo quod sit dampnabile nubere teste
Scriptura: Patet hoc alias manifeste
Pono quod petrus/ barbaram ducit per amores
Ac econverso/ celebrato coniugio/ res
Statim mutatur: quia barbara fit impia petro
Verbis et factis/ et eum mox esse feretro
Post triduum vellet: nos possumus ergo videre
Hoc ex coniugio facto procedere mere
Ergo coniugium merito dampnabile dico
Vnde suo barbara sic adversatur amico
Extra coniugium cum mitis petra repletur
Ergo thori vicium cum post sit iniqua videtur
Nondum distincte fecit natura sibillum
Propter servitium: sed propter quemlibet illum
Ac istum mixtim: me non magis appropriato
Petre quam barbe: sed coniugio celebrato
Solus debetur soli: naturaque mire
Inde conturbata/ turbatur: vultque redire
Ad libertatem/ que dum nequit: Inde movere
Scisma solet tristes/ Rixas et bella/ fovere
Ergo coniugium natura litigiosum
Est: incunctanter nichil est magis exitiosum
Ipsum cur igitur fecisti: nonne sciebas
Inde sequens dampnum qui cuncta futura videbas
Cause causatum respondet et appropriatur
Ergo cum patris actor sis ut recitatur
A te non veniunt connubia litigiosa
Vah: sed ab inferno/ cum sint hec demoniosa
Si sis perfecte bonus/ in te sunt bona cuncta
Ergo per hoc/ recte probo cum non sit tibi iuncta
Commune: coniungi/ non esse bonum mulieri
Coniugio: Si vis ergo tua facta tueri
Dic/ cur Coniugium fecisti: cur quod bonum sit. ipsum coniugium
Vt sileat mea lingua loquar si scandalum preimposit

Discipulus negat esse tuus te testificante (o deus) — *probat quod viri volentes deo servire debent uxores suas dimittere*
Res ac uxorem nisi qui dimiserit ante
Ergo pater qui qui vult discipulus tuus esse
Est qui dimittat sponsam (suam) te teste necesse
Ergo vir uxorem dimittat per tua dicta
Ecce relicta (uxor) vir dampnat (vir) luat ipsa relicta
Preterea nostra vulgaris regula prebet
Qui sathanam ducit, sathanam dimittere debet
Quid plus: Ad cenam magnam negat ipse iniustus
Sacra scriptura testante venire vocatus
Hoc est ad vite cenam sanctis stabilite
Si sic (est) coniugium cur ergo constituisti
Mortis enim nostre statuendo causa fuisti
(causa mortis) Corporis: ac anime supplex: Vexis cruciatur
Corpus: et hinc (video) anima quia tecum non sociatur
Qualiter illa (anima) tibi sociabitur: ecce (es) iniustus
Discipulus tuus esse negat: nec (pot) adire vocatus
Mensam celestem: mors ergo nostra deus stus
Desipis aut dormis: facit hoc ut credo vetustas
Etas decrepita (tua) redit ad sensum puerilem
Decrescens: Ideo puero magis iudico vilem
Decrepitum: crescit puer: is semper (decrepitus) nichil iscit
Non equo nos iudicio deus afficis (crucias): Immo
Peccasti graviter statuens connubia primo
In factis te Christe tuis video stupefactum
Non pensas quid agis quid agendum sit vel quid actum

Hic mittit deum redarguere in factis suis intendens probare omnes debere salvari

Mirus ergo miror nimis mutans tua mira *excepto genere mulierum*
Que facis: ut culpem te me mirabilis ira
Cogit mirantem: nec mirum cum tenearis
Omnes salvare: cur condempnare minaris
Nos peccatores: et (tu) condempnas sine fine
Pro momentanea culpa: que (est) causa ruine
Non debet pena nostrum superare reatum

Cur ergo pro libe tuum [assiduum] iustem conciliatum
Imponis: cum pena [delicto] minor fore debeat
Istud procedit minor inmundo profunde
Te: redemisti proprio nos sanguine? Quare
Constat quod debes nos omnes salvificare
Posset enim fieri tua facta redemptio vana
Si nos protrahere possent peccata prophanum
Ad [inferi] baratri mortem: nimium fatuusque fuisses
Si dire morti te nos redimendo dedisses
Denuo si sineres extincta morte perire
Nos: Nam si posset iam mors destructa redire
Herebe [Iurnidi] redemptus homo non esset sufficienter
Nos salvari simus [apparet] liquet ergo patenter
Constat enim quod idem cum posse tuo reputatur
Velle tuum quod non est mobile nec variatur
Quod potes ergo vis: et quod vis permanet [immutabiliter] ipsum
Cum sit enim supra tempus durabile firmum
Velle tuum: sed nos potes omnes sanctificare
Ergo vis: semper quod voles hoc exposita re
Frustrari sed velle tuum nequit: Ergo necesse
Est: si vera loquor nos salvos [assidue] iugiter esse
Si dicit [Respondendo] quis quod nos dampnant crimina nostra
Que [crimina] deus [odit] et non nos odit: Hoc arguo contra
Tu non vis mortem peccatorum: Sed eorum
Vitam: Sed facta certe nequeunt reproborum
Tollere velle tuum durabile quod [velle] nequit esse
Ergo salvari cunctos concludo necesse
Ipsorum scelerum non impediente cathena
Infusus facta fuit tua nobis gratia plena
Et [ad] non tempus: Tu vite iugis es actor
Mortis perpetue fore debes ergo reiactor
Cum sis eternus similis tibi gratia semper
Ergo durabit: cuius reclamus opem per [fu... in ast...]
Si pro nobis es quis contra nos: Relevare
Cum nos ergo velis poterunt nos nulla gravare

P orro bonus pastor es, qui te supposuisti
M orti tamque crucis quam pro grege sustinuisti
E rgo tuas vigilanter oves debes revocare
S i profugas ipsas videas baculoque fugare
E t canibus cum voce lupos quia si moriatur
D esidia pastoris ovis de iure ligatur — Custodi virum hunc quem si lapsus fuerit erit anima tua pro anima illius. Regum iij
Re Vere pastor eum presertim quando potest is — pastor
I llum salvare. Quippe cum pastor agrestis
I am teneatur ad hoc (spiritualis ove) multomagis ipse teneris
Q uod m. cuncta vides et summus pastor haberis
E rgo tuum salvare gregem cum mox tibi posses
N i facias: sequitur quod mortis causa sue sis
Q: quicquid (salvandis) dictum de nobis: de muliere — Probat mulieres salvari non posse
V ix tunc non posse puto fieri (salvam): quia vere
I am si salvares illam que perditionis
N ostre causa fuit: mortis quoque tue (causa): Rationis
I udex non esses. Igitur concludere possum
N unquam esset eam salvam quippe probrosum
E sset resurget Adam si fas est dicere verum
I nteger ergo genus continescit mulierum
N on de costa factum non integer esset
H (adam) ic si costa sibi de qua fit femina deesset — figura Genesis
S ed mulier facta si plene restituatur
C osta viro sequitur quod femina destituatur
E rgo nec (michi) fiet ea salva nec ipsa resurget
H eu loquor hic erinus ead ad id mirabilis urget
M e dolor est anima mea prohdolor anima tristis — anima dicitur ab a quod est sine
E rgo benigne deus michi parce precor super istis (erratis)

Hic loquitur deus marchiallo et ostendit ei exemplum est verum Christus bonum patientie et inducent loquitur de incarnatione et passione et aliis dei operibus.

A udi quid dicam tibi fili: nec movearis
A Si (aliquos) quos propter me cruciatus nunc patiaris
Q ue tormenta tuli (tu) scis fili propter amorem
I amque mei populi: (et tu scis) quam penam (tuli): quemque dolorem (tibi)
V erbera cum sputis fixi clavis preacutis
I n cruce: post moriens vitam sibi morte redemi

i. ad salutem sui populi

1.

S icnie debebit. Ad mors nostra dem:

S icut opus fuerat / ita res processit ad actum

P recedens etiam volui / complereque pactum

P rocessum si scire meum cupis / et redimendi

·o· fili

C ausam / ferventer appone cor / hec retinendi

dei

C imbus angelicis / me disponente creatis

superbia

L ucifer insurgens fastu / sumpsit feritatis

lucifer

C ornua / contra me / fulgentior isteque phebo

A ssumam partes aquilonis / ibique sedebo

lucifer — propter quod

I nquit · eroque deo similis totaliter · Unde

C orruit in tenebras a summa luce profunde

angeli mali

P rotinus insequitur ipsum sua tota sequela

infernum — lucifer

A d barathrum proprius ubi durat sua tela

dena — Adam qui primus ...

V t sedes vacuas ego replerem / prothoplaustum

creatione — Eva — i. felicem

F eci quem statim / iuncta sibi / coniuge faustum

P retinctis / illis dedi solummodo fructu

mundi

C uiusdam ligni / livoris complice ductu

H ostis premeditans quod homo post ista replere

unde lucifer cum sua sequela corruerat

P redictas sedes debebit / ibique sedere

similiter

N equiter invidit · cuius monitu tumefecit

Eva

I n tantum mulier · quod mox mea iussa reiecit

P resumens fieri dea · deceptique maritum

S e cum gustantem pomum contra stabilitum

P receptum quod meum · quibus actis ambo repente

E xspoliantur honore suo / cum stirpe sequente

usque ad adventum

I nfernabantur omnes etiam patriarche

Q uando propter eos descendi / patris ab arche

Marie

V irginis in claustrum sacrum / clausa tamen una

concipiens et pariens

C oncepit / peperit virgo permansit et illa.

ego Christus

V erus homo / verusque deus de virgine natus

C uncta sciens et cuncta potens / sine labe vocatus

I ncola per mundum mendicans / inde pedes nu

E suriens / frigus patiens / estum quoque sitim.

essem

F ormam servilem / quamvis dominus subiique

L iber ut esset homo · tamen insurgent inique

Quemadmodum misericordia est egritudo ex alterius rebus adversis sic invidentia est egritudo ex alterius rebus secundis · Tullius · iii · tusculanorum

P lebs mea contra me q(uod) plurima turpia dixit
E t fecit Iudea michi ... quem crucifixit
I nsontem. Sed cum paterer crucis aspera telo
O mnis terra tremens claudendo lumina celo
A er ignis aque planxerunt me moriente
C uncta iacent actore suo sibi deficiente
I n triduo victor propria virtute reuixi
O bductas ego pastor oues ad ouile reduxi
S ic ego processi redimens. Nam regula dicit
H ostem vincit homo ligno, ligno quia vicit
H ostis fraus hominem. Sic ars deluditur arte
E t regnat vita, quia mors est mortua morte
S ed quia vis hominis puri profecisse de se
I psum non poterat hostem. Fuit ergo necesse
V t deus esset homo redimens. Si forte fuisset
A ngelus. Ergo magis adamari iam meruisset
D eus iste. Quia constat minus esse creari
R edimi. Quare non debuit hec operari
A ngelus. Et rursus elatus homo deus esse
T emptauit. Quare cecidit. Fuit ergo necesse
V t prius ut humilis sit essem qui releuarem
I psum factus homo, redimens quoque repatriarem
N onne pati xpc sic debuit iudice scripto
I n ligno dominus regnauit demone victo
E rgo mea nulla dilectio maior habetur
Q uippe mori volui genus Ade ne moreretur
D eprecor ergo tuos patienter ferto dolores
P ropter me. Quia propter te gessi grauiores
S puta, flagella, minas, probra, clauum, lanceam, spine
F elici fine populi sunt meta ruine
H is homo delicijs hac te crucis arte redemi
F ortiter infirmis dum mortem morte peremi
V os peccatorum quia mortem nolo redemptor
E t pugil ipsorum cum res non debeat emptor
E mptus tam care pessumdare. Iunge parare

Benedictum est lignum per quod fit iustitia. Sapientie capitulo xiiij

Iterum volui sibi purgatoria plura
Est purgatrix: egros sanat data cura
Inter que maius est coniugium: quia nostri
Penas non refero: tamen hoc dico, quia testis
Certo flammifico tot penas non patiuntur
Quot patiuntur ei qui coniugio capiuntur
Non est martirium maius quam continuata
Pena. Volui tua coniugii fornace probari
Es vere martir, ergo bene si pateris
Non dubites quin me post mortis bella, regis
Videre sublato nulla pena mediante
Quippe: sub brevi quoniam purgatus es ante

Animus eger vivit enim semper errat: nec pati nec parem perferre nunquam desinit. Tullius in Tusculanis

Instabiles animo reprobos: qui tempore cedunt
Et pede retrogrado vento variante recedunt

de hoc habes lib. actuum apostolorum capitulo

Paulus ad ytalicos vadens ut eos repararet
Multa molestia mari patitur: nondum tamen aret
Dum fides in eo cordis manet integra prora
Quid in: nam noverit quod amici sunt meliora
Verbera quam duplicis inimici basia: fraudis
Oscula sunt Jude: mea intra verbera laudis
Vinus olens inte medicus facit: et pia sentium
Regula discipulum: nisi sit rus vomere cultum

Cui parcit virge odit puerum

Ante tribulis non fructificat: puerum pater odit
Quem non castigat: amat hunc cui crimina rodit
Iustis attentis, ergo quem verbero mundum
Iustum diffidit, quia reddunt verbera mundum

Cuius doloris remedium est patientia. Seneca

Dum modo pacifice patiendo suum cruciatum
Vere peniteat, confessus sicque reatum
Quos amo castigo nec dicere amando Sophista
Ergo diligere me te conclude per ista
Sic quod recordare fili quid: cum puer esses
Fecisti: videas quam fructiferas tibi messes
Coniugio queris victa patiendo palestra
Interius vigeas virtus non queritur extra
Nobile vincendi genus est patientia: vere

Docemur patientia contra iustitiam ... Dicit ... lib. ij. De consolatione Boetius

R mat qui patitur: patiendo vincere querit
E st semper virtus pacientia maxima morum
E st via qua sancti veniunt ad regna polorum
N ec ledunt pene penitus spe braviorum
C um sit enim bravii spes summa medela dolorum
D icunt iura quod in uno quemque gravari
C onsueverint in alio debent relevari
E rgo ius est quod vexati releventur
I n celis cum cotidie mundo crucientur
A fflictio ipsis non est afflictio danda
I mmo pro penis stipendia sunt decuplanda
E rgo libens patere tormentum connubiale
S is fortis diadema tibi dabit imperiale
M ors crucis in corde semper conscripta reportet
H ec tibi quod qui vult meus esse servitor oportet
I llum namque pati penas: Non itur ad astra
D eliciis: pro me passis ego do mea castra
D e penas vites post hanc vitam braviorum
S pem retinens patere dolor est medicina dolorum
G audia decipiens dat momentanea mundus
Q ue bene si penses pensando sis quod profundus
F ellea censebis: dic ergo qualiter ausus
E st homo propter ea ingens dimittere plausus
F ili kare tuas penas leniter patieris
S i bene quanta fuit patientia Job mediteris
N unquid Eliseus agrestes iusserat herbas
C ritas vase coqui: quas cum gustasset acerbas
I srahelitarum cetus clamavit: In olle
V isceribus mors est: pater asperam noxia tolle
I llico dulcescunt herbe mediante farina
Q uam dat Eliseus: pacientia sic medicina
E st ipsis summa cruciatis. Id quod amarum
E st: hec dulce facit pronostica leticiarum
F range nucem nucleum sumas. Sunt aspera vite
A grestes herbe: tu clamans Israhelite

Hac eliseus ergo sim patientia vera forma est

Ergo libens patere dabitur tibi laurea (corona) bina

Cum non principio sed fini laurea (corona) detur

Ergo vige fili quia finem quisque sequitur

Sicut yrundo ver plene non unica fundat

Philosopho (aristotile) teste (ethicorum) bona sic operatio non dat

Una (scilicet virtutis) virtutem sed plures (operationes) sic vigil ergo

Semper agendo bonum dans mundi gaudia tergo

Initiale bonum virtus presumpta meretur

Dici non virtus proprie cum nil reputetur

Pro virtute nisi constans in agone probetur

Ridet in adversis virtus nec frangit honestum

Propositum tempus scelerosum sive molestum

Perfice ceptum qui bene finit victor habetur

Exitus acta probat et scis pro lege tenetur

Nichil est actum dum quid superest ad agendum

Ergo persistas quamvis grave suave ferendum

Est onus istud cui respondent premia summa

Non est ipsius penas sed mercedes tibi summa

Ne te ledat onus lacrime qui seminat ille

Gaudia percipiet in messis tempore mille

Pro sola lacrima post fletum letificari

Expedientius est quam post risum lacrimari

Deliciis indignus erit molliquam potiri

Fortuna qui dura pati vel amara recusat

Ut redimas animam servum patiaris et ignes

Sic sancti vicere pati non ergo resignes

Ibant et flebant mittentes semina triplos

Gaudentes venient secum referendo maniplos

Ut vir coniugii per agones iustificetur

In fornace velut aurum vel sanctificetur

Sicut pretetigi sacri connubia summe

Ergo cum dignum reputetur coniugium ave

Non culpes quamvis alie plures rationes

Sunt istam causam quia premiadet illa corones

[Margin notes: omnis de summo [illegible] / Phylosophum antonomasie vocant [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] poetam [illegible]]

Assignare tamen hanc hactenus occului. Cum
Non sic cuncta decens per totum pandere vicium
Nam si coniugii cunctis tormenta paterent
Uxores capere nec virum quisque timerent
Insomno medicus medicamina asperitatem
Ne timeat penitus non profert. Sed bonitatem
Dulcia preponit ut tucius accipiatur
Hinc medicina bibit gaude si premoneatur
Sic devotis ego conficio medicinas
Ne timeant. Ergo sibi karissime spinas
Coniugii patere quia vinclis morte solutis
Corporis ista rosas parient spineta salutis
Quanto martiria sunt coniugii graviora
In celis bravium tanto sunt nobiliora

Hic incipit deus videre ad ea que sibi disposuit catholicus

Plenius ut pateat ad dicta solutio variis
Proverbiis hic quondam simili grosso spaciaris
Grossus os. Sancto grosse nimis hec tibi dico
Grosse quippe loqui consuevit amicus amico
Si digitum scindas in se nimis esse videtur
Durum. Sed prodest ut corpus mundificetur
Fauces cum clavis licet aspera cuique fuerint
In se mellificant tamen hunc quia comaluerint
Omnes mundam. Sicut sat tangitur ante
Illis quem misi proprio nato mediante
Sic et coniugia licet aspera sint nimis in se
Ipso fine tamen sunt mellica. Nam legis ipse
Ques a fine bona dicatur. Ergo necesse
Est quod coniugia bona dicas. Taliter esse
Cum bonus et sanctus sic finis coniugiorum
Scilicet ut per ea querantur regna polorum
Ecce tuum. Quare presens distinctio solvit
Hanc bene si pensas umbram dubiique revolvit
Vel dic quod prius neque auctor reprobetur
Connubium dici tamen ipso iure meretur

Sanctum simpliciter a me cum sit stabilitum
Hoc sacrum sanctum. Sanctum dico quia ritum
Dtipum cum vere coniunctio sit, debet haberi
Certe pro sancto, ne sit suppressio veri
Dispones. Sicut totam corrumpere massam
Fermenti modicum consuevit: sic mala quaedam
Ipsa (femina) solet facere iuncturam connubialem
Corrumpendo fidem sicut dicis socialem
Causamque tradit a componentibus ipsis
Compositum: quare viciat mulieris eclipsis (defectus)
Coniugium. Rursus modicum corrumpit acervi
Dus magnum dum summa bonitate repleri
Colitur a capite sibi res (denominationem) apicem capit ergo
(masculo) Damare coniugium cum sit caput (caput denominationem). Nec tua pergo
Argumenta volens ea solvere. Care pater mi
Non opus est: quoniam lingua (fictitia) intuitur merum
Et reperi digna certe sunt illa (argumenta). Sed ultra
Quero si superent meritis connubia claustra

Hic monet deus quando conem quam sentim solvit

Queris fili mi: meritis quid maius habetur
An claustrum vel coniugium. Sed non dubitetur
Quin sit coniugium (claustro) maius: cum plus patiantur
Coniugio sponsi quam qui claustro moneantur
Certe. Suus hortis monachus michi si bene dicit
Hoc non est illi multum grave: nec sua claustra / chit (materiale sunt et silentium)
Sic nec consueta ieiunia que sibi prosunt (quo ad corporis castigationem)
Tam plusque noceant: quia sana minus stomaco sunt
Sed factus coniunx vir continue cruciatur
Unde quod est hodie grave cras gravius renovatur
Enervat vir se pro coniuge pro puerisque
Ut sustentet eos quibus est servus quasi quisque
Instat pro veste mulier pro calceamento
Pro peplis aliisque iocalibus ac alimento
Pro se pro pueris et pro nutrice sua pro
Servus pro pastu pecorum latrat vel clamat de pro

Pro lignis utensilibusque domus minus apta
Invadit quod sepe virum / eius sine causa
Et secreta viri scire instat vult dominari
Vult quod quicquid agat placeat / vult primaque fari loqui
Vult licet iniustum sit quod vir pareat illi
Cui nisi paruerit / plangent tenuiss capilli
Nam quid enim pueris desit flent immoderate
Pro quibus insonti patri pugnare parate
Cedunt insultum nutrix et mater eorum
Sic et pro cunctis aliis / Quid plura / dolorum
Coniugium fons est coniugii / In mundo martiriorum
Martirum summum / locus aut status exiliorum
Ergo coniugii patientia preciculatur
Cum plusque monachus devoratus patiatur
Nam quanto pugna gravior victoria tanto
Est preciosior / et tanto maiora creanto
Premia / post litis tempus domare maritis
Quanto plus pateris / tanto magis inde mereris
Et confessores quoniam subsunt / loca probent
Martiribus / Monachi sic vobis cedere debent
Cunque ab initio fuerint connubia mundi / sed magister basilii (?) ventris talis
Sed non religio / et monachos non ipse totum dei
Coniugium sed ego feci / Concluditur ergo
Omnino expresse monacho fiat dignior esse
Nec me iam Ioseph genitricem non peccassem
Coniugio claustrum si nobilius reputassem
Esse / Tantum que tuum laudes et sic bene tutus
Status est iste sanctus / primoque statutus
Sed mala ne videar tibi dicere de muliere
Dico quod bona mulier sit omni preciosior ere
Nec avis in terris reperitur rara / perito
Certificante tibi / fili karissime scito
Quod bona si fuerit / tunc gratia sit specialis
Illi / cum non sit nisi per miracula talis
Cum / etc volunt inferre michi regionem

Sit formosa decens dives fecunda vetustos / porticibus disponat avos intactior omni / Crinibus effusis bella dirimente sabina / Rara avis in terris nigroque simillima cigno / Iuvenalis

Iuvenalis / Tarpeium limen adora pronus et auratam Iunoni cede iuvencam / Si tibi contigerit capitis matrona pudici

Peccato facta fuit mulier per seditionem

Hic loquitur deus de prelatis ut corrigat verba Matthei supradicta

Prelati nostri cum preponantur ovili
In terris: ipsis pare karissime fili
Desev: et intende fili loquor in bene gestis
Et de prelatis etiam dumtaxat honestis
Hos inquam sequere: quicquid michi dixeris ante
Sustentant populum scriptura testificante
Sunt mundi speculum regimen subventio tota
Sunt lux in tenebris qui sedant iurgia mota
In mundo pacemque serunt. Nisi papa sedile
In terris reliquique tenerent hostis ovile
Intraret nostrum petulanter ovesque voraret
Et sic a patria proprius iter depatriaret
Ut prosint populo presint prelati dantur honores
Qui sibi sint onera frustra non distribuo res
Propter onus donatur honor: et pretitulentur
Ipsi: tale decus oneris ratione merentur
Sed si delinquunt pena multo graviori
Quam sua plebs insone feriuntur et asperiori
Iusti plerumque tamen tolluntur in altum
Ut lapsu graviore ruant de culmine saltum
Dum faciunt: quanto gradus extitit altior unde
Descendunt: tanto quod ruunt magis inde profunde
Ac plus leduntur: culpam status auget eorum
Cum sit enim gravior maiorum culpa minorum
Plus peccat presul quam simplex clericus unus
Plus Abbas monacho: plus ipsa plebe tribunus

Iste versus cum medio sequentis scriptus est ab initio libri Claudiani in Rufinum

tanto crimina fiunt quanto bona plura

Iuvenalis
Omne animi vicium tanto conspectius in se crimen habet quanto maior qui peccat habetur

Hic loquitur deus de amore suo ut satisfaciat Mattheo

Qualiter et quantum quemvis amo scire laboras
Quam magis atque minus an semper sive per horas
Quantus amor meus est nequit humano documento
Describi: quantus sum tanti predicamento
Quantus amor quantus mortis suspiria dire
Ne morerentur oves volui moriendo subire

ny Quantus fuit

Q tuus sit totus tamen in se cuique paratur (amor meus)
Hec offert ultro se semper quicquid agatur
Non inminutat eum peccator demus ipse
Simplex et stabilis cum sit: nam permanet in se
Sicut qui querit tenebras a luce recedit
Lux tamen eius (erens) stabilis radios ut primitus edit (profert)
Sit (est) in proposito tamen equus est ut ametur
Iustus plus reprobo quia lucis dona meretur
Iustus lucis opus faciens reprobus tenebrarum
Qui sequitur lucem lux ipsum reddere clarum
Debet: sic etiam tenebre reddunt tenebrosum
Porro iusticia quia vere iustus ego sum
Nititur assumpta secum ratione probare
Ut iustus iustos teneat dumtaxat amare
Sed michi concludit miseratio cum pietate (Nullum clementia magis quam regem aut principem decet. Seneca de clementia)
Ut peccatores teneam cum sedulitate
Ad proprium revocare gregem quos ipse redemi
In cruce suspensus quia mortem morte peremi
Cum michi sit proprium misereri qui pietatis
Fons et origo sum gremium qui tendo paratis
Ad reditum manibus extensis me paro semper
Omnes suscipere cuius relevantur opem per (anastrophe)
Ut steterit per eos cor habendo per omnia mite
Ipse cotidie voco clamo venite venite
Ad me filioli kari dum tempus habetis
Ergo nisi veniant monitis factis sibi spretis
Dico quod in culpa sint causa sueque ruine
Non ego qui volui conferre bonum medicine

Hic loquitur deus de libero arbitrio ut amoveat errorem mathiculi et satisfaciat eidem

Fili cum satagas (meraris) monstrare quod omnis homo sit
Quicquid agat salvus: ne te seducere possit
Error: cum reprobi digni sint perditione
Scito quod arbitrium prefixi cum ratione
Cuilibet ut possit patrare bonum reprobumque
Hac de causa fit homo quisque potens ad utrumque (scilicet ad bonum et ad malum)

Ut crescat meritis: peccare nisi potuisset
Nil ultra dominum confirmatus meruisset
Et sic ut fieret hominis meritoria vita
Arbitrium, Ratioque fuerunt hec stabilita
Sic igitur Ratio quando debens dominari
Servo succumbit, et cepit ei famulari
Errat homo cuius contractus labe reatus
Mox a me disiungit cum licet ipse (ego) paratus
Sim salvare, tamen prout unusquisque meretur
Secum portabit: nisi sic esset sequeretur
Scilicet iniustum me dici posse: paratur
Iugis vita bonis, scelerum pravis perpetuatur
Cum cunctos salvare possim, cur nequiter ipsi
Dampnant se reprobi, me spreto sunt in eclipsi — de fi[…]
Certe salvandi sed non ego: qui renovare
Post lapsum inter ipsos et repatriare
Sed cunctos salvare velim deus idque quoque possim
Non tamen hoc facio semper: cum iustus ego sim
Ipsam iusticiam sic hec duo concomitantur
Ut salvo cunctos ego, dum tamen hoc mereantur
Regula nostra docet, omnes sua facta sequentur
Ex qua concludo salvos, quicumque merentur
Est mea tanta tamen pietas, que debita quittat
Plusque possit, quisquam peccare remittat — ipsa pietas
Puniuntur gravius tamen is, qui sub venie spe
Peccat: cum comedent inferni carcere vispe
Nemo tamen diffidat ab hoc, si sit maculatus
Peniteat: semper ego sum relevare paratus
Si non salvetur, sibi quilibet imputet ipsi — sibi ipsi et […] figura thame[…]
Non per me stat, sed per eum sicut tibi scripsi

Hic querit […] deo quare pro culpa Ade totiens posteritas puniatur

Ut mea toto cadat contra te mota querela — arguit quia […] et […]
(o deus) Dic, cur propter Ade culpam sua tota secla — […]
Puniuntur: cum noxa caput de iure sequatur — debeat
Arguitur quia non Ade genus inficiatur

E ius delicto: rursus sic a culpa tenere
N ectores debet alii nulli quam nocere
S icut iura volunt: Res certe dampnificari
S i curat culpa non debet sine notari
N ec patris in pueros fas est descendere noxam
V t scriptura refert: Cur ade stirpes luit ipsam noxam
S olus fili in: Sicut lex testificatur — Solutio dei ad pccā
O b crimen lese maiestatis reprobatur
T ota sequela patris punitur et inde dolore
C onsuevit: Quod crimen adam fecit: quia vere
P ropter ade culpam mortis diros cruciatus
I n cruce sustinui tantus fuit ipse reatus
E rgo pati debet ipsius (ade) tota sequela
H is aliisque modis languens eget ipsa medela
S um verus medicus quoniam sanare potens sum
E t scio quoscumque semper quoque deditus eis sum
E t sanem si sistet per eos: Cur ergo reverti
A d me peccantes nolunt medicamine certi
S i redeant (redeant): Si non: plangent (infernum) acherontis in igne
N oxam corrodent serpentes corda maligne
E t tibi vera loquar sine tempore sunt ibi pene (in inferno)
V ermes innumeri tremor et dolor atque catene
C ecantes tenebre torquentes frigus et estus
D emonis aspectus scelerum confusio mestus
I ra fames que sitis fetores continuati
V erbera clamores sine spe morte perpetua
M ors immortalis que quotidie recidivat (redintegratur)
N on perit ut pereat reus immortalis ibi. Virgilius: Non michi si centum lingue sint oraque centum ferrea vox omnes scelerum comprendere formas omnia penarum percurrere nomina possem. Virgilius .vi. Eneid.
S ic in consumptum Titii semperque renascens
N on perit ut possit sepe perire iecur

Hic querit matheolus deo quare pro momentaneo peccato ipse punit eternaliter. Et arguit quod non debeat puniri sic

V ltra quero pater: Cur iugis (eterna) pena paratur
P ro momentali delicto: Iure probatur
H oc non posse fore: cum respondere necesse
S it penam culpe non debet longior esse (pena quam culpa)

Hic tradit de deo [illegible] et suam solutionem duplici probat ratione

Si foret eterna (pena) punires inmoderate
Et sic iniustus esses, quod discrepat a te
Solus fili mi: sine fine reus cruciatur
Vertendi (velle) quia velle sibi sine fine negatur
Hic iniquus moriens quia iam non remittet in se
Culpam perpetuat: quare flet iugiter ipse
De reprobo: cuius desit quandoque facultas
Illi peccandi remanet tamen ipsa voluntas — peccandi in pecc[atum]
Peccatum dimittit eum (dimittit), non ipse peccatum
Semper vult (peccare), ideo feret eternum cruciatum
Scriptura testante suo quia prevaricatur
Eterno: [illegible] eterno concruciatur
En: hic offendit eternum (scilicet) rege: quia tergo
Dat deme dominum, licet eternaliter, ergo
Si non peniteat, dum tempus habet: tibi vatis — Lucanus primo libro
Consulit hic metrum: Nocuit differre paratis
Tolle moras, vere qui non vult quando potest: is
Non poterit quando volet: hinc ego sum tibi testis
Quid peccatores ergo statui meditantur
Peniteant dum tempus habent, et confiteantur
Ecce paratus eos ego sum semper relevare
Ad me si redeant, et mecum sanctificare
Cur malunt sine fine pati (inferni) baratri cruciatus
Frigus et ardores, tenebras, fletus, ululatus
Quam mecum regnare polo sancti sine fine
Causa sui dampni sunt, causa sueque ruine

Hic reddit se Catholicus conclusum ipsi deo

O magna vis veritatis que contra omnium ingenia calliditatem sollertiam contraque ficticias omnium insidias facile per se ipsam se defendit. Cicero de Katilina

Cuiusvis hominis est errare nullius autem nisi insipientis in errore perseverare. Tullius ad Philippum

Qui post hec dixi conclusum me pater alme
Reddo tibi quia vera refers: ius est tibi palme (victorie)
Ne reminiscaris servi delicta precor te
Peccavi, reddo, quia dicis vera, sequor te
Verus es et vera tua sunt ex omnia vere
Rex eterne deus, miserere mei miserere
Rex regum dominus dominantium, cuius amicitie
Verbera consaluent: rex cuncta tibi benedicant

Non (tibi) penitentis mors, sed conversio vita — Ex inimico vindictam si te inimicum senserit prodidisti nam quem unius adversarium securitate decipies. Theophrastus

Non vindicta placet (tibi), quia corde pietati

Ceteris gremium nulli claudens redeunti

Rex michi parce: tibi pietatis supplico fonti

Es mea vita, salus, spes, gloria, virgo medela

Subsidium portus mea rex tibi dirigo vela

Nondum finito sermone sequaciter inquit

Que sibi parentem numquam sine prece relinquit

Qualiter matheolus fuit raptus in celis et que ibi vidit narrare vix posse

Audi fili mi: nos hanc exibimus edem

Et metum demes quia monstrabo tibi sedem

Quam tibi prendi: ego raptus sum super ethra

In celis: Sed ego que vidi per mea metra

Non narrare queo: quoniam perpendere tanta

Mens humana nequit: O summi gloria quanta

Est: O quam dulcis: quia delectabiliora

Cunctis deliciis aliis michi patuit in hora

Illa. Primo poli geminam quam particulavit — Qualiter ibi vidit beatam virginem mariam

In cuius ventris thalamo sibi summa paravit

Hospicium deitas cum virginitatis honore — Hic ponit matheolus certos versus

Concepit peperit genitrix et filia more — quos assumpsit a .. libro Anticlaudiani

Non obsecrato nature, lite sepulta

In qua concordant duo nomina que catha pulta

Decem certabant olim: natura stupescit

Quomodo virgo manet genitrix: ars promere nescit

Non ratio: Sed sola fides aperire meretur

Cum deus omnipotens divinitus hec operetur

Hec est stella maris, vite via, porta salutis

Regula iusticie, pes claudis, linguaque mutis

Lux cecis, medicina reis, tutela beatis

Proscriptis reditus, venie mater, pietatis

Limes, deiectis requies, pausatio fessis

Spes in naufragio, summe provisio messis

Dextera virtutis, tutrix morum, redimita

Ortus conclusus, fons consignatus, oliva

Fructificans cedrus redolens / paradisus amenans
Virgula pigmenti / nectar celeste propinans
Cestia pomeri / florens rosa / mella sapore
Omnia precellens. Solem decies que movere [pellens]
Hec est illa patens reparans / cuius patrimonium
Celestis patrie redduntur pristina iura.
Languenti mundo / redit etas aurea prima
Huius enim bonitate deus descendit ad yma
Filius ut fieret eiusdem factus homo que
Factum salvans hominem: processit utroque
Motu defensus: ut scilicet intitularet
Matris honore dei dignam / lapsum que levaret
Repatrians hominem / delicto depatriatum
Hec est que prime [eve] matris delendo reatum
Abstersit maculas / matrem [sua] sua nata [matris] renasci
Fecit. et huius [marie] ope cessit dissentio / paci
Una mediante deo nos ipsa [virgo] reconciliavit
Qui [deus] nos bannitos / seu proscriptos revocavit
Ut rosa / pomeri compensat flore vigorem
Cuius enim titulus sponse largitur honorem
Et dulcore suo fructum radicis amare
Ramus adoptivus [inserimus] reddunt. Sic exposita re
Het [virgo] bonitate sua / matris [eve] fuit ista prioris
Crimina. Fons expers limi. thalamusque pudoris
Que radiando polum / super omnia sidera splendet
Huius [virginis] ab imperio celestis curia pendet
Circa quam [virginis]: vidi legiones undique stantes
Angelicas: matrem [ipsam] cum nato glorificantes
Cantibus assiduis / patriarchas atque prophetas
Inter quos [prophetas] sanctus baptista fuit: licet etas
Minor eius sit: cui [baptiste] summum xpc honorem
Post matrem defert / summum prestatque favorem
Cum puer [baptista] [eve] in matris utero sit sanctificatus
Hunc [baptistam] etiam prefert celi sibi laude senatus

Qualiter vidit legiones angelicas et cetus patriarcharum et prophetarum et specialiter beatum Johannem baptistam

Qualiter vidit cetum beatorum apostolorum et evangelistarum

Ut pro posse meo dominis ego cuncta reportem
In somnio visa dicoque quamque cohortem
Sanctorum vidi qui dulci voce canebant
Alleluia deum semper cum matre colebant
Ordine quisque suo sic ordo quisque locatur
Primus apostolicus sicut recolo dominatur
Euuangelistis iunctus quamvis partat in istis
Offensum metrum quia nec mens nec metra cepta
Diffinire queunt nec metis sunt ea septa
Aius consobrinus domini per metra Johannes
Laudes exprimeret qui sub iuvenilibus annis
Omnis virtutis miro prefulsit honore
Consimilis Christo vultu formeque decore
Hic est discipulus cui Christe propria celi
Dedit archana cui pre cunctisque fideli
Commendasse suam matrem moriens perhibetur
In cruce Petrus enim qui claviger esse meretur
Regni celestis fidei virtute nitescens
Post gallum numquam labens numquamque tepescens
Eclesie petra fundans Petrus inde vocatur
Faustus in hoc cetu cum Paulo magnificatur
Armati fidei virtute micant aliique apostoli
Consortes quorum probitas celebratur ubique
Stephanus egregius prothomartir predominatur
Ordine post istos residens quem concomitatur
Par pugne meritis Laurentius ubique relucens
Miles habet fidei Vincentius agmina ducens
Huius milicie pugilum quibus associati
Sunt decorati sub eis post mittuntur
Sunt confessores vel prelati monachique
Nec somnus noster finisse videtur inique
Hec cum multo plus meritorius applicatus
Sic status hic noster quam presulis aut monachatus
Una plus gratior hora quam quinque diebus
Presul vel monachus pre cunctis est speciebus

hic supplicat ... de evangelistis ... similiter corripitur sicut ... angelis

evangeliste filii marie ... virginis

post ... ante tertium cantum Galli

Quali vidit lectos martires

hic ... laudabilior est status ... quam prelatorum vel religiosorum et hoc probat multis rationibus.

M artirum gravior afflictio coniugiorum
E t iuxta pugnam retributio fit meritorum
ii Ratio C C rescere nunc deus homines et multiplicari
I ussit ab initio mundi, steriles reprobari
N unc solent scindi sine fructu planta meretur
E rgo statum sterilem noster superare videtur
iii Ratio C V t sibi consimilem generet vir, inde creatus
E st: non ut signa clerigerat aut monachatus
iiii Ratio C E xpedit atque decet urbes et castra repleri
F iliolis: nisi se iunxisset eras mulieri
N il modo religio, nil petrus claviger esset qui non fuisset genitus
E rgo clerus in his michi contradicere cesset
v Ratio C P reserunt cum sit ius connubiale statutum
V t sanctas sedes repleat genus inde statutum
Q uas fastu surgens amisit secta prophana
L uciferi: quam mors lirat michi quottidiana
vi Ratio C C oniugii statum summum deus esse probatur
Q uando suam Joseph in eo matrem sociavit
vii Ratio C P ro coniugium fecit deus in paradiso
N on monachum sicut patet eius stirpe viso
E rgo nobilior est connubialis origo
C laustrali: nec in his solum meritum michi figo
viii Ratio C N on habet heredem nisi solum qui tractatis ordinatis
N ititur exemplis decus ingens virginitatis
O: Sed inaniter veneratur posteritate stupris
I psum coniugium se imitatur probitate
O: quod gaudebunt genitores quando videre
I n celis poterunt pueros secum residere
A tque coronari: decuplabitur hinc sibi dura gloria
G audia quippe sua non posset promere glossa lingua
E x quo concludunt multi prodesse magis cum coniugium
M ulto plus habitu de: quam Johannis celebatum virginitatem
V irginis electi: Sed oportet in his metra flecti
V t loquar inde palam, nisi fallor connubialis
C opula non spoliat castum virtute: Sed illis

hic so exclusit markeos quod priscianum
copule corripuit prima sillaba de
celibatum et ita sit longa

Ipse pudicitie remanere videtur ut ante
Pennatus: maiorque statu virtute duplante
Si loquar hic aliter quam res patitur in istis
Ius michi parcat: nec quia nescit mens mea tristis
ix^a racio. Consonat et redolet, melior mixtura bonorum
Cum non decrescat, sed pullulet unio morum
Nam bona iuncta bonis, fiunt inde magis bona: teste
Philosopho. dicit etiam canon manifeste
Esse pudicitiam veram cum coniugio. Nam
Sponsum perfectum duplicem portare coronam
Credo pudicitie, lacrimosi martiriique
Nostri. Sed tu clerico, ne me monachatus inique
Reddat cum clero: quod cepi dicere quero

Hic loquitur de iocundissimo festo quod ei in celis fecerunt ceteri bigami

Surteat quedam legio sedis venerande
Bruvatorum michi dicens: O: peramande
O: felix socie bene veneris: ecce ayathee
Nostre coniungi iam dignus es ipse choree
Sunt isti bigami, qui cum citharis vidulisque
Exultant: ludo sese parant undique quisque
Quidam cum lepido, citharam pede concomitante — ostendit ludum ballandi
Vadunt et redeunt, surgunt residentque plicante
In talos cervice sua: mimus ingemose
Duant se: simulantque minas, pugneque morse
Instar habent: sese fugiunt, seseque secuntur
Et verbis plausu digitis, signisque locuntur
Aptant se ludo digiti, modicumque quiescit
Infurcata manus lateri que sistere nescit
Dum iubet ipsa lira: subtiles et quasi fixos
Furantur motus humeri cernentibus ipsos
Ex alia parte quidam tristam laqueatam
Ducunt cum citharis, subtiliter ingematam — i. duplicatam vel ingemmatam
Mox ibi sunt primi postremi, posteriores
Primi: sub stirpa: prout exigit apta locores
Vndo crescente simul exhilarante platea

Inter eos tandem communiter una chorea
Incipit, angelicam vocem quos concomitatur
Post cantus, ludus instrumentis renovatur
Tibia psalterium symphonia sompnifereque
Cum citharis vidule, tuba fistula tympana queque
Instrumenta sonis propriis modulamine miro
Certatim plaudunt, nec in his stans ire requiro
Sterius. Post hec omnes pariter cecinere *de incepi*
Hic vere martir est passus sub muliere
Penas innumeras, pugnas et iurgia: vere
Si quis martirium patiendo meretur habere
Agatholulus
Celos hic meruit et nobiscum residere
Alleluya: deinde post hec omnes voluere
Et pretermissa diu responsa relinquo
Hic inquit meus est dilectus filius in quo
Iam bene complacui michi: per quem prelia vinco
mundana ... *futuro*
Cosmica: pro sedio vestro gaudete propinquo

Hic loquitur Agatholus de gloriosa sede quam sibi deus previdit

Nunc deus ostensa michi quadam sede: Sedebis
sedes
Hic inquit pro me patiens opprobria plebis
vereris
Ne petere virus: summus sedis radiabat
Purpura circumstans aurique solium que micabat
solium
Quod fabricature mire fuit: exposita re
Quanti sit precii nemo sciret numerare
Hic ego nil tango de pulvinaribus ipsis
Que supra sedem vidi: quia michi cum sit eclipsis *defectus*
Lingue: nec reliqua plene noto tradita sompnis
¶ Omnipotentis erat sublimibus alta columpnis
Regia: preradians gemmis, auroque pyropis
Picta: nec indiguit cinereis area scopis
Cuius ebur nitidum fastigia summa tegebat
Cuius utrumque polus radiosa luce nitebat
Sidera cuncta domans: ebur auro splendidiore
Constellabatur roseo iuncto sibi flore
¶ Est ibi vernale semper sine nube serenum

Tempus: sat plusque describi posset amenum
Gaudia plena vigent, iterata quibuslibet horis
Pax expers odii, requies ignara laboris
Lux semper rutilans, sol veri luminis ortus
Hostibus occlusus: tutissimus undique portus
O quam felix, quam dulcis, quam deliciosus
Extitit iste locus: quam sanctus, quam preciosus
Iste potest solus, quicquid loca cetera possunt
Quid in: per reliqua, que deficiunt in eo sunt

Hic loquitur de quodam delectabili fonte et de quibusdam aliis deliciis visis in celis

Fons ibi nectareus, medio argenteus undis
Visu alit, potus reficit, rexiratio mundis
Inclita: cuius enim cithara sat harenula fundis
Aurea: fons biguinus datur iste meis oriundis
Hic est fons omni conspectior amne nitore
Fons producens aquas, transcendens mella sapore
Unus deliciis cedit paradisus odore
Balsama vincuntur: cinnami cum vino honore
Respondet nascens ab eo quod pluris fluentum

Vicinus videt viror herbarum: placideque
Balsamus et laurus virens et aromata queque
Frondescunt plante, vernales undique flores
Irradiant viola, rosa, primula, seque colores
Lilia commiscent istis: dulcedine plena
Omni vox avium resonat, quarum philomena
Prelasciva sui extenso gutture, quamque
Cantibus assiduis satagit precellere: namque
Ut rerum fatear ipsius nobilitates
Sedis: non aliquis posset describere vates
In quadam parte sedis: nunc candidiorem
Prospexi vestem: vidi quoque splendidiorem
Estuo sole: gemmis fultam preciosis
Cuar: aureolam: visis tot deliciosis
Ecce tuas dixit dominus cum veste coronas

Penas coniugii patiens quia te michi donas
Hic laudat Matheolus dominum et reddit ei gracias super hoc quod voluit ei ondere

Post hec cum gemibus flens et supplice vultu *[margin: cum dicitur / qui inmit / here / regum celorum]*
Penitens hec verba loquor tamen absque tumultu
Summe parens eterne deus viuensque potestas
Vnica forma boni recti via iugis *(assidua)* honestas
Fons vite sol iusticie pietatis asilum *(refugium)*
Finitum finisque modus mensura sigillum
Rerum causa manens ratio noys alma sophia
Vera decor mundi perfectus dextera dyua *(diua)*
Cuncta potens a qua procedit posse potentum
Sicut deriuans a viuo fonte fluentum
Vbique loco loca cuncta replens sine tempore permanens
Vbique situ residens sine motu cuncta gubernans
Omnia sub numero claudens sine pondere cuncta
Pensans *(ponderans)* momento discernens singula puncta
Principium sine principio finis sine fine
Ingenitus genitor regnans sine labore ruine
Vnus in usya *(substancia)* personis trinus in uno
In quo confidens spem totam firmius aduno
Sit tibi gloria secla per omnia laus que perennis
Qui bona diligis ipsaque dirigis et mala *(con)* temnis
Alme pater viuens deus actor origo creator
Cunctorum doxe *(glorie)* largitor pacis amator
Solus ubique potens via portus spes que salutis
Qui claudis reseras certas das lumina mutis
Finguam defunctis vitam lapsis veniamque
In te confido te laudans oroque manque
Verus es et vera tua sunt saluancia verba
Dulcia melliflua sed mens stulta superba *(mea)*
Non ea concipiat cum tanto munere digna
Non sit sentio quod me diligis hec tua signa
Ostendunt plane sodes quia iam voluisti *[margin: sodes est aduerbium conuenium]*
Demonstrare virum dare feliciter isti.
Euge Matheolulo licet indigno tribulanti

Quem relevasti michi dans nuper dubitanti
Laudande fidei perfectam cognitionem
Dicti martiri reddendo michi rationem
Consolantur me tua virga tuus baculusque
Et merito rex xpe tuos quia diligis usque
In finem: vere contritis sunt tua mellis
Verbera: quod sepe premis ut medeare flagellis
Tentus ut releves: Job enim probat istud aperte
Oppressus primo, relevatus postea per te
Quid tibi retribuam pro cunctis que tribuisti
Deus alme michi: qui mortem sustinuisti
Mortem dico crucis propter nos: ecce vocabo
Dulce tuum nomen quod semper magnificabo
Accipiam quod salutis ego calicem quia vite
Munus habere volo post mortem: sicque sequi te
Est michi dulce mori solatia quando future
Celestis vite considero non periture
Hec minimum mea mors est momentanea vita
(assidua) Iugis preda sedes petit ista polita · Patientia est honestatis ac utilitatis causa rerum arduarum ac difficilium voluntaria aut diuturna perpessio. Tullius in rethoricis
Et patienter ego tormentum connubiale
Sustineam propter tormentum spirituale
O quod lector in hiis: quoniam scio quod patiendo
Penas coniugii tibi nobiliter mea vendo
Attamen instanter peramande deus super hiis te
Flens ego posco calix a me quod transeat iste
Heu: vite tedet animam: derisio factus
Publica posco mori: ne mundi turbine tractus
Impatiens peream: mortem michi trade petitam
Ergo mori melius quod mortis ducere vitam · Nunc mori sat[illegible] ferre pudore · Claudianus de bello Gildonico
In mundo gravius est cursus plenus lacrimarum
Anxietas iugis via lubrica pondus amarum
(In[illegible] ex[illegible] tus est) Proh peccatorum sordet quicquid reperitur
Mundo: nil stabile sit ibi bonitas sepelitur
Morbo clade fame bello algore calore
Opprimimur mundo cuius damnamur odore

Heu: mundus [infert] vitium virtuti · Scandala fame
Refert: Iste calix ergo mox transeat a me

Hic gratia precedentium vituperat statum mundi

Quando statum mundi proprium considero: vellem
Vermibus hunc fedum statum dimittere pellem
Est nasci pena · conceptio culpa · labores
Vita · necesse mori · sunt assiduique dolores
En: ego sperma fui lac sanguis et embrio · natus
Nudus in hoc mundo · sum sacculus appropriatus
Stercoribus · pastus ero vermibus · heu michi flendo
Intrans mundum · lamentor ubique gemendo
Exeo · pulvere [vermi] solo · famemque fateri
In cinerem redigi · Sine te non posse mereri
Est hominis · dat opus proprio domino tria fetum
Lac lunam · Sed ego tibi inquit · licet in cruce letum [mortem]
Pro me passus sis · Qui dixit · passus es immo
Plurima mirtia · Sicut dixi tibi primo
Nunc ideo sedem tibi fili dare paratum
Spem tene me · gaude · patientes semper amavi
Cessat in his tandem completo tramite somnus
Et me dimittit abiens celestis alumpnus

Hic completo somno revertitur ... ad priora lamentando

Completo somno stupui cum nulla viderem [ut prius]
Juxta me preteregi pestiferam mulierem [meam per militiam]
Que michi mox dixit prima surgente palestra [lucta]
Me miseram [esse] faciens infert infortunia dextra
Nil nisi dormire scitis · Sed ego nichil illi [non]
Unam timui timuit facies timuere capilli
Quid ne · Tutior est hominum contuitu leonis
Fedus sponse rixose conditionis
Hinc [ideo] fatum mota rixa cum sit sine glosa
Percutit plagis minax manus impetuosa
Dicat hyemis ... superaddita lignis
Sic scintilla ... rixarum commiscet ignis
Sepeque proveniunt ex verbis verbera bella

Embrio est fetus in utero nundum forma quamus distinctus [margin note]

Ipse conspirant lites bellique procella
Nim fugit, sequitur strages quam sepe. Cauenda
Is nimis est igitur, cerosaque bella et menda sunt
Preterito tacui, viuente mea quiliere
Nanque malum est non posse pati, nec velle tacere
Viri tacere solet, quia si nil ipse loquatur
Artius inde dolet mulier, grauiusque grauatur
Quamuis Cato canat, et sint hec quottidiana
Somnia ne cures, non sint tamen omnia vana
Somnia. Quod Joseph testatur, cum Daniele
Certo lamenta, incepto parte querele
Cessant. Ut credo pro sustentis modo penis
Intrabo celum, saxis letanter habenis
Affirmare tamen mea nolo somnia. Quippe
Enim michi iam vario, non sint fundus neque ripe
Quid loquar, aut quid agam iam nescio. Quippe vacillo
scilicet de Quatuor est Despiciens nunc vertor ad hoc. Sum mox et in illo
Sed quicquid dicam, ne sit suppressio veri
Extra coniugium mallem diuina mereri
Dona. Quater patiens alium quecunque dolorem
Quam per coniugii luctum, quia rem grauiorem
Nescio. Nec credo quod eam possim patienter
Ferre diu. Morior. Morior. Quid plura patenter morior

Incipit quarta pars lamentationum Matheoli

Risus in lacrimas, in luctus gaudia verto — Iste versus sumptus est de libro enchiridion, aliqui de complanctu nature
Credenti lumas, quoniam cum tygride certo
Si deus est bigamis inimicus prout ista fatetur
Visio tradita mihi, precor ut michi propitietur
Sed quantas patior penas, et quomodo viuus
Semper ego morior, cum quottidie recidiuus remepies
Sit quem sustineo dolor. O. quam pungor acerbe
Tactu vipereo, quem nec cathaplasma, nec herbe
Sanant. Heu dubito, dubito ne petra querelas vror
Istas, quas recito legat, aut alius sciat. Hec las gallice est
Quam patior, plura pateret. Puto quod michi limen

Extraheret: presens ideo non pando volumen
Cum tempestatem (vxoris) Petri timeam super istis
Hic ego sisto ratem / qui fari nescio tristis
Et ne livoris (invidie) me rodat lingua prophanum
Aut dicar super his consumere tempus inanem
Verbo: quam plura causa brevitatis omitto
Cum sit scriptura brevis optima: teste perito
Sed describatur dominis mea pena / priusquam
Anchora figatur: preter quos (dominos) est mihi nusquam
Portus subsidium: et monstrum jus petit ergo
Illis (dominis) naufragium / per quanta pericula pergo

Quis umquam tam crudelis fuit in afflictos ut prohiberet eum / aut sibi mereri aut ceteris supplicare. Cicero postquam iret in exilium

Hic commendat dominum suum dominum Jacobum Episcopum Morinensem

Moribus egregius fulget dominus (episcopus) Morinensis
Meritis propitius / reprobis fit acutus ut ensis
Dicitur hic hodie / cleri ratione Monarcha
Qui pater est patrie / flos patronis / patriarcha
Non prece maiorum / nec thesauri ratione
Sed pro persone meritis / ad culmen honorum
Provehitur / meritis / patris / matrisque suorum
Est humilis / est mitis / patrie pugil / hospes honorum
A radice bona / rami capiunt alimentum
Sic pueri dona sumunt ex parte parentum
Sicut Matheolulus (ego) qui in ista parte probavit
Vas figulum / figulus vas / fructum planta beavit
Nam patrem vidi / matrem / fratresque sorores
Istius (domini): fidi sunt et patrie meliores

Sis pius in primis nam cum vincamur in omni munere sola deos equat clementia nobis. Claudianus libro de quarto consulatu Honorii

Nichil laudabilius nichil magno et preclaro viro dignius placabilitate et clementia. Tullius de officiis

Sub triginta novem fuit annis pontificatus
Est ratio quia ovem (beten) / dum tam meus approbatus
Sit dominus. Iuvenis licet (sit) / attamen appropriatur
Et sapit acta senis / quibus ut sol irradiatur
Gaudet amore gregis hic (episcopi): et grex huius amore
Qui domini regis est consul: dignus honore
Certe papali: precellit quemque valore
Quem culpare mali non audent / huius odore
Confusi morum / cum sit flos iste bonorum

Differt autem nil iuvenis secundum etatem aut secundum morem iuvenilem. Philosophus primo ethicorum

Est hec sed malitia quedam atque labes virtuti velle invidere, tamque florem dignitatis infringere. Cicero pro Cornelio Balbo

Nomine pro proprio magis ipsum patria queque
Dum presulis (honorat) decorat: qui induit eque
Est de Bolonia .. Jacobus venerabile nomen
Qualibet in patria maius quam presulis omen
In toto clero regni prestantior est is
Hoc scio pro vero: dic Francia sis michi testis
Hunc probant mores probat hoc quoque scientia plane
Gestus et actio docet mense quottidiane
Defert vexillum pre cunctis largitiei
Que largitur ei decus omne coronat illum
Qui studet istius preconia notificare
Fumosis facibus solem parat irradiare
Nec sum preterea dignus preconia tanta
Enumerare (per) mea lingua que qualia quanta
Urbs gaude egregium gaude dico tibi gaude
Pretium dominum quia scis precellere laude
Per quem longe solet florere vigere valere
Cunctos res quam magis proprio communicta avito
Sume (urbs) tirum quid agis: Cithar sa psalle quoque Scito
Quod tu digna viro tanto non ante fuisti
Sed zelo mundo dedit hunc (virum) tibi gratia Christi
Ergo (urbs) letare pro dono tam speciali
Nuere laudare dantem pro munere tali
Cum modo Bolonia cuius sedem (episcopalem) rapuisti
Te regit ad propria redijt res nec tamen isti (bolonie)
Solvitur ad plenum cum non sibi restituatur
Sedes: cui iuvenum flos: durius se mini dominatur
Annus nescivit electio (indigna) Simonis avorum · i. Simonis mitem
Cum sibi quesivit bonitas non sordida partem
Ut facias facio non istum pontificavit
Feda re conditio: Sed ius quod semper amavit
Est et erit vere papatum dignus habere
Prediciat hunc studium sollempniter aurelianis
Quem cleri precium fore dicit: quottidianus
Planctibus ideo dolet quoniam nequit hunc rehabere

Secundum virtute cum bonus plus honorandus — pho. iiij. ethicorum

Liberalitate beneficiis nichil est melius homini acomodatum sed tamen multas debet habere cautiones. Videndum est ne primum ne obsit vel illi cui datur beneficium vel aliis. Sunt enim multi cupidi splendoris et glorie qui aliis eripiunt quod aliis largiantur et sic aliis nocent ut in aliis liberales existunt. Nos autem quod est impossibile ea liberalitate utamur quam in eius prosit et nemini obsit. Deinde nec maior sit liberalitas quam facultas et tandem ut pro dignitate cuique tribuatur quod est fundamentum iusticie. Tullius de officiis

marialis potentie

barbarius etc. sunt media legum et ponitur hic materialiter pro ipsis legibus quare sunt media et sunt de difficillimis legibus que sunt in toto corpore legum

Falso magistri nuncupantur auditam narrationes sic audiendi sunt ut qui iuniores recensent

Sic multi libros degustant de commune delicias sed cito transfugiunt ubi libet / Terrent plura fastidientem stomacum / Varro in Satyris moralibus

Frustra rogatur qui misereri non potest / Seneca

N legent quas dudum / tam nobiliter repetebat
L egeo: est medium studium / quod utique fovebit
B arbarius: frater a fratre: Iubere cavere
A uxilium: Si quando: per hanc: nulli licere
E rtat: Eidem: Pomponius: Edicti: pacta
S ignis: Exercitor: Nova: binum: Cautio: lata
P actus ne peteret: Et si post tres: Iulianus
D e quibus: Et religione quarum sit: Papinianus
E xponens nucleum: nimis hoc absente gemuntur
F lentes propter eum / quoniam modo non reperiuntur
C odex / digesta plorant parvum quoque volumen
D e quibus hic lumen dedit / ut fierent manifeste
T orpent doctores studii / repetendo legendo
A c auditores torpent retinendo / studendo
V ix ibi quis studiat / absens postquam fuit ille
C uius enim nocuit pereis absenti / mille
I mmo mille quater: ego certus sum super istis

Hic conqueritur Matheolus de suo infortunio coram domino Morinensi

O Reverende pater / me si qua scio docuistis
V estra creatura sum / Sed me tam male gessi
E t mea tam dura sunt facta / bonis quia cessi
C eleri: quod minime vos me relevare potestis
H inc dolor / hinc lacrime procedunt: est michi testis
F unereus vultus / stupor exanguis faciei
M onstrant singultus noctis / lamenta diei
N ec tamen hinc doleo de vestra prosperitate
Q uin plaudam: Sed eo quod de vestra bonitate
T antum confido / quod si per eam relevari
P ossem: pro liquido teneo me mox reparari
P er vos / quippe: michi vestra ratione ligatus
E stis multiplici: per sex annos studuimus +
V estra bolonia: per sex annos studuimus
L egibus / et logica / sub vobis / vester ubique
T otus: vos quoque meus nunc in domino pater estis
E t sum plebeius / rusticus / vivens ut agrestis

Psallat cum crebris / Picardi plausibus ita
Lux est in tenebris / illis avorum quia porta
Super eis clausa / per vos pater est reserata
Hac igitur causa / debent cantare. Beata
Nobis gaudia: nam velut omnes sunt relevati
Cum quibus ipse canam: licet / a me dispariati
Sint: et iam cecini / Sed que sit causa sinorum
Este mei domini decus / et lucrum sociorum
Nudus hac parte non sum: Quamvis spoliatus
Spe cleri marte studio. velut ante paratus
Sum dominis / et ero servire meis [illegible]
Vellem pro vero / quod ver esset modo quisque sociorum
¶ Dmirum video: res est miranda / quod una
Hora / canto / fleo / michi sic contrarius una [simul]
Gaudeo quippe: mei domini gavisus honore
Experis ploro spei / quia vulneror asperiore
Heu: plaga populi / que non recipit medicamen
Celi signa tuli / sed iam nullum relevamen
Sperans / heu: pure laicus fio: spoliatus
Iurandi iure cancella / nec inde gravatus
Appellare queo: Bigamus michil auxiliatur
Iccirco taceo: Pono prebenda paratur
Quam peto / patronus michi confert / papaque domus
Aspirat: Sed omnis bigamalis conditionis
Non permittit eam / me pleno iure tenere
Scilicet ut valeam / missam celebrare: Sedere
Stallis: eligere: velut eligat inde bigere
Immo dispariter penitus Sitiens ego vere
Sic sum tantalior / quam Tantalus: unde dolere
Debeo / quando me bigamavi: nec prius papam
Posse michi Rome / bigamantem tollere lippam
Fobtrussis penitus: Quamvis sit papa suprema / sive
Factu paratus / quia ius domini scio mandas
Non dispensatur bigamo / Paulo michi teste
Id quoque testatur / decretalis manifeste

Ouidius sine titulo
Querit aquas in aquis et poma fugacia captat / Tantalus: hoc illi garrula lingua dedit.

Cum plerisque tamen dispensatum fuit / ante
Gregorium decimum / decreto testificante
Sed modo decretum vacat hoc quia Gregoriana
Ane vocat ad fletum quam plures / sic Veterana
Exponit uva quia iugiter exspoliavit
Cleri tonsura / bigamos et eos laniavit
Evitat laqueum previsum / bestia mire
Me pereat per eum Sed ego / qui morte perire
Previdi bigamos / heu quare non fugiebam
Mortiferos hamos bigamantes nunc sciebam
Plus quam capra miser / tunc lugdunense statutum
Vim non excusent faciunt / me talia mutum
Ecce patet quod ego sum stultior / alite (avibus) / quamvis
Heu cum previsa / retia vitet avis
Vulneror / et merito / mors instat proxima portis
Heu que premitto / cum sint mea vulnera mortis
Lex patrie prelegit quod siquis se necet ipsum
Suspendi debet Ego iuro per crucifixum
Qui destrueret me / tanto vulnere lesum
Ius michi ius faceret quia mortis causa mee sum
D: quo tormentor / superat dolor / omne flagellum
Pro quo lamentor (dolere) O quam lacrimabile bellum
Vox mei gemitus / langor / suspiria / fletus
Me fugiunt / penitus tunc amodo (de cetero) non ero letus
Ad quid in hoc vellem / mundo fedo remanere
Nil nisi putredo finaliter / est ibi vere
Reges regine / castra gaze que putrebunt
Celica regna / sine prefixo fine manebunt
Sunt ergo miseri / qui propter putrida (bona) / mundi
Celicole fieri nolunt aut vivere mundi
Et quia pro vero scio / kare pater venerande
Hir quod si fuero patiens / bravium michi grande
Inde dabit dominus noster (deus) / post victa duella
Ledunt ergo minus me / cotidiana flagella
Appreciante deo / dignos mercede labores

Nam previsa minus ledere tela solent
Ovidius

Sapientis est proprium nichil quod penitere
possit facere nichil invitum sed splendide
constanter graviter honeste omnia
nichil vel expectare quasi certe
futurum nichil cum acciderit admirari
sive stare indiciis. Tullius v Tusculana

I stos sustineo patienter inde dolores — ferre minora volo ne grauiora feram — ouidius
C onmque spero pugne tam nobile munus
I n celis : certo de collateralibus unus
S ed ne deficiam nimio languore grauatus
I nitendo viam rectam per denia latus
V os rogo vos domine : rogitate dei pietatem
V t sancto fine ceptam claudam grauitatem
C um de tempore non habeat nisi nunc abadam / adamita — quia una pars preterijt et altera futura est sed solum illud nunc inde sibi de gratiarum dabit quantum remanet de anno · iii · philosophus
A ufero : cur nobis placet hec tantilluta vita
S ordens letalis fetens lugubris amara
T ota repleta malis : cuius vigis : gloria rara
G loria non satians que momento perit uno
I ugiter excrucians : re regi : regis tribuno
N am regalis apex / sublimitas est regi sarcina : quanto
A ltius ascendit : et ditior est homo : tanto
P lus oneratur : honor onus est : onerantur honores
C uris : diminuunt vitam : mutant quoque mores — quia multis contingit de imo ... ex opibus. Jam ut quidam perierunt per diuitias : phylosophus primo ethicorum
D e sua viscera nens consumit aranea se : pres
S ic se consumunt curis : me iudice reges
I n medio visis extremis diuitie sunt
P resunt non prosunt modo sunt hic et modo desunt
Q ui cur gaudet homo quia tempus non habet hore
N unc est nunc moritur viuens in agone dolore
N ec cadauer olens vas stercoris esca vermis
Q uid sit non recolens in bello solus inermis
C ontra tres hostes : insistunt caro mundus et hostis
V t iugulent ipsum / animam sicut pater optime nostis
I n mundi latebris cur ego plus viuere vellem
S cilicet in tenebris : malo dimittere pellem
V os oculo duplici / prelarga dei decorauit
G ratia : multiplici dono quem preticulauit
V nus flandrensis est alter bolomensis
E st lux non cecus is enim qui sic oculatur
E ui celeste decus post hanc vitam tribuatur

Hic comendat magistrum Jo. de vassonia archidiaconum flandren in ecclesia morinensi

Pulcritudo est in corpore magno paruum enim formosi et commensurati pulcri autem non. Philosophus in ethicorum

Forma decens / vitaque / scientia / lingua polita
Fostunt [fore] ob merita / Flandrensis ut archileuita
Laudetur / Juuenis formosus dulcis ephebus
Fert tamen annya senis / inter iuuenes quasi phebus
Prefulgens / [studiis] Argus / in agendis : omnibus ille
Est fidus : largus pius / inter / milia mille
Non est illius tractatus moribus unus
Cui natura prius dederit tam nobile munus
Est consul regis / tantum pretendit honorem
Quem dat ei legis non scripte francia florem
Et scriptum bene scit cum canone : prima lauro
Cedrus frondescit : rideteque iacinctus in auro
Preualet in tantum / quod ab hoste meretur habere
Laudes : quid plura : sese committere vere
Poffert [studiis] fauoris laudi / propter probitatem
Qua prefulget : idest eius propter bonitatem
Aptum nomen ei dedit ergo vocando Johannem
Gratia sancta dei : Sacrati fontis ad amnem
Est is qui toto conamine iura tuetur
Ecclesie : toto fructu / citius moueretur
Q pateretur etiam / succumbere : proh dolor : ipsi (archi)
Non ostendo mortem meam / de qua modo scripsi
Utrum sim natus / cum nesciat : ausus eidem
Et notis tandem / non scribo meos cruciatus
Illum posco tamen quod si placet / ipse precetur
Diuinum (spm) flamen ut post mea bella paretur
Et post hoc firmus michi vite nobile munus
In celis ubi summa quies / pax diuicieque
Sunt : ubi sunt etiam plenissima gaudia queque
Jugis : thesaurus perfectus / quem neque fures
Possint furari : nec edaces rodere / munera
Tinea (nec) : nec quisquam uermis : thesaurus habundans
Thesaurus non excrucians / Sed pace redundans
Sed multum dubito michi ne uelit istud negare
Cum sine sit merito / presumptio nuda rogare

Si quid agis prudenter agas et respice finem. Esopus

Fiducia est per quam magnis et honestis in rebus multum ipse animus in se fiducie certa cum spe collocauit

Pietas est per quam sanguine coniunctis patrieque beniuolis officium et diligens tribuitur cultus. Tullius rethoricorum libro

Nichil uirtute amabilius quam qui adeptus fuerit ubicumque gentium erit a nobis diligetur. Tullius

Hic loquitur de gaudiis celestibus

Tinea est uermis rodens uestes

Nulla res carius constat quam que precibus empta est. Molestum uerbum et onerosum est dimisso uultu dicere rogo. Seneca de beneficiis libro

Sero beneficium dedit qui rogatus dedit

Ecce manu vacua tamen possum ponere dedo — ego
Nobilitate sua sola recipi quia credo
Nobilitas prohibet sua ne mea reiciatur
Vota petita licet meritis (meis) non preveniantur

Hic comendat dominum Archidiachonum Morinen

Ut laudem ratio morum iubet Archilevitam
Sed non sufficio solus describere vitam
Istius. D. [illegible] inter iste homo. Radiare
Cepit ab infantis annis et fructificare
Cuius enim vita fragrans contritis odore
Pro sua fit merita quesito maior honore
Cognosco Jacobum quondam nomine Jaketum
Dignum laude probum semper sanctis que repletum
Moribus atque bonis cunctis nec propter honores
Mutavit mores sanctos sed religionis
Corde reservat iter humilis velut ante probatur
Ergo nobiliter dominus meus hoc oculatur
Prerogat hic titulo bonitatis cunctis ubi unde
Laudetur in nullo sed in omni prestat habunde
(nobilitate) Eternitate virtutum (in primis) presertim largitiei
Cum precio sertum defert quid plura dici
Unius spacio valor istius enumerari
Non posset nec sufficio iam versificari
Qui prius fuit minimus sit quod prius idem (archid)
Maior amicitiam tamen illam quam michi pridem
Monstrabat vultum iocundum sive favorem
Nunc confert (adhuc) michi tum quod decus ius est quod adorem
Ipsum cum reliqui velut omnes terga michi dent
Federis antiqui minime memores modo vident
Hinc me respiciunt cum versa luce superba
Heu cur hoc faciunt michi sufficerent duo verba
Ut domine salve claudunt alii michi certe
Hostia sed valve sunt huius semper aperte
Non ut adulator dat collo brachia ficta
Verba ne depicta (dat) cum sit perfectus amator

Dedo gallice je me abandonne

Regia michi res est succurrere lapsis — Ovidius 4 de ponto

Sic vulgariter appellatum

Honor erit dat neque honore dignus prius erit virtutis enim premium honor est ac [illegible] bonis — Philosophus in 4 ethicorum

Amicitia secundum fortuna [illegible] et nomine illius commodi quem de [illegible] non est amicitia sed mercatura [illegible] multitudinem [illegible] ac pecudes hoc modo diligimus quod ex eis fructus capimus hominum enim karitas gratuita est — Tullius

Curia pauperibus clausa est dat census honores — Ovidius [illegible] sine titulo

Clausa sit orantium tua janua lata ferum — Ovidius

pessimus quidem est qui et ad se ipsum et ad amicos utitur malitia. Optimus autem non qui ad se ipsum virtute sed qui ad alterum. hoc enim opus difficile est. v. ethicorum

Cetus mutue nulla capitalior est quam eorum qui eam maxime fallunt, id agunt ut viri boni esse videantur. Tullius de officiis eius libro primo

Turpe quidem dictu sed si modo vera fatemur Vulgus amicitias utilitate probat. Cura quid expediat prius est quam quid sit honestum. Et cum fortuna statque caditque fides. Nec facile invenies in multis milibus unum virtute pretium qui putet esse sui. Ovidius in libro de ponto

Amicos res secunde optime parant adverse certissime probant. Seneca

I n verbis operibusque suis se monstrat amicum
V ultum prebere vir cuique scit et ingenuum
N on amat ut quidam qui tempore prosperitatis
F ortunam validam (efferatam) venerantur: sed variatis
T emporibus: nexus ficti laceratur amoris
D esinit amplexus: simulati cessit honoris
V ultus: divitibus se amice fatentur amicos
D ilapsis opibus surdos se dant et iniquos
A bsit quod dominus (archidiaconus) aliquem sic diligat iste
N on plus sive minus amat ob res more sophiste
I ntuitu rerum personas non amat: immo
C ontra: rerum magno se reddit et imo (intuitu personarum amat res; infimo)

Hic ondit suam miseriam eidem archidiacono

A rchilevita bone Wormaciensis: respiciatis
M otus lacrimose quibus exitor anxietatis
H eu: quot defectus patior quot quot cruciatus
V ilis et abiectus sum mundo reprobatus
U xoris oppressus ita sum quod nox michi nescit
P arcere: sed fessus vos saltem nocte quiescit
E rgo michi peius est quod sit ei (servum) dolor eius (servus)
P artior in quadruplo sit quod (dolor) meus immo decuplo
E cce suum dominus quia servit mutuit asellum
S ed (et) quis (esse) asinus sum coniugis (mee) hec michi (decernere) bellum
N on minus inde parat: uxori qui famulatur
C erte litus arat: (perdit opera) et tanto plus stimulatur
E rgo coniugium quod libera testificatur (esse)
P rivat: quippe: quia nil servitio esse probatur (quam servitio [in] coniugia)
H eu: propter limas uxoris coniugiorum
I n faciem lacrimas deruat fons oculorum
S ingultus medius intersecat omnia verba
H eu: nichil est gravius quod mors mea tristis acerba
C oniugii nemo deserviret asperitatem
H inc nullum demo neque philosophum neque vatem
E rgo videndo meam luctam: cogitare velitis
X pm quod valeam brumse gaudere petitis
N unc tum sperneret bone mundum nullus ibidem

Numquid ille liber est cui mulier imperat cui leges imponit prescribit iubet vetat quod ei videtur, nec ille imperanti aliquid negare potest, nec audet recusare. Ego istum non modo servum appellandum puto, licet amplissima familia natus sit. Tullius de paradoxis

nullus amat virtutem sed fructum, sicut amore utilibus est communi munere gratia facta

Vide exemplar amicitie veteris qui fuerit

v. esse diu peter

Esse diu peteret, cum sit fedissimus idem [mundus]
Quod patet illius librato pro versus honore
Intus et exterius: nil possidet absque dolore
Et peccato, nimium fallax dilectio mundi
Penam lucidissimam baratri [inferni], patet ipsa profundi
Ergo diu mundo quare vellem remanere
Funditus in [vili] mundo, cum pelliciat undique vere
Presertim cum me petra devoret ore molesto
Ergo michi sume deus auxiliator adesto

Hic commendat dominum Eustacium dayr/ Scolasticum Morinen

Laudari meruit ratione Scolasticus ista
Recte per omne sui tempus homines ipseque ista — *Quid non est stultius quam in homine aliena laudare. Aliud est enim qui ea imitatur quod illa differt protinus posse. Seneca ad Lucill. epistola xlj.*
Cuius Juris reputatur, Canonicique
Per quem sic huius regitur quod nullius unquam — *Iudicio est semper in causis verum sequi. Tullius de officiis libro secundo*
Eius Judiciis premitur: licet Officialis
Antiquorum spaciis longis, et collateralis
Iudicibus fuerit, argumentando videri
Ruffis non querit, sed verum posse tueri
Verborum non curat opes sibi querere pondus
Perscrutans est ore minor, sed mente profundus
Non odio precio prece vi vel amore movetur — *male verum examinat omnis corruptus iudex. Oratius libro sermonum*
Hic in iudicio plus quam [vel saxo] petra firmus habetur
Qualiter in sede cui prestitit: et veneratur
In cunctis eius terminis, nam testificatur
Confirmavit ad eam quecumque relata
Sede per hunc lata sit quod nichil hinc renovavit
Huius aper animi summis virtutibus alti — *contraria. Virtute decet non sanguine niti. Claudianus* — *Virtus enim omni arte certior et melior est. Philosophus ii ethicorum*
Multo plus splendet quam gloria sanguinis alti [nobilis] — *nemo gloriari nisi suo debet. Seneca epistola xli*
Altus [sanguis] ut interius vigeam sanguis michi non dat
Sed viget exterius qui moribus intus habundat — *Vir quidem generosus virtutibus adornatus. Oratius in epistolis*
Sic igitur generi pomposo prefero mores
Cum sint morigeri generosis nobiliores — *Studia tua te clarum et nobilem facient. Seneca epistola xliij ad Lucillum*
Nobilitas sola est animum que moribus ornat — *Animus facit nobilem. Seneca epistola xliiij*
Non ea quam sanguis turgens [insolens] ad vana subornat
Heu cur confidit vir in alto sanguine fumus

Nulli precisa est virtus, omnibus patet, omnes admittit, omnes invitat, ingenuos, libertinos, servos, reges et exules; non eligit domum nec censum, nudo homine contenta est. Libertas si quis existimat servitutem in totum hominem descendere, pars melior eius excepta est. Corpora obnoxia sunt et ascripta dominis, mens quidem sui iuris que a deo libera et vaga est. Seneca de beneficiis libro iii.

Eadem omnibus principia eadem omnibus origo. Nemo altero nobilior est nisi cui rectius ingenium et artibus bonis aptius. Omnium parens mundus est sive per splendidos sive per sordidos gradus ad hanc primam cuiusque originem pervenitur. Seneca libro iii de beneficiis.

Mox [destruit] gemis cadit : en cunctis est pater unus
Adam : dic phy(losophe) de carnis nobilitate
Exaltanda tamen est / quando sapis pravitate
Spermate concipitur / rex sicut inops : putridoque
Sanguine nutritur utero : rex est in utroque [in vagina et mediocre]
Pac religius nil dat / xpi naturaque / regi
Quin nobis tradat / cum subsint omnia legi
Passim nature : rex sicut nos sine veste
Nascimur in pelle feda : suspiria meste
Mortis in extremis / rex sicut inops patietur
Et cinis in cinerem / cibus ignis / regredietur
Vermibus esca / caro sicut mea / regis olebit
Post mortem / terraque cadaver [regis et meum] utrumque putrebit
Est vas merdosum / rex sicut inops / luteumque
[divicijs] Gazis exceptis / nil differt inter utrumque

Omnia premia virtutis ambitio possidet. Bonum voluptati fovere ... potius servatur quam ostenditur. Salustius in Catilinario.

Inter hic intus ac extra corpore castus
Denteque succinctus sat largus / quem neque fastus [erexerit]
Erexit : nec livus exim / non gloria mundi
Seducit : non livor edax : non ardor habendi
Igneus accendit / nec laudis ceca libido
Fermentat : dona virtutum / cuncta sibi do
Ut decet est largus / tamen in donando fit argus [prudens]
Cur ubi cui quando / considerat in sua dando
Non iactans canibus lardum / que dat / videt ante
Grandis muneribus / ratione manum moderante
Est modus hic [sortis] dandi : ratio vult quod sua perdant
Et sint culpandi / sua qui sic aliter dant

Huic referas gratiam cuius animo datum ne pereat beneficium. Semel dedit qui rogatus. Bis ... non ... est plus quam semel rogatur. Turpissimum est in beneficiis fenerari. Pulcerrimum est sine fenore data reddere. Ex animo dantis censet munera ... De sententiis variorum moralibus.

Hoc bene dogma tenet / non inflatus propter honorem
Cum fueris maior / aliis te finge minorem
Mitis [fit] ut Andreas / sapiens [fit] ut Paulus / amicus
Ut [fit] Petrus est fidei firmus / viciis inimicus
Pacta tenere sitit / hinc Antigonus reputatur
Si quid promittit / duplici quia fine ligatur
Omnes istius relevantur compatriote
Domus ipsius preter me qui sine dote

Qui in maximo excellit etiam minimus laudabitur. Adulatoris est spectare cum laus postulatore precedit. Multi laudem appetunt qui ipsi eam de se predicant. Hoc autem uno modo sapiens se laudat si in ipso apparent bona in aliis predicanda. Varro ...

Cleri perpetuo remanebo mei levitate
Nec stimulo nocuo / punctus mulieris amate [petre]

Hic commendat Matheolus dominum Jo. de Corbeya decanum Morinensem

Sic iter ut teneam / procedens ordine plano
Per plagam / capto meam / morum monstrare decano
Atque meum fatum / qui seclum novit utrumque
Pompas magnatum tumidas / luctus inopumque
Pauper umquam fuit / sed fecit postea saltum
Et domino placuit : sed quamvis latus in altum
Non tamen elatus fit ob hoc immo velut ante
Est humilis / gratus / patrie fama recitante
Est pater / est dominus / est hospes denariorum
Et non illorum servus / nec eis resupinus
Cum sua sic habeat ut ab illis non habeatur
Nam res parta beat / quando domino famulatur
[Oratium in epistolis] Rectorem novit cunctis cantare diebus
Et michi res non me / conor submittere rebus
Nummos quesivit / auctorum dogmate fretus
Nos emittimus : Satis est tamen ipse facetus
Ianua pauperibus / clausa est / dat census honores
Audet divitibus / claudere nemo fores
Et genus et formam / regina pecunia donat
Pontificat clerum / reges nostros que coronat
Sic etiam proprie nummus paradisus habetur
Ergo denariis nil gratius esse videtur
Illud non obstat : auferre pecunia mores
Non afferre solet : Intelligo : si domino res
Paruit : non dominus rebus : sed subditur : ille
Nil habet nummo minus quamvis liceat esse Achille
Fortior : est servus igitur cum possideatur
Nil possessus habet sicut per vera probatur
Dicere de domino non possumus ista decano [Morinen]
Cum vultu plano sua donet / non peregrino
Nec sua dispergit / quia si volo vera fateri
Non minor est virtus / quam querere parta tueri

Margin notes:

Nam esse cupidum pectus contentum suis rebus esse maxime sunt certissime que divitie. Tullius de paradoxis

Non maxime divitiis fruitur qui minime divitiis indiget. Seneca xiiii epistola ad Lucil.

Versus iste est de Juvenale

Virtus forma decus divina humanaque pulchris divitiis parent : quas qui construxerit ille clarus erit fortis iustus sapiens etiam rex et quicquid volet. Oracius libro sermonum

Versus est de libro Ovidii

plus est sumpsisse reptum quam quesivisse novum. Claudianus libro de consulatu Stiliconis

Ve decet est largus dans danda modum retinendi
Sed tamen est largus: in utroque nequit reprehendi *(gloss: prodigus; in dando et retinendo)*
Diligit ecclesiam quia semper vellet ibidem
Esse: pudicitiam post quam senuit fovet idem
Multa sua iuvenis fecit cum nobilitate
Quem modo vita senis fugit huius sobrietate
Fac decanie sciens vir honoris vir pietatis
Heu vivus moriens vivus melior: videatis
Cuius modus est iste vivendi quis moriendi
Vix iter artiste scirent hoc discutiendi
Sed si novistis quod prefertur super istis
Hoc quid sit dictu mox uno confluet ictu
Nunc relegati plerique morique parati *(gloss: exules; multi)*
Iudice dampnati sunt sepe reconciliati
Carcere dicuntur clausi sperare salutem
Sic aliquis pendens in cruce vota facit *(v. ovid. de ponto lib. p.)*
Sed bigami gabini summe miseri miserorum
Non possunt redimi: sit fletus iugis eorum *(gloss: assiduus)*
Si possem forte redimi per vestra talenta
Non morerer morte tam tristi tamque cruenta
Sed quoniam furor est post hec dimittere multa
Ergo rogate deum quod in alta me locet aula
Celi: post talos cruciatus excitatos *(gloss: mortales)*
Passio nostrorum non est condigna laborum
Respectu summi retributoris braviorum
Transit enim nostra sub puncto lucta: Sed ipsa *(gloss: lucta)*
Reparant in celis per mortem gaudia fixa
Hanc ideo luctam patienter sustineamus
Ut post in celis imperpetuum maneamus
Quod prestare velit nobis per cuncta tribunus
Secula qui vivit et regnat trinus et unus

Hic conqueritur anthol. de infortunio suo predicto domino Scolastico Wormacien.

O vir felicis vite speculum bonitatis
O gaudens miseficiis xpi domo: videatis
Quot patior domine penas penas stigiales

(Margin notes:)

Amicos vidi et audivi qui circa tempus adolescentiam voluptatibus dediti fuerunt se ad frugem bonam recepisse et homines utique illustres fuisse. Cicero in Rethoricam.

Hic conqueritur eidem domino decano de sua miseria

Spes facit ut vivat fossor compede vinctus liberaque a ferro crura futura putet. Spes facit ut videat cum terras undique nullas naufragus in mediis brachia iactet aquis. Sepe aliquem sollers medicorum cura reliquit nec spes huic vena deficiente cadit. Carcere dicuntur clausi sperare salutem. Ovidius de ponto.

Q uas immortales certe reor et sine fine
C ontinue crucior lamentans nocte dieque — Terribilissimum autem omnium mors — phs iij ethicorum
M (mors) mea (vita) mors gravior non est qui iudicat eque
H eu me retrograde mendax fortuna rotavit
H ac utens clade quia primo cuncta paravit
A pta meo libito saltu cantu quasi cymba (iocularis)
S ed volvens subito currum me misit ad ima
I amque salutabat prior ipse rabi (magister) que vocabat
Q uicquid conabar fieri quicquid meditabar
P osse placere michi fiebat nil michi dudum
A dversum dici poterat cum tunc michi ludum
A llex fortune daret alea sed spoliavit
I n ludi fine penitus me quem bigamavit
H eu sic mobilior folio fortuna caduco
L udit ut experior dum festa priora reduco
A d cor presentemque statum (meum) considero flentem
H (fortuna) et est inconstans incerta volubilis atque
I nstabilis fluida que deicit hos relevatque
I llos et falso mentitur gaudia visu
P rogrediens retrograditur vaga nubila visu
O mnes inops mansueta ferox predulcis amara
T urbo impar casusque minax flens gloria rara
P recipitem
M agnus Athlas eius solium codro recipiente
C ui imposuit fortune dux mea facta
F acti tunsa fui damnum patet ecce per acta
P etram (ironiam mea) decipere temptavi sed petra verte (vertit)
M e mox decepit immo mea me plaga cepit
A (dives capiens) nceps in laqueos incidit ipse suos
L iberat a medio callis deus ipse mali quos
D iligit atque pro futura cernit amicos
S icut mattheum dextrum de belmeriaco
D ilectumque meum iam cui suturit opaco
T empore quippe fuit hic naufragus et prope scillam
S ed modo convaluit id cum dimiserit illam
(mattheus de belmeriaco)

Quoniam fortuna cedat fauor inclinat homines generaliter

Caduca sunt hec et mobilia non tantum ingeni sed fortune et temporis munera quare non tantum cultus et corporis extendenda est quam in terrendo nisu et in attendo patientia — Cicero in orat pro domo sua

Bene vivere autem non facile fieri bona fortuna moderante — phs iiij ethicorum

Nil hic fortuna maius quam ut possit nec natura melius quam ut velit sinere quam plurimos — Cicero in orat pro plurario

Multe autem transmutationes fiunt et multe fortune secundum vitam et contingit maxime habundante magis in extremitatibus incidere et in senectute quemadmodum in troicis de priamo narratur talibus autem usu fortune et finientem instabiliter nullus utique felicitatem dicit quam mittit aliam hominum beatitudinem beneficiendo neque vaga. Vivet secundum Solomonem autem debitum est finem respicere — phs primo ethicorum

Mons cui ista tot anni cecidit unde repente

Athlas fuit quidam gigas et cuius filia amavit ... fuit a ... et fingitur a poetis sua humeris sustinere orbem

Codrus fuit quidam pauper et post pro misso

Scilla est quodda periculum maritimum

Stultitie proprium est aliorum vicia cernere, suorum obliuisci. Tullius iii Tusculanarum

De qua nunc taceo: de federe connubiali
Nempe loqui rubeo / Ius est deferre sodali
Hic de coniugio quicquid narrauero, signis
Pluribus inspicio quod purgatorius ignis
Sponsis non alius dabitur quam connubiale (quod dicit michi)
Bellum: quid grauius (est) et quid magis exitiale
Somnia pondus habent, Auctor enim testificatur
Ergo quod possint mea somnia stare videtur
De quibus hic scripsi / presertim cum ratio mi
(scripta) Consona sint: Ipsi qui cuique preest regioni (dec. e.)
Dextra precis pietas fundat laudanda benignas
Vt sua post actus vite bonitas michi dignas
Reddat mercedes: detur michi visaque sedes
In mundo non est mea mansio propria / quare
Ad vite patriam / meus unde venit remeare
Spiritus aspirat: habet vrbem nemo manentem
Hic: cur ergo suam locat hic miser aduena mentem
Sectator enim mundi / pomposos / Sectator honores
Nullas in mundo nisi vanas inuenio res
Quid michi diuitie: quid honor / quid gloria forme
Prosunt: quantum plus mundi sublimat honor me
Tanto plus moriens doleo: miser est nimis ergo
Vir qui propterea dat / celi gaudia tergo
Cum tam pulcram / tam dignam / tam glorificam / tam
Sanctam dimittat vrbem / querens sibi tantam
Erumnam: quantam nemo describere sciret
Ipsum post mortem / quia demon quisque requiret
Quem cum multimodis vlulantibus / atque cachinnis
Delatum baratro (inferno) / cruciabit / sulphuris ignis

Hic commendat dominum G. de Tenengites Archidiac. Virbaniensem in ecclesia wormaciensi et dominum B. eius fratrem canonicum wormaciensem

Hic Virbanino G. cum quero Archileuite
Clarigero domino / cor habenti nobile / nunc te
Canonico worm. / fratrique suo domino B.
Nostrum tenelium / palefridi / mensaque Rote
Non consueuere vendi: Sed corde sacrate

Resonant hec mere : nummorum forme spreto
Hunus enim terre electo sunt nobiliores
Moribus et genere Sed in ipsis prefero mores
Quicquid in est alys bonitatis largior istis
Sunt in consilys maiores cum trimegestis (sufficientioribus)
Est hic a cunis innata scientia queque (statibus) — Nil magis insitu docebit quia se uel didicit — Varro in suys moralibus
Sed G. communis magis est qui iudicat eque
Preualet ingenio superans omnes regiones
Dico quod inde scio prece non victus neque donis (ego)
Sed bonitate sua que me mouet ut celebretur
Rosida melliflua constans et uigis habetur — dicit rosida [illegible] rosida et [illegible]
(gramaticam logicam rhetoricam / musicam arismetricam geometriam astronomiam)
Scit triuium scit quadruuium scit mechanicumque — inuim operabile. mechanicum dicitur [illegible]
Ingenium proprius studium sibi donat utrumque (subtilitas — exercitium)
Scit logicam cum gramatica scit rhetoricamque — explicat de triuio
(musica geometria arismetica astronomia)
Cantat mensurat numerat stellas quasi quamque — de quadruuio
Nouit et scit lathomumque fabrum nec cetera dele — Explicat de mechanico
Ipsum Crisostomum precellit flore loquele (Iohannem) — Actor p(er) fusionem [illegible] Crisostomum [illegible]
In uerbis suaius proprios precurtinat actus (prenunciat)
Et lingua quamuis loquitur inusque stupefactus
Scit pro constanti mundi linguagia cuncta (ydiomata)
Scitque loquendi scitque tacendi debita puncta
Verbula metitur librat silentia gestus
Ponderat inspicitur ex omni parte modestus
(xxv annorum) (doctor)
Quinque replens lustra dominus fuit hic hic ne legum — lustrum est spacium quinque annorum
Et dominus fonstra qua consul postea regum
Semper enim creuit [illegible] probat et Cameracum
Ac [illegible] nec floruit ob id ingens purpura [illegible]
Sed fit cum minimis minimus par cum paribusque
G. sublimis tamen est is humillimus usque — Gratior est pulcro veniens e corpore virtus
Angelus in vultu patet inspicientibus illum
Est eremum cultu verbis factisque sigillum — Non omnino felix qui sponte turpissimus vel ignobilis vel solitarius et sine prole — [illegible] ethicorum
Omnis mundicie secum fert et bonitatis
Hospes leticie ut honoris ut probitatis
Heu si me forte cognosceret ut puto fleret — Hic exponit eius archidiaconi suam in[illegible]
Oppressum morte si non lapidis cor haberet (deum flerent)

matrimonium archid

Quid loquor: est a deo primus iste quod exposita re
De qua nunc doleo, mecum ploraret amare
Heu: qui non fleret, quos sustineo cruciatus
Fonditus inspiceret, ego vivo sed iugulatus
Quotidie decies: mors est sic vivere certe
Exsanguis facies istud mea monstrat aperte
Ecce meis in visceribus nova lucta creatur
Lis gravis, ira furens, dolor undique perpetuatur
Dum mea preterita solatia non reditura
Atque statum recolo cleri sublataque iura
Vellem non fieri: quia tantis nemo flagellis
Posset torqueri, mea sat docet arida pellis
Heu: proprios debet actores pena tenere
Sicut ius prolocut: Cur ergo sub muliere
Sic crucior: quid ego feci: furatus ego sum
Nunc ego sic dico: non credebam scelerosum
Ipsum connubium quando cum coniuge nupsi
Sed mihi subsidium: quapropter nubere duxi
Si nupsi temere, nam me scriptura fefellit
Que verbo sine re fingens connubia mellit
Quid loquor: hoc merui: lugdunum concilio nam
Presens ipse fui: quoniam sic vivere: quoniam
Nescio: nec primo: numquid poteram speculari
In primo quod homo liber nequit appreciari
Supponendo neci me tanto turbine tonsum
Heu: quid ego feci: servorum servus ego sum
Certe suam mortem natura bestia queque
Vitucumque potest fugit ergo sic patet eque
Id quod ego feci iungendo me bigamiatis
Tristior in decuplo fio cunctis animatis
Quod patet: certe meam mortem prius inspiciebam
Indubitanter: eam quare tunc non fugiebam
Hanc mortem quam sustineo digne merui: in tum
Sponte mea cecidi dictumque subivi ruinam
Vellem me genitum numquam de matre fuisse

[Margin glosses:]

* Ridiculum non modo extollere iacentem sed etiam amplificare eius pristinam dignitatem hec qui fecit non ego eum summis viris comparo sed simillimum deo iudico: Cicero in oratione pro marcello

Istud quod ... unde de ...

sum ego latro

hic se excusat cum ... in matrimonio

hic se accusat

suspectus est ... et iudith

Libertas preduleis bonum bona cetera condit
Que nisi conditur non placet esca mihi
Libertas cum tibi est ... voluptas
Qua qui dives erit ditior esse nequit
Nolo velle meum pro turpi vendere lucro
Hac qui vendit opes huius ut sit inops
Non bene pro toto libertas venditur auro
Hoc celeste bonum preterit orbis opes
Esopus

Q uippe pati penas minus est michi q(uam) meruisse
V ulnera et merito funebriter heu michi nimie
I nter iste dolor et tempus michi displicet omne
V er estas autumnus hyemps michi quatuor ista
D issona sunt floret ver areo fit cytharista
E stas lamentor autumnus gaudet habundans
M ultiplici fructu et michi conturbatur mundans
I mbri luctu letanter hyems sibi parta
E xpendit vita fit enim michi tristis et arta
E rgo non stupeat aliquis si vivere mundo
I am michi displiceat erumnas tot subeundo
N on valet hic mundus nil pompe nil quoque gaze
C um non sit mundus nec mundet discrepat a se
H oc in te nomen est instabilis stationis
I nfelix omen humane conditionis
Q uare mirantur ego miror quomodo rebus
V t vacant humanis qui cunctis namque diebus
D at collum morti vir enim qui ponderat ista
M undanus contemnit opes cum carne sophista
L azarus et dives monstrant quod divitie sunt
M undi vitande labuntur et illico desunt
P ercepto tamen excruciant testante probatur
S criptura et dives servus opum quibus is famulatur
C ernit habens habitis nec habet proprie sed habetur
Q uocirca dici servus ratione meretur
P reterea minus dolor est acquirere gazas
C ustodire timor labi summus dolor ipsas
S pernit opes natura sagax morem quia regem
Q uerit et stimulat dat et omnibus hanc ea legem
D esuper irradiant et sunt communia rebus
C orpora que terrena regunt cyntia phebus
S igna potestates et populi communia debent
O mnibus ergo fore bona que nobis ea prebent
E quaque distribui sed tantum multiplicatur
V ilis avaricia quod in istis predominatur

Difficilius iusticia est sustinere quam a delectabilibus abstinere phus iii ethicorum

tempora

structa

mundus non mundat sed mundos polluit ergo qui manet in mundo inquinatur mundus

deceptoria

Dives qui quondam miseris alimenta negabat nunc mendicato pascitur ipse cibo Ovidius de Ponto tristium

Non essemus pauperes si nos teneremus quod est paupertas Nescire quid est satis. Pauper cui multum est ad divitias quod desit. Non est miser nisi qui se esse credit

Curis pecunia partam metus servantur. Cura est magna in custodia census. Iuvenalis

Proculmp partam... Boetius: Primo malus est nummus qui non habet ... contulit ... Ambitio quoque ... Claudianus libro ... de consulatu

f

Ambitio parentum opes, non omnibus eque
Cuius iure poli: pateant communia queque
Porro nichil possum tam dampnosum reperire
Quam spreto domino circa mundana vacare
Qui vacat his (mundanis) animam perdit consumit et ille
Corpus propter opes que sunt in fine favillae
Est hominis meta vite mors: prohdolor: immo
Cottidie moritur: quia nasci concito primo
Incipit ad mortem tendit: cur ergo vocatur
Vivere sic vita: cum vivens sic moriatur
Rursus homo moritur quia curis cottidianis
Se necat ut vivat: moriturque vivus homo vivens
Delicijs: fugiendo deum moritur quia mortis
Cudit opus: mors ecce venit, mors eliminat mortis
Qui vult ergo sua vita, quam nulla sequetur
Mors: mundum vitet, semper que deo famuletur
Rex erit in celis regnabit perpetuo nam
Is sceptrum regale feret, regis que coronam
Est certe servire deo regnare: probatur
Ergo rex esse, quicumque deo famulatur
Est etenim: sed rex cui gloria nupsit inanis
Non regnat proprie cum serviat ille triumphans
Hinc ego ne peream Christum precor ergo rogare
Ut secum valeam regnare sua bonitate

Hic commendat dominum Willelmum de Kygnes prepositum Aurien(sem) et ei condolet sui infortunium

Scribere me monuit illum presumptio quedam
Cum me non novit: cuius dona dignius ut edam
Non sum: cum superat velut omnes rosa [illegible]
Aula scit referet in qua prefulget honore
Prepositi: mitis est: multo mitior agno
Prepollens meritis preclarus sanguine magno
Nescit enim in rerum natura sim: tamen ille
Me vidit puerum dudum post dona mamille
Nec meminit: quare non audeo nunc apud ipsum
Accitus instare, qui me iuvet in cruce fixum

Inter cetera mala hoc habet stulticia proprium quod semper incipit vivere. Senece xiii epistola ad Lucillium.

Stultissima spes adolescentis ... sperantis se diu victurum. Quid enim stultius quam incerta pro certis habere? Quod enim illa etas multo plures quam senectus mortis habet casus: facilius in morbos adolescentes incidunt, gravius egrotant, tristius curantur. Subdit: Mors etiam contingit adolescentibus adversante et repugnante natura, et ideo gravius est. Senibus vero tempestive sponte nulla vi adhibita veniens ideo levius. Tullius libro de senectute.

Fallitur ergo quisquis ... servitium non ... quam sub rege pio ...

tormenta
In cruce coniugii dico: et vivit absque medela
Est hec crux, restat michi sola loquela
Ne loquar: hoc habeo solum. Sed ne petronilla
Audiat hec, timeo, cum sit quedam tygris illa
Me lapidaret ea, si sciret que loquor. Unde
Sibi verba mea celentur, posco profunde
Quid mirum si litigium timeo muliebre
Nil gravius, cum funebris sit duplice febre
Pestes femineas cur uteret hic recitare
Sintus equoreos possem levius numerare
Hinc taceo. Sed denoueo mundi stationem
acquisitas
Delicias et divitias partas per agonem
Est mundi vivida lues mater viciorum — Hic detestatur statum mundi
Janua peccati, nutrix et origo malorum
Seducens homines precio baratri chimista
In tenebris lucem simulans mendaxque sophista
Abscondens sub pace dolos, in felle figurant
Dulcia de mundo, qui non nisi devia curant
Proh dolor in mundo video miranda. Qui ipsi — Hic loquitur contra prelatos desec
Qui presunt, ut nos conservent, sunt in eclipsi
Multo maiore quam nos predatur ovile
Presul sub specie pastoris, et ille sedile
Vt pater usurpat, qui nec pater est neque pastor
Immo lupus silve lupiorque me iudice, castor
Excoriat presul, eius certe officialis
Scriptor et assessor et quisque ministerialis
a pasco pascis
Nam solet active dici pastor quia pascens
Sed nunc passive fertur quia pascitur hiscens
Turpiter ad dona prelatus nec satiatur
Cuncta vorando bona, quod turpius esse putatur
Et de prelatis quorum sunt facta prophana
Cunctis pensatis et conversatio vana
Dimisere greges sine garda, concommitando
Cum pompa reges extra sua castra vagando
Dne vacue magis curant regalibus ipsi

Et formosa gloria mundi quia tota fugiemus honor quam nomine mane. Platus qui presse cepit presse recusat. In lib. libro alexandria

Ve populi plagis bona vastantes crucifixi
Quicquid habent ultra victum vestemque probatur
Furtum: pauperibus id habent ut distribuatur
Ergo sunt fures quoniam nil pauperibus dant
Thesaurizantes sed magnus ut sibi reddant

Elemosina non tam accipientibus prodest quam dantibus. Seneca

Ve ve prelatum qui spiritualia vendens
Se negat atque suum pro donis dona rependens
Gratis preberi debet prebenda probo que
Sed precio datur et reprobo fraus est in utroque
Ve prelato cui non prebendare detur
Indignum dantem solum quod dat ut sibi detur
Non nisi preberi prebendam ut scio prebet
Ergo prebende precium vel prebeo debet
Nomen probere quia preberi mediante
Debetur precio queuis prebenda nec ante

Venales hodie prostant instar meretricis
Prebende solum nummis dantur de amicis
Symon emit Gyezi vendit altari dei factoque
Te des vel facias sibi collidunt in utroque
Petrus obit Symon vivit quod nemo petrisat
Immo procul dubio totus clerus symonisat
Ergo suo viduata Petro cum sit sine scuto
Lugeat ecclesia Symonis subiecta tributo
Ve ve Symonibus prelatis dico prophanis
Ve ve muneribus corruptis quottidianis
Istis non socio certe dominum meamensem
In digno solio sanctitatis largior ensem

Quomodo Symon magus voluit emere spiritum sanctum habetur in actibus apostolorum capitulo …

Quomodo Gyezi famulus Elisei prophete voluit vendere Naaman principi regis Syrie et curam quam de eo fecit Eliseus habetur iiij regum capitulo …

Hic loquitur contra Religiosos

Mirari non sufficio quod religiosi
Multo plus hodie sunt quam nunc deliciosi
Expendunt in equis in avibus in canibus mulierum
Vestibus in dapibus in potibus omnia rerum
Ut fateor spoliando subs sunt asperiores
In duplo quam sint tyronnes et hispiores
Unde velut quondam monarchie omnes voluere

lxvii

(monachie)
S ubdi: sic hodie sub eis vult nemo manere
(nunc) S erit de mehylo claustrum, quia qui monachantur
I n claustro minime resident, sed ubique vagantur
I n reprobis quod sepe locis nunc in placitis que
V rbis mercatis habitant: magis otia quisque
C urat quam claustrum: vah: nunc in Parisiensi
N (nullam) ulla reguli: romana: sicque remensi (curia)
I nnumeri monachi causantes (placitantes) nunc in curia
V ivere pacifice vicinos (suos) non patiuntur
I nfesti monachi nec cetera crimina pando
Q uam minime recolunt quod dicitur a relegando
R eligio: monachus et monos: nam monachi manum (grece unitas) (vero) (debitum) (unum nunc est)
Q uis sic dicti non percipiunt monachi nam
I nfames (sunt) reprobi dampnandi sunt quoque vite
(vagantes i. girovagi) L ubres (i.) gyronagi sunt multi sarrabaite — Sarrabaite teterrimum genus est monachorum qui nulla regula approbati adhuc operibus servantes fidem mentiuntur deo per tonsuram qui bini aut terni aut singuli non dominica sed sua inclusi quibus pro lege est desideriorum voluptas
A bbates quos tamen suos deponere vellent
D. nocti die faciunt (abbatem) omnimodo crassi repellent
(hoc fuerit) (hec excusat eos) Q uare non: Abbas si nunc miser iste caretur
C uius sensus austerus erit quasi non monachetur
P inguia manducat et vinum bibit meliora
I n camera solus: sed et (illi monachi) qui voce sonora
C antant atque legunt vigilantes nocte dieque
E suriunt: inde surgit discordia queque
A bsit (nunc) ab invidia puto quod discessio surgat
N am non vel raro claustri professio purgat
E st consuetudo conventus collegiique
C ontra rectores (suos) insurgere semper inique
Q uod vidi testor rectoribus insidiantur
S emper: ut inveniant causas quibus amoveantur / fuit rectores
Q (cause) ue si defuerint fingunt mendaciter illas
C ontra rectores furtim querendo cavillas
N egliter immemores estis sancti benedicti
C (Regule) anonis: o: monachi miseri inferi maledicti
I n pluribus (vestrum) loquor non in cunctis: quia multos
N os laudandos divino munere fultos

Hic loquitur contra milites

O miserabile illum qui credibili & rapine potenciam exercuit qui suspecta sibi cuncta reddidit, tam extra quam domestica qui ubi circumspexit que fecit que facturus est sepe mortem timet sepius optat. Seneca de clementia ad neronem

O de militibus nil certo nobile dica
Posse: lupis alijs superiores (dominatores) sint: Jmmunia
Ecclesie plebique dei: licet instituatur
Scilicet ecclesiam similiter ut tueatur
Ne plebem minuam: dic miles pro fide nostra
Nunquid nouisti quod Rex Nabugodonosor (rex quod dimelis capitis)
Bestia per septem fuit annos: predo bacelles
Hic quia prefuerat: Jmmo (nouisti): si dicere velles
Non vitabit mortem iurare tenetur

Milites aut timidi sunt qui superantur dicunt periculum et deficiunt multitudinibus et passionibus. primum .ii. fugiunt. ethicorum iii. philosophus

Miles: ut ecclesiam defendat: nec patietur
Jura rei publice succumbere: sicut habetur
Plane per iura: manifestius ergo videtur
Perimus dici debere: nec ecclesie res
Defendit: nec rem publicam: sed iam sibi vires
Jmprobus (miles) assumit ut prorsus devoret illas
Totum namque rapit vir dimittendo famillas

Miles dicitur quasi

Mille lorano non (dicitur) mille valens: his ergo diebus
Miles dicatur ut rex (sit) consimili rebus
Mus econtra dudum consueuerat ille
Exponi: miles de voce valens quia mille

Hic loquitur contra Judices

Jniuste quoque ligatur iustus et iniustos absoluit curia mendax. Jn alexandreide libro .ii.

Ve. ve: Judicibus fractis dono vel amore
Condemnabuntur eterni Judicis ore
Partes illi debent magis ergo timere
Nas homo condemnat ut libra sit equa statere
Judicij xpi sit presens ipsa figura
Jm sacrosanctis scripturis ne data iura
Evertant: dominus clemens ut iudicet: Jste
Dicet corruptis: Constantibus ecce videte
Ergo mirabiliter ego miror qualiter ipsi (Judices)
Mitjuntur (judicium dei): dum Judicium pensant crucifixi
Verbo: ut vinum prostat venale in taberna
Sic sunt Judicia venalia nostra moderna
Nil hodie michi iura valent nil vis rationis
Et timet ipse deum Judex facit omnia donis (secundum dona)
Nam precibus vel amore plicat: quippe (illi) qui pinguius iste (Judicium)

Sed quis est tandem qui inopis et optimi viri cause non ante ponat grandis viri fortunati & potentis a quo enim determinato fore expeditior atque celerior in eo ita voluptas est propensior corruptiores sunt mores eo depravati admiratione divitiarum. Tullius libro .ii. de officiis

Neque contra rem publicam neque contra iusiurandum amici causa vir bonus faciet etiam si iudex fuerit de ipso amico. Ponit enim personam amici cum induit iudicis. Sed tantum dabit amicitie ut amici causam malit esse veram, et ut orande litis tempus quod ad leges patiuntur accommodet. Cum autem iuramento sententia dicenda sit meminerit se deum testem adhibere. Tullius libro iii. de officiis

Vixerunt palmam domini sunt et trimegisti
Non qui ius potius habet in re victor habetur
Sed qui dat melius: nomos non iura tuetur
Iudex corruptus data munera non rationes
Exterior iniusti censoris conditiones
Quid de causidico possum tibi dicere: dici
Rebus enim similis vel par vili meretrici
Immo vilior est: quia si meretrix locat anum
Hic vendit linguam, quod plus reor esse prophanum
Cum sit enim lingua membrum preciosius ano.
Nulli causidico credo iuveni neque cano
Qui causidico corrupto munere credet
Hosti cum partis spe muneris arma sue det
Ultro succumbens illi: quid proditionis
Est signum maius: Sed non mirum: quia domus
Sanguine contento postergat sepe parentes
Et alienigenis preponderat ille clientes
Muneris ardore: Nullum sibi censet amicum
Ni dederit: Sed habet donantem pro patre: Scytum
Ignotum: Quo magis est munerabile munus
Tanto propinquior dator est, licet Anglicus unus
Dum sit pingue lucrum, mendacia ficta colorat
Ut parti placeat, quasi sciret cuncta perorat
Exacuens linguam tamquam gladium violentum

Legum pervertens sensum fingit nova iura
Est sed exhauste cessat cause sibi cura
Mox michi maior hosti litis spondet dare palmam
Ut sibi muneribus ungat par utrique palmam
Versutus sic quod duas conservat una dolose
Ergo nimis miser est qui credit causidico se
Innuit enim pro posse bonam mitere querelam
Sospitat idest pinguem: que posse ferre medelam
Ardenti cordi: quia inest gutture eius
Morbus quod pingue minuens cause minime ius

Iudex dampnatur cum nocens absolvitur. Seneca
Hic loquitur contra causidicos
posterga(t) vel post tergum ponit

pro penam

Diligit aut curat: nisi dem sibi verbere ventum
Fidus in hoc tamen est quia bursas ipse clientum
(repletas) Ydropicas curat illas vacuando: crumenam (bursam)
(replendo) Ydropiando suam maris exhauriret harenam
Libre vel marche licet essent quinque capilli (maris)
Credere qui vellet ipsi: nil sufficit illi
Vestibus ornatur preciosis ut videatur
(causidicus) Se prudens: magnus habitus non azo lucratur (sapiens pauper)
Purpura causidicum vendit: Si dixero verum — versus iste est de Juvenali
(insipiens) Virica vestitus medium superabit Homerum

C. Non causidicos nomi quia causidicus sum
Sed michi causandi comunix mea subtrahit usum (petra)
Quomodo tractare possem causas alienas
Cum meas nequeo: tenet uxor me per habenas (causas tractare)
(uxoris) Sub cuius cura cum sim totaliter ipse
Me curatorem causarum jus vetat esse
Qui cura regitur aliena quod sibi cura
Alterius detur prohibent civilia iura

Hic loquitur contra doctores in medicina

Hec dico nostris doctoribus in medicina
Mendosis: cupidis: quorum natura canina
Est: vivunt sicco: soli conantur habere
Cunas: Sed non est in causidicis ita vere
(quum) Si sint in causa duo vellent quatuor esse (causidici)
Qui quinis audi soliti sunt tamen esse (sit)
In mensa leti querunt que cibos meliores
Lectos socios et potus nobiliores
Non dant festucam de custibus: V. sed avari
Languentes medici sat non audent epulari (satiati)
Flentes expensas: tenet illos vi per habenas
Tristis avaricia renuens aperire crumenas (bursas eorum)
Egrotant semper ut dicunt: ecce repleti
Sunt nimis: aut plein branco vel trunatte: leti
Nunquam: Sed estes et soli: phy, phisice sana
Te prius ut possim tibi credere: pallida rana
Ne credam medicis non plus vivunt hodie: quam

Bona valitudo iocundior est hijs qui ex in morbo recreati sunt quam illis qui nunquam egro corpore fuerint. Omnia desideria magis quam assidue percepta delectant. Cicero iii gradus egre populo

Avaricia fidem et probitatem ceterasque bonas artes subvertit et pro hiis superbiam et crudelitatem deum negligere omnia venalia habere docuit. Secunde res sapientum animo fatigant.
Avaricia pecunie studium habet quam nemo sapiens unquam amavit vel concupivit. Hec quasi malis venenis imbuta corpus animumque virilem effeminat semper infinita insaciabilis est neque copia neque inopia minuitur. Salustius in Katilinario

Noe. Sunt causidici mites: medici quoque neque
Urine sputis et stercoribus medicina
Prona vacat: cuius cameraria summa latrina (servitur)
Est: cum clisterio: phy: physice pallide fede
Vilis et abiectus es: ab aula presto recede
Cottidie fallunt ars et praxis medicine (operatio)
Si tres evadunt septem dant colla ruine (infirmi; pereunt)
Nil scit enim medicus nisi solum vaticinari
Instar pastoris errat dum vult operari
Quid mirum: fallunt urine tempora signa
Et pulsus: non est hec artis nomine digna
Serapion Rasis Ysaach Galienus ypocras
Nil hodie prosunt: medico dampnatus homo cras (hodie; infirmus)
Surget et evadet: Stulti sunt qui medicorum
Se manibus tradunt. Iacet ars et praxis eorum
Quid de burgensi dicam vendente michi: cum
Pondere fallaci: iurat periurat amicum
Venditor ignorat: cuius grave fedus in anno (burgensis)
Bis superat sortem crudelior est quam tiranno (capitale)
Fenore cum patriam totilem devoret ille (per fenus)
Quo census terre venduntur castraque ville
Iugiter extruunt actores fenora feda
Heres tamen heredes non ditat sordida preda
Sure: doleat miser ergo fenoris actor
Legis utriusque docet ut sacra pagina factor
Ve tibi prave miser quanto plus dives habebis
Tanto plus mundum dimittens inde dolebis
Infernum penas miser usurarie cerne
Lucis perpetue plausus scrutando superne
Mundum mortalem curarum triste quam pondus
Flebis enim flebis nisi prorsus sis furibundus
Quicquid dicam: sunt usure sine fraude
Multi burgenses validi digni quoque laude
Parcant ergo michi domini super hijs rogo tamen

Hic loquitur invective contra agricolas

Mali medici est desperare ne curet. Seneca de clementia

Non minus principi turpia sunt multa supplicia quam medico multa funera. Seneca de clementia

Non est in medico semper relevetur ut eger. Ovidius de ponto libro primo

Hic loquitur contra burgenses

Fenus est illud quod usurarius accipit ultra sortem

Vilius argentum est auro virtutibus aurum. O cives cives querenda est pecunia primum virtus post nummos. Oratius in epistolis

Multis occulto crescit res fenore. Ibid.

Illiberales et sordidi sunt questus mercenariorum omnium quorum opera non quorum artes emuntur. Est enim in illis ipsa merces auctoramentum servitutis. Sordidi etiam putandi qui mercantur a mercatoribus quod statim vendant, nichil enim proficiunt nisi admodum mentiantur. Tullius libro primo de officiis

Tollendum est ex rebus contrahendis omne mendacium tam emptor quam venditor, si ad loquendum venit non plus quam semel eloquitur. Tullius libro iii de officiis

Male parta male dilabuntur. Tullius ad philippum libro

demum ad voluptates agricolarum quibus ego incredibiliter delector que nec ulla impediuntur senectute et michi ad sapientis vitam proxime videntur accedere. Habent enim rationem cum terra que nunquam recusat imperium nec unquam sine usura reddit quod accepit. Agrorumque ornatu et bene culto nichil potest esse uberius nec ipso ornatius. Tullius libro de senectute

Omnium autem ex quibus aliquid acquiritur nichil est agricultura melius nichil uberius nichil dulcius nichil homine libero dignius. Tullius de officiis libro primo

Agricolas essem satis ausus magnificare
Quippe labore suo viventes: sed decimare
Assuevere sua domino male fur decimarum
Cham vivit adhuc hodie pater agricolarum
Ve. ve. sacrilegis villanis regnat in ipsis
Livor edax ipsos iugulans que livor eclipsis
Fertilior vicina seges meliorque videtur
Semper eis sicut Ovidio probante canetur

Juvenalis
Maiorque videtur et melior vicina seges

Fertilior seges est alienis semper in agris
Vicinumque pecus grandius uber habet
¶ Vah: de ruricolis agrarum conqueritur lex
Ipsos condempnans fit eorum quilibet exlex
Ignorant precepta dei ius ecclesieque
Rectum nunquam vel raro petunt, qui iudicat eque
Et quid plus edam vivunt ut bestia quedam
¶ Omnes pensi status nullum michi sentio tutum
Ne mundo peream deus ergo sit michi scutum
Per mare mundanum vivo naufragus sine remo
Prolongans in quo vivit sine crimine nemo
Certo timeo nam ferre motus diuturnus
Horas quippe fleo nocturnas atque diurnas
Iudicant hoc facies quod ego fleo nocte dieque
Nulla michi requies michi sunt contraria queque

Hic commendat dominum R. fratrem domini Morinen. Abbatem de Bosco

Proh dolor in crisse detentus ego bigamali
Pace queror carmine lacrimans domino speciali
Scilicet Abbati du Bosc domini Morinensis
Carnali fratri cantat ingens Bolonensis
Dicens se patriam precium claustrale intrisse
Nullus et egregia gignentis gaudere ipse
Qui gaudere debent canonici de
Bosco: cum regere velit ipse domum: quia fide
Illam conservat cum libera facta sit illa
Primitus ancilla non dissipat hic sed acervat
Edibus est custos adversus Teruanienses

termicienses iudicatis

Q uos nimis Iniustos censebis si bene pensas
E st mala dicma gens bellica Termiciensis
C um sine dagma sit ibi cuiuslibet ensis
V iuere de proprio, que nescit gens mala quedam
E st in Termicio proprium reputans sibi predam
L audant ista tria vel quatuor hunc documentum
E st de bolonia mores et origo parentum
E st certe docilis docet et vult iste doceri
I n cunctis habilis nec querit iter nisi veri
A ttentus studuit scripturas semper amando
Q ui non erubuit a paupere discere: quando
C eperat hic aliquid statim sociis reserabat
O bscurum si quid erat absque rubore rogabat
D octorem metuit et amavit eum : Sociisque
S e mitem tribuit et gratum : Sic sibi quisque
I n templo primus erat hic studiique labore
E stis postremus surgens surgente priore
S ic viguit studio studii legit quoque florem
C uius ingenio maior deferret honorem
N ovit enim quantas parit ipsa scientia karis
P er studium gazas pia largis hostis avaris
H ec est gaza poli summus thesaurus mundanis

C lausa perit diffusa redit nisi sit publicata
L abitur adversans pigro vigilique parata
H ec omni plenumque bono celestia donat
T radit terrena Regit Imperat atque coronat
I ure suo sed nunc fallax possessio rerum
V ilis fermentans mores super omnia merum
O btinet imperium paupertas est in agone
A rs iacet et studium probitas perit ambitione
E rus mundanus quo in vana deperit hora
I nnumerisque modis : Sed amenans atque decora
V ultu siderea veneranda scientia : furis
N on timet insidias nec edacis pabula cyuris

Johes archiem

Cum peteret vere studij thebanus athenas
Phus crates notusque potentibus olim nen
Collegisset opes secum dissuadet amicus
Pondera in mare jacit eas ne inuersaret ab illis
Passus ut expensas expensa pecunia pessima
Pessima efficitur intraque ut naufragatus
Naufragij saluus fieret cum tenderet illo pena
Eadem democritus studijs attensus auari
Sacra deos suos loculos abiecit abiecit diuitias
distribuit census libris que exercitat mineruam
Soluitur insito consurgentis mathematica philo
plena sophismaticis que opus ieiuna anime
finimus grandi contemptu pallade doctus

Religio est que superioris cuiusdam nature quam diuinam vocant curam cerimoniam que affert. Tullius rethoricorum libro

Magnificentia est rerum magnarum et excelsarum cum animi ampla quadam et splendida propositione cogitatio atque administratio

Gratia est in qua amicitiarum et alterius officiorum memoria et alterius remunerandi voluntas continetur. Tullius rethoricorum libro

Cur ergo vestra omnis gens respuit huius
Diuitias stabiles et sanctus lumine cuius
Tam celum quam terra nitet spernendo caducas
Mundi diuitias quibus apte comparo amystas
Euomitur stomacho turbato amysta comesta
Sterrorat illa dapes pungendo fitque molesta
Hic et opes quidam sapiens ut dicitur aurum
In mare proiecit studij ne perderet laurum — *exemplum ad philosophi ... obstitit diuitie*
Posset ob id Salomon quam (diues) fore philosophari
Maluit: hinc meruit donis ubicumque beari
Ha: cur intrauit hic (abbas) claustrum religionis
Quem ditauit proprijs sapientia donis
Hunc nisi claustralis professio surripuisset
Vt rex equalis vel minor frater fuisset
Res est magnifica quod in isto pagina tota
Fulget Canonica nec deficit ut scio Jota — *littera minima*
Castrum Bolonie per amabile dulceque notis
Est: et amicitie plenum notum que remotis
Partibus fide probo sat gratius est quia fidum
Sim nostro (fratri canonico) Jacobo gemme cleri Godofridum — *de buillon*
Florem militie genuit cum fratribus eius — *bald. de volsos et Eustatio*
Nec sue patrie dat nomen Bolonie nis
Ergo locus (Bolonia) prebet predictus quod venerari
Hic (sed mormen vel abbas) merito debet et nomen magnificari
Hunc (abbatem) extunc noui quod habebat in ore camillam — *dictam*
Quem domino doni: uitam sanctam fouet illam
Predicat et facto plusquam verbo licet ore
Predicet instructo verbi penetrante sapore
Mellifluo placide statim cor suscipientis
Que sermone fide replet ac summis alimentis
Ex solo pane non viuit homo: sed ab ipsis
Verbis diuinis que si desint fit eclipsis
Victus celestis: nichil est tam deliciosum
Quam sermo domini satians: hinc certus ego sum
Iste (abbas) potens verbis linguam dum soluit ab ore

Seminat unde cibat aures, animum que sapore
Largifluus satiat. Ita fit sermone modestus
Qui pensat verba, librat que silentia, gestus
Ponderat: unde pudor frontem signet, nichil iste
Profert: nec verbis iactat se more sophiste
Non sua verba terit vel strangulat, immo tacendi
Scit tempus servatque modum formamque loquendi
Cui quid ubi, quando cur qualiter absque colore
Nil profert, sed res satis est moderatior ore
Cum nichil hic faciat, nisi presciat esse valoris
Fidus amans, pacis que sator, nutritor amoris
Lurere per dicum metuit: vultus meretricum
Spernens non modicum, quem vobis reddo pudicum
Corporis et mentis penitus viget integritate
Omnibus attentis superat quoque sobrietate
Cunctos: virtutum reliquarum munere fultus
Eius enim mentem signat constancia vultus
Est tamen hic iuvenis, senius morum gravitate
Sumpserit annua senis, nulla mundi levitate
Vana seductus, viret etate, mente senescit
Anticipat fructus floris primordia, nescit
Que sua sunt etas, proprijs lascivia donis
Privatur: etas mutare timens rationis
Sic omni ratione metet, delibrat ante
Factum, quicquid agit ratione magistra comitante
Nil subito facit iste, suos examinat actus
Sic qui post factum nunquam remanet stupefactus
Moribus iste viget patris matrisque suorum
Sed cum magna viget nostri languam massa dolorum
Et placeat brevitas presentibus hic ego sisto
Et ipsius bonitas omnis consistat in isto

Vir prudens, vir felix, dulcis amice
Deprecor extenso vos guttur de bonitate
Confidens vestra similis si forte dolori mei
Sit dolor: immo nulli bigamus par sive palestra

Seneca vi epistola ad Lucillum
Verecundia boni in adolescente signum
Rubore scio quod et firmissimis quoque
viris subditus affunditur magis
quidem in iuvenibus apparet
quibus etiam plus caloris est
et tenera frons. Nichilominus
veteranos et senes tangit.
Seneca ubi supra

In omnibus medietas est laudanda
extrema autem non ita, nec laudabilia sed vituperabilia sunt
philosophus ii ethicorum

Recta ratio est ... omnia ... consonantia rationi philosophus
primo ethicorum

Hic orditur ipsi domino Abbati
suum infortunium

Horridior: domine venerande videte
Huius enim metes sunt introitus libitme
E de foro dico, templo quoque tractor inique
Et quid plus dico quod ego condemnor ubique
Et fateor verum me monstrant indice (digito) quique
Uxor erat nuper, et erat fides michi prima
Sed qui utrinque super sedi modo mittor ad yma
Heu: quid ego feci: quid ego feci: mulieri
Cur me subieci, spolians me stemmate cleri
O gravius eventus: casus miser: improba pestis
Iam servit qui liber erat: iam factus agrestis
Est: qui prefuerat (magnus) ingens: iam factus egenus
Est: qui dives erat: bigamus nuper amenus
Heu: michi cum peream nuper veneratus in aula
Nescio quo lateam: michi sufficit unica caula
Ut catus ex more fugit illum quando vocamus
Sic ester bigamus frontem signante rubore
Mox confusus abit audito nomine (bigamum) nomen
Nunquam decessibit nostrum: quid durius omen
Omnibus inspectis de nomine quod bigamorum
Onus pro delictis habeo licet unius eorum
Testor quod dicam cleri spoliatus asilo
Omnia sunt hominum tenui pendentia filo
Conqueror inmanum lugendo statum veteranum
Sedque pono manum quando (bombilant) pettavit ad anum (culum)
Nil valet ergo queri iam nil prodest michi flere
Non possum cleri decus amissum retinere

Hic loquitur de miseria mundi

Non sinistra lacrimor tamen orbis dum stationem
Nostrus vimor et nostram conditionem
Vilem deformem qualem vix litera dicet
Nos in peccatis conceperunt genitrices
Nostre: nosque sinus aluerunt de putrefacto
Sanguine visceribus: pariendi tempore facto
Vm uxpere (secunda) pellicula (miseris) nati sumus gemebundi
Prorsus et ignari quos postea sarcina mundi

Omnis sapiens liber omnis servus stultus. Cui lege imperabit, qui non potest cupiditatibus suis imperare. Refrenet primum libidines, spernat voluptates, iracundiam teneat, avariciam coerceat, ceteras animi labes repellat, tuncque incipiat imperare cum ipse improbissimis dominis, dedecori ac turpitudini parere desierit. Tullius de paradoxis

Dum satis inseris memorato ista bona
Maximianus

A ggravant excercitium dolor et labor anxietates
O b peccata premunt, sumus hic in carcere: vates
C onscripserunt quod nemo diem sibi perficit unum
O mni offenditur nomine: nec demo tribunum
Q uanto ditior est aliquis tanto graviores
S ustinet is curas: onerant nos res et honores
Q uod nos sumus infelices: quod miseri: quod
I nfortunati: non possem dicere cunctis
V t volatilia celi vivunt tamen ista
N on nent nec serunt: nec nomos dat sibi cista
H erba viret floret redolet: dat plantaque frondes
F lores et fructum: nos autem stercora fundes
V ndique merdosi dum pensas quid sumus unde
V enimus et quid nos erimus nos culpa profunde
O s aures nares oculi nostri reliquique
C onductus sordent. Quid plus: dampnamur ubique
V nde superbimus ergo: dum tempus adimo
T otum: momento certe non vivimus uno
H innia nunc dies morienti prima videtur
O mne quod preteritum tempus sit somnus habetur
A nni mille velut hesterna dies reputantur
M ors venit et properat ut carmina testificantur
S i quis enim furis adventum preciubitaret
N unc custodiret res atque domum vigilaret
E rgo cum certum sit quod mors insidiatur
D e horam nullus habeat cur non meditatur
E t vigilat semper homo: nil valet hic tamen mundus
M ors instat scelera dampnant grave urgere pondus est
T endimus in terram fluvii preperantius amnis aliquis
E t vermi fatear nichil est velocius annis
L abitur occulte fallitque volubilis etas
C onstat quod moriar sed vite nescio metas
M ors instat qualis locus ignoratur et hora mortis
I n gemmis aurum et opes vires facies que decora
S ubsunt religio lascivia vox quoque canora

Et timenda mors est semper timenda quod in tempore mortis exemptum est. Bern. epistola ... ad laicos

Mors terribilis est his quorum cum vita omnia extinguuntur, non his quorum laus emori non potest. Tullius de paradoxis

Mors dum servis, mors sceptra ligonibus equat, dissimiles simili conditione trahens

Pompa, carnes et auor palefridus et aurea sera
Est mors ante fores, Mors pulsat ad hostia. Mera
Omnia delentur, Mors nescit parcere forti
Omnia pretereunt, nichil est durabile: Cursus
Ultimus ad mortem post omnia fata recursus
Mors capit et iugulat equaliter undique quosque
Compositos mores, magnos, paruos, mediosque
Non discernit utrum cum causa vel sine causa
Sed multum miror, Inuadere qualiter ausa
Est Mors femineam postem quoque fluuia rotatur
Est draco ferminini sicutis, vesana viri iugulatur
Sicut destruimur qui pestem nouimus illam
Nec tamen hoc dico propter solam (uxore meam) Petronillam
Cui pia pulcra foret, petra dico quod equiparari
Posset. Velere: vel unius Barba vocari
¶ Sed quia cuncta iacent nisi fota dei pietate
Ne mea bella (attrahunt) vincant bramo pro me iugitate
Regem celorum vos deprecor ut michi donet
Regnum regnorum, dyademate me que coronet
Est corruptibile corrumpi, quodque necesse
Ac impossibile est per punctum temporis esse
Hic sine peccatis. Ergo quare remanere
In tempestatis tenebris vellem: vel habere
Omnia merque mori: mundi gazis spoliatus
Bemundi decani: morietur ad alta leuatus
Eius vel forte prius. Rex horam non habet unam
Transit enim varius annos mundus quasi primam
Gallus: Rex mundo feno, cuius scio cultum
In (inferni) barathri fundo post eius facta sepultum

Meditatum esse debet ab adolescentia ut mortem neglegamus sine qua meditatione tranquillo animo nemo esse potest cum certissime sit moriendum et quo tempore incertum. Tullius libro de senectute

Hic comendat Martholl. dominum Jo. de Lugni Officialem Matomen

Hec elegie claudi bonitas nequit Officialis
Cum tante laudi non sufficiant. Volat alte
Pecimatis morum domus, valor huius ubique
Lingua malignorum quem redere nescit iniquo:
Cuppe: redarguitur mors istius bonitate

Vy.

Cin. n. scit

C uius enim scitur probitas longe prope late
Q uis sit iuvenis secum gerit arma pudica
E t sapit acta senis: amat iste suos. Nec amici
V ultum spe precii fortune tempore tradit
P roh: precio quesitus amor cum munere vadit
E t quantum durat largitio durat amator
P rostat talis amor qui sic amat insidiator
E st et predo: quia semper querit spoliare
E t mox post spolia fugit. O: sic nescit amare
H ic [efficaciter] de quo tracto quia semper amando fit unus
P ersonam [virtutum modo] duntaxat amat non labile munus
H ic preciis et precii venali lege relicta
L audandos quos novit amat facie sine ficta
H ic scit enim quod ubi metitur munus amorem
N on est vera fides furti parit immo colorem
D anda dat hic raro promittens verba rogantis
A nticipat donum quoniam dilatio dantis
M unera diminuit ne sit res empta rogando
D at cito. Sed cui dat [dat] videt et quid quomodo quando
I n cunctis retinendo modum loca tempora cernit
R es et personas bona comprobat et mala spernit
E t scio gessit se semper per cuncta modeste
L egis precepta servans quia vivit honeste
N ullum ledendo que cuique suum tribuendo
¶ A rtis per trivium gradiens: per quadriviumque
H ic sibi vix socium reperit sic sentit utrumque
¶ H ic in grammatica documentis pretitulatur
Q ua ratione regit pars [pars a parte] partem: qua regatur
S cit: rationes insuper modorum significandi
Q ue scit ociosa: pro contra unumquodque probandi
E st bonus ortographus: accentuat ut datur positis
A ccentus norma: metri ius omneque noscit
E t scit quomodo se defendit queque figura
A rtis grammatice: Quid plura: scit omnia iura
¶ I n logica summus reputatur: et absque pari: que

Illud amicitie quondam venerabile nomen prostat et in questu pro meretrice sedet. Diligitur nemo nisi cui fortuna secunda. Ovidius de ponto libro ii.

Quid de quoque viro cui dicas sepe videto. Nam semel emissum volat irrevocabile verbum. Qualem commendes etiam atque etiam aspice: ne mox incuciant aliena tibi peccata pudorem. Oratius in epistolis.

Si beneficia in rebus non in ipsa beneficiendi voluntate consisterent, eo maiora essent quo maiora sunt que accipimus. Sed autem falsum est. Non nunquam enim magis nos obligat qui dedit parva magnifice, qui regum opes equavit animo, qui exiguum dedit sed libenter, qui paupertatis sue oblitus est dum meam respicit, qui voluntatem non tantum iuvandi habuit sed cupiditatem, quod totus venit quod facili quod plena manu datur non contrahunt. Sed a quali prospiciendum. Seneca de beneficiis libro primo.

Inopi beneficium bis dat qui dat celeriter. Seneca.

Insuave est beneficium quod diu inter manus dantis hesit quod quis vix dimittere visus est et sic dare tamquam sibi eriperet. Primum est a negante. Seneca de beneficiis libro secundo.

Cum homines inferiores in rebus humilioribus et infirmiores sint bestiis hac in re maxime bestiis prestare videntur quod loqui possunt. Quare preclarum quiddam michi videtur adeptus qui in ea re hominibus antecellit qua in re homines bestiis prestant. Tullius rethoricorum libro i

N falsa verum discernens est dia cun-
A rti: diffinit, partitur, colligit, unit
H ecque suos firmat socios et cuspide munit
O mnes parvisus logicantes sunt copitelli
H uius respectu logices qui gratia belli
O lim tota fuit: quam si logicaret haberet
N unc quam tunc sat opus: sed nunc minoribus heret
H ic in rethorica flos est: ibi si bene pensem
I stum: non habet ipse parem preter Carpulensem
O rnate breviter loquens est mente profundus

Marcus tullius cicero fuit optimus rethor

T ullius hic fert lingua modum, sententia pondus
H ic est pitagoras numerandi summus in arte
Q ui scit quomodo res divise, quomodo facte
S unt a principio mundi: scit et unde monetur
I llius natura: nec non ventura prophetat
P lurima per numerum, per quem scit et omnia rerum
D eservit cum sit supremus in astronomia
I n quo tota viget sicut scio philosophia
S ummus nature camerarius hic reputatur
N il in tellure, sub celo, nil quoque creatum
Q uin sciat hic causas: cuius mens it super ethra
M ox portas clausas reserans: sed per mea metra
V im non expono reserandi posse, sed quare
H ec domini dono procedunt exposita, re-
A strorum via que sunt erratica, fixa
N ovit: que lite pereunt, que sunt sine rixa
Q ualiter hec illis pareant, quo tempore: rursus
S igna, potestates, causas et nomina: cursus
N ovit et istius vires totaliter artis
Q ue Solis spera, via Lune, semita Martis
M ercurii quid iter: Venerisque, Iovisque: quis orbis
S aturni: que sunt bona, vel que dissona morbis
D t nichil hic de contingentibus ipse reticet
C um religius dicit quis spiritus exeat ethram
C eli: quid plura: secreta scit astronomie

Omnia: nec non et totius philosophie
Musicus iste satis bonus est: quia musicam iste
Et docet ars cantus / novit que modos citharizte
Quomodo mutata canitur: et quomodo molli — Carmine amat quisquis carmine digna gerit. Claudianus
Vel quadrato: claves: et quomodo tolli
Parcir retrahi: non debet / quomodo lente
Vel cito proferri: diathessaron / et diapente
Cum diapason: quia primus tonus atque secundus
Qui reliqui septem sunt novit in arte profundus
Cantandi satius tamen est quod vox fateatur
Sic in utroque tamen laudabilis esse probatur
Iste fretum terras mensurat / cernit et ethra
Metiturque polum / certissimus est geometra
Cum rerum fines sub certo limite claudat
Hunc ergo merito / mea presens pagina laudat
Sic est imbutus civili canonicoque
Iure digesti nitus / per clausula vix in utroque (iure)
V mea celari / quum sciret posset eidem
Debet laudari cum sitque peroptimus idem
Nobilis est genere / sed morum nobilitate
Nobilior: vere prefulgens sobrietate
O dulcis, sapiens, venerande / vir optime fide — Hic ostendit dicto domino officiali suum infortunium
Clade gravi moriens. Ego vobis conqueror .. de
Lignis: de penis quas sustineo patiendo
Annus: heu: lenis ad pacis federa tendo
Semper: Sed nequeo (vxor mea) Petrum compescere (pacare) certe
Que me vipereo morsu corrumpit aperte
Penis nulla meis debet mors equiparari
Heu: cum non sit eis requies vellem tumulari
Debeo nunc queri: Sic factus servus ego sum
Os liber fieri iam nullo tempore possum
Qui semel est bigamus eiusdem conditionis
Semper erit: Clamans bigamatio perditionis
Est sine spe reditus: Claudit fune ligatus
Sepe latro iunctus: Sed semper ero ligatus

H eu: bigamum clamo: felicior ergo videtur
F ur ipso bigamo · bigamo quia nulla medetur
C ura nec auxilium. Sed certe sepe fit ipsi
C apto subsidium furi. Sicut modo scripsi
S i Galienus in hic aliquid posset vel ypocratis
I us aut ars hominis per vos retineretur ego cras
M utatus forte. Sed nulla medicamina quero
quis dabit sero quando sepultus ero O ppressus morte peterem medicamina sero
Q uid valet antidotum: quid potio: quid medicine
N isi totum collum tradendo ruine
T ollere nodosam nescit medicina podagram
N ec formidatis ipsa medetur aquis
S ic reputant iura plagam bigami sine cura
N os intelligimus album corvum quoque et cignum
N igrum: Sed bigamus heu: dulce resumere signum
N on intelligitur plene: quia Gregoriana
S anctio non patitur: cum censeat ista prophema
sanctio N et nihil excipiens omni solamine cleri
P rivat eum nequiens hunc consuetudo mederi
I uris imitatur interpres quod recitatur
heu cur quod grex cleri spoliatur honore S ic ego dico fore salvato iure priore
N il valet hic meror crescit dolor immo dolore
Q uanto plus lacrimor tanto plus multiplicatur
S ic dolor unde premor vultus meus attenuatur
H eu quid ego merui: cur bannior a grege cleri
C lericus ipse fui: Vah posset nemo fateri
Q ue sunt in clero mala fraudes perditiones
V ndique pro vero detestor conditiones
C leri. non curo si fiam rusticus ipse
S cit deus et miro quod nollem clericus esse
R usticus esse bonus malo quam clericus essem
P erfidie pronus absit quod dicere cessem
I n cunctum potero contrarius a modo clero
M e minimus ero: Semper laicus fore quero

D' cur deiciant se sponte sua patiuntur
Per clerum laici penitus modo destituuntur
Et servi fiunt quando clero famulantur
Se caudam faciunt licet esse caput mereantur
Clerus habet solum opes modo predominante
Et vacat imperium servit qui reperat ante
Quid dixi: mea culpa deus: mea culpa: recedat
Hec erronea mens mea: nullus in his michi credat
Exaltans clerum dedit ipsi posse ligandi
Solvendi quod deus necnon ius predominandi
Principibus terre statuens super omnibus istum
Cunctis preferre voluit tamquam Trimegistum
Preterea tres namque status hominum nostri statuerunt
Philosophi veteres: nam clerum preposuerunt
Ut reliquos regeret documentis: Inde locatur
Armatus miles ut rem publicam tueatur
Istis agricole subsunt: alii fabrique
Horum namque labor victum largitur utrique
Ergo limpidius scriptura teste vocatur
Et patet ad sensum quod clerus predominatur
Quare debet ei servire genus laicale
Lege iubente dei necnon decus Imperiale
Pro certo fateor nisi clerum prestabiliret
Ipse deus: mox tota fides mundusque periret
Acriter ergo queri lugereque debeo: quando
Amisi cleri solatia me destituendo
Agresti turbe: sociusque relegor ab urbe
Heu quid ego feci fortune: cur ita dura
Est fortuna michi: sua me rota perfida nimia
Fallax instabilis a summo misit ad imum
Amissum rehabere statum nequeo michi primum
Me fortuna ferox ex omni parte querelat
Iam michi contrahitur pellis quatitur cor hanelat
Pulmo rigent lumbi curvatur spina tremiscit
Corpus et ad limen stat mors mens ipsa furiscit

fortuna miserrima tuta est
Nam timor eventus deterioris abest
Ovidius de ponto libro ii°

Fortuna plerumque eos quos plurimis beneficiis ornavit ad duriorem casum reservat .. Julius Celsus lib. iii

Corpus hoc animi pondus ac pena est illo urgente in vinclis est Seneca ad Lucillum epistola lxv

Erumpunt animum prorsus suspiria, luctum
Me conquestus faciunt: fletus lumen michi punctum (*faciunt*)
Vt dignum bravium pugne respondeat isti
Post hoc martirium pietatem posco Christi
Heu: vite (*mee*) tedet animam (*meam*), derisio factus (*ergo*)
Publica posco mori mundano turbine tritus
Displicet hic (*ille*) fedus mundus michi, displicet nunc
Ipsius fedus (*alligatus*): heu: mundum quando relinquam
Nam nichil est in eo quin sordeat. ergo manere
Flens mihi timeo: bone me deus ergo tuere
Qui premente sua pensat penosa flagella
Orchi (*inferni*) perpetua, mundanaque fellea mella
Momentanea: que labuntur qualibet hora
More fluentis aque: baratro (*inferno*) sua dentia lora
Unde venit: quid erit: quid sit: quia spina: cadaver
Gratus olensque: perit estas [illegible]: [illegible]
Quid prodest vanum defuncto gloria mundi
Diis et immundi: quid regum pompa potissima
Postea scrutatur sic sunt dans vela phaselli
Quid sibi lucratur homo querens gaudia celi
Innumerabilia, dulcissima iurgia: vere
Est plenus furia quando contempnit habere
Motibus anchisiasis carnalis gaudia lucis
Sancte pro gaudiis mundanis morte caducis
Que tormenta parant acherontis (*infernalis*) mortis acerbe
In quo nil prosunt medica, cathaplasma nec ibe
Ris es (*dedet*) nil exprecans (*prosunt*), nil principis aurea bulla
Cum sit in inferno: Job teste redemptio nulla
Ergo dum quare mundo vilescere vellem
Heu: quam peccare, malo dimittere pellem
Nam peccata necant animam cum corpore cecant
Et vitam resecant, dolebunt qui modo peccant

Hic commendat magistrum Nicholaum de falckenberga

Quantis offensis, corporisque dolore laboro
Falkenbergensis Nicholaus hec scripsit oro

Voluptas tue magis delectat, extinguitur nec multum loci habet, itaque cito impletur et tedio est et post primum impetum marcet. Seneca libro de beata vita.

Non sunt ea bona ducenda nec habenda quibus habundantem licet esse miserrimum. Tullius lib. tusculanarum.

Corde meo dico lacrimabitur ipse dolore
Cum sine duco sibi sim coniunctus amore
Compar ... ratur amor, cuius hic inde status sit
Describatur noster: Amor ut mentis regula iussit
Eius enim ... ternalis amor non est: quia durat
Et quia dilecti tanquam sua commoda curat
Curat procurat ipsum relevatque cadentem
Nec scit amandi tempore duro flectere mentem
In persona prius mores commutat honestos
Quid laudabilius? eius sine sordibus est os
Non animo facili, non aure bibente favorem
Consentit pravam referenti de socio rem
Immo semper amat dignos, reputans inimicum
Qui sibi diffamat verum socium vel amicum
Ecce bonum signum dulcem gerit atque benignum
Vultum cum facie leta qui per sua verba
Dulcia fit patrie totius amor: nec in herba
Anguis enim latuit: cum sit per cuncta fidelis
Ac a deo valuit, quod eum gens perfida telis
Non est ausa suis invadere: qui probitatum
Fulget perspicuus radiis: Quicquid recitatum
Est in eo manus hoc dictum clausit utrumque
Cordis in arca, suas leges, ius canonicumque
Aurelianis ego sub eodem tanquam scolaris
Hec ipsi lego, qui karior est michi karis
Per quem dilectus, quia semper me veneratur
Quam dilectus sum, nam mea mors duplicatur
Quando saluto meos dominos et dant michi dorsum
Quos michi tanquam deos credebam: quippe memor sum
Prospondor: erumpne presentis: Sic et honoris
Amissi nunc duplicavi puncta doloris
Delent dum revolo. Sed cetera dicere nolo
Ne tempus breve rem totam repetendo tenerem
Propter adulantes tamen ista recordor iniquos
Cum fueris felix multos numerabis amicos

Nil dubie suspectus agit nec falsa amicis
Rumorve auditus contra manes
horrebit strepitus nulla non anxius hora
Claudianus de iiii consulatu Honorii

Absentem qui rodit amicum
Qui non defendit alio culpante solutos
Qui captat risus hominum commissa
tacere qui nequit: hic niger
est hunc tu Romane caveto. Oratius libro sermonum

Expedivi quamvis offendere amicos
audivimus eos qui aliena vicia
aperte dixerunt quam eos qui ea
inserunt. Tullius contra Salustium

Turpe sequi casum et fortune
cedere amicum et nisi
felix esse negare suum
Ovidius de ponto ii libro

Canale fessum est auris quod accepta memorie non comendat. Varro

Non is solum gratus esse debet qui accepit beneficium sed etiam is cui potestas accipiendi fuit. Cicero de provinciis consularibus

Non debet meritis turpis delere vetustas accepti memores nos decet esse boni. Esopus

Hic ostendit eidem magistro suum infortunium

Vere adiuvum est qualitatis

Tempora si fuerint nubila (obscura), nullus erit
Nam michi sufficeret satis inclinatio sive
Auris traditio, visus simplex oculi, de
De Falcoberga scribi Richasius ergo
Noluit a tergo michi cum non det sua terga
Immo privandus est (alius) certe cum sit amandus
Ac inter amicos decies intissimus ille
Ecce libens videt, sed non sub dente maligno
Sed quia mira videt, motu dulcedo benigno
Ridet amorose risum moderamine digno
Inscribens nullo deformans ora cachinno
Qualis ipse locus, tempus, persona reposcit
Dat risus: quorum causas Eusebia noscit
Nunquid honorari debet, quando sociari
Aurelianensi studio domino Aquinensi
Tunc et nunc ipse meruit per singula sic se
Caute portavit, quem cum dominus decorarit
Prebenda propria morum post pontificatum
Hac ratione quia qui consors anxietatum
Extitit, et socius merito fore debet honorum
Non tamen illius retributio fit meritorum
Plene: cum bis terni tome compleverit idem
Eum domino pariter semper serviunt eidem
Gratis loris non spe lucri sed amoris
Lugeo Richasi factus de flore favilla
Quamque tot inuasi magnas pulcrasque. Sed illa
Propter quam doleo communicare quam tribus horis
Credebam laqueo me cepit amoris
Ha: quociens vere cepit simulator amare
Et fit amor verus qui modo falsus erat
Pro pudor: errore meo commotus amorum
Eminimus unus fore credebam: Sed minimorum
Fine fui minimus cum petre (vicoris) captus amore
Factus sum bigamus omni spoliatus honore
Sicut neglectus solet ignis (per) more gravari

Plagisque contempta sit michi dampnificatrix
Consueuit ne neglectus amor: quos ipse retendi
In laqueos cecidi preter spem regrediendi
Heu michi quid feci dulcis venerande magister
Feci defeci faciens vobis ego bis ter
Conqueror et merito quia nemo dolentior isto
Est miser subito vix muscis [ego] ipse resisto
Istum quis vidit captiuum qui domicellas
Et pulcras nouit dilectus ab omnibus - he: las: gallice — vel quid mouet
Non hodie quod heri: periit pars maxima nostri
Quid modo [illegible] censeri possum nisi formula monstri
Certe meum ludum fugit ipsa puella meeque [amasie]
Quas tetigi dudum contempnunt: dat michi queque
Dorsum: turpis anus etiam me concomitari
Aspernuntur: eo quod ego modo plus operari
Non possum: petra [vide] quinum [insuper]: me tractat vnique
Cum nichil in pharetra michi sit: sic dampnor vbique
Proh dolor: humanos ludos laudesque fauores
Et non mundanos amisi prorsus honores
Heu michi: sed quid honor sordens fallaxque prophanus
Prodest mundanus: nichil: ergo cur ego conor
Inde queri: pompe mundi non sunt nisi pondus
Mitibus: rumpe deus ergo moras quia mundus — Longa mora est nobis omnis qua gaudia differt Ovidius libro epistolarum
Non placet iste michi ne me laqueent inimici
Mundus et ipsa caro cum demone prorsus amaro
O quam fallimur profuges qui propter honores — Hic improbat statum mundi.
Mundi … : ipso sunt fertiliores
Tanto plus merent: honor est onus unde grauantur
Et qui prefuerunt dominum seruum reputantur
Quippe: sui iuris cum non sint: immo ligati
Innumeris curis: mundane sedulitati
Subduntur penitus: vitales diminuantur
Inde dies: virtus et vires attenuantur
Magna ruunt ut ait auctor [Claudianus]: tolluntur in altum — Claudianus in Rufinum
Ut lapsu grauiore ruant: caueat sibi saltum

Contempne aliquis omnia pr habere omnia; nemo pr breuissima ad divicias per contemptu diuiciarum via est. Sen. ad Lucill. epla. xviij.

Omnis enim locuples faciet, cui dum morietur
Planctus erit duplex: moriens quia destituetur
Mors hiemet / vernet, aberit cum floribus estas
Et brumam pariet: est nulla morosa potestas
Ergo aut temere lessem magis hic reminere
Gentes innumere mundi viciis periere
Cotidie qz ruunt: michi nunc deus auxilietur
A quo sancta fluunt, fructuosus ollus habetur
Ipsum voce pia precor ergo rogare velitis
Ut picture sua velit aspirare peritis
Scilicet ut lucrum (commune) nostrum velit is bicinare
Rris productam, cum sanctis me qz locare

Hic conqrit magr holl' dno Abbati sce Johis de monte iuxta Morinen

Lacrimor eiusdi sancti venerande Johannis
Abbas: quem vidi quondam puerilibus annis
Indolis esse bone: Sed nunc melioris odoris
Unius persone bonitas Morinensibus oris (regionibus)
Emicat, ut tibi: cui flores religionis
Debent ascribi vir honoris, cor rationis
Abbatum primus oculos nequeo moderari
Cum michi desit lacrimis: Jam luscus enim speculari
Sed modo pro lacrimis nil possum: quippe loqui te
Respondere: unde nimis turbor: ve dico michi ve
Ve michi ve: lacrime nimius singultus et ira
Permittunt minime pergo meum vulnera dira
Vobis distinguam: quia scriptum lacrima delet
Singultus linguam turbat: (ascriptum) quum cor anhelet
Obscurum fieri: tamen ipsum premeditari
Non sinit ira mei, sed inebriat ira liet (dum)
Iustitie turbatum cor mille modis vulneratum
Vos precor orate pro me quia dexter ego sum
Totus ab etate pueri, cum sit tenebrosum
Istud enim minimum tempus michi: vos iterato
Vos rogate deum qz captum (in carcere) fine beato
Eximet exilium: sic qz post tale beari

Possim muntiarum gaudens q3 deo sociari
In planctus fundo moror hic: mea preteriere
Gaudia. De mundo: validum nichil est ibi certe
Cur ego diligere mundum, qui cosmographare
Sciret: nec cosmum (mundum) nec cosmica (mundana) posset amare
In mundo septem mortalia quotidie nos
Crimina subvertunt: que reddunt nos alienos
A patria nobis promissa: qualiter ergo
Cosmica (mundana) diligerem: ponens celestia tergo
Reparat insultus ventosa (inflata) superbia, morum
Prodiga, nequicie fomes, mater viciorum
Que cadit ascendens, elata perit, peritura
Erigitur, promota ruit, turget ruitura (Inflat)
Que se ferre nequit supra se lata, ruinas
Infra se patitur: serit inter federa spinas
Et ex more suo falsos venatur honores
Que super amicita fermentant plumbea mores
Instat avaricie fex que sua deesse stupescit
Copia semper inops, sitis ebria, plena famescit
Cura frequens usura vorax, turpisque rapina
Inluuit hec aliis languentibus in fene, bina
Somnio non fruitur, vigilantibus excita curis
Mordax invidia, cum vultu sedicioso
In pharetris sua tela gerens arcuque probroso
Veneque sagittat: ovans divino flente dolore
Leta, dolens letis: nisi virus nil habet ore
Invidia Siculi non invenere tyranni
Maius tormentum: nec rem tantam sibi dampnum
Ipse: parat sibi supplicium, vindicta sinque
Est: in eum tela redeunt, que iecit inique
Ipsius ergo sic dixi lex equa videtur
Cum cadit in foveam quam fecit, et excrucietur
Invidus arte sua, non est lex equior ulla
Quam necis artifices arte perire sua

Avaricia senilis quid sibi velit non intelligo, quid enim absurdius esse potest quam quo minus restat vie eo plus viatici querere. Tullius libro de senectute

Cosmographare idest mundum describere, a cosmo quod est mundus et graphos scriptura

Hic contempnit mundum loquens de vii peccatis mortalibus

Hic loquitur de superbia

Desinat elatis quisquam confidere rebus. Claudianus in Ruffinum

Hic loquitur de avaricia

Vis nulla cruenta extinxit avaritiam. Claudianus in Eutropium libro primo

Quid tibi divitiis opus est, quam semper avarus esuriem? pro quo tibi plura parasti, plura cupis et habendis crescis... Alexander ... libro

Hic loquitur de invidia

Invidus alterius rebus macrescit opimis. Oratius in epistolis

Juvenum pene desunt, avaricia autem omnia generat

Hic de luxuria loquitur

Luxuries produlce malum quod dedita corpus
Corporis arbitriis hebetat caligine sensus
Membraque circheis effeminat acrius herbis
Blanda quidem vultus sed qua non tetrior ulla
Intus fucata genas et amicta dolosis
Illecebris torvos auro circumlinit ydros
Illa voluptatum multos immersit abismo
Claudianus libro secundo de consulatu
Stilitonis

1 Venea luxuries bachans insana mentis
Impetit ardenter rabiei par ea dentis
Prodiga sanguinis intus et extra bilis olescit
Falsus amor falsusque iocus fermentat acescat
In fieri dulcor post factum bilis amara
Cuius perpetuo flet delectatio mira

Hic loquitur de Ira

Ira furor brevis est animum rege
qui nisi paret imperat hunc frenis
hunc tu compesce cathenis. Oratius
in epistolis
Turpissima est proprie hominis iracundia
Seneca
Fulmen est ubi cum potestate habitat ira-
cundia. Homo extra corpus est suum
cum irascitur. Idem S.

Cum sit mansuetus homo naturaliter ire
Pestem non debet nature lege subire
Immemor ira sui est et quo rapit impetus ipsa
Ebria discurrit illuc que cernit et se
Vesanum reddit hominem quia conditione
Brute fit per eam qui nunc animal rationis (debet esse)
Impedit ira animum ne possit cernere verum (vel rationis)
Iras bella parit numerum rescindit dierum

Hic loquitur de Gula

Cato
Cum te detinuit venus dampnosa volup-
tas indulgere gule noli que ventris amica est

Polluit ingluvies fetens gula ventris amica
Corrupta deformans mentem cunctis inimica
Ensibus innumeri cecidere caduntque per istam
Sede nutricem veneris pugne catharistum
Loth Noe credere gula plures aliique
Antiqui patres quos ipsa fefellit inique
Esau primogenita gula vendidit et paradisum
(Adam tenere) Clausit. Philosophi: ventre pleno compescere visum
Non equile possint oblate. Vilior ergo
Est vir equo qui cum bibit ultro dat vada tergo
Plus equo non potat equus licet inde citetur
Sed sua (glutus) caupo bibens non ebrius esse veretur
Ergo stultus equo magis est quia plus bibit equo

Libro Genesis capitulo xxv quod Esau
vendidit primogenita sua fratri suo Jacob

Hic loquitur de Accidia

Consilit accidia virtutibus obvia morum
Hostis iniqua bonis olex fomes viciorum
Nec quid morosum fiat dicens quod omittit
Importabiliter hoc unde nimis fatuus fuit
Religiosus cum ieiunia longa trucident
Vestis dura frequens oratio sed michi rident
Hec ingrata plenus venter quod plurima vestis
Potio iocunda sint cantica plenaque festis

Certe si omnia decet homines qui ceteris possunt mederi tamen curare vel musice vel sibi deinde faciendum est Tullius de officiis libro iii

landa venus nuge garritus ocia sompni
orporis humani quia dictus sunt et alumpni
e tibi segnities mendax et perfida quare
ic loqueris nequeunt quia momentanea stare
sta diu numquid dicit dominus vigilate
oram nescitis fuge pessima prochdolor a te
mnia procedunt mala protinus ergo recede
um nil procures nisi mortis premia fede

Hic loquitur de miseria hominis

Est maniteriter homo conditionis inique
t flos egreditur et conteritur velutique
mbra fugit nunquam sub eodem permanet ille
uncto sive statu nox flos cadit inde famille
uaedunt femini damnanda cito reputatur
e mundo quia si finaliter inspiciatur
undus enim nichil est magis eminet unica gutta
n toto pelago quod sit valde minuta
inum quam mille respectu nempe future
ite vel mortis hic ergo quid michi cure
sset velle diu sub martirio remanere
ui cum martiribus merui celis residere
i quis enim martir un debet sanctificari
n cruce martirii super omnes credo beari

Hic commendat magistrum Jacobum de Stapulis

Per subscripta meos Stapulensi monstro dolores
Supplex infernales cruciatus vel forsitan asperiores
Stapulensis quem post quemque loco licet instituit merebatur
obiliore loco quoniam prenobilitatur
rdine sed nequeo procedere cum spoliatus
rdine sim sed eo quasi servus undique latus
t variis vario varios variando dolores
ub metro vario varios fingendo colores
i placet hoc opere michi sit defensor et ensis
elens que temere scripsi Jacobus Stapulensis
oderit qui dicta sociorum vestit inique
elet delicta quod deficit addit ubique

Corrigit audita, non ut velit ipse videri
Hec absit, sed ita, quod dictis ipse mederi
Nec fame valeat ipsius compositoris
Quid sit, quid nequeat hic vir: quanti sit honoris
Non sum sufficiens describere, nec bene dignus
Est bonus, est sapiens initis, largusque benignus
Largior in mundo non est quam Jacobus iste
Qui non in fundo sua querit ponere ciste
Cum sit tetrarcha largorum, non eget arca
Nec querit temere nummis bursam saciare
Sed potius vomere facit illam sive crepare
Dat cito, dat sine spe reditus, sub fenore donis
Dona restituro non querens: venditionis
Est species, qui dat spe lucri dona sequentis
Immo varius est fenus: quia gratia mentis
Solaque nobilitas procurant munera vera
Que sint empta prece, non sunt sua munera sera (vnda)
Immo prevenit sua munera vota rogantis
Cum donum minuit tardi dilatio dantis
Sic est qui precio venali non amat: summo
Vero corde fero, quia sicut tempore primo
Me fortunatum dixerit, sic modo verus
Dirigit orbatum (vite), non est amor eius in ere (pecunia)
Si penset (appretietur) mea, quis plus sum me: fictus amator
Sit submersus aquis, quia pessimus est baratator
Immo vir est moris, quam latro deterioris
Qui michi signa facit, et hac ut mea fingit amoris
Hic animi cultu, verbo factoque facetus
Est hilaris vultu ridens, et in agmine letus
Hec vias querit in mensa letificandi
Secum prudentes: sua namque facetia dandi
Et hilaris vultus, sunt mense gloria bina
Dat lepidum vultum, dat fercula, dat quoque vina
Non lugubria, sed predictis nobiliora
Non semel in mense, sed edendi quilibet hora

consilii est non corrumpi divitiarum contubernio. Seneca ad Lucill. xx epla.

Magnus ille est qui fictilibus sic utitur quemadmodum argento. Nec ille minor est qui sic argento utitur quemadmodum fictilibus. Infirmi animi est pati non posse divitias. Sen. ad Lucill. epla quinta.

Gratissima sunt beneficia parata, facilia, occurrentia, ubi nulla mora fuit nisi in accipientis verecundia. Seneca lib. primo de beneficiis.

Veros amicos neque armis cogere neque auro parare queas, sed officio et fide pariuntur. Sallustius in Jugurtino.

In amiciciam et fidem stultum ne recipias. Insipientium atque improborum facilius fit metuum odium quam collegium. Plautus.

Convivium satiat plus dape frontis honor. Prosperus.

H unc non excruciat census sitis ebria mundi
N in numquam satiat pestem cordis sitibundi
I n cupido sitit ebrietas · nil plenius heret
S e pretendit, eo quod semper credit egere
C um querat cupidus nimio mundana labore
P ossideat trepidus ea: dimittatque dolore
V ndique peccet in his, et continue cruciatur
E rgo more hominis hec dici lucta meretur
C um nemo suus esse queat, nichil appropriare
V ir sibi iure potest, sequitur mirabile: quare
S e consumit homo fatuus, querens aliena
L ite trahitur humo dolor instat et improbi pena
A nxia mens inopum, facit illos semper egere
N on eclipsis (defectus) opum: satis illum constat habere
C ui satis (sufficit) est quod habet: non agger divitiarum
N on murus, non arma: ducem tuentur avarum
M (ingenti) cupidi fuimus: quod tristis (estimum) tamen avari
I ste meus dominus contemnat: vir ego fieri
R ite possem, quoniam largus est largior: atque
O mnem mendiciam cordis commendat, amatque
M inus pretis modico contentus, semper amavit
P aupertatem: dico quod gratia quemque beavit
S unt ut testantur, qui plenum noverunt de
H oc amplexantur: est laudis enim celebrande
D efert angelicum vultum: quem lingua decorat
N unc non modicum, que non nisi digna perorat
S ed prestat vita (sibi) suavissima, quam probatum
I rradiant merita socium quem meruit datum
I ndicat ars per eum nostris sustentari diebus
I nde gerens clipeum prefulget ibi quasi phebus
C edit virgilius isti, ceditque lucanus
V ersus: Ovidius/ subtilior est quia planius
E st in grammatica, nichil obscurum sit eidem
V iget in logica que quondam floruit idem
O mnia secreta sua musica tradidit ipse

-no explet umquam neque satiatur sitis cupiditatis. Nec solum auget digne non habentium cruciatur homines sed amittendi metu. Tullius de paradoxis.

Usus autem videtur esse pecunie consumptio et datio, acceptio autem et custodia possessio magis. Propter quod est liberalis magis dare quibus oportet quam accipere unde oportet vel non. Est enim magis virtutis bene facere quam bene pati, et bona operari magis quam turpia non operari. Sequitur statim et gratia danti et non accipienti. Sed et laus magis. Et facilius autem non accipere quam dare. Proprium enim minus emittunt quam non accipiunt alienum. Sed liberales dicuntur qui dant; qui vero non accipiunt non in liberalitate laudantur sed nominatur in iusticia. Qui autem accipiunt neque laudantur multum. Amantur autem maxime liberales eorum qui in virtute utiles; in hoc autem in datione. Philosophus .iiii. ethicorum.

Fugit avarities stygiis inmersa tenebris · cuique suo dominos expellitur ambitus auri. Non dominantur opes non corrumpentia sensum. Dona valet emit sola virtus partas laudum decus quod consulatus honores.

Cui nunquam leta fecit sponsum sibi: Scripsi
Et ratio poscit, quod lingue dem sibi florem
Qui cognoscit dictandi quenque colorem
Urnate loquitur, regnans hac taliter arte
Q sibi nescitur par in toto neque parte
Est iurista bonus, quoniam ius novit utrumque
Semper patronus viduarum debilium que
Non fovet hic causas spe lucri sed pietate
Motus, habens clausas palmas: prestat bonitate
Omni dicenti: dominum demo Magontinensem
Cui precurrenti meritis probitas dedit ensem

- Quid valerius? vide optantibus cunctis
- Seneca de clementia

Pax sit eis et honor, hilaris bona longaque vita
Et si deponor, vellem tamen ipse petita fecit eis
Esse: scio vere quod si michi propiciavi
Possent: hec propere fuerunt domini michi kari

hic ostendit suo magistro suam miseriam

Vir bone, large sciens, vir honoris, vir reverende
Vir dulcis, paciens, vir mitis, vir peramande
Nos levis et varia non munit amoris ymago
Pieta de noticia: vir kare: sed una propago
Unde meum durum si vobis scribo flagellum
Non est mirum, precor ergo videte libellum
Quem vobis mitto: non sunt maiora flagella
Illis que retro: presens opus indicat: ecce:
Absque mori morior, lamentans nocteque dieque
Que mors est asperior: michi sunt contraria queque
Gaudia si video non gaudens, tristor in istis
Et si mesta fleo, quia plaudere nescio tristis
Sic semper doleo, casu quocunque cadente
Immo dolens pereo, nulla spe subveniente
Quod gauderem, planam spem si retinerem
Heu: condempnor ita quod ego nequeo relevari
In tota vita michi nemo scit auxiliari
Nec est michi spes: nisi quod ego fore iudico vanum
Fundere vota deo: propter ius Gregorianum
In parum nullum michi pontus prestitit euntis

v[ersus] et malimphum auctor e.

Irrita Neptuno cur ego thura feram
O casus nimis infelix casus necis a quo
Mors mea processit: casus quo purpura sacco (cessit)
Cessit: sambuco laurus violeque cicutis (cessit) (cesserunt)
Gemma luto (cessit), spes omnis habest: portus quoque salutis
Afflictus pereo: puto quod me nemo tueri
Possit ab hoste meo: famulorum dire mulieri (petronille)
Ennis rixarum tonitrus fulgur parit: unde — dissensum quoque alit timor
Verbera post verba demunt: queror inde profunde — Claudianus in Ruffinum
Ista tamen patiens semper parens Petronille
Litiget aut pugnet: Sicut doctissimus ille — nich assuetudine maius Ovidius
Paruit (uxori sue) Socrates reddens post verbera grates — Quod male fers assuesce feres — de arte libro 2
Proh dolor in primis rebar meum (error) quod Petronilla
Esset amica nimis sed nemo dirior illa
Heu que iam quasi fuit in verbis sancta Sophia
Flat tonat atque pluit: quondam Rachel est modo Lya
Demonis est plena: Certe minor est stigialis (infernalis)
Ut credo pena: quam pestis connubialis
Incessabiliter et iugiter exercetur
Ret non funebriter, esse (mulier) quietique ingratur
Cum michi pro vero sint infortunia quevis
Certe mori quero neque possum morte dieque
Sed dum cerno sanctos meruisse salutem
Exponendo autem tormentis corpus (angustia) sperno
Et iam sustineo patientius inde dolores
Appreciante deo dignos mercede labores
Numquid ego sentio quod totus fluctuat orbis — Hic contempnit mundum loquens de infirmitate hominis et maxime divitis
Rex obiit ut sutor infectus crimine morbis
Languescit mundus totus: mors pensat ad unum
Mors omnes pondus inopem regemque tribunum
Non ubi non auro facit aut precat ne moriatur
Rex de thesauro per quem rex non relevatur
Nunc prestat acus (palea): cum sit transire camelum
Posse foramen acus levius quam dives sibi celum
Ut sit possideat ut Christus testificatur

Et videtur dimittende sunt divitie quo accipiende: Vulgus et quid cum gaudio accipit cum fletu amittit / Ex suis moralibus Vatonis

Qualiter bona divitis morientis dividuntur

E rgo sibi caveat dives ne sic moriatur
P [dives] res moriens sic dividitur predantur amici
E s: carnem vermes: animam rapiunt inimici
V mra parvulis, plus sua, plus sua augeque placet
E st hominis vita brevis: nimio brevissima cura
A ssidua tota: Sed mors vel vita futura
E st certe iugis [assidua]: fit: non est gloria predis [divitis]
F irma, nec absque iugis [oneribus], sine litibus aut sine predis [spoliis]
V ir [homo] est assidue per tres qui vixerit annus
H orus letitie [sive sit]: Rex princeps sive tribunus
Q uid prodest hominem totalem quando lucratur
M undum si iugis anime dampnum patiatur
E vruciant corpus animamque comminuunt iste
S unt in eo propter duo gaudia tristia mille
Q uicquid enim tribuit, afflictio spirituum stat
V t per scripturas exemplaque plurima constat
E t in presenti vellem plus sistere mundo
D ici feterni pleno viro rubundo
D um tuor introitum, mundus nimis est michi dirus
D um penso medium non invenio nisi virus

Hic loquitur de xv signis precedentibus judicium secundum Jheronimum

Q uindenum [xv] dum signa tergeminque preambula disco
Iudicii: digna certe ratione tremisco
T E tte die prima quasi murus diriget unda
S e supra montes: descendet ad yma secunda [dies]
T ercia [dies] reddet ei cursum: Quarta [dies] sonabunt
S e pisces querulo super undam vociferabunt
Q uinta dies ascendet aquas: Sextaque [dies] minante
S anguineum rorem stillabunt gramina plante
S [dies] eptima prosternet edes: Sese lamabunt
S axa sub octava [die] pugnantia: morque parabunt
F rustra sibi guerram: Sub nona motio terre
F iet [fiet] sed grata: non possum quippe referre
E quabit decima montes convallibus: Inde
A ustra sub undecima gentes tanquam furibunde
V ndique currentes exibunt: Sub duodena [die]

S idera cuncta cadent de celo cuncta q(ue) signa
T (die) redecima pandent fossarum (et) super ora (extremitates)
O ssa sepultorum mundana qualibet hora
Q uisq(ue) sequente (xiiii) die morietur funere tristi
U (die) ndecima tellus ardebit : postea xpi
F iet iudicium metuendum (stupendus) pupe : Sed ante
I psum iudicium scriptura testificante
O cto lustrorum spacio per nubila miris
I udicijs hominum nulli monstrabitur yris (arcus celi)
M etuenda dies pre cunctis dira supremi
I udicij : dominus ibi proferet : ecce redemi
S anguine vos proprio : sputus vinctus spoliatus
C uspide spinarum septus capud : unde irritatus
R egaliter illusus ligno suspensus aceto
P otatus virgis cesus q(ue) loco quoq(ue) spreto
A c vili : ferro transfixus : arundine quassus
G entibus immundis circumdatus : omnia passus
N nvria : pro vobis ego mortem morte peremi
H is vos delicijs : hac et crucis arte redemi
P ost hec terribilis sua pandet vulnera quinq(ue)
I nde tremunt omnes sancti : cherubim seraphim q(ue)
V ir sibi Job teste iustus salubria : ergo
T unc quid agam : quid agam : qui xpi dogmata tergo
I nfelix hucusq(ue) dedi : cordetenus sectare
C (mundana) osmica : nil pro me reputo laudabile spectans
Q ue feci : nisi q(uod) tormentum connubiale
Q uotidie patior : cui nullum materiale
P ar est martirium : puto q(uod) si sanctificari
Q uis meruit pro martirio celesti beari
I nde meos lenius patior penas ego qui tam
V ix exprimerem venturam diligo vitam
A d quam perducit me summus propitiator
A (Ioc?) thia / triumphator / paciens salvator amator
L ux dux donator / panis / via vita viator
R erum plasmator / princeps pacis mediator

Lustrum est spacium quinq(ue) annorum

Q(uod) yris non apparebit per xl annos ante diem iudicii

H (et) sinodoche

Qui dispensator et nobilis est reparator

Hoc est finale consilium quod Matheolulus dat amicis suis quicquid in precedentibus dixerit

Heu me quicquid ego dicam scribam ve supra de
Coniugio: nemo qui vivere vult sine clade
Uxorem capiat precor oro consulo laudo
Ne michi par fiat: alias portam sibi claudo
Omnis leticie: claves ego trado sibique
Iugis [assidue] tristicie: caveant ergo sibi quique
Nam licet ista via celum det connubialis
Non tamen apta: quia dolor asperior stygialis [infernalis]
Non est: unde scio quod vir in mille meretur
Unus coniugio: vah: quis penas pateretur
Et cum deficeret Hercules fortissimus ille
Cui plagas [regiones] regeret. In tirannide milia mille
Deficiunt: et ego nimis oppressus timeo ne +
Dono in precibus sanctis deleuer donnorum
Atque precaminibus crebris quondam sociorum
Ut loquar hic breviter onus importabile dico
Coniugii: nec iter hoc consulat ullus amico
Nec qui consuleret socius non esset amicus
Immo deberet dici seductor iniquus
Dummodo coniugii cognosceret asperitates
Vim scio martirii quare loquor hic quasi vates
Isto tamen fessus deponens vela carine
Cuius processus hic in se sit sine fine
Sisto prout pepigi mea vult hic anchora figi
Est hec que tetigi: precor illum qui crucifigi
Pro nobis voluit mortem nimis in cruce diram
Passus tantum fuit pietas: quod intiger iram
[uxoris] Petre: neque sibi iungat post mortis agones
In celis: ut ibi matrem natum legiones
Angelicas videam: michi sitque per omne iuvamen
Ipse Petramque meam iuxta me colloceret Amen
Dummodo rixari maledicere flereque cesset
Que sic tractari cum me michi gratius esset:

+ deficiam pelago quasi naufragus absque corone

Explicit liber lamentationum Matheoluli

Incipit liber dictus secretum secretorum de regimine principum et regum editus ab Aristotele quem misit discipulo suo Alexandro ad quem ... transtulit

Domino suo excellentissimo in cultu religionis christiane strenuissimo, Guidoni vere de Valentia civitatis Tripolitane glorioso pontifici, Philippus suorum minimus clericorum se ipsum et fidele devotionis obsequium.

¶ Quantum luna ceteris stellis est lucidior et solis radius luciditate lune fulgidior, tantum ingenii vestri claritudo vestreque scientie profunditas cunctos circa manentes modernos in litteratura excellit tam barbaros quam latinos, nec est aliquis sane mentis qui hoc sic valeat refutare, quia cum largitor gratiarum a quo cuncta bona prodeunt singula suis singulis dona distribuit, tibi soli videtur scientiarum et gratiarum plenitudinem contulisse. In te namque reperiuntur sanctorum gratie universe: Noe pudicitia, Abrahe fidelitas, Ysaac confidentia, Jacob longanimitas, Moysi tollerantia, Josue stabilitas, Helye devotio, Helisei perfectio, David benignitas, sensus Salomonis, Job patientia, castitas Danielis, Ysaie fecunditas, perseverantia Jheremie, cum ceteris sanctorum virtutibus in tua plenissima habitant sanctitate. Adhuc tu in septem liberalibus litteratissimus, in ecclesiasticis et legibus peritissimus, in divinis et moralibus doctissimus, ideo dignum fuit ut haberet vestra clementia librum preciosum in quo de omnibus fere scientiis aliquid utile continetur. ¶ Cum ergo nobiscum essem apud Anthiochiam, reperta hac preciosissima philosophie margarita placuit vestre dominationi ut transferretur de lingua arabica in latinam. Vestro vero mandato cupiens obedire et voluptati vestre sicut teneor deservire, hunc librum quo carebant latini, eo quod apud paucissimos arabes invenitur, transtuli cum magno labore et lucido sermone de arabico ydiomate in latinum ad vestram magnitudinem et honorem eligens quandoque ex littera litteram et quandoque sensum ex sensu. Cum alius loquendi modus sit apud arabes alius apud latinos. Quem librum peritissimus princeps philosophorum Aristoteles composuit ad petitionem regis Alexandri discipuli sui qui postulabat ab eo ut ad ipsum veniret et secretum quarundam artium revelaret, videlicet modum et potestatem astrorum in astronomia, in arte alkimie, in natura et arte cognoscendi naturas et operandi incantationes et nigromantia et geomantia. Quidem ire non potuit propter se senescentem et corporis gravitatem. Et quamvis secreta predictarum scientiarum occultare proposuisset omnibus modis, tamen voluptati sui domini nec ausus fuit nec debuit contrariare. ¶ Volens itaque in parte imperatori satisfacere et in parte secreta artium occultare, hunc librum edidit loquens enigmatibus et figurativis locutionibus, dicens extrinsecus litteratam philosophie doctrinam pertinentem ad dominum dominorum ad sanitatem corporis conservandam et ad ineffabilem utilitatem et cognitionem corporum celestium acquirendam. ¶ Intrinsecus vero innuit medullatam enigmate et secrete Alexandro peritiam principalem quam ab eodem instantissime postulaverat. Dividens itaque premissum librum in distinctiones vel libros X, quarum quilibet continet in se capitula et particulas. Ut vero sub certis capitulis et titulis in promptu citius inveniatur quod queritur, ego ad utilitatem legentium in huius libri principio collegi et descripsi librorum principia et omnia capitula titulorum. ¶ Vestre igitur prudentie pater clementissime istud de novo opus quod ad vestrum transtuli gloriam et honorem ut mei memoria apud vos firmius maneat et appareat erga vestrum obsequium devotio mentis mee. Supplicans humiliter et devote quatinus

ix

si quid in hoc ope utile repiatur uel accep
tu eius dono referatur qui michi contulit
gratiam transferendi et aris componendi Si
quid aut minus recte inuentum uel inconue
nienter ppoui mee impitie et sollicitudini
reputetur potius malitie. Actis uel facu
dia qui nondum certissime in idiomati mr psitore
uel loquendi proprietate fideliter habundare
Supplenda suppleat et corrigat corrigenda
Et diuina clementia nos dum custodiat
saluum et incolumen ad fidelium gloriam et
honore et post longissima temporum spatia
concedat nobis ad eternum beatitudinis
gaudium puenire am. Capitula omnia. C
De cuiusdam prohemio in commendatione
aris. C De prologo Johannis qui transtu
lit librum C. De epistola remissa ad petiti
onem alexandri C. iiii De regibus et modis
eorum circa auaricia et largitate C. De
largitate et auaritia et aliis uirtutibus
C De doctrina aris in diuitibus et uitiis
C iiii de intentione finali quam debent habere
reges C De malis que secuntur ex aiua
li appetitu C. de regis sapientia C. De
regis religione C. De regis prouidentia
uel prudentia C De regis ornamento
C De regis continentia C De regis con
suetudine C De regis iusticia C De regis
castitate C. De finali intentione C de
regis solatio et discretione C. De regis reue
rentia C. de regis probitate C de regis
similitudine C. De regis subuentione C de
regis militia C de fide seruanda C de
studio promouendo C de corporis custodia
C de hora eligenda in astronomia C
Utilitas regiminis sanitatis C Quot
modis sanitas consistitur C De ultima
epistola inestimabilis precii ad conseruandam
sanitatem et normam uiuendi C De modo
dormiendi C De consuetudine conseruanda

C de iiii^or temporibus anni C de eorum qualitate
et diuersitate C de uere C de estate
de autumpno C de hieme C de cognitione x
iiii^or membrorum principalium C de malo
capitis et eius remedio C de malo pec
toris et eius remedio C de infirmitate
oculorum et testiculorum et eorum remedio
C de cognitione ciborum C de cognitione aquarum xi
C de cognitione generum uini C de balneis
C de hiis que corpus impinguant C de hiis xii
que euacuant uel macerant corpus C de
dispositione balnei C de arte conficiendi uel xiii
quo componitur medicine C de prima me
dicina C de secunda C de tertia C de quarta
C de quinta C de sexta C de septima C
de octaua C de nona ultima et finali
C de flebotomia et minutione sanguinis et
horis competentibus ad hoc C de arte cog
noscendi qualitates hominum C de capillis
C de oculis C de superciliis C de naso
de ore C de facie C de temporibus C
de uoce C de motu corporis C de gutture C
de uentre C de dorso C de humeris C de
brachiis C de palmis C de genibus et planta
pedis C de ingressu et incessu C de equa
litate et inequalitate hominis C de iustitia C
de bonis que nascuntur ex ipsa C de circulo
et exemplo iusticie C de lege et rege et
petitione. de prohemio cuiusdam doctoris in co
Deus omnipotens custodiat mendatione aris
regem nostrum ad gloriam credentium et con
firmet regnum suum ad tuendum legem
diuinam suam et perpetuo faciat ipsum ad ex
altandum honorem et laudem bonorum C Cap
sirius seruiens exercitus mandatum michi
iniunctum dedi operam ad inquirendum librum
moralium in regimine dominorum qui uocatur secretum
secretorum quem edidit princeps philosophorum aris.
filius nichomachi de macedonia discipulo
suo magno imperatori Alexandro filio

philosophi regis grecorum qui alexander dicitur duo
cornua habuisse. Hunc quidem librum com
posuit in sua senectute et virtutum cor
poralium debilitate postquam non poterat
quotidianos labores et itineris districtiona
tollerare nec regalia negotia exercere. quia
Alexander constituit eum magistrum et prepositum
quem elegit et dilexit multum eo quod erat mag
ni famigerque consilii et literature magne pene
trabilis intellectus vigilans in legalibus stu
diis iustitie moribus. Seipsum contemplans
veritatis discretus. humilis amator iustitie
et veritatis et propter hoc multi philosophorum
reputabant ipsum de numero prophetarum.
¶ Invenitur in antiquis codicibus grecorum
quod deus excelsus destinavit ad eum suum an
gelum dicens. potius nominando te angelum
quam hominem. Sane multa hic prodigia magna
miracula et extranea opera que nimis esset lo
ngum cuncta per ordinem enarrare. ¶ Unde
de morte sua sunt diverse opiniones. Quedam
vero secta que dicitur peripatetica asserit ipsum ascen
disse ad empireum celum in columpna ignis.
¶ Dum igitur vixerit consuluit Alexander per
obedientiam suam sanum consilium et mansuetudinem
preceptorum et ideo subiugavit sibi civitates
et triumphaliter acquisivit cuncta regna et
totius mundi tenuit monarchiam. et in
omnem terram exivit fama sua et per omnia
mundi climata omnes gentes et diverse
nationes se subiciebant suo imperio et
precepto Arabes atque Perse nec fuit gens
aliqua que auderet ei resistere in facto vel in
dicto. Porro multas mortales epistolas compo
suit Aristoteles propter nimiam delectationem cordium
et finale secretum. Una vero de suis epistolis
est hec quam direxit alexandro. Cum rex Alex
ander subiugasset sibi Persas et captiva
sset magnates direxit suam epistolam ad
Aristotelem sub hac forma ¶ doctor egregie

significo tue prudentie me invenisse in terra Per
sarum quasdam gentes habundantes ratione et
intellectu penetrabili studentes super alios
dominari et regnum acquirere. Unde nos proposuimus
occidere universos. Quicquid super hoc decreveris
nobis significa tuis scripturis. Cui Aristoteles sic
respondit. Si potes mutare illius terre
aerem et aquam insuper et dispositionem civitatum
imple tuum propositum. Si autem dominare super eos
bonitate et exaudias eos benignitate. quod
si feceris fiduciam habeas quod cum dei adiutorio
omnes erunt subiecti ad tuum beneplacitum et
preceptum et pro amore quem habebunt in te dominabe
beris in eis pacifice cum triumpho. ¶ Alex
ander igitur accepta epistola sua adimplevit
consilium diligenter et erant Perse magis
obedientes suo imperio quam omnes alie natio
nes. De prologo Johannis qui transtu

lit hunc librum

Iohannes qui transtulit
hunc librum patrum filius linguarum in
terpretator peritissimus et fidelissimus inquit non
reliqui locum nec templum in quibus philosophi consu
everunt componere sua opera secreta quod non
visitavi nec aliquem peritissimum quem credidi habere
aliquam notitiam de scriptis philosophicis quem non exqui
sivi quousque veni ad oraculum solis quod
construxit esculapides propter se in quo inveni
quendam virum solitarium abstinentem et plenum
peritissimum ingenio excellentissimum cui
me humiliavi in spiritu potui summa diligentia
et supplicavi devote ut michi ostenderet
secreta scripta illius oraculi qui libenter
tradidit. Inter cetera desideratum opus inveni pro
quo ad illum locum veni et tempore longissimo
laboraveram. quo habito cum gaudio ad propria
remeavi. Inde referens gratias multimodas cre
atori et ad petitionem regis illustrissimi
laborum studens et transtuli ipsum primo de
lingua greca in caldeam et de hac in ara
bicam. Capitulum primum sicut inveni in isto

dire tristum librum preciosissimum . Et. In quo libro respondetur ad petitionem Regis Alexandri sub hac forma . i . De Epistola Aristotilis missa ad petitionem alexandri .

O fili gloriosissime Imperator iustissime confirmet te deus in via cognoscendi et in semita ueritatis et uirtutis et reprimat appetitus bestiales et tuum regnum corroboret et illuminet tuum ingenium ad suum seruitium et honorem. Epistolam quidem tuam recepi honorifice sicut decet et plene intellexi continentes desiderium de mea persona ut tecum essem admirans qualiter possum abstinere a te arguens me de tuis operibus parum curare . Porro hac de causa proposui et festinaui facere canonem tue clementie qui tibi erit libra ponderans cuncta tua opera supplens uices meas et regula certissima ad omnia que uolueris et que ostensurus essem tibi si tecum presens essem. non debes me si quid arguere cum scias uel scire debeas quod non obmitto uenire ad tuam gloriam clarissimam pro contemptu. Sed quia grauitas etatis et debilitas corporis me circumdederunt et reddiderunt me ponderosum atque inhabilem ad eundum. Preterea quod interrogasti et scire desideras tuum archanum tale quod humana pectora uix poterunt tollerare . quo modo quod in mortalibus possunt depingi pellibus. Ad id igitur quod te decet inquirere et michi licitum est tantum me debes et teneor ex debito respondere sicut tu teneris ex debito discretionis non exigere me amplius ex hoc secreto quod tibi tradidi in hoc libro. quod si attente et studiose legeris et intellexeris et ad plenum senseris que in ipso continentur indubitanter credo quod non erit meum et illud quod scire desideras aliquod obstaculum. quia deus tantam gratiam contulit tibi in intellectu et uelocitate ingenii et litteratura

scientiarum. Insuper per meam doctrinam precedentem quam tibi tradidi et quam per te ipsum poteris apprehendere et figure intelligere totum id quod postulas edocet. Quia desiderium feruentis uoluptatis aperiet tibi uiam ad tuum propositum obtinendum et perducet te ad finem aptatum deo concedente. Causa uero fuit quedam extrinseca uidelicet quantitas pecunias subiectorum perdendo et minuendo. Causa uero intrinseca est secretum antiquorum philosophorum et iustorum quos gloriosus deus pelegit et eis suam scientiam commendauit. et ego id secretum cum quibusdam aliis quod inuenies in diuersis titulis huius libri in quibus extrinsecus mariam philosophiam inuenies et doctrinam intrinsecus. id est causa finalis quod intendimus continetur. ubi id est totum principale propositum et finale. Cum quod perceperis signa dicentorum et cognitionem exemplorum tunc plene et perfecte desideratum desiderium propositum perfequens eris. Deus namque sapientissimus et gloriosus tuam illuminet rationem et declaret intellectum tuum ad percipiendum istius scientie sacramentum ut in ea meares. Causa quidem fuit quod tibi sic reuelo secretum meum loquens [illegible] exemplis atque signis. quia timeo nimirum ne liber perueniat ad manus deueniat infidelium et ad potestatem arrogantium et sic perueniret ad illos ultimum bonum et archanum diuinum ad quod summus deus illos iudicauit inmeritos et indignos. Ego sane transgressor essem diuine gratie et fractor secreti celestis et occulte reuelationis. Ergo tibi sub attestatione diuini iudicii istud detego sacramentum eo modo quo michi est reuelatum. Scias quod qui occulta detegit et archana reuelat cito in proximo multa infortunia sequuntur. Unde securus esse non poterit a contingentibus et malis futuris. Deus igitur custodiat te et a consilio et ab omni opere inhonesto. Post hec autem

omnia ad tuam reduco memoriam illud salutis-
simum documentum quod tibi consuetus sum pro-
sus exponere et tuam nobilissimam animam infor-
mare et hec erit tuum solatium et speculum salu-
tare. ¶ Oportet itaque quemlibet regem de-
tinere hec duo iuvamenta sustinentia regim-
inis. unum eorum est fortitudo virorum quibus in-
cumbit et construebit regnum suum et non habebit
hoc nisi sit rector in rectis et dilator in sub-
ditis diviciarum et ipsi subditi unanimiter obe-
dient domino sicut propter inobedienciam subditorum
debilitatur et subiacet potencia dominantis
et regentis et ipsi subditi divitant. et ego con-
dam tibi tamen propter … et per … inducitur sub-
diti obedire domino ¶ Causa quidem est du-
plex. una est intrinseca et alia extrinseca et
ego determinavi intrinsecam videlicet
ut dispenset eis suas divitias sapienter
et ut eos excitet largitate tribuendo unius
singulorum et cum toto isto est regi habere aliam
cautelam de qua faciam tibi mentionem
in sequentibus .o. in capitulo de divitiis et
iuvaminibus ¶ Secundum est inducere animos ad
operationes et illud perdit et est in primo
gradu et illud primum iuvamen duabus causis
intrinseca et extrinseca. Causa intrinseca est
ut rex iusticiam exerceat et possessiones et
civitates … fieri heres in eis et fidelis
successor ipso abundante qui suas plures
divitias habundanter in … sapientium et
studentibus tribuit quorum cognoscendi cu-
ra difficilis sine quo nichil est possibile pos-
sideri. De regibus et moribus eorum circa largitatem et avaritiam

Reges sunt quatuor. Rex largus sibi et
rex largus subditis. Rex avarus sibi
et avarus subditis. Rex avarus sibi sub-
ditis largus et rex largus sibi subditis a-
varus. ¶ Ytalici itaque dicunt non esse vicium
in rege si est avarus sibi et largus
subditis. ¶ Indi vero dicunt. Rex qui est
avarus sibi et subditis est bonus. ¶ Persae
autem dicunt contrarium et contradixerunt indis
et ytalicis dicentes nichil valet rex qui non
est largus sibi et subditis. Sed inter omnes meo
iudicio peior est et multo reprobandus qui est
largus sibi et avarus subiectis quia regnum
eius cito destruitur. ¶ Oportet nos itaque in-
quirere subtiliter de istis virtutibus et vitiis via-
lis et ubi est error largitatis et quod malum
sequitur ex abstinentia largitatis. palam
sit quod extremitates multum reprobate sunt que
discrepantur a medio et scimus quod observatio
largitatis multum difficilis est et eius transgres-
sio multum facilis et cuilibet facile est avari-
ciam et prodigalitatem exercere et difficile est
retinere largitatem. Si vis virtutem largita-
tis acquirere considera posse tuum et tempora
necessitatis et merita hominum debes ergo largiri bona iuxta
posse tuum cum mensura hominibus indigentibus
no atque dignis. qui vero dat aliter peccat et re-
gulam transgreditur largitatis. Qui vero lar-
gitur bona sua non indigentibus nullam acqui-
rit laudem et quicquid datur indignis perdi-
tur et qui fundit ultra modum divitias su-
as veniet cito ad amara litora paupertatis
et assimilatur illi qui super se dat victoriam
inimicis. Qui vero de bonis suis dat tempore necessitatis
hominibus talis rex est largus sibi et subditis
et eius regnum prosperabitur eius mandatum
observabitur. talem regem laudaverunt an-
tiqui. talis dicitur virtuosus largus et moderatus.
¶ Qui vero fundit regni bona immoderate
seu inmoderate et indignis et non indigen-
tibus talis est depredator rei publice destructor
regni impotens regiminis unde prodigus ap-
pellatur eo quod speculum regno suo et nomen
avaritie dedecet multum regem et disconve-
nit regie maiestati Si quis regum alterum istorum
vitiorum habuit vel avaritiam vel prodigalita-
tem sibi consulere debet cum summa

diligentia providere virum fidelem discretum et electum cui debet committere res publicas disponendas et regni divitias gubernandas

De largitate et avaritia et aliis virtutibus

Alexander firmiter dico tibi quod quicumque rex regnum superflue continuat donationes ultra quam regnum suum possit sustinere talis rex procul dubio destruitur et destruit. Dico quod iterum probo quod numquam cessavi dicere clementie tue quod prodigalitatis est gloria regni perhennitas regnorum et si fuerit quod rex abstinet se et retrahit manum a rebus et possessionibus subditorum. Unde invenitur scriptum in preceptis magni doctoris hermogenis quod summa et tota bonitas claritatis intellectus et plenitudo legis ac perfectionis signum est in rege abstinentia a pecuniis et possessionibus subditorum que sunt causa destructionis regni secundum. ¶ Nonne quod superfluitas expensarum superabat redditus civitatum et sic deficientibus redditibus et expensis reges extenderunt manus suas ad res et redditus alienorum. subditi vero pro iniuria clamaverunt ad deum excelsum et gloriosum qui mittens ventum calidum afflixit eos vehementer et insurrexit populus contra eos et nomina eorum deleverunt penitus de terra et nisi deus gloriosus eis subvenisset et dimisisset quod dimisit destructum fuisset regnum illud. Scias itaque quod divitie sunt causa durationis anime et corporis et sunt propter ipsum et non propter durare ac simul tantum destruuntur. ¶ Cavendum est itaque nimis a superfluitate et superhabundantia expensarum. Ut igitur quantitas largitatis acquiratur stulta et superflua donatio est vitanda. Et de sobria largitate et virtutis divitie et non memorare de occultis secretorum nec reducere ad memoriam dominium sic de gratie donorum et de aliis virtutum rememorari et inimicos remittere iniurias et honorare honorum

dos. venerari venerandos. subvenire simplicibus. supplere defectus innocentium. stultis non respondere. linguam reprimere. iniuria ad tempus dissimulare. et stultitiam fugere et ignorare. Docui quoque te quod semper solebam docere et in tuo pectore semper imprimere. ¶ Te rogo itaque fiducia quod documentum hoc erit in viis et operibus tuis tamquam superfluens et sufficiens scientia ad tuum regimen toto tempore vite tue. Dimpropi(?) dico tibi sapientiam philosophiam vel prophetiam abbreviata et si numquam didicissem vel aliud nisi istud documentum tibi deberet sufficere in omnibus operibus tuis in hoc seculo et in futuro [illegible]

Scias itaque quod intellectus est [illegible]

Sapientia regiminis. salus anime. conservatio virtutum. speculator viciorum. In ipso siquidem speculamur fugienda. per ipsum eligimus eligenda. ipse est origo virtutum et radix omnium bonorum laudabilium et honorabilium. ¶ Primum instrumentum intellectus est desiderium bone fame. quia qui vere desiderat bonam famam famosus erit atque gloriosus et qui ficte desiderat per infamiam confundetur. fama igitur est principaliter et per se ipsam appetenda in regimine et regnum non appetitur propter se sed propter bonam famam. ¶ Initium vero sapientie et intellectus est desiderium bone fame que per regimen dominii acquiritur. Sic igitur illud dominium vel regimen desideratur non erit fame acquisitio set invidie. Invidia itaque generat mendacium quod est radix reprobabilium et materia viciorum. Invidia generat detractionem. detractio autem generat odium. Odium autem generat iniuriam. Iniuria generat pertinaciam. pertinacia generat iracundiam. iracundia generat repugnantiam. repugnantia generat inimicitiam. Inimicitia generat bellum. bellum vero leges destruit et civitates et hec contra

uus nat̃e et qđ repugnat nat̃e destruit uit
corpus ¶ Stude ig̃ et dilige studiũ bone
fame qm̃ tato p desideriũ bone fame eliat
virtute et veritas est radix laudabiliũ et
materia omi bonoꝝ qz contrariũ mendacio
et desideriũ iusticie gnat · Justicia g̃nat co
fidentia · Confidentia largitatẽ · largitas fa
miliaritatẽ · familiaritas amicitiã · amici
tia consiliũ et iuuamen · per h' siquidem orbis
fuit constitutus et leges homib; constitute et
h' ratōm conueniunt et nature · p; g° qđ desi
deriũ regiminis ꝓp bona fama est bonũ et lau
dabile et durabile · Sequit̃ de [illegible]

O Alexander conat' bestialiũ [illegible] reges [illegible]
voluptatũ et corruptibiles sunt · carnales
n' appetitus inclinatur, anĩa ad corruptibi
les volup^{tates} uie bestialis nulla discretione p
hibita et inde corp' corrupti^{bi}le letabitur et
contristabitur incorrupti intellectus ¶ · Sci
endũ g̃ qđ conat' uoluptatũ gnat carna
lem amorẽ · carnal' amor gnat auariciam
auaricia desideriũ diuitiarũ · desiderium
aut diuitiarũ gnat inuerecundiã · inuerecundia
uero ꝓsumptionem · ꝓsumptio infidelitatẽ
infidelitas latrocinia · latrociniũ uituperationem
et qua nascit' captiuitas q̃ ducit ad de
trimentũ legis et destructionẽ familiari^{tatis}
et ad ruinã totius corporis et h' est contrariũ
nat̃e · [illegible]

P Rimo et principaliter conuenit Regi qñtum
ad seipm̃ ut fama sui nominis diuulget'
in laudabili sapĩa et qđ cũ suis homib;
loquet' Sapient' et inde laudat' et hono
ratur̃ inde timet' ab omnib; homib; qm
uident' eũ in sua sapia eloquẽtem esse
et in opib; prudent' agentẽ · Porro de
leui pt sciri et p cetera signa apphendi
an in Rege sapiã uel insipiã ducit', quia
quicumq; rex supponit regimi suũ diui
ne legi dignus est regnare et honorifice

donari · Qui uero in seruitute redegit suã legem
subiacentis suo regno et impio t̃nsgressor
est diuinis et contemptor sue legis · Qui
uero contempnit suã legẽ ab homib; contep
net' et condẽpnat' est in lege ¶ · Dico g̃
qđ sapientes ph̃i et diuini logites dixerunt
qđ in pmo deceat regiam maiestatẽ obtempa
re se legalib; institutis non in ficta appare
tia sed in ficta euidentia ut cognoscant omes
ipm̃ timere deũ excelsum et esse obiectum
diuine potencie tunc · n' solent hoies reue
ri et time rege qm̃ uident ipm̃ timere et re
uereri dm̃ · Si itaq; tm̃ in apparentia religi
osum se ostenderit et in opibus sit malefic'
cũ difficile sit nephãria opa celari et apđ
ꝓplm ignorari et ideo reprobabitur talis Rex
ab homib; condẽpnabitur et infamabitur
eius factũ diminuet' eius imperiu' diadema
g̃lie sue carebit honore · Quid g̃ dicã non
est peru, non est thesaurus qui sibi posset
redimẽ bonã famam · [illegible]

S Insuper condecet Rege legis sue
honorare · Religiosos uenerari · Sapien
tes sublimare et conferre cũ eis · dubitabiles
moue q̃ones honeste interrogare · discrete
respondere · sapientiores et nobiliores ma
gis honorare sc̃dm statum uniuscuiusq;
[illegible]

O Portz insup Rege futura cogitare in
futuris casib; providentiam ostruere ut posse
remus aduersa tollerare · decet etiã ipm
pretare h'e inimi et motũ aĩm retinere
ne improuisa commotio pgrediatur in actũ
sine delib'atione et errore suũ rationabiliter
recognoscere et sapienter reuocare quia
summa sapiã est in Rege se ipm regere
Cum g° uiderit Rex aliquid bonũ uel male
faciendũ, faciat cũ discretione nec nimis
tarde nec nimis cito ne uideatur impetu
osus uel remissus · [illegible]

Multum convenit regie maiestati honorifi-
ce indui et semper cum pulcro apparatu
apparere et excellere alios in decore. Unde g'
debet ornis pulcris et extraneis ornamentis
decens. Si quid est rege in quadam prerogativa
omnes alios superare ut per hoc dignitas
decoretur potentia non ledatur et debita re-
verentia tribuatur. Decet itaque regem esse
facundum affabilem claram vocem habere quia
multum prodest tempore preliorum. de regis
O Alexander quam speciosum continentia
est et honorificum in rege abstinere a
multiloquio nisi necessitas id deposcat.
Melius enim est quod aures hominum sint sitibunde
ad regis eloquia quam suis affatibus sacientur
quia saciatis auribus etiam et saciata anima
multum libenter audiunt regem. ¶ Decet
etiam regem abstinere et non multum freque-
ntare consortium subditorum et maxime pra-
vilium quia nimia familiaritas hominum
honoris parit contemptum. ¶ Et propter hoc
pulcra consuetudo indorum in dispensatione
regni et ordinatione regis qui statuerunt
quod rex semel in anno appareat coram om-
nibus in regali apparatu et armato exercitu
sedens nobilissime in suo dextrario orna-
tu armorum pulcerrime decoratus et stare
faciunt vulgus aliquantulum a remotis. No-
biles vero barones et cum ipso tunc solent ar-
dua negotia expedire varios et preteri-
tos vel eventus declarare curam et operam
quam circa rem publicam fideliter gessit ostendere.
Consuevit illa die dona largiri et mino-
res de carceribus emancipari et gravia
onera relevare multa pia opera exercere.
Finito sermone sedebit rex et protinus
assurget unus de collateralibus regis prin-
cipalibus qui sapientior et facundior
omnibus reputatur et conabitur ad regis ho-
norem et commendationem et mandatum

gratias referens glorioso deo quod ita bene ordina-
vit regnum indorum quod de tam sapiente rege
provinciam decoravit quod laudabilem populum in
deum obedientem et unanimem confirmavit
et post laudes divinas et commendationes re-
gales vertet se ad laudem populi commendando
bonos mores captando benivolentiam. In-
ducens eos exemplis et rationibus ad humilitatem
et obedientiam et reverentiam et dilectionem regis.
Quo facto totus populus studebit regias laudes
extollere et sua bona opera commendare
pro regia vita deum exorare per civitates
et familias regis opera et sapientiam enarra-
re. Et propter hoc docent pueros suos ab in-
fantia et inducunt ad regis amorem
et honorem obedientiam et timorem. Hoc igitur mo-
do principaliter publicatur et accrescit fama
regis in secreto et aperto. ¶ Consuevit
enim tali tempore malefactores et sceleratos pu-
nire et de medio tollere ut presumptoribus
via nocendi precludatur et ceteri corrigantur.
Solet enim tali tempore tributa alleviare et cum
mercatoribus dispensare, premiis de red-
ditibus remittere, eos cum suis mercibus diligen-
ter defendere et custodire. Et hac causa quod
multum populosa est India, illuc enim concur-
runt undique mercatores, ibi bene recipiunt
et lucrantur divites et pauperes cives
et forenses. Inde est quod tributa regalia
augmentantur. ¶ Cavendum est utique ab
offensa et iniuria mercatorum, ipsi siquidem
sunt laudis latores, famam hominum ferentes
per mundum universum. ¶ Unumque quod
credendum est quod sicut crescunt et muniuntur civitates
et multiplicantur redditus sic accrescunt
regna, regis honor et gloria, sic timescunt
et compescuntur inimici, sic vivit rex paci-
fice et secure, sic consequitur desiderium vo-
luptatis. De regis iustitia et de finali intentione eius
O Alexander noli appetere quod corruptibile

est et transitorium et quod oportet te cito relin
quere. para diuitias incorruptibiles. vitam
immutabilem regnum eternum durabile gloriosum
¶ Dirige ergo tuas cogitationes semper in
bonum redde te gloriosum et nobilem. vita in
bestiarum et leonum et immunditia suis ¶ Noli
esse crudelis sed flexibilis ad parcendum hiis de
quibus victoriam habuisti cogita de futuris
et aduersitatibus casus quia nescis quid futurum
dies proxima sit. Noli tua desideria inclinari
in comestione potu coitu et diuturno som
no.. Sequitur de Regis castitate

Clemens imperator noli te inclinare ad
coitum mulierum quia coitus est quedam pro
prietas porcorum. que gloria est tibi si exerceas
vicium irrationabilium bestiarum et actus brutorum
Crede michi indubitanter quod coitus est destruc
tio corporis abbreviatio vite corruptio
virtutum legis transgressio. femineos mores
generat et ultimo inducit .i. malum quod predi
ximus. Sequitur de Regis solatio..

Decet imperiam maiestatem privatos habere
fideles cum quibus delectabitur cum variis
instrumentis et generibus organorum cum fuerit
tediosus. Anima vero humana naturaliter in
talibus delectatur. sensus requiescunt sollici
tudines et curiositas evanescunt et totum corpus
vigoratur ¶ Si ergo tu in talibus volueris
delectari ad plus persevera in tali vita
tribus diebus vel iiii^or. sicut quod tu videbis ex
pedire et semper melius et honestius est quod
hec fiant privatim ¶ Cum magis fueris
in ipso solatio abstine te a vino et a potu
et permitte eos ad libitum operare et finge
te dilectum a vino quia tunc poteris multa
secreta percipere et audire. sed hoc non facias
frequenter sed bis vel ter in anno et debes
habere certos de tua familia speciales qui tibi
referunt ea que fiunt et dicuntur per reg
num tuum ¶ Cum fueris inter tuos baro
nes honora sapientes et quos tu videris me
rito honorandos tene quemlibet in suo statu
commuta hodie unum et cras alium. sicut quod
decet gradus uniuscuiusque honora ipsum
nullus sit de tuis nobilibus qui tuam non
sentiat largitatem pateat omnibus clemen
tia maiestatis et nobilitas animi liberalis..
..Notabile documentum

Decet magis Regem districtionem et continentiam
habere et a risu multum abstinere quia fre
quens risus tollit reverentiam et generat senec
tutem.. De Regis reverentia

Insuper scire debes quod magis tenentur
homines in sua honorare curia Regem
et Rex in suo consistorio quam alibi quia tunc
sua interest singulos facit aliquis iniuriam
puniendus est sicut quantitate sue persone ut
timeantur alii et discant ab iniuriis absti
nere. et aliter puniendus est nobilis et
excelsus aliter popularis et abiectus. Bonum
est ergo rigorem et continentiam observare ut
sit inter regem et subditos distinctio pura
Nam scriptum est in libro esclabior quod ille
Rex est laudabilis et amandus qui assi
milatur aquile dominanti inter aves et non
ille qui assimilatur uni avium subiectorum
¶ Si quis vero in Curia vel in presentia regie
maiestatis presumpserit iniuriam perpe
trare vel offensam inferre considerandum
est quo animo istud fecit aut ludendo ut
tibi placeat et animos ad gaudia provocet
aut in contemptum et dedecus tue dignitatis
si primo modo leviter corrigatur. Si
secundo morte moriatur. De Regis probitate

O Alexander obedientia dominatoris vel
dominatoris in iiii^or modis attenditur scilicet in Re
ligiositate dilectione curialitate et re
verentia ¶ O Alexander conuincte a te
animas subiectorum tolle iniurias et iniusti
tias ab eis.. Noli dare hominibus contra te

matiam obloquendi quia vulgus quod potest
dicere de levi cantinue quod de ista ut nichil quod
te possit dicere et post hec cavebis eorum facta
Insuper scias quod discreto maturitatis et gloria
dignitatis et reverentia domini est exaltatio
regis. Summa vero prudentia est ut tua re
verentia cohereat in cordibus subiectorum
magis quam dilectio : de Regis similitudine

Legitur quod rex est in regno sicut pluvia
est in terra que est dei gratia celi benedictio
terre vita viventium iuvamentum quod per
pluviam patitur iter mercatoribus aurelium
edificantibus. uerum in pluviis sunt tonitrua
fulmina cadunt. Inundant flumina torren
tes intumescunt. fremunt maria et multa
alia mala eveniunt per que multa mala
viventia pereunt. Nichilominus tamen ista mala non
impediunt quin laudent homines deum in
sua maiestate. considerantes signa sue
gratie. dona sue misericordie. quia per pluviam vi
vificantur nascentia vegetabilia proficiunt
et cunctis virtutibus infunditur benedictio
et ideo referunt homines laudes et obliviscuntur
mala preterita que super eos venerunt
Et est in Regis communitate et tempore quos deus
excelsus emittit et extendit de thesauro
sue misericordie et propter eos educit mihi custodit
segetes. arborum fructus maturantur et
resumunt vires suas. aqua desiderata recipi
tur via navigantibus aperitur et multa a
lia bona sequuntur. Ex ventis tamen multa im
pedimenta et diversa pericula infunduntur
tam in mari quam in terra. dolores ad multo
rum cordium inducunt. ditias hominum in pela
gus dissipant. per eos corrumpuntur aeris
quantitatem. venena mortifera mittuntur
et multa alia inconvenientia consequuntur
et ea implorant misericordes creature cle
mentiam creatoris ut tollat ab eis ista
mala. ipse in eo omni tempore ventos deducere

sustinet cursum suum et tenorem quod statuit
eis quia cuncta sua seraphica equali ponde
et certo modo et ordine destinavit et statuit
servire sunt ea ut fluvium et exeunt ex ime
sa mira sua et ineffabili bonitate
Hec si quid parabola est in hyeme et in estate
quam frigora et calores summa prudentia
inenarrabiliter stabilivit ad generationem et
perpetuationem et durabilitatem et specialium uni
versalium tamen inconvenientia et pericula mor
talia evenerunt ex frigore hyemis et calore
estatis. Sic etiam accidit in Rege multa
si quid solent ab ipso commoda provenire
et que suis subditis displicent et molesta
ferunt cum in eis nimia iniuria inveniuntur.
O Alexander indiga de inopia et vita
instabilium personarum. subvenire indigentibus
in sua indigentia de tua clementia. elige
hominem scientem cum lingua eloquentem
iustitiam amantem et vices tuas supplere va
leat et eos misericorditer amare et regere. In
hoc est Regis obsequium hominum letitia
beneplacitum creatoris. De Regis prudentia
O Alexander thesaurizare tibi multam de
leguminibus et granis et tribus ad defendendum ter
ram sufficienter in tempore famis et indigen
tie si tamen evenerit sicut solet accidere
annuis famis et inopie valeas tuis homi
nibus prudenter subvenire et in tempore necessitatis suc
currere civitatibus tunc debes aperire celaria
tua et publicare per regnum et civitates fru
menta et grana thesaurizata hoc est mag
na cautela. maxima providentia in omni
regimine. salus populi. custodia civitatum. nunc non
penetrabit populus tuus confidenter tuum statum
et tuam cognoscet prudentiam erit confidentia
universis. Tunc sciunt omnes quod omnis tua
pecunia eorum est et propter hoc tua appetabitur clemen
tia et timebunt tuam offendere maiestatem.

lexander frequenter moni te et adhuc
moneo quod tu meam custodias doctrinam quam
si servaveris tuum propositum consequeris et
regnum tuum durabile permanebit. Videlicet
sanguinem humani generis per te effundere
quia hoc soli deo convenit qui novit occulta
cordium et secreta hominum. Noli tibi assumere
officium divinum quia non est tibi datum scire
archana divina. ¶ Cave ergo quantum poteris
sanguinem effundere humanum. Doctor egregius
hinogenes scripsit dicens quando creatura
interficit creaturam sibi similem virtutes ce-
lorum clamabunt ad divinam maiestatem dicen-
tes: Domine domine servus tuus vult esse tibi si-
milis quia si iniuste interfecit, respondebit
creator excelsus: permitte eum qui interfecit
quia interfectori mihi est vindicta et ego
retribuam. Et totiens in suis laudibus vir-
tutes celorum representabunt mortem donec
interfecti vindicta sumatur ab interficiente
qui erit unus de persecutoribus in pena
eterna. [illegible]

O Alexander in omnibus penitus habeas
noticiam multam quam valde dedicasti
et per ... reducens ad memoriam gesta
parentum et annalia patrum discute, inde po-
teris multa bona exempla extrahere. Su-
per omnia preterea dabimus tibi certa docu-
menta in futuris temporibus. Ne contemp-
nas quem minorem te vides sicut accidere solet
ad honores et divitias poterit pervenire
et tunc erit validior et potentior ad no-
cendum. ¶ Cave ne infringas datam fidem
et federa confirmata quod hec convenit infide-
libus immundis et meretricibus. Serva fideliter
promissam fidem quam omnem infidelitatem con-
sequitur finis malus et si in federe infrin-
gendo aliquid boni eveniat, quod ipsum spes
mala est et reprobacio et de genere malorum.
Scias insuper quod per fidem fit hominum con-
gregatio, civitatum inhabitatio, virorum cantatio,
regis dominatio; per fidem castra tenentur, civita-
tes servantur, reges dominantur. Si quid tollas
fidem, cuncti homines ad statum pristinum rever-
tentur, videlicet ad instar brutorum et similitu-
dinem bestiarum. ¶ Cave ergo rex fidelissime
infringere datam fidem et serva firmiter
iuramenta tua et si sint gravia. Nescias quod
teste hinogene duo sunt spiritus qui te custo-
diunt, quorum unus est ad dexteram et alius ad
sinistram, custodientes et scientes opera
tua cuncta et rescribentes creatori quicquid
decreveris faciendum. In veritate soli hec te debet
et qualiter retrahere ab omni opere inhonesto. Quis
te compulit iurare non est faciendum sine
magna necessitate. Rex vero nisi multum rogatus
et frequenter requisitus non debet iurare, sci-
ens quod non convenit dignitati et derogat
honori cunctis subditorum et iniurie et
fidem. Si quid queras quod fuit causa destruc-
tionis regum antiquorum et futurorum. Respon-
dere tibi quod reges consueverant iuramentis
ad fraudem et deceptionem hominum et pri-
vati civitatum frangentes federa que servari
stabilita fuerunt ad salutem humani generis
et utilitatem. Unquam isti et infideles ... -
bant iuramentis ad subversionem regnorum
et ideo equitas iustissimi dei iudicis non
potuit eorum amplius sustinere. ¶ Doctrine sic
Alexander scire te volo quod in ordinatione
regum et imperii et regiminis sunt quedam
documenta specialissima valde moralia per-
tinentia tibi quantum ad propriam familiam et quantum
ad conveniens propositum regendum sed non habent locum hic.
Tractabo tamen circa ea in certo loco libri huius et
erunt tibi documenta salubria abbreviata
et valde utilia quorum observantia prosperabis
domino concedente. De studio [illegible]

Noli ponere prorsus pro te ...
quia hoc est proprium debilitas mulierum. Iam

festum per omnia custodias. curialitas sua et
ex bonitate. Propter hoc est protectio regni de structio
inimici. preciosa gignasia tua. statue studia
in Civitatibus regni tui. permitte et precipe
hominibus tuis ut filios doceant filios suos
litteras et faciant eos studere in liberalibus
et nobilibus scientiis et tua debet esse in providendis
in vitiis subvenire. fac aliquam provisionem et
proficientibus ut per hoc prestet aliis scolaribus et
exemplum et materiam vigilandi. exaudi petitio
nes eorum. epistolas recipe et attende collaudan
laudandos et remunera remunerandos in
hoc exemplis litteratos ad tua preconia extol
lenda et gesta tua in scripturis perpetuanda
Iste modus est commendabilis et ista pru
dentia collaudanda. Propter hoc honoratur imperi
um decoratur totum regnum. illuminatur curia
Annales et gesta eius regalia memorie
melius commendantur. Quod sublimavit
regnum grecorum. Quod eorum gesta per totum
mundum perpetuale diffamavit. hoc certe
fecit diligentia studentium et probitas sa
pientium qui suum modum scientie dixerunt
et propter hoc talia meruerunt. Sane puella
in domo philosophiae ex nimio studio sci
ebat cursum anni et astrorum. festa futura
sollempnitates mensium. cursum plenetarum
brevitates circulorum dierum signa stellarum
indicativa futurorum et alia infinita que
pertinent ad iudicia futurorum. Ex de cus
todia
O Alexander numquam confidas
in servitiis mulierum nec committas te illi
et si necessitas exigit illi te committas que
fidelis et dicta credit esse tibi. Quia dum
mulier tractat personam tuam scias te esse
quasi depositum dispositum et commissum apud eam
quia in suis manibus est vita tua. Cave
atque mortifera venena non enim de novo
incipiunt homines venenare Notum est
quod multitudo regum vel dominorum anticipa
verunt diem mortis et occubuerunt pota
tionibus venenorum. O Alexander non in
uno medico confidas quia unus medicus po
tens est ad nocendum et de facili audet ne
pharias presumere et scelus deducere ad effectum
Si autem potest fieri quod sine decem non sint minus
sed fac eos in unum convenire. Et si sumenda
fuerit medicina noli sumere nisi de consi
lio plurimorum et cum res debet acquiri debes
habere fidelem virum cognoscentem genera specierum
et qualitates qui debet omnia que necessaria sunt
in compositione colligere de consilio medicorum
cum certo pondere et mensura et totum conficere
sicut decet. O Alexander recordare sem
per regine indorum qui tibi mandavit causa a
micitie multa exennia et dona venustissima inter
que missa fuit illa venustissima puella que
ab infantia imbuta et nutrita fuit veneno
serpentum et nisi ego diligenter illa hora
inspexissem in ipsam et arte iudicavissem
de puella venenosa eo quod ita audacter
horribiliter inrefrenabiliter incessanter suum
figebat visum in faciem hominum perpendi sci
licet quod interficeret homines solo morsu quod
tu experimento postea probavisti et nisi hoc
certissime tibi ostendissem mors tua fuisset
in ardore coitus ipsius consequenti. De hora
eligenda in astronomia et quod est utilitas per sciencie
O Alexander Sua tua nobilissima anima
superiore et angelicam tibi commendata est tibi
non ut dehonestetur sed ut glorietur. Non
sicut de conditione et de genere immundorum sed
de numero sapientum. O Rex clementissime
si fieri potest non surgas nec sedeas non co
medas nec bibas et nichil penitus facias
sine consilio viri periti in arte astronomie. Scias
utique pro certo quod nichil fecit gloriosus deus
vacuum nec otiosum nature sed omnia sunt
facta probabili causa et certissima ratione. Et per
istam viam et inquisitionem cognovit pri

tissimus doctor in probitate natura partium com
positarum et contrariis qualitatibus et coloribus
in sua generatione in compositione ad eas co
positus et post hoc habuit scientiam de sideribus
fortis. ne adhibeas fidem dictis insipientu
m sicut illi qui dicunt scientiam planetarum diffi
cilem esse ita quod nemo poterit ad illam per
venire. isti quid dicunt nesciunt quia apud
potentiam intellectus nichil est difficile et
cuncta sunt stabilia in via omnis. Sunt et
alii non minus stulti qui dicunt deum cuncta
providisse et preordinasse ab eterno. Unde
dicunt non prodest futura cognoscere eo quod
debent necessario evenire. Quid quod valet scientia stel
larum. isti enim male errant. dico quod licet
sint quedam necessario ventura tamen si presciuntur le
vius tolleruntur prudenti declinantur et sic
quodam modo evitantur. Ecce corpore quod futura
sunt in mea noticia et prudentia qui acci
dunt recipiuntur prudenter et discrete transeunt
sine molestia et sine magna lesione. Verbi gratia
quod hyeme superatur nimis frigida homines
preparant hospicia callida. prudentes docu
menta carbones et ligna acquirunt et sic
de aliis multis se premuniunt et propter hoc ve
niente hyeme a frigore non leduntur. Et sic
et faciunt in estate et estivo calore per
frigida cibaria et opes rerum evadunt fer
vore estatis. Sic qui prescire possint a
nos famis et indigentie per conservationem
frumentorum et rerum prudentia minus mo
leste ac levius sustinent tempore famis. Con
fert quod multa futura prescire ut melius de
clinare mala possint. qui ventura prog
noscunt deum maiorem excelsum tunc precibus
implorare deberent ut pro sua clementia
ab eis futura mala avertat et aliter
ordinaret. non enim ita predestinavit ut in
aliquo sue potentie derogaret. Possi
bile siquidem homines divinam clementiam
deprecari orationibus devotionibus precibus ie
iuniis servitiis satisfactionibus elemosinis et
aliis multis bonis de commissis veniam implora
tes de reatibus penitentes. et tunc visum est
quod deus omnipotens avertat ab eis quod
trepidant et formidant. Redeamus
igitur ad intentum sermonem. Sciendum enim est quod
astronomia dividitur in partes tres videlicet
in ordinatione celorum et sperarum et divisione
planetarum et divisione signorum et eorum elonga
tionem et de suis motibus et illa pars astrono
mie vocatur media. Secunda pars est de quali
et modo cognoscendi motum firmamenti
etiam signorum temporibus antequam fiant sub fir
mamento lunee et hec secunda pars vocatur astro
nomia sive scientia iudiciorum et indiget motu
pars astronomie est scientia de rebus. scilicet de speris
planetis et signis. Scias ergo quod fieri placet
xviij et ... de quibus mea tibi in quodam
parte libri huius ad plenum tradam doctrinam.

Sequitur de conservatione sanitatis.

Nunc ut prius tradere volo doctrinam medi
cinale secreta que tibi sufficiunt in co
servatione sanitatis ut non indigeas aliquo
medico. Quia conservatio sanitatis melior est
et preciosior omni medicina et ut valde sit
tibi necessaria ad regimen huius mundi. Sciendum
est itaque quod non est via ad aliquid re facienda
et ad aliquid acquirenda nisi per potenciam
elati intellectus et non est potentia nisi per
sanitatem et non est sanitas nisi per equalitatem
complexionum et non est complexio nisi
per temperantiam humorum et conservatio sani
tatis et ad primum aliud acquirenda et re
velavit eas suis prophetis sanctis suis et iustis
prophetis suis et quibusdam aliis quos pre
elegit et illustravit spiritu divine sapientie et
dotavit eos donis sapientie. Ab istis sequentes
viri philosophi pertinet principatum et originem habue
runt Indi et Persi et Greci et Latini. Ab istis

hauserunt et scripserunt artium et scientiarum
principia et secreta, que in scripturis eorum non
falsum nec reprobum reperitur, set a sapien-
tibus approbatum. ¶ Quia non sibi cum proditione
est multorum aliis cum proditione prestabit
quia illud eligimus quod amamus et illud
querimus quod intendimus. ¶ Scire tamen debes quod
deus excelsus inter ceteros philosophos grecos ma-
gis informavit ad scientias acquirendas
et rerum naturalium que maxime cognoscenda de
hiis tibi alias fecimus fidem. Unde secundum quod
possumus in hoc libro procedemus domino concedente.

Quomodo sanitas conservatur.

Convenerunt itaque sapientes philosophi uni-
versi quod homo compositus ex oppositis
elementis et ex contrariis iiii humoribus qui
semper indigent alimentis et potibus quibus
si caret corrumpetur eius substantia et si hiis utetur
superflue vel diminute incurreret infirmitatem
debilitatem et alia inconvenientia multa. Si
vero utatur hiis temperate inveniet iuvamen
vite corporis fortitudinem vel fortificationem
et totius sue substantie sanitatem. ¶ Convenerunt
quoque unanimiter quod qui transgreditur debitum
modum in pleno et in vacuo in sompno
et vigilia in motu et quiete in dissolutione
et retentione ventris in subtractione vel de-
tentione sanguinis non poterit evadere egri-
tudines seu egritudinum vincula et moles-
tias infirmitatum de quibus omnibus tractaturus
sum sub quadam brevitate tradendo doctrinam
certissimam de generibus egritudinum et reme-
diis earundem. ¶ Convenerunt itaque universi
quod qui cavet sibi a superfluitate et indigentia
conservando equalitatem et temperantiam iste
reperiet sanitatem salutiferam et longi-
tudinem dierum. ¶ Ego siquidem non inveni
aliquem philosophorum ab hac sententia discrepare, vide-
licet quod omnia delectabilia huius mundi
sive sint delicie sive divitie sive hono-
res sive voluptates universa sunt propter dura-
bilitatem. Qui igitur appetit vivere et durare
studeat acquirere que durabilitati conveniunt
et vitam conservant et renuntiet proprie volup-
tati ne comestione comestionibus superaddat.
Audivi de Ypocrate qui conservabat dietas ci-
bi propter quas debilitatem corporis sustinebat,
cui dixit suus discipulus: Doctor egregie,
si velles satis comedere non sustineres tantam
corporis debilitatem. Audiens Ypocras et dixit:
Fili, ego volo comedere ut vivam, non vivere
ut comedam. Alimentum igitur propter durabilitatem
querendum est, non durabilitas propter alimentum.
Multos sane novi qui diminuerunt de ali-
mento et comestione abstinentes se a suis
appetitibus, prohibentes gule et viventes tempore
per dietas qui fuerunt propter hoc sanissimi cor-
poris operationis melioris longioris vite et
boni appetitus et levioris motus, et hoc est
manifestum in Arabibus et sepe euntibus per
deserta et itinera longa. Hoc est quoque mani-
festum argumentum quod abstinere a nimia
comestione et superfluitate purgative est
summa medicina.

Sequitur certissimum documentum de medicina que valde valet.

O Alexander, in medicina
continetur certissimum documentum et [illegible]-
simum quod conservatio sanitatis in duobus prin-
cipaliter consistit. Primum est quod homo
utatur cibis convenientibus sue etati et tempori in
quo est et consuetudini sue nature, vide-
licet ut utatur cibis et potibus quibus con-
suevit nutriri et quibus suam substantiam enim
confirmavit. ¶ Secundum est quod purget ab
eo quod generatur ex superfluitate et corruptis
humoribus. ¶ Sciendum est igitur quod corpora hominum que
sunt receptibilia cibi et potus diminuuntur
et resolvuntur tam ipsa corpora recipientia
quam ipsa alimenta recepta in quibus resol-
vuntur. In primis per calorem naturalem
qui desiccat humiditatem corporum et in

tritur ac pascitur eadem humiditate resol
uitur etiam per calorem solis et uenti qui desic
cant humiditatem corporis et nascuntur ex
humiditate terrae corpora et fluuiorum. Quando igitur
corpus est calidum uaporabile ualent ei
grossa cibaria quoniam id quod emittitur de tali cor
pore et dissoluitur ab eodem erit multae quanti
tatis et grossae substantiae propter nimium calorem et ua
porem corporis. Quando uero corpus est depressum
et siccum ualent ei subtilia et humida cibá
ria quoniam quod dissoluitur de tali corpore est parue
quantitatis per suos strictos meatus. Certum
itaque est documentum ad conseruandam sani
tatem ut homo utatur cibis conuenientibus sue
complexioni in sua sanitate. Verbi gratia. Si quis
est calide nature conueniunt sibi calida ci
baria et temperata. Si uero frigide nature
conueniunt sibi frigida temperata. Idem preuide
dico in humido et sicco corpore. Si igitur calor aug
mentetur et inflametur nimia inflamatione
aut per cibaria calida aut per calorem extri
nsecum incendentem et dominantem tunc corpora et
contraria iuuant et frigida. Et cum stomachus
calidus fuerit fortis et bonus tali stoma
cho meliora sunt grossa cibaria et quod talis
stomachus est quasi ualidus ignis potens com
burere multa grossa ligna. Quando uero stoma
chus est frigidus et debilis tali meliora sunt
subtilia et leuia quod talis stomachus compara
tur igni comburenti auenas et subtilia ligna.
Si uero boni stomachi signa sunt haec leuitas cor
poris claritas intellectus bonus appetitus.
Signa autem mali stomachi et debilis digestionis sunt
haec grauitas corporis mollicies pigritiae
inflatio faciei oris frequens apertio grauitas
oculorum turpis et mala eructatio quando scilicet ex
uenit acris uel amara aquosum uel fetidum
et propter haec generantur uentositates et inflationes
in uentre et diminuitur appetitus. Si autem
ros est in maiori quantitate perueniunt ex hoc

extensiones extremitatum reflexiones mem
brorum tremores corporis apertiones oris
et quaedam alia mala quae omnia sunt contraria
sanitati destructibilia corporis. Corruptibilis
nature debes igitur tempus clementissime et dili
genter custodire ab inconuenientibus supradictis
·· Sequitur de arte medicine ··
Cum sit hoc corpus corruptibile quod accidit
corruptio ex oppositione complexionum et humorum
que sunt in eo. Visum est michi in presenti
opere tibi rescribere quaedam utilia et pro
uectiua ex secretis artis medicine quibus con
tentus fueris et maxime cum sit tibi honestum
tunc ut non appareant medicos curare infir
mitates regias. Si enim hoc exemplariter inspexeris
et iuxta ordinem preciosum conuersa
tus fueris medico non indigebis exceptis
hiis accidentibus bellicis et ceteris aliis que
omnia uitari non possunt ·· De continentia
Regis de rebus agendis post comestionem ··
O Alexander cum a sompno surrexeris
modicum debes ambulare et membra tua
equaliter extendere et tunc caput pectere
quod membrorum extensio corroborat corpus
et pectinatio capitis uapores ad caput
ascendentes tempore dormitionis ad stomacum
deducit. In estate lauare cum aqua frigi
da quod hoc constringit et retinet calorem
corporis capitis et hoc erit quasi excitatio de
siderii comedendi. Deinde induere uestimenta
optima et ornare pulcerrimo ornamento
quod animus tuus multum naturaliter delectabitur
in huius pulcritudine et aspectu et uirtus
splendoris in te confirmabitur et dilata
bitur etiam nimis. Deinde de frondibus dentes
et gingiuas cum corticibus arboris calide et
sicce amari saporis. Hoc si quidem multum
iuuat dentes et mundificant et oris in
cisum liquefacit et dissoluit linguam clari
ficat loquelam et c. Insuper etiam de

siderium comedendi. Deinde fumigabis
te fumigationibus congruis temporibus. Hoc enim val-
de proficit, aperit clausuras cerebri et gros-
siora reddit colla, brachia, pinguescere
facit, clarificat faciem atque visum, corro-
borat sensum et tardare facit canitiem.
Post hec utaris unguentis optimis et odo-
riferis temporibus cum gemmis, in quibus fueris, quia
non nisi odoratu reficitur anima et omnis odor
est eius suavis cibus, et cum refecta fuerit anima
et firmata que dilatativa est, corpus confir-
mabitur, congaudebit sanguis et in venis
incipiet currere et leticia anime. Post hec
accipies electuarium, id est electuarium lignum aloes
quod invenitur in libris medicinalibus, et
tunc ex reubarbaro pondus iiii
nummorum argenteorum, quia hoc valde proficit et
subtrahit fleuma ab ore stomachi, excitat
calorem corporis, fugat ventositatem et bonum
reddit saporem. Deinde cum nobilibus sede et sa-
pientibus loquere secundum consuetudinem regum et
nobilium et age quod te decet agere. De
consuetudine comestionis consuende.

Cum voluptas comedendi fuerit in hora
consuetudinis, utere labore modico sedendo
vel deambulando vel aliquid tale
faciendo, quia hoc corpori multum valet, fugat
ventositates, corpus aptat, corroborat, agile
alleviat et calorem stomachi incendit, con-
stringit compages et liquefacit superfluos hu-
mores residuos et fleuma descendere facit.
Cum stomachum nimis incensum vel calidum et
nimis desiccatum, ponantur cibi multi an-
te te et comedas ex illis quos eligeris iuxta
desiderium tuum cum pane equaliter levato
qui erit ex pasta frumentacea, et pone ex illis
quos preponere debes, verbi gratia, si molle et molliens
ventrem et quos retinens secundum quod fuit, cibus molle
pressit levius facit digestionem. Si vero re-
tinens comedit … et postea molle

consumetur. Verbi gratia, si supersederit homo pla-
pulmenta mollia et digeri ... descendant, et
ut ad procedat remanens in fundo stomachi
et si fundetur ... concuti ... atque fortior
ad molliendum eos quia ... sunt prius in-
nose et est decima ... caloris
cibi decoquuntur. Et in comestione debes erige-
re manum, id est cessare a comestione dum ad-
huc sit voluptas comedendi sive desideri-
um, quia ex superfluitate cibi angustiatur sto-
machus, gravatur corpus et leditur anima et cibus
remanet in fundamento stomachi ponderosus
et nocivus. Similiter cave tibi a pota-
tione aque et retine super cibum donec in consue-
tudinem tibi veniat, quia potatio aque frigide
super cibum stomachum refrigerat et extingit ca-
lorem digestionis et cibum confundit et impe-
dimentum generat si multum bibatur, quo nichil
deterius erit corpori. Si vero necesse fuerit ut aquam
sumas vel propter calorem temporis vel propter calorem
stomachi vel etiam propter calorem cibi, fiat eam
modice et frigida bene sit. De modo dormi-

endi post prandium.

Cum vero refectus fueris,
ascende vel incede super stratum mol-
lem; deinde tempera dormitionem et requiesce
una hora; membra enim super latus dextrum, de-
inde ad sinistrum revertere et super illud dormi-
tionem perfice, quia latus sinistrum
frigidum est et ideo indiget calefactione.
Si igitur sentis dolorem in stomacho et in ventre
vel gravitatem, tunc medicina est tibi ponere
camisiam calidam ponderosam. Si vero
sentis eructuationem acerbam, signum est frigi-
ditatis stomachi; huius rei medicina est bibere
aquam cum sirupo acetoso et evomere, quia
incarceratio cibi corrupti in ventre est va-
lidi corporis destructio. De continentia aque.

Potum ante prandium comestionem vel post
peroratur calorem stomachi, sed post prandium
est nocivum, quia tunc descendit cibus indigestus

ad inferiores partes stomachi et inde gene-
rantur inclusiones et alia mala. ¶ Scito autem
quod dormitio ante prandium reddit corpus macilen-
tum et desiccat humiditatem eius; post refectio-
nem replet et corroborat atque nutrit. Quando
dormit homo quiescit corpus et tunc trahitur
calor naturalis diffusus per totum corpus ad
stomachum et ad interiora sua et corroboratur
stomachus super decoctionem cibi; tunc querit ra-
tionalis suam quietem. Propter hoc dixerunt quidam philosophi
quod magis proficit vespertina comestio quam meri-
diana, quia meridiana recipit calorem diei
qui est expansivus et etiam venit propter sollicitudinem
homo et inquietatur et propter cogitationem et propter
multa incommoda que corpus consumunt ex
calore et motu. Et propter hoc in hora meridiana dif-
funditur calor naturalis per exteriora corporis, et ideo
tunc multum debilitatur stomachus et fit impotens
ad coquendum cibum. Vespertina in cena vespertina
contrarium, quia tunc accidit corpori tranquillitas, labo-
ris et tunc est requies sensibus et anime, tunc incipit
noctis frigiditas que ducit naturam ad interio-
ra stomachi. De consuetudine comedendi variando.

Item notare debes quod qui consuevit co-
medere bis in die si contineat se ad unam
tantum sibi eveniet nocumentum; sic eveniet illi
qui consuevit semel in die comedere et incipit bis
comedere, quia eius stomachus nequit cibum digerere
et indigestum remanet in incremento, et qui con-
suevit in una certa hora comedere et transit suam
comestionem ad aliam horam cito patietur
quod sue nature non proficit ex officio, quia consu-
etudo est altera natura. ¶ Et si aliqua
necessitas que legem non habet compellit ad hoc, videlicet
ut consuetudo mutetur, debet hoc fieri discrete et
sapienter, scilicet ut fiat mutatio consuetudinis
paulatim una vice post aliam, et sic deo ad-
iutorio bene fiet. De tempore comestionis.

Et cave ne comedas donec certissime cog-
noveris stomachum esse vacuum vel purgatum
a primo cibo, et hoc cognoscas per desiderium
vel cum voluptate comedendi sit corpus et per
subtilitatem salive ad os decurrentis, quia si
quis cibum recipit absque corporis necessitate
sine appetitu comedendi inveniet calorem
naturalem quasi frigidum. Et vero de consideraverit
susceperit eum inveniet calore sicut ignem ac-
censum, et cum corpus desiderium habet comedendi
debes statim comedere; nisi vero cito comedas
statim stomachus replebitur humoribus quos tra-
hit ad se de superfluitate corporis, qui contur-
bant cerebrum vapore pessimo, et cum postea
affluit cibus fit tepidus et non proficit corpori.
De iiij temporibus anni, de diversitate et qualitate eorum.

De intentione mea in hoc libro breviter de-
terminare est de .iiij. temporibus anni et de
qualitate et continuitate et proprietate uniuscuiusque partis
et de variatione eorundem. De vere quomodo videndum est.

Quatuor sunt anni tempora que sic distingu-
untur. Ver tunc incipit quando ingreditur sol signum
arietis; tunc est initium veris et durat xc. no-
naginta dies et xxiij. horas et quartam partem
unius hore. Hic autem .x. die exeunte mar-
tio usque ad xxiiij. die iunii. In hoc tempore nox
et dies adequantur in suis regionibus, dulcescit
tempus, virescit aer, sufflant venti, dissolvun-
tur nives, currunt torrentes inter montes, sa-
turantur fontes, exeunt humiditates ad
summitates arborum et capita ramorum, san-
guis surgit, crescunt segetes, virent prata, pulcres-
cunt et colorantur flores, arbores floribus
novis induuntur, ornantur terre germinibus, animalia
generantur, parantur pascua, cuncta resumunt
vires, cantant aves, resonant philomene,
recipit tellus integre totum ornamentum et
pulchritudinem suam et fit sic sponsa pulcer-
rima, speciosa inventa, picta moribus or-
nata variis coloribus ut appareat hominibus
in festo nuptiali. Ver vero est calidum et humidum
et temperatum, aeri simile est et exaltatur in eo

sanguinis et diffundit per universa membra corporis et proficit in eo quod est equalis complexionis et temperatum. Et cibaria in eo comedantur ut sunt pulli gallinarum coturnices et ova non superflue [illegible] usque ad [illegible] et lactuce agrestes quas rustici vocant scarias et lac caprinum. Nullum enim tempus est melius nec utilius ad minutionem et proficit in eo usus et motus corporis et solutio ventris et motus balnei et sudores et species potationes ad digerendum et purgatoria accipere quoque in minutionem sive per digestionem actionem. Hoc tempore humiditate sua restaurat. De estate.

Estas enim oritur cum sol ingreditur primum gradum cancri et continet xcii dies et xviii horas et terminum pro hiis et hoc est a xxiii die Junii usque ad xxiii diem septembris. In hoc ergo tempore elongantur dies abbreviantur noctes in omnibus regionibus crescunt calores inflammantur venti tranquillitas est in mari nascuntur serpentes fundunt venena serenitas est in aere desiccantur segetes et fit mundus quasi sponsa corpore completa etate perfecta calore inflammata. Est enim tempus est calidum et siccum in quo excitatur colera rubea et oportet in eo cavere ab omni quod sit calide et sicce complexionis excitat enim coleram rubeam ab esurie et potu [illegible] et saturitate est abstinendum ne calor naturalis extinguatur. Comedas in eo quicquid est frigide et humide complexionis ut carnes vitulinae comedantur et cucurbite et pulli [illegible] pulmentum quoque ex farina ordei. Fructus quoque acri saporis et [illegible] et veneris parte recedat ab eo [illegible] minutio abstinendum nisi necesse fuerit et [illegible] et motus corporis sine balnea fiant parte. Sequitur de autumpno.

Autumpnus tunc incipit cum leo intrat primum gradum signi libre et continet lxxxviii dies xviii horas et iii horas [illegible] hoc est a xxiiii die septembris usque ad xxii diem decembris. In hoc tempore adequantur dies et noctes [illegible] et nox crescit et tollit de die et aer frigescit. Venti flant septentrionales mutantur tempora decrescunt flumina diminuuntur fontes marcescunt viridia desinunt fructus facies terre caret sua pulcritudine volatilia querunt calidas regiones animalia suas appetunt cavernas serpentes foveas ubi collegerunt victum pro hieme. Et mundus comparatur femine plene etatis indigenti vestibus quia recessit ab ea iuventus et festinat senectus. Autumpnus est tempus frigidum et siccum in quo colera nigra consurgit. Et in eo tempore quod sumenda sint calida et humida ut sunt pulli agni vinum vetus et uve dulces abstinendum ab omnibus cibis coleram nigram gignentibus. Motus corporis magis expedit quam in estate. Balnea quoque et purgatoria in hoc tempore si necesse fuit accipias. Et si homo indigeat vomitu fiat hoc modice et calidiore hora diei quia in talibus horis superfluitates congregantur in homine. Purgatio ventris debet fieri in hoc tempore [illegible] et omnia que attrahunt nigram coleram et reprimunt humores. Sequitur de hieme.

Hiemps vero tunc incipit cum sol intrat primum gradum signi capricornis et continet lxxxix dies et xii horas et est a xxiii die decembris usque ad xxi diem marcii. In hoc tempore noctes elongantur dies abbreviantur convalescunt frigora exasperantur venti cadunt arborum folia moriuntur pro maiori parte herbe [illegible] in ventre terre et cavernis montium pro nimio frigore et humiditate latent. Obscuratur aer [illegible] tempora tremescunt pecora et iumenta debilitantur virtutes corporum et tunc est mundus quasi vetula frigida etate decrepita indumento nuda morti propinqua. Hiemps est tempus frigidum et humidum in quo comedi-

satione, oz flecti & redire ad cibos callidos
et ad materias callidas ut sunt pulli galline
arietina caro et assature et universa pig-
menta calida, ficus quoque & nuces & vinum
rubeum bonum & optimum et electuaria callida.
abstineas et a sole (?) ventis et a minutione
sanguinis nisi magna cogat necessitas, tunc
oz mutare aere & calefacere in cibis habundantia
[illegible] ne digestio debilitetur. unge tuum corpus
unguentis optimis callidis & utere balneis tem-
peratis minus motus non noz et levius (?) h tempore & in
[illegible] comestio quia in h tempore pro nimio frigore naturalis
calor colligitur et ingreditur interiora corporis & ideo
melior est digestio & in hieme, quia in hiis temporibus
apperiuntur pori pro calore & diffunditur calor
naturalis per omnes partes corporis et pro paucitate
caloris stomachi digestio impeditur et h uores
commouent. Secrete (?) g° h et domine conservet te vale

De conservatione caloris naturalis.

O Alexander hanc dietam preciosam tibi
observam custodi naturalem calorem conservando quia
quamdiu calor naturalis in homine temperatus perseve-
rauerit, sanitas longi temporis custoditur. Scias autem
duobus interitur homo ut desiccatur. Uno est
naturalis qui debito modo fit nec est senectute que
uenit in corpore quod destruit naturam aut accidentali
est causis aliis pessimis. Impinguant & humi-
tant corpus h. quies securitas esus ciborum
dulcium et diversorum potatio lactis dulcis
calida potatio vini dulcis dormitio post
comestionem super strumenta mollia odori-
fera refecta longa ac temporibus [illegible] ingressus bal-
neorum dulcium aquarum et in illis sessio mo-
dica ne diuturnitate balnei corpus debilite-
tur et odore sentiens herbe odorifere vel eius
quicquid boni odoris fuerit. Unum quod est in
tempore congruum ut in hyeme absinthium quod
est cuiusdam floris species et calide nature
Rosa quidem & viole et quicquid nature frigide
fuerit in estate exercitatur ut vomitus

semel in mense et maxime in estate Vomitus
n. lavat corpus et stomachum purgat ab humo-
ribus pessimis et putridis. Et si pauci fuerint
humores in stomaco confortabitur calor ad
digerendum corpus implebitur humiditate et pi-
nguedine et multo melius et valeus si cum
hac dispositione contingat habere gaudium et
leticiam et honorem et gloriam et de inimicis vic-
toria et spem atque fiducia in plebe sua et
in visionibus delectari et facies pulcras aspi-
cere et audire vel legere cum dulcis vide cantus
suavissimos audire uestimentis optimis &
varietatibus eius indui et unguentis ungi temporibus
congruis. Contra que desiccant corpus et debilitant:
comedere modicum & bibere multum laborare et fre-
quenter stare et extra mensuram ambulare et dor-
mire ante prandium super strumenta dura. mode-
rate sollicitare metuere et balnea aque
sulphuree intrare et comedere cibos salsos et vi-
num vetus multum potare multum quoque egerere et
sanguinem minuere et minuendo mensuram
excedere et cogitationes pessimas & tristissimas
nō habere. Ypocras: Si quis repletus vel consti-
patus balneum intrauerit ylii dolore vel intestinorum
certissime post incurret. Si comedit ventre re-
pleto incurrit nec post aliquis curatur vel
multum equitet. Qui simul lac & pisces come-
dunt sepe lepram aut maculam albam incur-
runt. Vinum & lac simul [illegible].

De malo capitis et conservatione eius.

Corpus dividitur in iiii partes. Prima pars
est caput quod quando congregantur superfluitates
in eo poteris scire per hec signa que sunt. Tene-
brositas oculorum grauitas superciliorum repercussi-
ones temporum ac tinnitus aurium. Occlusio
narium. Si quis hoc sentit in se hoc accidere acci-
piat [illegible] et decoquat ipsum in vino dulci
et cum [illegible] diminuatur medietas
et teneat ipsum in ore quolibet mane donec
sentiat sibi prodesse et utatur in cibo suo

q(ue) in(ter) cinapis (et) decoq(ue) in pondere duius dena
rij cu(m) puluere confecto ex xij unguentis et h(oc) in
dormitatione sua. Si uero obmittat h(ec) et neg
ligat timere p(otes)t periculosas infirmitates
videlicet corruptionem visus cerebri dolorem (et)
multas alias infirmitates a quib(us) omnib(us) te
custodiat gloriosus deus in om(n)i t(em)p(or)e. De
malo pectoris et eius remedio.

Pectus est sedes pars ... in eo superflu
itates congregant(ur) h(ec) signa sequunt(ur) ling(ua)
fit ponderosa os salsum in orificio stomaci
... sentit ho(mo) dolore(m) tussis (et) g(ra)u(ius) di
minuere de comestione (et) uti uomitu et p(ost)
uomitu sume zucare rosatu(m) cu(m) ligno aloes
mastice et post comestione(m) sume ad magni
tudinem unius nucis de electuario magno de
mast(ice) q(uo)d est confectu(m) ex ligno aloes (et) ...
qui quid negligit h(ec) facere de leui p(otes)t incur
rere infirmitate(m) lateris dolore(m) in renib(us) et
multas alias egritudines. Sequitur de
malo oculo(rum) et eius remedio.

Oculi sunt tria pars corporis (et) ...
qui laborat in conseruando sanitate(m) oculo(rum)
ut tueat(ur) eos a puluere fumo ... egre
dientib(us) ab egritudine (et) ... et frig(id)e
et a ventis malis. Non assidue intueri
rem ... aqua no(n) ... nec inspiciat
multu(m) res subtiles et inter multitudinem
fletus et ... et nimiam multitudinem (et)
repletionis potus ... et ... potuum
et ... uapore grossu(m) ad caput emitten
... sunt ... palam ... nec dormiat
... repletionem. Res aut(em) que confer(unt) ocu
lis sunt spes euphrasie ... succus feniculi
verbene rose ... submersio oculo(rum)
in aqua clara et aperire oculos in ea (et) ...
cere ea. Signa aute(m) dispositionis oculi co(n)
uenientis (et) disconuenientis cognoscunt(ur) ex
... et tactu ex ... eius ex figura
et ex operationib(us) ... calore ...

ab eis passionib(us) q(ue) ab eo exeunt et a rebus
exteriorib(us) accidentib(us) ... calidu(m) (et) frigidu(m)
etc. Ex ... si q(ui) si sint ... plene hu
moris multitudo egritudinis ... est qui nos
... pallore (et) p(ro) dolore ut si infirmus san
guineu(m) ...
... ambulatiuus uentositate (et) ...
Ex figura ... rotunda in circuitu
superficie plana. Ex operatione. Oculi ueloci
ter mobiles sunt calidi indicant(ur). Qui uero
tarde frigidi ... humidi ...
videntes re a longe distante ... non
... videntes ... in
... uel ... (et) claru(m) qui ex ...
non sufficit ... ad longiq(uum). Qui uero
de longe ... uident ... multu(m) sed no(n)
subtile perturbatu(m) grossum (et) ... Vnde
longo indigent interuallo ad ...
tionem ut grosse uapores ab ... separentur
ex colore ... humore ...
... rubeus ...
... magnitudo oculo(rum) cu(m) ... operationi
et ... multitudinem ... (et) bona eucrasia ex
qua oculi sunt facti ... Si uero bonitate
operationis multum ... sed non ... de
monstrat cu(m) uicio uero operationi ...
non ... ad ... in operationib(us) ...
oculi sunt magni ... est ...
et ... in profundo sunt positi ...
est et deceptor a reb(us) ...
... iudicium ...
fit per exhibitione(m) ... egritudinis ...
...
lib(us) ...
... et ...
... in omni egritudine (et) repletione.
Sequit(ur) de malo testiculo(rum) et eius remedio.

Testiculi sunt ... pars corporis cu(m) ...
superfluitates congregant(ur) in eis hec signa
sequunt(ur) ... appetit ... illi qui sentit

h ut accipiat herbam que dicitur ethe et amuley et de ear radicibus et ponat radices herbas in vino albo boni odoris et sumat ex eo quolibet mane ita quod sit temperatum cum aqua et melle et abstineat a nimia comestione et si observat tantum hanc medicinam timere poterit dolore testiculorum et pulmonis et pectoris lapidis .. de

dictis quorundam loquentium de sanitate ..

Legitur siquidem de historiis quorundam antiquorum quod quidam rex potens congregavit meliores medicos indorum et grecorum et iniunxit eisdem ut quilibet eorum studeret facere talem medicinam quod si utatur homo sufficiat ei et alia non indigeat. ¶ Sane grecus in dicavit et dixit quod sumere in quolibet mane aquam calidam pleno ore bis ita sanum reddebat hominem quod non indigebat alia medicina. Medici autem indicaverunt quod in ieiunio semper prodest multum sumere de semine nasturcii. Ego non dico quod ille qui tam dormit quod non sit in ventre ponderositate sibi non timeat neque gusta et qui comedit quolibet mane .vii. dragmas racemi non timebit aliquo modo de infirmitatibus flegmaticis cuius memoria emendatur intellectus illuminatur et qui tempore quieti sue complexionem utitur securus erit et non timebit febre quartana et qui comedit nuces cum ficubus et paucis foliis rute ea die non nocebit ei venenum

de corruptione corporis

Optime rex modis omnibus studeas custodire et retinere calorem naturalem quod quamdiu caliditas temperata est in homine et humiditas calor naturalis temperatur et corroboratur quod sanitas duobus modis consistit. Sciendum est in hoc loco quod destructio et corruptio corporis provenit ex duabus causis una est naturalis et alia contra naturam. Naturalis provenit ex contrarium complexionum repugnantia et contrarietatione ... qui sunt naturales in corpore. Corruptio vero contra naturam provenit ex aliquo casu accidenti sive ex bello sive ex offensione ad lapidem sive ex aliis fortuitis casibus sive ex infirmitate et malo consilio

De cognitione ciborum

Ciborum quidam sunt subtiles quidam grossi quidam medii. Subtiles subtilem generant sanguinem clarum et bonum qui sunt ut frumentum pulli gallinarum bene nutriti et ova. Grossa vero cibaria valent calidis hominibus et laborantibus ieiunio et dormientibus post prandium. Media vero cibaria valent quod non generant inflationem neque superfluitatem ut sunt carnes agne arietine castratine et omnes carnes que sunt calide et humide tamen videntur faciles in hiis carnibus quando assantur quam inde acquirunt duritiam calidi et siccitatem. Si itaque tales carnes assantur cito comedantur et tunc laudabiles sunt cum in eis fuerint species appositae. ¶ Quedam vero sunt cibaria que generant melancoliam sicut bubali vacce et aves omnes que sunt grosse sicce et asperae. Alia ex hiis tenuia subtiles carnes sunt que pascuntur in aquosis et humidis et umbrosis locis eorum carnes sunt meliores et saniores. Idem est de piscibus. ¶ Sciendum est quod pisces parve stature et subtilis pellis et facilis masticationis quantum sunt in aquis salmastris currentibus tales sunt leviores et meliores quam illi qui nascuntur in mari vel in dulci aqua. Et econtrario cave abstinere a piscibus qui sunt magne stature et dure pellis quia tales solent esse venenosi et hec de piscibus ad presens sufficiant quia in libro quem composui et plantis et medicinis invenies sufficienter de ista materia determinatum .. Sequitur de cognitione aquarum

Scire debes quod aque sunt utiles cunctis viventi tam animalibus quam vegetabilibus et memento quod omnes tam aque dulces quam marine et amare originem traxerunt a mari de hac re feci tibi demonstrationem manifestam superius. ¶ Sciendum est quod leviores et saniores aque ille que sunt prope civitates et torrentes

Cuius terra pura est a rupibus non humiditas
fumositatibus · aqua illius loci est levis op
tima et laudabilis ·· aqua vero nascens in terra
lapidosa que habundat fumositatibus est generis
infirma nocibilis et in qua sunt rane et ea
et serpentes et alia animalia venenosa est
infirma sicut palustre. Signa quidem bonarum
aquarum sunt hec · levitas · claritas · albedo · bonus
odor · que facile calefiunt et facile frigescunt
que in talibus non delectatur natura ·· Aque vero salse
et amare fumose dicuntur et ideo desiccant ve
ntrem et dissolvunt aque autem paluster sunt callide generis
que stant et non moventur quia sol dividit et
operas ideo generant colam et faciunt crescere
splenem et pulmonem ·· Aque vero scaturizantes
diversis terris sunt callide · infirme quia continent
particulas terreas et potatio aque frigide sive
ieiunio ante prandium nocet corpori et extinguit ig
nem stomachi potatio vero eius post prandium cale
facit corpus et generat flemma et si multum
sumatur corrumpit cibum in stomacho. Debes magis
bibere frigidam in estate et calidam in hyeme
et non econtra · quia potatio aque calefacte in estate
mollificat et debilitat stomachum et destruit
appetitum · sicut potatio aque frigide in hie
me extinguit calorem et destruit instrumenta
pectoris et nocet pulmoni et multa generat
nocumenta ·· **De cognitione boni vini et**

Sciendum est quod vinum cuius racemus est natus
in monte soli opposito est sanioris nature
quam illud quod nascitur in plano · in locis madidis
et umbrosis · primum vinum valet senibus et
hominibus habundantibus in humiditate et fleu
matice · nocet vero iuvenibus et callidis hominibus
primum vero calefacit et liberat a superfluita
tibus frigidis et grossis. Et vinum rubicundius
et spissius tanto magis generat sanguinem
sed qui est forte et fortis nature amaritudine
ut dicitur primus sanguis et primum nutrimen
tum et habet naturam potationis et medicine et
sumptum dum valde nocet. Quod vero vinum huius
generis est dulce nocet stomacho · generat ventositates
et inflationes · laudabilius et sanum omni vino
quod ad omnes complexiones est id quod nascitur
in terra extensa inter montes et valles cuius
racemus est bone dulcedinis · perfecte maturi
tatis subtilis qui non demittitur donec egressa
fuerit fortitudo sue aquositatis humiditatis cordicis in
stomacho palmitum et generatorum cuius color est aureus
videlicet medius inter rubeum et citrinum colore sapor
acutus et delectabilis cuius fex in profundo depo
sita cuius partes subtiles et ardescentes qui in magis
tale vinum recipitur sumie de ipso temperate iuxta
etatem corporis et temporis qualitatem quia confortat stomachum
colorem corroborat naturalem · iuvat digestionem
conservat a corruptione ducit cibum decoquit
et perducit ipsum purificatum ad omnia membra
que regit et decoquit cibum ipsum in eisdem mem
bris donec convertatur in sanguinem subtilem
et spiritualem · tunc ascendit ad cervicem cum calo
re temperato et reddit caput securum ab infortu
nis casibus ·· Insuper cor letificat colorem rubi
ficat · linguam reddit expeditam · hominem fa
cit audacem et excitat ad omnia appetitum et
multa alia bona facit. Vinum autem quod
sumitur habundanter in magna quantitate tunc
hec mala consequuntur · obscurat intellectum · im
pedit sensum · turbat cerebrum · debilitat natura
lem virtutem · ca[lo]rem generat oblivionem · ledit omnes
cogitationes stomachi quibus recipiuntur et disponuntur tota opera
tio corporalis · fugat appetitum · fugat carne
nas corporis et intuitus · generat tremorem me
brorum · et turpitudinem oculorum · accendit colam
destruit epar quia reddit eius sanguinem
grossiorem et candis cruorem dimittunt. Et
inde proveniunt timor · tremor et horror
sompni locutio · fantastice visiones · cor
ruptio coloris · debilitatio genitalium · destructio
seminis · abhominatio stomachi · distemperat
complexionem generat corporis grossitudinem

et quod deterius est lepram inducit et tunc est de
genere venenorum. ¶ Cavendum est igitur ne ultra mo-
dum sumatur quia vinum mutatur. Nam et complexi-
one reubarbari que est vita expertis que hec
prosperas utilitates que continentur in libris medi-
cinalibus. Et nichilominus est quinque venenum mor-
tiferum videlicet eis qui ultra modum sumunt ex eo et
transgrediuntur certam mensuram et quantitatem. ¶ Vi-
num et complexio nature serpentum ex quibus antido-
tum efficitur et lesiones maximas per eorum medicinam
expellunt. ¶ Compertum omnibus notum est quod vene-
na mortifera in se gerunt. Sequitur de potu

O Alexander nunquam tedeat te toe vini dimittendi
sumere mane sirupum acetosum ieiuno
stomacho et non ieiuno quia ex eo auelescunt humiditates et
humidant et flegma dominatur quod valde sanativum
est. Expientes siquidem dixerunt bonum vinum mirabi-
liter comendaverunt. Ubi dixerunt mirum est de homine
qualiter possit infirmari vel mori cuius cibus
est panis optimi frumenti et carnales com-
mendabiles cuius potus est vinum bone vitis et
ex hijs nutritur temperate abstinendo se a nimia co-
mestione potu coitu et labore. Et si quidem illum
qui libenter inebriatur vino ultra modum superpo-
ni abluat se cum aqua calida et sedeat super flu-
enta aquarum currentium et habeat salices maior-
num et ungere debet corpus suum cum sandalo con-
fecto et fumigetur cum infusionibus frigidis et odo-
riferis. Hoc est siquidem ebrietatis optima medi-
cina. ¶ Si quis proponit penitus relinquere
potum vini non debet subito ab usu vini absti-
nere sed paulatim de potu vini ad potum aque
posse transire et in adiungere aquam paulatim una
vice post aliam donec veniat ad aquam puram quia
per istum modum et ordinem fiunt complexione na-
ture a gravibus egritudinibus et futuris.

De hijs que corpus impinguant et macerant

P ost hec itaque est sciendum quod quid-
dam corpora hominum impinguant quedam
macerant et quedam humectant quedam desiccant
quedam reddunt vigorem et pulcritudinem quedam
generant pigritiem et tepiditatem. Ea siquidem
que ipsum corpus corroborant sunt suavia
alimenta levia et nec sine convenientia quando
sumuntur tempore competenti et in hora necessitatis
sicut premisimus. Ea vero que ipsum corpus impinguant
et humectant sunt requies corporis leticia
mentis iocunditas et iocunda societas et
cibaria calida et humida potatio vini dul-
cis et sumptio mellis humidi quod colligitur
et nutritur in locis pluvialis in caule geldia
ad inde tum balneis quia dormitio post prandium
super suavia strumenta in locis frigidis et
balneari in balneis calidis et parum stare
in eisdem ne humiditas corporis dissolvatur in
magna quantitate quia melius est quod corpus
habeat de humiditate et mediocritate balnei quam
ea odores odora iocunditates etiam et con-
venientes tempori in quo est. Odorare ta-
men in hieme quia calide nec. Rosas vero
et violas in estate existente vehementi bis
vel ter in mense et in estate maxime quod dormiat
abluat se et purgat a malis humoribus
et corruptis humiditatibus. Quia iste corrupte
materie expelluntur a se naturalis calor
augmentatur et confortatur ad digerendum
alimentum. ¶ Rege quod omnium corpus sine
ut crescit et observa meum consilium cum hoc
quippe magis valet solatium et divitias habere
iuvenum super inimicos acquirere delicate vi-
vere solatiari in instrumentis musicorum
vide et delectari in rebus formosis legere in
libris delectabilibus. Audire cantica letitie
cum amicis dilectis. Induere fulgentibus et spe-
ciosissimis vestibus et conferre cum sapientibus
querendo de rebus preteritis et futuris confor-
tando virtutes corporales uti unguentis con-
venientibus tempori in quo est. Hec sunt quidem que
homines impinguant. ¶ Hec vero que
faciunt contrarium videlicet que macerant corpus
hec sunt diminutio cibi et potus frigiditas et

cerij et laboris in calore et sole longa vigilia
dormitio ante prandium super duros lectos et
calliditas impedit propter nimia humiditate que
inest corpori balneare aquis sulphureis sal-
sis dissolutis et calidissime. fames. pota-
tio ueteris vini puri. frequens purgatio
uentris diminutio sanguinis nimius usus
ueneris. paupertas. solitudo. timor. mala
cogitatio et anxietas dolores frequenter
accidentes et mali euentus. Sequitur de dispositione balnei

Balneum vero est unum de miraculis
istius mundi quod edificatum est secundum quatuor
tempora quod frigidum attributum est hyemi
tepidum veri calidum estati sicut antonius
de simia quare prudentia est facere in balneo
iiij^or mansiones ordinatas ita ut prima
sit frigida secunda tepida tertia calida quar-
ta siccata et cum quis ingredi voluerit debet
in prima aliquantulum stare deinde secundam
intrare et parum ibi morari et postea in
tertiam et paululum moram facere post-
modum vero ingrediendo quartam similiter
facere et cum voluerit exire debet eundem
modum seruare faciendo morulas in qualibet
camera ne exeat de nimio calore ad ni-
mium frigorem et sic balneum edificatum in
alto et in loco ventoso et habeat fornaces
magnas reddentes flammas magnas et
aquam dulcem. et utendum est in eo odoribus
instanti videlicet in vere et estate utendum est
triplicato et quadruplicato in autumno vero et
hieme fruendum est duplicato deinde seden-
dum est super sedilia resoluta imbuta et post-
ea sedeat super sedilia et postea faciat se
tergere cum linteamine albo mundo de ligno
unam post aliam postquam vero omnia con-
pleuerit et delicate ablutus fuerit exeat
in alias mansiones statim et utatur receptionibus
documentis et unguentis. Si quis vero inmittatur
a calore pertinaciter se et utatur unguento puri-

ficato quidem tempori quod in vere et in estate debet uti
unguento sesamino confecto de sandal et camfora
In autumno et hieme debet uti unguento confecto
de mirra et de succo herbe que dicitur [illegible] et
pucere super caput artificiales aque tempera-
tas deinde debet abluere et fricare corpus donec
fuerit bene lotum et mundum. deinde ungatur corpus
quibusdam unguentis qui conueniunt temporibus sicut
deinde gradatim exeat sicut dictum est in prece-
dentibus. deinde tergat se donec alleuietur
Si vero sitiat bibat syrupum rosarum et sumat
de electuario conuenienti deinde tendat brachia
sua aliquantulum deinde post modicam horam
sumat parum cibum cum tranquillitate et de bono
vino temperato bibat et non sumat multum
sed moderate deinde fumiget se in sensibus
conuenientibus illi tempori. deinde requiescat in
lectis delicatis et accipiat de sompno bonam
partem et hoc multum iuuat. deinde continua-
re debet residuo diei cum gaudio et requie
Iste siquidem ordo sanitatis et nutritionis est
corporis. Qui uero est senex uel qui suspicatur
a frigore et humiditate caueat morari in
balneis multum debet siquidem morari in bal-
neis tantum donec corpus suum de humiditate bal-
nei madefiat. aqua uero temperata spicat
super se multum cito quando exire uoluerit. oz autem
fleumaticum non intret balneum nisi ieiuno
stomacho et ungat se unguentis calidis quando
exierit ne teneat predicente doctrina. Sequitur de quibusdam prognosticationibus Aristotilis

O Alexander quam cognoueris
documentum et opere compleueris faciet te
non indigere medico tempore uite tue cum dei ad-
iutorio. Sciendum est utique quod quidam infir-
mitates que generantur ex caliditate uel ex periodo
et cursu lune cognoscuntur an sint breues
uel longeue et etiam ex signis precedentibus
cognoscuntur ad quem finem debeant deuenire
Et ego docui te fideliter et ostendi breuiter
diuisiones et cognitiones infirmitatum et ita

a q simili est signum probatum in hys rebus.. Sed precedentia signa sunt meliora et digni sicut determinaui in libro de aquis et hec signa sufficiunt illi qui habent ea in memoria doctrina illius libri escitur et continetur in libro qui fecit de medicinis compositis et in potationibus artis In unguentis confectis et emplastris secundum ordinem et artem grecorum ytalicorum indeorum et persarum in quibus nullum experimentum fuit fallax. Quia igitur secreta erant ista italica sepulta eo quod ignorabant nec rememorabantur usque post ideo indignum esse decreui si tua laterent clementia dignum utique est ut tu scias magna medicina que dicitur yera inestimabilis que et uocatur thesaurus philosophorum ergo si quid unquam recepi nec ueraciter nomine que eam inuenit.. Quidam autem asserunt quod adam fuit eius inuentor.. Alii autem dicunt quod hesculapides et ermogenes medici et hirfos et domistres et uatileos et hebeos et dyderis et tarais philosophi qui sunt domini quibus datum est nostere secreta scientiarum que latebant omnes homines. isti sunt qui inuestigauerunt et disponuerunt de hys que sunt super naturam de pleno de datuo [illegible] et mixto et concordit conuenerunt in confessionem istius medicine inestimabilis quam diuiserunt in octo partes.. Quidam sequidem affirmant quod enoc nouit hec secretum per visionem. nolite non dicere quod iste enoc fuit magnus hmogenes quem greci multum comendant et laudant et attribuunt ei omnem scientiam secretum et celeste.. De arte conficiendi medicine

Cum dei benedictione sume de succo mali granati dulcis .xxv. [illegible] et de succo pomorum dulcium .x. [illegible] et de succo dulci inceminis claro .i. [illegible] et de zuccaro claro albo et mundo .x. [illegible] hec omnia ponantur in vase ita ut sit ad medietatem et cum discretione decoquitur cum eis simul igne et penitus sine fumo et tollatur tota spuma et tunc decoquatur quousque efficiatur sicut mel spissum hec quidem est in mel optimum quo conficiuntur medicine de bes [illegible] sicut predictum est.. Sequitur de medicinis

Sumat cum dei benedictione et adiutorio de rosis rubeis .i. [illegible] et de viol' quantitatem pondus [illegible] et omnia ponantur in .x. [illegible] aque dulcis postquam in eo apponitur fuit de aqua elgoriga media pondus [illegible] et de aqua [illegible] colligantur omnia ista et decoquitur cum una uncia de elegama de bauiofilo et omnia hec debent stare super igne per unum diem et noctem donec exuediatur tota uis earum. Deinde ponantur super igne suauem donec diminuatur [illegible] pars aque. Deinde dimittatur clarescere. Deinde ponatur in eo de preparato et predicto melle .iii. [illegible] et tunc decoquitur quousque spissum sit. deinde ponatur in eo dragma et dimidia de morbo et una dragma de ambar et .iii. dragme de ligno aloes certo et thimo et hec est medicina siue potatio cuius effectus est confortare cerebrum et cor et stomachum. Sumat de meratola galegam [illegible] cordice [illegible] de medula carruble de babilonia quantitatem pondus unius [illegible] et de liquiritia sicantitis bona que est citrini coloris due uncie et de [illegible] matis [illegible] in suo tempore due uncie contuntuntur bene et hec omnia ponantur in .x. [illegible] aque dulcis per unam diem et unam noctem. Deinde decoquitur suauiter donec deficiat medietas aque deinde misceatur et coletur donec fiat clarum et tunc ponatur in eo de melle [illegible] due [illegible] et tunc decoquitur [illegible] donec inspissetur deinde apponatur de puluere mastices una uncia et de rebarbaro quantitatem pondus uncia et hec est sana medicina cuius proprietas est corroborare stomachum et astringere et purgare malos humores et putridos qui congregantur in stomacho sine abhominatione uel violentia et sine aliqua lesione Insuper confortare cathena corporis et pectus et cerebrum. Sumat [illegible] de eulega et dimid

et de eliley indico duum pe vim rituli et de darsenivariole et de kakenga galengal et de nuce muscate una uncia et terantur totum non nimis subtiliter et ponantur in aqua per cattilli et maneant in ea per unum diem et unam noctem deinde coquatur cum suavi igne et suaviter donec diminuatur medietas deinde in se decoctum coletur donec clarum fiat et postmodum ponatur cum ru-ne mellis aurifi deinde tamen bulliat donec densum fiat. Hoc est siquidem medicina cuius proprietas est confortare omnia membra occulta et maxime principalia.

De fleubotomia in horis competentibus facienda.

Caveas igitur o Alexander ne assumas medicinam vel venas aperias nisi de licentia scientie astrorum, quia utilitas scientie medicinalis exaltatur seu commendatur in hoc. Si vis fleubotomari seu sanguinem minuere non aptentes ad horam facere donec novilunium tamen crescat quod recedit a sole. Et cave ne sit luna in cancro vel in pisce et precave de aspectu solis ad lunam ascendente eo similiter cum fuerit luna in coniunctione cum eis in signo aquoso. Cave et ne fuerit mars in constellatione ascendente vel sibi oppositus, et similiter de saturno dico. Et melior hora ad apertionem venarum est in illa medietate mensis lunaris ita quod luna sit lumine diminuta et quod sit in libra vel in scorpione et cum nocive stelle in eam non respiciunt et tunc est luna deterior cum fuerit in sua retrogradatione vel nociva. In diminutione vero sanguinis non per apertionem venarum sed per scarificationem convenit cum fuerit luna acrescens in lumine nec respiciunt ad ipsam stelle nocive sed est opposita marti et quod luna sit cum venere vel respiciant ipsam venus vel mercurius. Cum vero luna fuerit in constellatione ascendente dominum et positum super eodem loco in scorpione. Cum vero volueris sumere medicinam laxativam consi-tur luna in scorpione vel in libra vel in pisce. Sed precave de propinquitate lune ad saturnum quia tunc facit congelare humores et medicinam in corpore et quanto magis elongatur luna a saturno tanto melior est nec est timendum cum fuerit in mercurio. Sit itaque principium tui corporis scilicet luna constellationem lune tenens absentiam a malis stellis et eius prosperitate in suo ascensu. Cum volueris dare medicinam vide in quo signo sit sol quod siquidem poteris percipere mensem cognoscere si diligenter inspicias signa et menses in primi spera descriptos. Si enim sit in colerico signo ex plus attrahit medicina vel melancolico plus. Et tamen in fleumatico medium scilicet ratione qualitatis signi et ratione quam sol perlabitur constringit ventris natura et lavat. Et propterea diligenter est attendendum utrum luna sit in colerico signo vel melancolico aut fleumatico. Si enim ambo luminaria in colericis signis se receperint vel receperint medicinam tunc accepta alia parum movebit. Si vero in melancolico aut in eis aut multa parum accipientem solvet. Quod si in fleumaticis signis sol et luna extiterint facile medicinam superior ducet et precipue si luna fuerit in augmento.

Sequitur de proprietatibus quarundam herbarum.

De proprietatibus et qualitatibus quarundam herbarum et virtutibus et de earum utilitatibus breviter tractatum in sequentibus determinabimus. In aliis siquidem libris meis de proprietatibus lapidum et arborum herbarum et naturis plenarie declaravi sed tamen ea que sunt dicta de plantis et de lapidibus quantum ad presens opus sufficiunt. Scire debes o alexander quod sicut in plantis diverse sunt nature diverse quoque virtutes diversimode insite sunt et in lapidibus diverse inveniuntur species et virtutes quarum pulcritudines et utilitates precio inestimabiles maxime principantibus conveniunt regie dignitati. Decorant regum diademata lapidibus preciosis quorum pulcritudine visus iuvatur animus delectatur dignitas

ornat et eorum uirtute grauissime egritudines a corporibus expelluntur sine quibus est parum efficax medicina et hoc utuntur medici eis in medicina ad morbos grauissimos expellendos ingenis uero uirtus est mirabilis tam in plantis quam in lapidibus est collata sed humano generi est occulta. Et nos in libro de plantis et lapidibus exposuimus eorum proprietates plenius et uirtutes.

In primis ergo o alexander volo te tradere secretum maius secretorum et diuina prouidentia iuuet te ad perficiendum propositum et ad celandum archanum. Accipe lapidem animalem uegetabilem et mineralem qui non est lapis nec habet naturam lapidis et iste lapis assimilatur quodammodo lapidibus montium minerarum et plantarum et animalium et reperitur in quolibet loco et in quolibet homine et in quolibet tempore et auertibilis est in qualibet colore et in se continet omnia elementa et dicitur minor mundus et ego nominabo ipsum nomine suo quo nominat ipsum uulgus s. timeon hoc est ouum philosophorum. ¶ Diuide ergo ipsum in iiii.or partes et quelibet pars habeat naturam unam deinde compone ipsum naturaliter et proportionaliter ita quod non sit in eo diuisio nec repugnantia et habebis propositum deo concedente. Iste modus est philosophicus sed ego diuidam tibi ipsum in separationes speciales. diuiduntur utique in iiii.or et duobus modis fit bene et sine corruptione. Fac ergo huius aquam ex aere et aerem ex igne et ignem ex terra tunc habebis plene artem. Dispone ergo spiritum aereum per distinctionem et dispositionem spiritum terream per humiditatem et calidi... donec conueniant et congregentur et non discrepent nec diuidantur et tunc adiungantur eis due uirtutes operatiue et tunc complebitur opus quod si premisses aquam solam de albabit et si numeris ignem aqua ... domino concedente. De compositione lapidum et multis aliis.

Et pater meus hermogenes qui triplex est in philosophia optime prophetando dixit: Uerius ... se habet et non est dubium quod inferiora superioribus et superiora inferioribus respondent. Operator uero miraculorum unus solus est deus a quo descendit omnis operatio mirabilis. sic omnes res creantur ab una sola substantia una sola dispositione cuius pater est sol cuius mater est luna que portauit ipsam per aerem in utero terra nutrita est ab ea. Huic dicitur ornamentum mirabilium per thesaurum miraculorum largitor uirtutum ex igne factum est terra separa terream ab igneo quod subtile dignius est spisso et ueru(m) spisso hoc fit sapienter et discrete. ascendit a terra in celum et redit de celo ad terram et in ... superiore et inferiore uirtute. Sic ergo dnatur in superioribus et inferioribus et tu dominaberis sursum et deorsum tecum autem est lux luminum et propter hoc fugiet a te omnis tenebre. Uincit se uictor uincit omnia ... et tertium agit in omne depressum ex fine dispositionem maioris mundi currit hoc operatio et propter hoc uocatur hermogenes triplex in philosophia. Et de mirabilibus mundi est lapis ille qui pugnat cum equis currentis uidens nec affugere super aquas qui currunt ... et nascitur in mari mediterraneo ... si acceperis hunc lapidem et posueris ipsum in aliquo lapide et terram ... non esse possibile quod ab exercitus possit durare ante te ... si fugient ... coram te. Sunt et duo lapides preciosi mirabilis ... uirtutis qui inueniuntur in locis tenebrosis quorum unus est albus et alter est rubeus et reperiuntur in aquis salinatis ... compositiones sunt hec. Albus ... apparere super aquas in occasu solis et permanet super faciem aquarum usque ad medie noctis et tunc incipit descendere deorsum et in ortu solis peruenit ad profundum. Lapis uero rubeus contrarium operatur quia incipit apparere in ortu solis usque ad meridianam horam et tunc incipit occidere usque ad occasum solis horarum. Autem proprietates sunt hec. Si suspenderis de lapide rubeo unum pondus de ... uno equo tu exercitus ... exercitus tuus non ... sabit ... donec tollas ipsum lapidem.

Et opatio lapidis albi est p ꝯriu ei q migit hu
ient donec eu tollas valent g9 militi ad insi
dias euencendas et ad op9 coitus et ꝑpetates istoꝝ
lapidu h est. Et si duo litigaverint ad inuice et
ponat9 albus lap in ore alterius si ei ꝑtinet ius
ticia loq9 incontinenti aliogn obmutescet et
incontinenti ꝯdiuerit more eius. lapis vero
rubeus p ꝯriu opatur. Et ego determinabo tibi ꝑ
petates et virtutes maniaminis et de quibus ista
in scdo tractatu tu plene nouisti ex parte ꝟ
tutibus meis ubi tractaui tibi de naturalibus
meis. Et tractaui tibi de secretis creature qd
quid et dispono plantaꝝ est post disponem
mineraliu s. eorum et q recipit formam ppriam s.
sua originem a natura a superioribus. iiij. e. in
cente et orinantem in eo et uirens in plantis
a qda iia et in mineralibus lapidibus est terra natura
recipit g9 natura plantaꝝ de natura aquaꝝ exten
sionem sicut ide recipit aq p motu et impulsio
ne uentoꝝ in suo loco et sicut aq est diuer
saꝝ figuraꝝ ꝯ in ea s. multe figure sic ac
cidit in plantis oms figure recipiunt in plantis
Cum itaq uirens in plantis sit aq et no exte
ditur nisi p diffusionem et eu opator disso
lutionis aquaꝝ sit ꝑpetuus incessant opans
suo celo. s. mercurius qui ubi. ubi est ꝯ cuius
planeta regit et disponit queit et assimilat
sue nature. V. gra. Saturnus tenet terra mer
curius aqua. Iupiter aere. sol igne et no reppi
tur h gentia planetaꝝ opibus s. in opationibus quas
hnt sp continuas et ꝑpetuas p virtutem
superiorem vlem q est sup omis virtutes istaꝝ
opationu et h non est locus demonstrand9
de hijs ardius ez io feci mentione ꝯ intim et
inmis utile est tibi ꝑ sequente tractatum
in quo determinabim9 de singularibus individu
is quarundem vege(tabi)lium plantaꝝ cognitio g9
istaꝝ ꝑpoma et verum spectat ad philos. cog
nitio operationum vero illarum spectat ad medicos. Et
cito tua prudentia latet q omne carens luce

de nuo vege a saturno regit et ei attribuitur
Et q(ui)quid vege est floridu ferens fructum
marti attribuit9 et p ipm regit. Omne vero
vege floridu fructuosum soli attribuit9 et p
ipm regit. deinde compone et coniuge has di
uisiones et dicas omne vegetale ferens fructum
no florens sicut est pomum palma attribuit9
saturno et soli omne floridu et omne floridu no
ferens fructu creatur a mercurio et a marte
Et quedā vegetabilia sunt p ramos quedā p semina
quedā nascuntur sine semine et sine plantatione
ꝑ g9 luce clarius ex ꝑdictis ꝯ quelibet spes vege
ht dispoem ppriam q complexionat et mutat9
vnius planete virtute et ei assimilat9 et attri
buit9 virtuti duoꝝ planetaꝝ uel plu. s. q
ꝑ suscipe et unit unaquaq ꝑpetatem id
q ei attribuit9. e. illa virt9 natural que dis
ponit sua spem sicut in calore sapore et
odore figuratur et ma natural colligit omes
istas ꝑpetates et uirtutes nales qui concur
rit ab ipsa et imitant9 p ea et facit ea du
rare p tm tpis q sibi diffinit et designat
ex sua virtute qe non est actus sine motu et
non est opatio sine deo et sic inuenies qdam
spem vege nociuam et qdam sanatiuam et
qdam quat leticia et queda gaudiu qda
facit in amore et qda in odiu qdam sensibus
ipsam tribuit reuerentia et honorem qd ab
iectione tribuit et contemptu. Qdam facit
uidere falsa somnia et queda uissima in
sione. qda quat ꝑbitate et fortitudiem. et
qued pigritia et debilitate. qdam sunt
corpa a venenis mortiferis et qued corru
pit corpa et infert morte. Et ego faciam
tibi mentionem de hijs omnibus spebus cum argume
tis et ꝑbationibus manifestis. Illa quippe
spes vege q quat reuerentia et honore est
qued arbor q ht folia conuoluta forma
eius est rotunda et fruct9 eius similis. Vege
hui9 arboris est humide et odor suauissim9

qui vero evellit ipsam in suo nomine et portat
secum pro certo acquirit sibi reverentiam et hono
rem. Et etiam alia arbor que surgit in longitu
dinem cuius brachia habens longa folia humidi
tatis in se lineas albas quicumque portaverit de
herba illius exaltabitur. Est et alia arbor habens
sua folia ingentia et eius palmites extendun
tur super terram cuius odor bonus qui de ista por
taverit erit levis corporis et audax cum isto no
erit bonum pugnare vel litigare quia suus
adversarius semper succumbet coram eo et ipse
in suis operibus triumphabit. Et de speciebus arborum
est quedam species que habet cuspides et plantantur
et habet folia oblonga et dimittit folia sua semper
ferunt flores et habet tres flores oblungos rube
os suavis odoris qui ipsos flores comedit
accidit ei risus atque gaudium qui vero evellit eam
cum cuspide et foliis et fugit flores cogitando de
aliqua persona femina facit eam furendi in
amore eius. Est et alia herba que vocatur
androsino que nascitur in terra sua et est que habens
folia sicca et pruriginis et semina minime
pura rotunda intrinsecus alba. Si tu vero super
seris .ii. grana de seminibus in nomine alicuius
persone et tineris eam in nomine ipsius in ortu
luciferi et venus et ut radii ipsorum tangant
ipsam. Si dederis ei bibere illa .ii. grana
tra aut comedere permanebit timor tuus in
corde suo et semper obediet tibi toto tempore
vite tue. Et de speciebus plantarum est quedam
planta que generat languorem cum cuspide pla
tatur cuius palmites extendunt per omni
bus cuius flores sunt albi precedentes folia
non ferentes fructum. Respectus ipsius est mar
tis et mercurii et natura eius est ignea
et aerea qui portat hanc herbam secum nunquam
illo tempore erit sine langore donec reiciat ipsam.
Est et de genere plantarum quedam sanativa
cuius semina seminantur cuius racemi sunt
quadrati cuius folia sunt rotunda cuius
flores sunt celestis coloris cuius semina sunt
rubea cuius odor suavis bonum effectum qui bibit
vel odoraverit eius odore sanabitur de catarro
vel de melancolia de solicitudine et de timore
de frenesi et de multis aliis infirmitatibus. Est
et alia quedam que dicitur mariso et hec est
validissima ad amorem et reverentiam acquiren
dam. O Alexander perfeci tibi quod promisi
tractare et solum plena solutione esto ergo semper
virtuosus et deus gloriosus te regat dirigat
et custodiat cum bonitate omnis perpetua creatura.

Iusticia est commendata : documentum morale

R laudabilis de proprietatibus altissimi sim
plicis gloriosi unde et regnum debet esse eius quem
deus elegit et constituit super servos cui com
mittenda sunt negotia et regimina subditorum
qui debet spectari et deffendere possessiones
et divitias ac sanguinem subditorum et omnia
opera eorumdem sicut deus eorum ergo in hoc assimi
landus est deo et gloriosus rege assimilari et imitari
altissimum in omnibus operibus suis. Deus vero est
sapiens atque sciens et eius providentia et eius
nomina gloriosa sunt in ipso et magnitudo eius
numquam minor est. Super commendatorem ergo et sa
pientia creature eius divine et eius oppositum est
iusticia. In iusticia ergo creati sunt celi et cons
tituti sunt super terram in iusticia et missi fue
runt prophete sanctissimi in iusticia et est forma in
tellectus quam creavit deus gloriosus et produxit crea
turam ad ipsam. Et per iusticiam edificata est terra
et constituti sunt reges et obediuntur et domesti
cantur subditi et per ipsam domesticantur terribiles
et appropinquant remoti et salvantur anime et li
berantur ab omni vicio et erga reges suos ab
omni corruptione. Et propter hoc dixerunt indi iu
sticia regnantis utilior est subditis quam ferti
litas temporis. Et adhuc dixerunt quod dominator iustus
melior est quam pluvia saturans. Fuit etiam
inventum scriptum in uno lapide lingua cal
dea quod rex et intellectus sunt fratres alter alterio

indigens nec sufficit unus sine altero et ob
hoc in omnibus creantur a iustitia et ipsa est causa
intellectus qui ponit eius esse ecam ut operatorum
ipse est actus eius. ipse est iudex iustitie quod ceterum
iustitie et iudex eius est in intellectus obedientia et ipse
est operans et deducens ad hoc. ipse est potens et opera
tio. ipse est eius intentio et ipsa speculatio sive
ipse est iudex operans et recipiens id quod pervenit
ex actu in eo qui recipit est ipsa iustitia. Ap
paret ergo quod iustitia est duplex. manifesta
et occulta. manifesta quidem manifestatur ex actu opera
te super subditis est recta iustitia ponderata
et mensurata. per ipsum intellectum et iudicium
ex ipsa sortitur nomen. Occulta vero est fides
seu credulitas iudicis operantis opera sua et
certitudo ac confirmatio suorum dictorum quod ap
parent ut supra diximus quia rex in iustitia assimilatur
simplici altissimo et propter hoc gubernet et ut sit fir
mus in omnibus operibus suis propriis et quibus
quod declarat apparet. Non est iustitia dei ergo
posse iustitiam altissimi et voluntas eius in hiis
sit et qui credat totaliter in hoc qui per eius fide
consequitur legem quod est propter operatio do
mini et per ut apparebit in operibus suis com
plectitur corda subditorum. quod propter apparebunt
opera sua sentiebat opera [illegible]
iudicabitur subditi de ipso et prosperitas et civitates
sunt in diversis gradibus transgressiones iu
stitie inde defluunt et iustitia nomen est ad
aliquod dominium et correctio iniurie et forma
mensure et rectitudo stature et est collatum
nomen spectans ad civilitatem et ad mo
dos largitatis et ad operationem bonitatis.
Et iustitia dividitur in divisiones. est in
iustitia que spectat ad iudicium apud iudi
ces et est iustitia pertinens ad hominem in
intimo sui ipsius et hiis qui sunt inter se et
creatorem suum quod statuit iustitiam in hiis qui
sunt inter terras et populos et commensurationes
maris et [illegible] et eius exemplifi

catio tibi formam laudabilem sapientum philoso
phorum valde caram que monstrabit tibi quicquid est in
hominibus [illegible] que complectitur regimen subditorum
et deinde gradus eorum et qualitates et iudices eius
[illegible] de iustitia in quinque gradus dividitur et
in duas divisiones circulares superius gubernatio
Visio est unum quod duo. Incipe quod [illegible] dividere
et dabit tibi id quod michi perfectius videlicet circulum
firmamenti qui sunt ordinatores sine
regimina omnia [illegible] in inferioribus et secundum [illegible] ad
consuetudinem huius mundi visu et michi debe
[illegible] tali modo in mundo et hec est utilitas
huius libri et hec est eius figura. Mundus est ortus
sive viridarium cuius materia vel sepes eius est
iudicium. Iudicium est dominator vallatus lege. Lex
est regimen quod rex regit. Rex est pastor
qui deffendit a [illegible] populos sunt stipendiarii
sustentati pecunia. pecunia vero est fortuna
que colligitur a subditis. Subditi autem sunt servi
quos obtinet iustitia. Iustitia vero est quod
intenditur per se in qua est salus orbis terre. Deus
quod primum quod formavit altissimus gloriosus est
[illegible] simplex spiritualis in fine perfectionis et com
plementi bonitatis in qua est forma rerum
omnium et vocatur intelligentia et deinde ex illa
[illegible] exivit alia [illegible] que vocatur
anima [illegible] et progressa fuit ex illa aut alia [illegible]
que vocatur yle [illegible] commensurationem que attendit
in longitudine et latitudine et profunditate
in quo est secundum corpus simplex deinde corpus inde
figura nobilissima que superat omnes figuras
et est levior compacte et [illegible] remansit in
loco uno spera [illegible] et planetarum id quod [illegible]
fuit opere et qui fuit primo [illegible] sperarum
fuit opera circumdans usque ad terminum spere
lune et est [illegible] celi unum in terra [illegible] infra [illegible]
lune [illegible] et levior [illegible] spera circumdans
deinde infra ipsam spera siderum [illegible] post ipsam
spera saturni et sic usque ad speram lune infra
quam opera elementorum que sunt ignis aer

aqua terra quoniam terra est in medio omnium celorum
et est densior omnibus inter corpora et spissior cen-
tralis. Et postquam ordinate fuerunt hee spere
quedam in quibusdam quedam in se ipsis sicut
dictum est iuxta sapientiam et dispositionem excelsi
gloriosissimi in dispositione mirabili et pulcri-
tudine ordinatissima, mote sunt spere circu-
lariter in suis polis et placeis super centrum mundi
et inissitudinatur (?) circa noctes et dies, hiemps et
estas, estus et frigus. Commixta sunt quedam in
quibusdam et contemperatum rarum cum denso quod in
eis erat ponderosum cum eo quod est leve et longi-
ne tem (?) unde species compositorum corporum que sunt
originalia sive mineralia et vegetabilia et alia.
Sunt quoque originalia quicquid congelatur
in visceribus terre et in profundo marium et in
cavitatibus montium et tumorositatibus et ex
vaporibus ascendentibus et ex huiusmodi congelatis
et incorporatis causatur in quibus aer terre
magis dominatur sicut aurum argentum et ferrum
plumbum stannum lapides margarite coralli
curia (?) [illegible] albumine et huiusmodi sicut vide-
tur et cognoscuntur. Animal vero est omne genus quod
movetur sentit et transit de loco ad locum per se ipsum
et aeritas magis in ipso dominatur. Vegetabilis
vero compositio nobilior est originali. Animal
vero nobilius est in compositione quam sit vegetabile.
Homo vero nobilior in compositione omnium universo-
rum et igneitas magis in ipso dominatur. Et con-
venerunt in eius compositione omnia et omnes
res que inveniuntur in entibus simplicibus et com-
positis. Et homo est ex corpore denso commixtu-
to et ex anima simplici spirituali. Tu ergo si
tu es sciens omnes scias et veritates entium et
creature quod tu incipias in primo a cognitione
tue anime que propinquior est tibi ceteris aliis
deinde post hec sciam ceterorum. Scias quoque quod
anima alis (?) est incorporalis et intelligen-
tia voluntate divina et hec duas vires continen-
tes in corporibus sicut lumen solis in partibus aeris

quare divini iuvamen (?) est signum sed est expansio quod
illustravit gloriosus deus .vii. viribus que sunt
vis attractiva retentiva digestiva expul-
siva et mittiva (?) informativa vegetativa.
Operatio quoque huius vis vegetative in compositione corporis
humani est in receptione spermatis in vulva
et in eius dispositione et durat per .vii. menses
et postquam perficitur hoc tempus quod premensuratum est
ab altissimo glorioso et sublimi tunc transmittit
spiritum animam aliis sensibilem de illo loco usque ad
egressionem suam ad habitaculum et acquirit aliud
regnum usque ad complementum .iiii. annorum
deinde reddit spiritum virtuti vocali que nominatur no-
mine sensibilium et tunc acquirit aliud regnum
usque ad complementum .vii. annorum et tunc est
vis intellectiva demonstrativa figurarum seu si-
militudinum vel interpretationum sensibilium et acquirit
aliud regnum usque ad complementum annorum tunc
advenit vis iudicialis seu prophetica que spectat
formas intellectuales et tunc acquirit aliud
regnum usque ad complementum annorum tunc
accidit ei virtus regia voluptaria et tunc
habet aliud regnum usque ad complementum annorum
tunc venit virtus legalis plantativa originalium
et acquirit inde aliud regnum usque ad comple-
mentum vite. Si igitur anima sic perfecta aut completa
ante separationem eius a corpore recipit a virtute
animali ubi que preliminat propriam et deducitur usque
ad superna perfectionem et tunc acquirit aliud regnum
donec pervenerit ad tronum intelligentie cui
bene complacuit. Si vero in medium bene
perfecta fuerit anima dilabitur usque ad abyssum
infernorum deinde eam recipit regnum captive
sine spe placendi. Cum igitur creavit deus altissi-
mus hominem et fecit eum nobilissimum animalium
et precepit et prohibuit, punivit et remuneravit
eum et constituit corpus suum civitatem quidem
et eius intellectum regem in ipsa et locavit eum
in nobiliori loco huius civitatis quod est caput
constituit et baiulos [illegible] sentes [illegible]

psentantes ei queeunque sunt sibi iuuatiua et
ea quibus iuuatur custodientes enthomin9
ipm ab omni eo qd est nociue et non est exentia
nec pfectoem nisi p ipos. Et constituit autem
istor v. baiulor sensum suum indiuiduum p
priu quo differt ab aliis compagibus et
modu ppriu quo cicitur aliqs alior cognat
ex collectione et scientia iudicior et ma et pfecta
suar opm. hi baiuli predci sunt v. ssp. qui
sunt in oclo. in aure. in naso. in lingua. et
in manu. Sensata quod oculi sunt visibilia
quor sunt x. spes videlz lux. tenebre. color.
cor9. figura. situs. remotio. ppinquitas
et quies. Sensata vero auris sunt audita sono
ru et sunt due spes alie et non alie. Sonus no
aialis est dup. s. racialis primens ad loquelam
humanum. et irracialis sicut hinnit9 equi gar
rit avis et hiis silia. Sonus non aialis
ut fragor arbor. collisio lapidum et hiis si
milia quibus non est vita sicut tonitruum
timpanum et fistla. Et ideo quod quilibet aer
in ordine diuiso qui mouet vel deferens
manu et mouet cum eo. tpa spualitas no
bilis aut no commiscetur ps in pte donec
pueniat usque ad ultimu ipsu sensu. et audit
tur. i. defertur p ipm ad virtutem ymaginati
ua. Sensatu vero lingue sunt p vim gustus et
saporis et sunt ix. spes. s. dulcedo. amaritudo.
salsedo. et unctuositas. acetositas. insipiditas et
ponticitas. stipiatas et acuitas. Et ssp qui
est in manu e minctatura seu palpatio
et cursus eius in calido et frigido aspero
et leni et est iris contenta inter duas pelles
quar e superficie corporis et alia ita qui sb
tat ad carne. quod ideo necessarium est apud
istor sensuum. quos deus contulit hinc
regi intellectum oriuntur ex radice cerebri
pelles subtiles. leues sicut tele aranea
ru sunt et velam et coopina huic regi. quem
hi psentunt ... quiz ssp. et puenint

rursus ad illas pelles que sunt in ipsa sba cerebri
tunc congregantur vestigia sensatur hominis apud
virtutem ymaginatiuam que reputatur camerarius
cognoscit que e in medio cerebri ut spectet ea
et colligat et studeat in eor figuris et gre
plis et cognoscat in eis iuuatiua et nociti
ua opem iuxta mensura que puenit ei. et ex ist. con
stitutio q et exentia corporis consistit in hiis
v. sensibus pnominatis pfto quod cuiuslibet rei e
in v. reb. planete que supra quos mouentur
spere currant sunt quinque. et quia aiam sunt v.
s. homo. uolatile. aquaticu. gressibile et qua
drupes et id quod serpit sup ventre. Et quinque
sunt sine quibus non pficitur aliqua planta que nasci
tur de terra nisi contineant et habeant in eo et
sunt stirpes. ramum. folia. fruct9 et radices. Et
v. sunt toni musicales qui non cent nisi pficia
tur aliquis cantus consonans. Et v. sunt dies
nobilium de vniuersis diebus anni in ultima porta
mayi. Sunt quod baiuli tui v. et consiliarii v. in
comphensione opinionem et quilibet eor sit p
se separatus quia tunc utilior est tuis opibus. Ves
ua quod tuum secretum et ne incipias eis dicere qd hs
in corde et non ostendas alicui eor elatoem
consilii apud quem est et non indicas eis quod velis
mendicare ab eis consilium quia contempnent
te. Tempa quod in anima tua eor voluptates
sicut facit cerebrum ex hiis que pueniunt ei ex sensi
bus et declina ab eor consiliis in eo quod contr
riant voluptati tue. Et ppt hoc dixit hermes ipi
fuit indigens quod ei inde eius qui dat consiliu
melius e iudicio petentis consiliu. Pndit
qui iudicium petentis consiliu exploratum est a
suo proprio. et hoc est verbum verum quod quod cong
gas eos p aliquo consilio dando in tua pre
sentia no immisceas aliud consilium cum eis
audias quod in quo sunt. Sig9 fecit manere
respondent et concordent cito resiste eis in
hoc et onde eis contrium et prolongentur eor
cogitatio et tendentur ad ultimum in cons